REIZE

NAAR DEN

STILLEN OCEAAN.

REISE

NACH DEN

STILLEN OCEAAN.

REIZEN
RONDOM DE
WAEREL D,
DOOR
JAMES COOK,
VERTAALD DOOR
J. D. PASTEUR.
MET KAARTEN EN PLAATEN

TWAALFDE DEEL.

TE LEYDEN, AMSTERDAM, EN 'S HAAGE, BIJ
HONKOOP, ALLART EN VAN CLEEF,
M D C C CIII.

INHOUD

VAN HET

TWAALFDE DEEL.

VIJFDE BOEK.

VERRICHTINGEN BIJ ONZE WEDERKOMST AAN DE SANDWICH EILANDEN

EERSTE HOOFDSTUK.

Bladz.

Beschrijving van Karakakooa-Baai. *Groote toeloop van inboorlingen. Macht van de Opperhoofden over het gemeen volk. Bezoek van* KOAH, *eenen Priester en Krijgsman. Beschrijving van de* Morai *te* Kakooa. *Plechtigheden bij het landen van Kapitein* COOK. *Eene sterrekundige schouwplaats opgerigt. Krachtige werking van de* Taboo. *Hoe men in de luchtstreeken tusschen de keerkringen spek kan inzouten. Eene maatschappij van priesters ontdekt. Hunne gastvrijheid en milddaadigheid. Aanneeming van Kapitein* COOK *in dezelve. Bedrog, door* KOAH *gepleegd. Aankomst van* TERREEBOOO, *Koning van het eiland. Zonderlinge plegtigheid. Bezoek van den Koning. Tegenbezoek van Kapitein* COOK. 1

TWEEDE HOOFDSTUK.

Bladz.

Verdere verrigtingen met de inboorlingen. Hunne gastvrijheid. Hunne diefachtigheid. Beſchrijving van een vuist-gevegt. Dood van een matroos. Gedrag van de priesters bij zijne begravenis. Het houtwerk en de beelden op de Morai *gekogt. De inboorlingen verneemen naar den tijd van ons vertrek. Hunne gedagten omtrent het oogmerk onzer reize. Pragtige geſchenken van* TERREEOBOO *aan Kapitein* COOK. *De ſchepen verlaaten het eiland.* De Reſolutie *bekoomt ſchade in een' ſtorm en is genoodzaakt terug te keeren.* 28

DERDE HOOFDSTUK.

Verdagt gedrag van de inboorlingen bij onze terugkomst in de Karakakooa-Baai. *Dieſtal op* de Ontdekking *gedaan en deszelfs gevolgen. De pinas wordt aangevallen en het volk genoodzaakt haar te verlaaten. Kapitein* COOKS *aanmerkingen bij die gelegenheid. Belaaging van onze ſterrenſchouwplaats. De kotter van* de Ontdekking *wordt geſtoolen. Maatregelen, door Kapitein* COOK *genoomen om den-*

Bladz.

zelven terug te bekoomen. Hij gaat naar land om den Koning aan boord te nodigen. De Koning wordt door zijne vrouw en de bevelhebberen tegengehouden, waaruit een geſchil ontſtaat. Daar kooms tijding dat 'er een Opperhoofd door ons volk gedood is. Gisting bij die gelegenheid. Een van de Opperhoofden dreigt Kapitein COOK *en wordt door hem dood geſchoten. Algemeene aanval van de inboorlingen. Dood van Kapitein* COOK. *Verſlag van de dienſten, door den Kapitein gedaan, en ſchets van zijn karakter.* . . . 50

VIERDE HOOFDSTUK.

Verrigtingen te Owhyhee *na den dood van Kapitein* COOK. *Braaf gedrag van den Luitenant der zee-ſoldaaten. Gevaarlijke toeſtand van het volk aan de* Morai. *Dapperheid van eenen der inboorlingen. Raadpleeging over de verdere te neemen maatregelen. Opeisſching van het lijk van Kapitein* COOK. *Ontwijkend en listig gedrag van* KOAH *en de Opperhoofden. Tergende houding van de inboorlingen. Bevordering van officieren. Aankomst van twee priesters met een gedeelte van het*

Bladz.

ligchaam. Buitengewoon gedrag van twee jongens. Het dorp Kahooa *word verbrand en de wooningen der priesters ongelukkig vernield. Men bekoomt de beenderen van Kapitein* COOK. *Vertrek uit de* Karakakooa-Baai. . . . 84

VIJFDE HOOFDSTUK.

Vertrek van Karakakooa, *om aan de Zuid-Oost-zijde van* Mowee *eene haven te zoeken. Wij worden door de Oostlijke winden en de ſtroomen onder den wind van hetzelve gedreven. Wij vaaren voorbij het eiland* Tahoorowa. *Beſchrijving van de Zuid-West-zijde van* Mowee. *Wij ſteevenen langs de kusten van* Ranai *en* Morotoi *naar* Woahoo. *Beſchrijving van de Noord-Oost-kust van* Woahoo. *Vergeefſche pooging om aan water te koomen. Overtogt naar* Atooi. *Wij ankeren in de* Wymoa-Baai. *Gevaarlijke toeſtand van de waterhaalers aan land. Burgerlijke oneenigheden op het eiland. Bezoek van de Opperhoofden, die in geſchil zijn. Wij ankeren bij* Oneeheow. *Vertrek van de* Sandwich-Eilanden. . . 128

ZESDE HOOFDSTUK.

Bladz.

Algemeene Beſchrijving van de Sandwich-Eilanden. *Derzelver aantal, naamen en ligging. Het eiland* Owhyhee. *Deszelfs uitgeſtrektheid en verdeeling in diſtricten. Beſchrijving van deszelfs kusten en het omliggend land. Tekenen van brandende bergen. Sneeuw-bergen. Derzelver hoogte. Reize in de binnenſte deelen des lands.* Mowee. Tahoorowa. Morotoi. Ranai. Woahoo. Atooi. Oneeheow. Oreehoua. Tahoora. *Derzelver luchtſtreek. De Winden, Stroomen, Getijen. Dieren en Gewaſſen. Sterrekundige Waarneemingen.* 152

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Vervolg van de algemeene beſchrijving van de Sandwich-Eilanden. *Van de inwooneren. Derzelver oorſprong en perſoonen. Verderflijke uitwerkzelen van de* ava. *Volkrijkheid. Derzelver aart en zeden. Redenen, waaruit men opmaaken moet dat zij geene menſchen-eeters zijn. Kleeding en Opſchik. Dorpen en Huizen. Voedzel. Bezigheden en tijdkortingen. Hunne ſpeelzugt. Hunne behendigheid in het zwem-*

Bladz.

men. Konſten en handwerken. Hunne Beeldhouw-konst. Kipparee, *of hunne wijze van het doek te ſchilderen. Matten. Visch-hoeken. Touw-werk. Zout-pannen. Krijgs-wapenen.* . . 188

AGTSTE HOOFDSTUK.

Vervolg van de algemeene beſchrijving der Sandwich-Eilanden. *De Regeering. Het volk is in drie klaſſen verdeeld. Magt van den* Eree-taboo. *Geſlacht-lijst van de Koningen van* Owhyhee en Mowee. *Macht van de Opperhoofden. Toeſtand van de laagere klaſſen. Straffen der misdaaden. Godsdienst. Maatſchappij van Priesters. De* Orono. *Hunne afgodsbeelden. Gezang van de Opperhoofden voor zij de* ava *drinken. Menschlijke offerhanden. Gewoonte van de voor-tanden uit te breeken. Hunne denkbeelden omtrent eenen toekomſtigen ſtaat. Huwelijken. Voorbeelden van jaloersheid. Begravenis-plechtigheden.* . . 232

ZES-

ZESDE BOEK.

VERRIGTINGEN GEDUURENDE DEN TWEEDEN TOGT NAAR HET NOORDEN LANGS KAMTSCHATKA, EN OP DEN TERUGTOGT NAAR ENGELAND OVER CANTON EN DE KAAP DE GOEDE HOOP.

EERSTE HOOFDSTUK.

Bladz.

Vertrek van Oneeheow. *Vrugtlooze pooging om* Modoopapappa *te ontdekken. Koers naar de* Awatska-Baai. *Voorvallen op dien overtogt. Spoedige verandering van warmte tot koude. Ongerustheid, veroorzaakt door een lek in* de Reſolutie. *Gezigt van de kust van* Kamtſchatka. *Groote koude der luchtſtreek. Men verliest* de Ontdekking *uit het gezigt.* De Reſolutie *koomt in de baai van* Awatska. *Gezigt van de ſtad van* St. Pieter en St. Paulus. *Volk aan land gezonden, en hoe het door den bevelvoerenden officier van de haven ontvangen wierd. Eene boodſchap aan den bevelhebber te* Bolcheretsk *gezonden. Aankomst van* de Ontdekking. *Terugkomst van de boodſchappers van den bevelhebber. Buiten-*

Bladz.

tengewoone wijze van reizen. Bezoek van eenen koopman en eenen Duitſchen knegt van den bevelhebber. . . 259

TWEEDE HOOFDSTUK.

Schaarſchheid van proviand en ſcheepsbehoeften in de Haven van St. Pieter en St. Paulus. *Een gezelſchap gaat bij den bevelvoerer te* Bolcheretsk *een bezoek afleggen. Zij reizen de rivier* Awatska *op. Hun onthaal bij den* Toion *van* Karatchin. *Beſchrijving van eene Kamtſchadaalſche kleeding. Reize in ſleden. Beſchrijving van deeze wijze van reizen. Aankomst te* Natcheekin. *Beſchrijving van heete bronnen. Men ſcheept zig in op de* Bolchoireka. *Onthaal in de hoofdſtad. Edelmoedigheid en gastvrijheid van den bevelvoerer en de bezetting. Beſchrijving van* Bolcheretsk. *Geſchenken van den bevelvoerer. Ruſſiſche en Kamtſchadaalſche danſen. Vertrek van* Bolcheretsk. *Terugkomst te* St. Pieter en St. Paulus Haven, *verzeld van den Major* BEHM, *die een bezoek aan boord van de ſchepen doet. Edelmoedigheid van de matroozen. Brieven door den Major* BEHM *naar* Petersburg *gezonden. Zijn vertrek. Zijn karakter.* 296

DER-

DERDE HOOFDSTUK.

Bladz.

Vervolg van onze verrigtingen in de St. Petrus en St. Paulus Haven. *Overvloed van visch. Dood van eenen man op* de Resolutie. *Het Rusfisch hospitaal onder de zorg van de schoeps heelmeesters gesteld. Toevoer van vee en meel. Viering van 's Konings geboorte-dag. Moeijelijkheden in het uitzeilen van de baai. Uitbarsting van eenen vuurspuwenden berg. Wij stuuren Noordwaarts.* Cheepoonskoi Nofs. *Miswijzingen van de Rusfische kaarten.* Kamtschatskoi Nofs. Olutorskoi Nofs. Tschukotskoi Nofs. *Het eiland* St. Laurens. *De Asiatische en Amerikaansche kusten en de eilanden van* St. Diomede *alle van dezelfde plaats gezien. Poogingen om tusschen de twee vaste landen Noordwaarts te vorderen. Wij worden door ondoordringbaar ijs gestuit. Walrussen en witte beeren gedood. Kapitein* CLERKES *besluit en toekomstige voorneemens.* 343

VIERDE HOOFDSTUK.

Vrugtlooze poogingen om Noord-Westwaarts door het ijs door te dringen. Gevaar, waarin de Ontdekking *geraakt. Walrus-*

Bladz.

ruſſen gedood. Nieuwe hindernisſen van het ijs. Schade door de Ontdekking *geleden. Kapitein* CLERKES *beſluit om Zuidwaarts te ſtevenen. Vreugde van het ſcheepsvolk daar over. Wij vaaren voorbij* Serdze Kamen. *Wij keeren door* Beerings-Straat *terug. Onderzoek van de uitgeſtrektheid van de Noord-Oost-Kust van Aſia. Redenen om* MULLERS *kaart van het* Voorgebergte van de Tschutski *te verwerpen. Redenen om te gelooven dat de Kust zig niet tot verdere breedte uitſtrekt dan 70½° N. Algemeene aanmerkingen over de onmogelijkheid van eenen Noord-Ooster of Noord-Wester doortogt van den Atlantiſchen Oceaan in de Stille Zee te vinden. Vergelijking van onze verrigtingen in de jaaren* 1778 *en* 1779. *Aanmerkingen over de zee en de kusten ten Noorden van* Beerings-Straat. *Wij vaaren voorbij het eiland* St. Laurens. *Het eiland* Mednoi. *Dood van Kapitein* CLERKE. *Kort bericht van zijne verrigtingen in den zeedienst.* 381

REI-

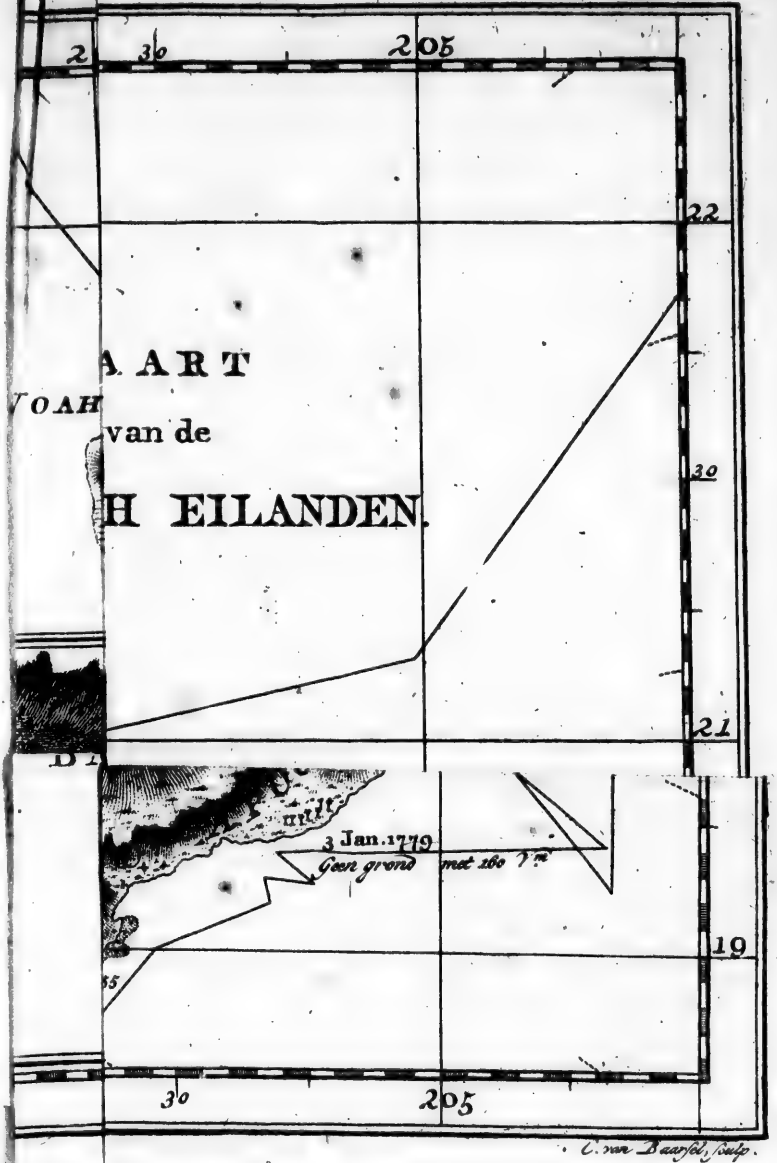
2
36
205
22
A A R T
VOAH
van de
H EILANDEN.
30
21
3 Jan. 1779
Geen grond met 180 V.m
19
35
30
205
C. van Baarsel, Sculp.

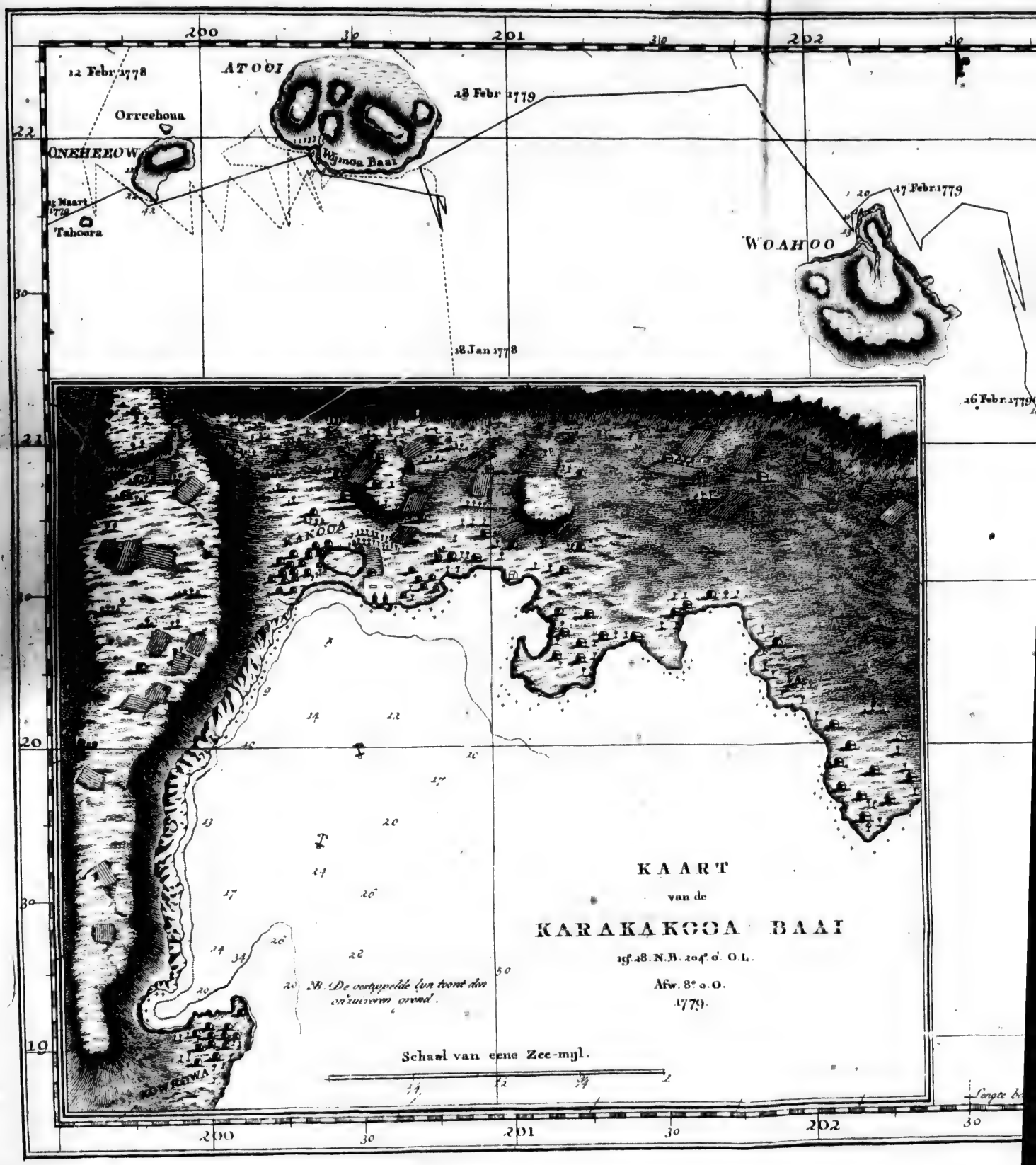

ATOOI
12 Febr. 1778
Orreehoua
ONEHEEOW
Tahoora
Wijmoa Baai
28 Febr. 1779
27 Febr. 1779
WOAHOO
18 Jan 1778
26 Febr. 1779
KAKOOA
KOWHOWA
KAART
van de
KARAKAKOOA BAAI
19°. 28. N.B. 204°. 0'. O.L.
Afw. 8°. 0. O.
1779.
NB. De vestippelde lyn toont den onzuiveren grond.
Schaal van eene Zee-myl.
200
201
202

KAART
van de
SANDWICH EILANDEN.

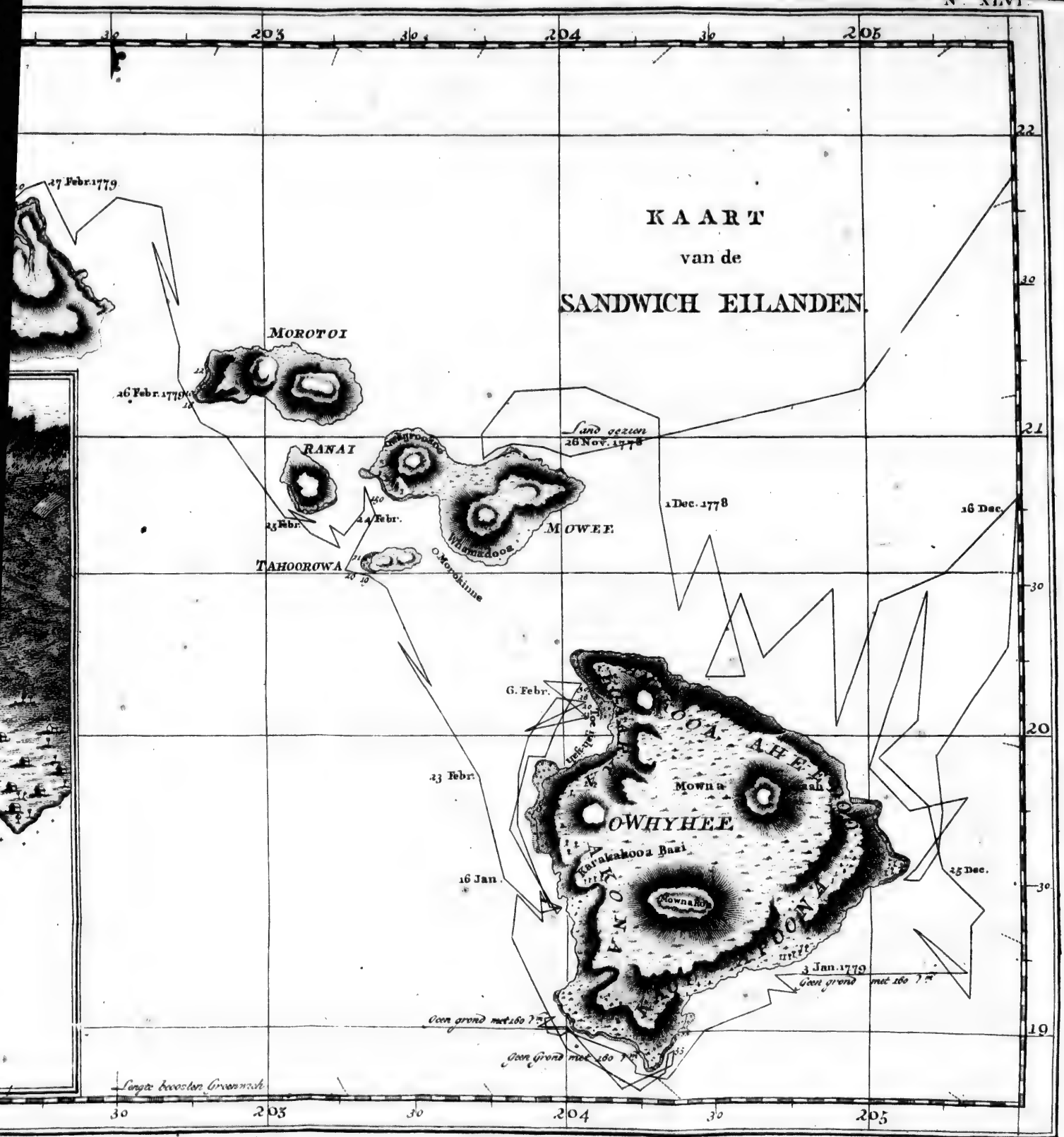

REIZE
NAAR DEN
STILLEN OCEAAN.

VIJFDE BOEK.

VERRIGTINGEN BIJ ONZE WEDERKOMST AAN DE SANDWICH EILANDEN.

EERSTE HOOFDSTUK.

Beschrijving van Karakakooa Baai. *Groote toeloop van inboorlingen. Macht van de Opperhoofden over het gemeen volk. Bezoek van* KOAH, *eenen Priester en Krijgsman. Beschrijving van de* Morai *te* Kakooa. *Plechtigheden bij het landen van Kapitein* COOK. *Eene sterrekundige schouwplaats opgerigt. Krachtige werking van de* Taboo. *Hoe men in de luchtstreeken tusschen de keerkringen spek kan inzouten. Eene maatschappij van priesters ontdekt. Hunne gastvrijheid en milddaadigheid. Aanneeming van kapitein* COOK *in dezelve. Bedrog, door* KOAH *gepleegd. Aankomst van* TERREEOBOO, *Koning van het eiland. Zonderlinge plegtigheid. Bezoek van den Koning. Tegenbezoek van kapitein* COOK.

Karakakooa-Baai ligt aan de West zijde van het eiland *Owhyhee* in een district, *Akona* genaamd,

naamd. Zij is omtrent eene Engelſche mijl diep, en wordt gevormd door twee lange land-punten, eene halve mijl van elkanderen liggende, en Z. Z. O. en N. N. W. loopende. Op de noordlijke punt, die plat en woest is, ligt het dorp *Kowrowa*, en in het diepst van de baai, bij een boschjen van hooge kokos-boomen, is een ander dorp, dat grooter is en *Kakooa* genaamd wordt; tusſchen beiden loopt eene hooge rotsachtige klift, die van het zee-ſtrand ontoeganglijk is. Aan de zuid-zijde heeft de kust tot omtrent eene Engelſche mijl binnen 's lands een hobbelig voorkoomen, en verder op rijst het land trapswijze, en is overſpreid met omtuinde bebouwde velden en boschjens van kokos-nooten boomen, in welke de wooningen van de inboorlingen in groot aantal verſpreid ſtaan. Het ſtrand rondom de baai is gedekt met eene zwarte koraalklip, dat het landen bij ruuw weder zeer gevaarlijk maakt, behalven aan het dorp *Kakooa*, daar een fraai zandachtig ſtrand is met eene *morai* of begraafplaats aan het een eind, en aan het ander eene kleine bron van zoet water. Alzoo deeze baai kapitein COOK eene bekwaame plaats toeſcheen om het gebrekkige aan de ſchepen te herſtellen en water en proviand inteneemen, meerden wij ons vast aan de Noord-zijde, omtrent een vierde van eene Engelſche mijl van wal, daar *Kowrowa* ten W. N. W. van ons lag.

Zoo

Zoo dra de inwooners beſpeurden dat wij voorneemens waren in de baai te ankeren, kwamen zij in verbaazende menigten van land naar de ſchepen, en drukten hunne blijdſchap uit door zingen en juichen en eene menigte wilde en buitenſpoorige gebaerden. Weldra waren de boorden, verdekken en het wand van beiden de ſchepen volkoomen met dezelve bedekt, terwijl eene menigte vrouwen en kinderen, die geene kanos hadden kunnen bekoomen, in ſchoolen rondom ons kwamen zwemmen, waarvan veele, die geene plaats aan boord konden vinden, den gantſchen dag in het water bleeven dartelen.

Onder de Opperhoofden, die aan boord van de *Reſolutie* kwamen, was een jong man, PAREEA genaamd, die wij aanſtonds beſpeurden dat iemand van groot gezag was. Zig aan kapitein COOK aanbiedende, zeide hij hem dat hij *Jakanee* (*) van den Koning van het eiland was, die op dien tijd op eenen krijgstogt naar *Mowee* was gegaan, en binnen drie of vier dagen terug verwagt wierd. Enige geſchenken van kapitein COOK bragten hem volkoomen in onze belangen, en hij wierd ons zeer nuttig om zijne landslieden in orde te houden; ge-

(*) Wij ontmoeteden naderhand verſcheiden van dezelfde benaaming: doch of het een ampt of een graad van naaagſchap ware konden wij nooit met zeekerheid vernee-men.

gelijk wij weldra gelegenheid hadden te ondervinden; want wij hadden niet lang ten anker gelegen of wij beſpeurden dat de *Ontdekking* zoo veel volk aan boord had, alle aan eene zijde hangende, dat zij daardoor aanmerklijk overhelde, en dat het volk niet in ſtaat was de menigte, die 'er in groote hoopen bleef indringen, af te houden. Kapitein COOK begon ook bevreesd te worden dat zij ſchade mogt bekoomen en toonde PARREA het gevaar, die onmiddelijk ter hulpe ſchoot, het ſchip van deezen belemmerenden overlast bevrijdde, en de kanos, die het omringden, weg joeg.

Het gezag van de Opperhoofden over het gemeen bleek uit dit geval van den onbepaaldſten aart te zijn; wij zagen 'er denzelfden dag nog een diergelijk voorbeeld van aan boord van de *Reſolutie*, daar het gedrang zoo ſterk was, dat het nodig ſcheepswerk 'er door verhinderd wierd, wanneer wij ons genoodzaakt vonden onze toevlugt te neemen tot den bijſtand van KANEENA, een ander van hunne Opperhoofden, dat zig ook aan kapitein COOK verbonden had. Zoo dra men hem had bekend gemaakt welke onze belemmering was, beval hij zijne landslieden onmiddelijk het ſchip te verlaaten, en wij waren niet weinig verwonderd hen alle, zonder een' oogenblik te talmen, over boord te zien ſpringen, behalven een' eenigen man, die agter bleef draalen en die, enige onwilligheid laatende blijken om

te

te gehoorzamen, door KANEENA opgenoomen en in zee geſmeten wierd.

Beiden deeze opperhoofden waren mannen met ſterke en wel gemaakte ligbaamen en van zeer bevallige gelaatstrekken, inzonderheid was KANEENA, wiens afbeelding de Heer WEBBER tekende, een van de fraaiſte mannen, die ik ooit gezien heb. Hij was omtrent zes voeten hoog, had regelmaatige en veel uitdrukkende weezentrekken, met levendige donkere oogen; zijn gang was ongedwongen, vast en ſierlijk.

Men heeft reeds gezegd dat, gedaurende ons lang kruiſen omtrent dit eiland, de inwooners zig altijd zeer braaf en eerlijk in hunne mangelingen met ons gedraagen hadden, en niet de minſte neiging tot diefſtal hadden laaten blijken, dat ons te zonderlinger voorkwam, omdat degeene, met welke wij tot hiertoe enigen omgang gehad hadden, van den laagſten rang waren, of dienſtknegten of viſſchers. Thans vonden wij het blaadjen geheel omgekeerd. De onttzaggelijke menigte eilanders, die alle deelen van de ſchepen vervulden, verſchaften niet alleen menigvuldige gelegenheid om wat te beſchaaren, zonder gevaar van ontdekt te worden; maar onze minderheid in getal deed hen ook wel begrijpen dat zij, in geval zij al ontdekt wierden, 'er wel ongeſtraft zouden afkoomen. Nog eene andere omſtandigheid, aan welke wij deeze verandering in hun gedrag toe-

ſchreeven, was de tegenwoordigheid en aanmoediging van hunne Opperhoofden; want, naardien wij gemeenlijk den buit in handen van enige lieden van aanzien zagen, hadden wij de grootſte reden om te vermoeden dat deeze plunderingen door hunne opſtooking begaan wierden.

Kort na dat de *Reſolutie* op haare ankerplaats gekoomen was, bragten onze twee vrienden PAREEA en KANEENA een derde Opperhoofd aan boord, KOAH genaamd, die, naar men ons zeide, een priester was, en die in zijne jeugd een beroemd krijgsman geweest was. Hij was een klein vermagerd oud man; zijne oogen waren zeer rood en traanende, en zijn lighaam was bedekt met eene witte lazarusachtige ſchurft, alle uitwerkingen van een onmaatig gebruik van *ava*. In de kajuit geleid zijnde, naderde hij kapitein COOK met veel eerbied en wierp een ſtuk rood doek over zijne ſchouderen, dat hij met zig gebragt had. Toen enige ſchreden terug gaande, bood hij hem eene kleine bigge aan, die hij in zijne hand hield, terwijl hij eene aanſpraak deed, die eenen aanmerklijken tijd duurde. Deeze plechtigheid wierd dikwijls herhaald geduurende ons verblijf op *Owhyhee* en ſcheen ons uit veele omſtandigheden toe eene ſoort van godsdienſtige aanbidding te zijn. Wij vonden hunne afgoden altoos met rood doek gekleed op dezelfde wijze als men het kapitein COOK had aan ge-

gedaan, en eene kleine bigge was hunne gewoone offerhande aan de *Eatooas*. Hunne aanſpraaken of gebeden wierden ook met eene gereedheid en vlugheid van tong uitgeſprooken, die te kennen gaven dat zij volgens een vast formulier geſchiedden.

Toen deeze plechtigheid voorbij was, ſpijsde KOAH met Kapitein COOK en at overvloedig van alles wat hem wierd voorgezet; maar men kon hem, even als de overige inboorlingen van de eilanden in deeze zeeën, naauwlijks overhaalen om onze wijnen of ſterke dranken ten tweede maal te proeven. In den avond verzelde Kapitein COOK, van den Heer BAYLEY en mij gevolgd, hem naar land. Wij landden op het ſtrand en wierden ontvangen door vier mannen, die roeden droegen, aan welker punten honden hair was en die voor ons uit gongen, met luide ſtemmen enige woorden uitſpreekende, waaronder wij alleenlijk het woord *Orono* konden onderſcheiden. (*) De menigte, die op het ſtrand verzameld was, week op

(*) Kapitein COOK droeg gemeenlijk dien naam bij de inboorlingen van *Owhyhee*; maar wij konden nooit deszelfs juiste betekenis te weeten koomen. Somtijds gaven zij dien aan een onzigtbaar wezen, dat zij zeiden in den hemel te woonen. Wij vonden ook dat het een tijtel was van een perſoonaadjen van groote rang en macht op het eiland, die vrij veel naar den *Delai Lama* der Tartaaren, en den kerklijken Keizer van Japan geleek.

op onze aannadering terug, en weldra was 'er niemand meer te zien dan enige weinige, die voor over op den grond lagen bij de hutten van het nabuurig dorp.

Voor ik overgaa om de aanbidding te verhaalen, die Kapitein COOK bewezen, en de bijzondere plechtigheden, waarmede hij op dit noodlottig eiland ontvangen wierd, zal het nodig zijn de *Morai* te beſchrijven, die, gelijk ik reeds gezegd heb, aan de Zuid-zijde van het ſtrand te *Kakooa* lag. Het was een vierkante vaste hoop ſteenen, omtrent honderd en twintig voeten lang, zestig breed en veertig hoog. De top was plat, wel bevloerd, en omringd van een houten hek, waarop de doods-hoofden geſtooken waren van de gevangenen, die bij den dood van hunne opperhoofden geofferd waren. In het midden van het vak ſtond een oud vervallen houten gebouw, dat ter wederzijde met het hek gemeenſchap had door middel van een ſteenen muur, die de geheele ruimte in twee deelen deelde. Aan den kant van het land ſtonden vijf paalen, meer dan twintig voeten hoog, welke een onregelmaatig ſtellaadjen onderſtutteden; aan de andere zijde, naar den zee-kant, ſtonden twee kleine huizen, die door een bedekten gang gemeenſchap met elkanderen hadden.

Wij wierden door KOAH op deezen ſteen-hoop geleid langs eenen ſchuinſchen opgang, van het ſtrand

ſtrand naar den noord-westlijken hoek van het vak loopende. Wij zagen aan den ingang twee groote houten beelden, met zeer verwrongen trekken en een lang ſtuk beſneden hout van de gedaante van een' omgekeerden kegel op hunne hoofden; het overige was zonder gedaante en met rood doek omwonden. Wij wierden hier ontmoet door eenen jongman, lang van geſtalte en met eenen langen baard, die Kapitein COOK den houten beelden aanbood, en, na dat hij eene ſoort van lofzang gezongen had, waarin KOAH hem verzelde, geleidden zij ons naar dat eind van de *morai*, daar de vijf paalen ſtonden. Aan den voet van dezelve waren twaalf beelden in eenen halven kring geplaatst, en voor het middenst beeld ſtond een hoog tafeltjen, naauwkeurig gelijkende naar de *whatta* van *Otahiti*, op welk een verrot varken, en onder welk ſtukken ſuiker-riet, kokos-nooten, brood-vrugten, plataanen en zoete aardappelen lagen. KOAH, den Kapitein onder dit tafeltjen geplaatst hebbende, nam 'er het varken af en reikte het hem toe, en, hem ten tweede maale met eene lange reden aangeſprooken hebbende, die met eene groote hevigheid en ſnelheid wierd voortgebragt, liet hij het op den grond vallen, en geleidde hem naar het ſtellaadjen, dat zij te zaamen begonnen te beklimmen, niet zonder groot gevaar van te

vallen. Nu zagen wij aan den ingang van het bovenſte plat van de *Morai* eenen ſtatigen optogt koomen van tien mannen, een leevend varken en een groot ſtuk rood doek draagende. Enige ſchreden voortgegaan zijnde, ſtonden zij ſtil en wierpen zig voor over op den grond, en KAIREEKEEA, de jongman, van wien boven reeds geſprooken is, gong naar hen toe, nam het doek aan, bragt het aan KOAH, die het om den Kapitein wond, en hood hem toen het varken aan, dat met dezelfde plechtigheid door KAIREEKEEA wierd aangebragt.

Terwijl Kapitein COOK daar boven, in rood doek gebakerd, in deeze gedwongen houding ſtond, zig met moeite aan de ſtukken van het verrot ſtellaadjen vasthoudende, begonnen KAIREEKEEA en KOAH hun werk, ſomtijds te zaamen zingende en ſomtijds beurtelings. Dit duurde eenen aanmerklijken tijd, eindelijk liet KOAH het varken vallen, wanneer hij met den Kapitein weder naar beneden klom. Toen bragt hij hem naar de voorgemelde beelden, en aan elk iets gezegd hebbende op eenen ſchimpenden toon, terwijl hij, in het voorbijgaan, met zijne vingeren naar hen knipte, bragt hij hem voor het middenſte, dat, met rood doek bedekt zijnde, in grooter achting ſcheen dan de overige. Voor dit beeld wierp hij zig neder en kuschte het, terwijl

hij

hij Kapitein COOK verzogt hetzelfde te doen, die zig door de geheele plechtigheid door KOAH liet beſtieren.

Wij wierden nu naar de andere afdeeling van de *Morai* terug gevoerd, daar eene ruimte was van tien of twaalf voeten vierkant, omtrent drie voeten laager dan de oppervlakte van het eerſte vak. Hier ſtapten wij in; Kapitein COOK wierd tuſſchen twee houten afgoden geplaatst, en KOAH hield eenen van zijne armen op, terwijl ik verzogt wierd den anderen te ondersteunen. Nu kwam 'er een andere optogt van inboorlingen, een gebraaden varken en een koek, enige broodvrugt, kokos-nooten en andere vrugten draagende. Toen zij ons naderden, plaatſte zig KAIREEKEEA aan hun hoofd, en Kapitein COOK de bigge op de gewoone wijze aanbiedende, begon hij een diergelijk gezang als te vooren, terwijl zijne medgezellen hem regelmaatig antwoord gaven. Wij merkten op dat hunne rollen na elk antwoord korter wierden, tot die van KAIREEKEEA op het eind uit ſlechts twee of drie woorden beſtond, die de overige met het woord *Orono* beantwoordden.

Toen deeze offerhande, die een vierde uurs geduurd had, ten einde was, gongen de inboorlingen regt over ons zitten en begonnen het gebraaden varken op te ſnijden, de vrugten te ſchillen, en de kokos-nooten te kraaken, terwijl ande-

dere zig bezig hielden met het brouwen van de *ava*, dat door kaauwen geſchiedt, gelijk op de *Vrienden-Eilanden*. Toen nam KAIREEKEEA een gedeelte van de pit van eene kokos-noot, dat hij kaauwde, en het toen in een ſtuk doek windende, wreef hij 'er des Kapiteins aangezigt, hoofd, handen, armen en ſchouderen mede. Toen wierd de *ava* rond gediend, en, na dat wij daarvan iets gedronken hadden, begonnen KOAH en PAREEA het vleesch van het varken in ſtukken te ſcheuren, en die in onze monden te ſteeken. Ik had 'er niet veel tegens dat ik door PAREEA gevoederd wierd, die zeer zindelijk in zijn perſoon was; maar Kapitein COOK, die door KOAH bediend wierd en wien het verrot varken voor den geest kwam, kon geen brok door krijgen, en zijn tegenzin wierd, gelijk men denken kan, niet verminderd, toen de oude man, volgens zijne wijze van beleefd te zijn, het voor hem begon te kaauwen.

Toen deeze laatſte plechtigheid voorbij was, waaraan Kapitein COOK een einde maakte zoo dra hij zulks met voeglijkheid doen kon, verlieten wij de *Morai*, na enige ſtukjens ijzer en andere beuzelingen onder het volk uitgedeeld te hebben, waarmede zij ten hoogſten in hun' ſchik ſcheenen. De mannen met de roeden geleidden ons naar de ſloepen, dezelfde woorden ſpreekende als te vooren. Het volk gong wederom weg,

en

en de weinige, die bleeven, wierpen zig ter aarde, toen wij hen langs het ſtrand voorbij gongen. Wij begaven ons onmiddelijk naar boord, met den geest vol van hetgeen wij gezien hadden, en zeer wel te vreden over de goede geest-geſteltenis van onze nieuwe vrienden. De betekenis van de verſchillende plechtigheden, waarmede wij ontvangen waren, en die, om haare nieuwheid en zonderlingheid, alhier omſtandig verhaald zijn, kan alleen gegist worden, en deeze gisſingen kunnen nog niet dan zeer onzeeker en gebrekkig zijn; zij waren egter ongetwijfeld de uitdrukking van eenen grooten eerbied van den kant der inboorlingen, en, voor zoo verre zij den perſoon van Kapitein COOK betroffen, ſcheenen zij naar aanbidding te gelijken.

Den volgenden morgen gong ik naar land met eene wagt van zes zee-ſoldaaten, en een corporaal en luitenant, last hebbende om de werktuigen tot de waarneemingen op zoodanig eene plaats optezetten, die mij best in ſtaat zoude ſtellen om het oog over de water-haalers en de andere werklieden, die aan wal moeſten zijn, te houden en hen te beſchermen. Toen wij bezig waren eene plaats in het midden van het dorp opteneemen, die tot dat oogmerk zeer wel gelegen was, bood ons PAREEA, die altijd gereed was om zijne macht en zijnen goeden wil te toonen, aan enige huizen aftebreeken, die ons in onze waarneeming zou-

zouden hinderlijk zijn. Wij vonden egter goed deeze aanbieding afteſlaan en bepaalden ons tot een veld, daar zoete aardappelen op ſtonden, naast de *Morai*, dat ons gereedlijk vergund wierd, en de prieſters wijdden de plaats terſtond, om te beletten dat het volk 'er in kwam, door hunne roeden op den muur, door welken het omringd was, te zetten.

Deeze ſoort van godsdienſtig verbod noemen zij *taboo*, een woord, dat wij dikwerf hoorden herhaalen geduurende ons verblijf onder deeze eilanders en dat wij bevonden van eene zeer krogtige en uitgeſtrekte werking te zijn. Ik zal 'er eene naauwkeuriger verklaaring van geeven in de algemeene beſchrijving van deeze eilanden, onder het artijkel van godsdienst; thans zij het genoeg te zeggen dat het ons zelfs meer afzondering verſchafte dan wij verlangden. Geene kanos durfden ooit bij ons landen; de inboorlingen gongen op den muur zitten, maar niemand onderſtond binnen de *getaboode* plaats te koomen, voor hij verlof van ons gevraagd had. Doch ſchoon de mannen, op ons verzoek, met levensmiddelen door het veld naar ons toe kwamen, konden alle onze pogingen egter de vrouwen niet overhaalen om ons te naderen. Wij beproefden zulks met geſchenken, maar te vergeefsch; PAREEA en KOAH wierden aangezogt om haar te brengen, doch zonder vrugt; wij kreegen altijd tot antwoord,

dat

dat de *Eatooa* en TERREEOBOO (de naam van hunnen koning) haar dooden zouden. Deeze omſtandigheid verſchafte onzen vrienden aan boord geen klein vermaak, daar de menigte volks en voornamelijk vrouwen, die derwaarts bleeven toevloeien, hen bijna elk uur noodzaakten het ſchip ruim te maaken, ten einde plaats te hebben om het nodig werk te verrigten. Bij deeze gelegenheden deed men dikwijls twee of driehonderd vrouwen te gelijk in het water ſpringen, daar zij bleeven zwemmen en dartelen, tot zij weder toegelaaten konden worden.

Van den negentienden tot den vier en twintigſten, wanneer PAREEA en KOAH ons verlieten, om hunne opwagting bij TERREEOBOO te maaken, die aan een ander gedeelte van het eiland geland was, viel 'er niets van belang aan boord voor. De kalfateraars wierden aan de zijden van het ſchip aan het werk geſteld en het wand wierd zorgvuldig aangehaald en herſteld. Het inzouten van varkens voor proviand was ook een aanhoudend en voornaam voorwerp van Kapitein COOKS aandacht. Alzoo deeze proef ons op deeze reize nog veel beter gelukte dan te vooren, zal het niet ongepast zijn alhier omſtandig op te geeven hoedanig wij daar mede te werk gongen.

Men heeft het gemeenlijk voor ondoenlijk gehouden het vleesch van dieren tuſſchen de keerkringen in te zouten, alzoo de verrotting zoo ſchie-

ſchielijk werkt, dat zij het zout geen tijd laat om te vatten (gelijk men zegt) of het vleesch ſlaat aan, hetgeen de uitwerkingen van de pekel verhindert. Wij vinden niet dat zee-vaarers van enige natie hier omtrent proeven genoomen hebben voor Kapitein COOK. Zijne eerſte proeven, in het jaar 1774, op zijnen tweeden togt naar de zuidzee genoomen, gelukten, ſchoon niet volkoomen, egter genoeg om hem van de verkeerdheid van het aangenoomen gevoelen te overtuigen. Alzoo de reis, op welke hij thans verkeerde, waarſchijnlijk een jaar langer ſtond te duuren dan den tijd, voor welken de ſchepen geproviandeerd waren, was hij in de noodzaaklijkheid van op zulk of diergelijk eene wijze voor het beſtaan van het volk te zorgen, of de verdere voortzetting van zijne ontdekkingen te ſtaaken. Hij liet dan ook geene gelegenheid voorbij gaan om zijne poogingen te hervatten en de uitkomst beantwoordde aan zijne beste verwagting.

De varkens, welke wij hiertoe gebruikten, waren van verſchillende grootte, weegende van zestig tot honderd zeventig ponden. De ſlagttijd was altoos in den agtermiddag, en zoo dra het hair was afgeſchroeid en de omloop 'er uit gehaald, wierd het varken in ſtukken, elk van vier tot agt ponden, gekapt en de beenderen uit de pooten en ruggegraat gehaald, en bij de groote ook de ribben. Als dan wierd elk ſtuk zorgvuldig af-

geveegd en onderzogt en de andere van het geſtold bloed gezuiverd, en zoo wierden zij overgegeeven aan de inzouters, terwijl het vleesch nog warm bleef. Na dat zij wel met zout gewreeven waren, wierden zij op een' hoop gelegd op een tafeltjen, dat in de open lucht was opgerigt, met planken gedekt en met het zwaarst gewigt, dat wij 'er op leggen konden, geperst. Dus bleeven zij liggen tot den volgenden avond, wanneer zij wederom wel afgeveegd en nagezien wierden en de deelen, die verdagt voorkwamen, weggenoomen. Dan wierden zij in eene tobbe met ſterke pekel gelegd, daar zij altijd eens of twee maalen daags nagezien wierden, en zoo enig ſtuk het zout niet gevat had, dat aanſtonds ontdekt wierd aan den reuk van de pekel, wierden zij 'er onmiddelijk uitgenoomen, weder naargezien, en de gezonde ſtukken in verſche pekel gelegd. Dit gebeurde egter zelden na de voorzorgen, die men te vooren genoomen had. Zes dagen daarna wierden zij uit de pekel genoomen, voor de laatſte maal naargezien, en nog eens ligt geperst zijnde, in vaten gepakt, met eene dunne laag zout tusſchen beiden. Ik bragt enige vaten van dit ſpek t'huis, dat te *Owhyhee* in de maand Januarij 1779 was ingezouten en dat omtrent kersmis van het jaar 1780 door verſcheiden perſoonen in Engeland ge-

proefd en volmaakt goed en gezond bevonden wierd (*).

Ik zal nu wederkeeren tot onze verrigtingen aan land aan de waarneeming-tent, daar wij niet lang waren gezeten geweest of wij ontdekten in onze nabuurſchap de wooningen van eene maatſchap-

(*) Na dat deeze papieren voor de drukpers gereed gemaakt waren, berichtte mij de Heer VANCOUVER, die een van mijne zee-kadetten op *de Ontdekking* was, en die naderhand tot luitenant van de oorlogs-ſloep *de Martin* wierd aangeſteld, dat hij de handelwijze, die hier aanbevoolen wordt, geduurende eenen kruis-togt in de Spaanſche zee in het jaar 1782 met Engelsch en Spaansch ſpek beproefd had, en dat hij boven verwagting geſlaagd was. Hij had 'er ook de proef van genoomen te Jamaica met het rund-vleesch, door het proviand magazijn aan de ſchepen geleverd, maar niet met denzelfden goeden uitſlag, dat hij toeſchrijft aan het verzuimen van de nodige voorzorgen in het ſlagten en behandelen van de beeſten, aan het ophangen en openen van dezelve voor zij tijd gehad hadden om te deeg uit te bloeden, waardoor de bloed-vaten aan de lucht waren blootgeſteld en het bloed geſtold, voor het tijd gehad had om uit te loopen, en aan het ſterk drijven en kneuzen van dezelve. Hij voegt 'er bij dat hij zelf bij het ſlagten van eenen os geweest zijnde, die met oplettendheid aan boord gebragt wierd, een gedeelte van denzelven had ingezouten, dat, na eene week tijds, wierd bevonden het zout volkoomen gevat te hebben, en dat hij niet twijfelde of het zou zoo lang goed gebleven zijn als men wilde, maar men nam 'er de proef niet van.

ſchappij van prieſters, welker regelmaatige komst aan de *Morai* onze oplettendheid tot zig had getrokken. Hunne hutten ſtonden rondom eene water-plas en waren omringd door een boschjen van kokos-boomen, dat dezelve van het ſtrand en het overige van het dorp afſcheidde en de plaats een voorkoomen van godsdienſtige afzondering bijzettede. Toen ik Kapitein COOK deeze omſtandigheden berigtede, beſloot hij hun een bezoek te geeven, en, alzoo hij verwagtede op dezelfde wijze als vooren ontvangen te zullen worden, nam hij den Heer WEBBER met zig, om eene aftekening van de plechtigheid te maaken.

Toen hij op het ſtrand kwam, wierd hij naar een heilig gebouw gebragt, *Harre-no-Orono* of het huis van *Orono* genoemd, en voor den ingang, aan den voet van eenen houten afgod van dezelfde gedaante als die op de *Morai* nedergezet. Hier moest ik wederom eenen van zijne armen onderſtutten, en na dat KAIREEREEA hem met rood doek omwonden had, deed hij, van twaalf prieſters verzeld, hem eene offerhande van eene bigge met de gebruiklijke plechtigheden. Toen wierd de bigge gewurgd, en, een vuur ontſtooken zijnde, wierd zij in de koolen geworpen, en het hair afgezengd zijnde, andermaal aangeboden met herhaaling van het gezang op de hier voor beſchreven wijze. Vervolgens wierd de doode

bigge eenen korten tijd onder des Kapiteins neus gehouden, waarna zij met eene kokos-noot aan zijne voeten wierd gelegd en de prieſters gongen nederzitten. Toen wierd de *ava* gebrouwen en omgedeeld, daar wierd een klaar gemaakt vet varken binnen gebragt en wij wierden als te vooren vergast.

Geduurende den overigen tijd, dien wij in de baai vertoefden, wierd Kapitein COOK, zoo dikwijls hij aan land kwam, van eenen deezer prieſteren verzeld, die voor hem uit gong en bekend maakte dat de *Orono* geland was, en het volk beval zig neder te werpen. Dezelfde verzelde hem ook altijd op het water, ſtaande op den boeg van de ſloep, met eene roede in de hand, en den inboorlingen, die in de kanos waren, kennis geevende van zijne aannadering, waarop zij onmiddelijk aflieten van het roeijen, en op [illegible]ne aangezigten gongen liggen, tot hij voorbij was. Zoo dikwijls hij aan de waarneeming-tent ophield, verſcheenen onmiddelijk KAIREEKEEA en zijne broederen met varkens, kokos-nooten, brood-vrugt enz., die zij met de gewoone plechtigheden aanbooden. Het was bij deeze gelegenheden dat enige van de mindere hoofden dikwijls verzogten eene offerhande aan den *Orono* te mogen doen. Als dit wierd toegeſtaan, booden zij zelve het varken aan, gemeenlijk met baarblijklijke tekenen van vrees op hun gelaat, terwijl

KAI-

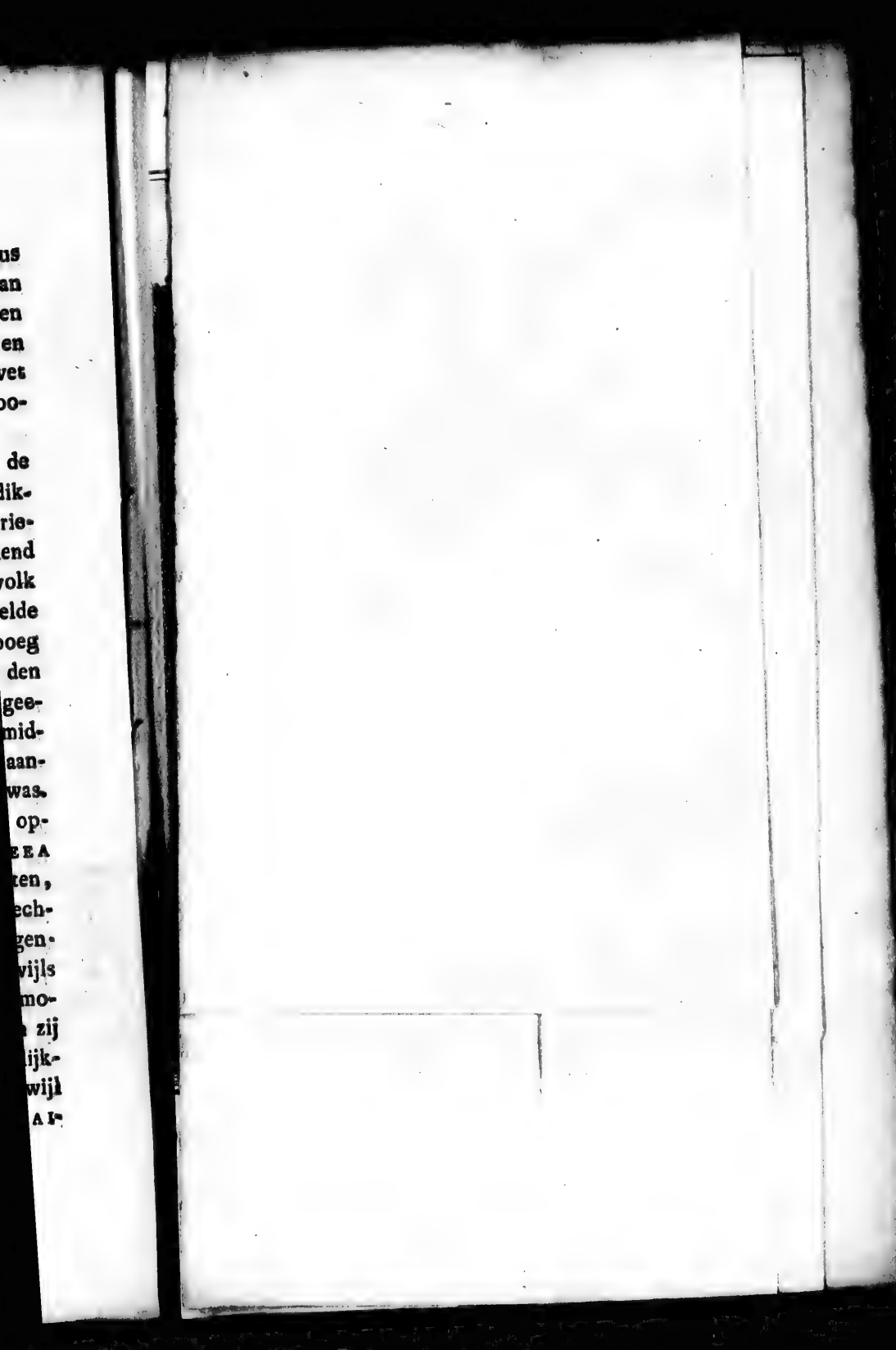

EENE OFFERHANDE IN TEGENSWOO

TEGENSWOORDIGHEID VAN KAPITEIN COOK.

EGENSWO

KAIREEKEEA en de prieſters hunne gewoone lofzangen zongen.

De beleefdheden van deeze maatſchappij bepaalden zig egter niet enkel tot plechtigheden en vertooning. Ons volk aan wal kreeg dagelijks een voorraad van varkens en groenten van haar, en wel meer dan tot hun onderhoud nodig was, terwijl 'er met dezelfde naauwkeurigheid verſcheiden kanos, met levensmiddelen gelaaden, naar de ſchepen wierden gezonden. Men vroeg 'er nooit iets voor, en nimmer gaf men ook, zelfs niet van verre, te kennen dat men 'er iets voor verwagtede. Hunne geſchenken geſchiedden met eene regelmaatigheid, die meer naar de uitoefening van eenen godsdienst-plicht dan naar milddaadigheid geleek, en als wij vroegen op wiens kosten alle deeze geſchenken gedaan wierden, zeide men ons dat het op kosten van een grooten man was, KAOO genaamd, opperhoofd der prieſters en grootvader van KAIREEKEEA, die toen afwezig was, alzoo hij den koning van het eiland verzelde.

Naardien alles wat tot het karakter en het gedrag van dit volk betrekking heeft voor den leezer belangrijk moet zijn om het treurſpel, dat naderhand hier geſpeeld wierd, zal het nodig zijn hem te zeggen dat wij niet altijd zoo veel reden hadden om voldaan te zijn over het gedrag van de

krijgs-bevelhebbers of *Earees* als over dat van de prieſters. In alle onze handelingen met de eerſte vonden wij hen oplettend op hun eigen belang, en, behalven hunne gewoonte van ſteelen, die enige verſchooning kan vinden in de algemeenheid van dit gebruik onder de eilanders in deeze zeeën, maakten zij nog gebruik van andere, even ſchandelijke, konſtenarijen. Ik zal 'er maar een voorbeeld van bijbrengen, waarin wij met leedwezen bevonden dat onze vriend KOAH voornamelijk betrokken was. Alzoo de opperhoofden, die ons geſchenken van varkens bragten, altoos met eene goede belooning terug wierden gezonden, hadden wij gemeenlijk meer voorraad dan wij gebruiken konden. Bij zulke gelegenheden was KOAH, die nooit miſte ons te verzellen, gewoon te verzoeken om de varkens, die wij niet nodig hadden, en wij gaven hem die altoos. Op eenen dag gebeurde het dat ons eene bigge wierd aangeboden door eenen man, dien KOAH ons zelf voorſtelde als een opperhoofd, welk verlangende was ons te begroeten, en wij merkten dat de bigge dezelfde was, die even te vooren aan KOAH was geſchonken. Dit ons doende vermoeden dat 'er de eene of andere ſtreek onder ſchuilde, bevonden wij, bij nader onderzoek, dat het gewaand opperhoofd een gemeen man was, en, dit met andere omſtandigheden zaamen-

knoop-

knoopende, hadden wij reden om te denken dat het niet de eerſte reis was dat wij op diergelijke wijze bedrogen waren.

De zaaken bleeven op deezen voet tot den vier en twintigſten, wanneer wij zeer verwonderd waren te zien dat men geene kanos van land liet ſteeken, en dat de inboorlingen zig digt bij hunne huizen hielden. Na verſcheiden uuren in twijfeling geweest te zijn, vernamen wij dat de baai *getabood* was en dat alle gemeenſchap met ons verboden was, ter oorzaak van de aankomst van TERREEOBOO. Alzoo wij zoodanig een geval niet voorzien hadden, was het volk van beiden de ſchepen genoodzaakt den dag zonder hunne gewoone portie van vrugten doortebrengen. Zij tragteden dan des anderen daags 's morgens, zoo door beloften als bedreigingen, de inboorlingen over te haalen om aan het ſchip te koomen, en toen enige hunner het eindelijk waagden van land te ſteeken, zag men een opperhoofd, dat hen weg wilde jaagen. Men ſchoot onmiddelijk een' ſnaphaan over zijn hoofd af, om hem te doen afhouden, dat de verlangde uitwerking had, en kort daarop kogten wij weder ververſchingen als naar gewoonte. In den agtermiddag kwam TERREEOBOO aan en bezogt de ſchepen zonder enige plechtigheid, ſlechts van eene kano verzeld, waarin zig zijne vrouw en kinde-

ren bevonden. Hij bleef tot omtrent tien uuren aan boord, wanneer hij naar het dorp *Kowrowa* terug keerde.

Den volgenden dag, omtrent den middag, vertrok de Koning in eene groote kano, van twee andere verzeld, in volle ſtatie van het dorp en roeide naar de ſchepen. Hij maakte eene grootſche en pragtige vertooning. In de eerſte kano waren TERREEOBOO en zijne bevelhebbers, met hunne rijke mantels en helmen van vederen gekleed en met lange ſpeeren en dolken gewapend, de Opperprieſter en zijne medebroeders met hunne afgoden op rood doek geplaatst. Deeze afgoden waren borstbeelden van eene reusachtige grootte, van teen-werk gemaakt, en fraai met kleine vederen van verſchillende kleuren bedekt, die op dezelfde wijze als hunne mantels bewerkt waren. Hunne oogen waren gemaakt van groote paerl-oesters, met eene zwarte noot in het midden; hunne monden waren met eene dubbele rei honden-tanden bezet, en, zoo wel als de overige trekken van hun gelaat, op eene vreemde wijze verwrongen. De derde kano was gelaaden met varkens, en verſcheiden ſoorten van vrugten. Terwijl zij voortvoeren, zongen de prieſters in de middenſte kano zeer plegtig hunne lofzangen, en, na het ſchip rond gevaaren te zijn, voeren zij, in plaats van aan boord te koo-

TEIN

koomen, gelijk wij verwagt hadden, naar het ſtrand ter plaatſe daar wij ons bevonden (*).

Zoo dra ik zag dat zij ons naderden, beval ik onze kleine wagt buiten te koomen, om den Koning te ontvangen, en Kapitein COOK, bemerkende dat hij naar land voer, volgde hem en kwam omtrent tegelijk met hem aan. Wij geleidden hen in de tent, daar zij naauwlijks gezeten waren of de Koning ſtond op en wierp op eene bevallige wijze den mantel, dien hij zelf droeg, over des Kapiteins ſchouderen, zettede hem eenen gevederden helm op het hoofd en gaf hem eenen aardigen waaier in de hand. Hij ſpreidde ook vijf of zes andere mantels, alle zeer fraai en van de grootſte waerde, aan zijne voeten uit. Toen bragt zijn gevolg vier zeer groote varkens met ſuiker-riet, kokos-nooten en broodvrucht, welke plechtigheid beſloten wierd met het verwisſelen van naamen tusſchen hem en Kapitein COOK, dat, onder alle de eilanders van de Zuid-zee, voor het grootſte pand van vriendſchap gehouden wordt. Nu vertoonde zig een ſtatelijke optogt van prieſters met eenen eerwaerdigen ouden man aan het hoofd, gevolgd van eenen langen ſtoet van manuen, groote varkens

ket-

(*) Deeze merkwaerdige plechtigheid is op Plaat CXV. verbeeld. De geſchenken wierden Kapitein COOK overhandigd toen hij aan land kwam.

TERREEOBOO, KONING VAN OWHIJHEE, KAPITEIN

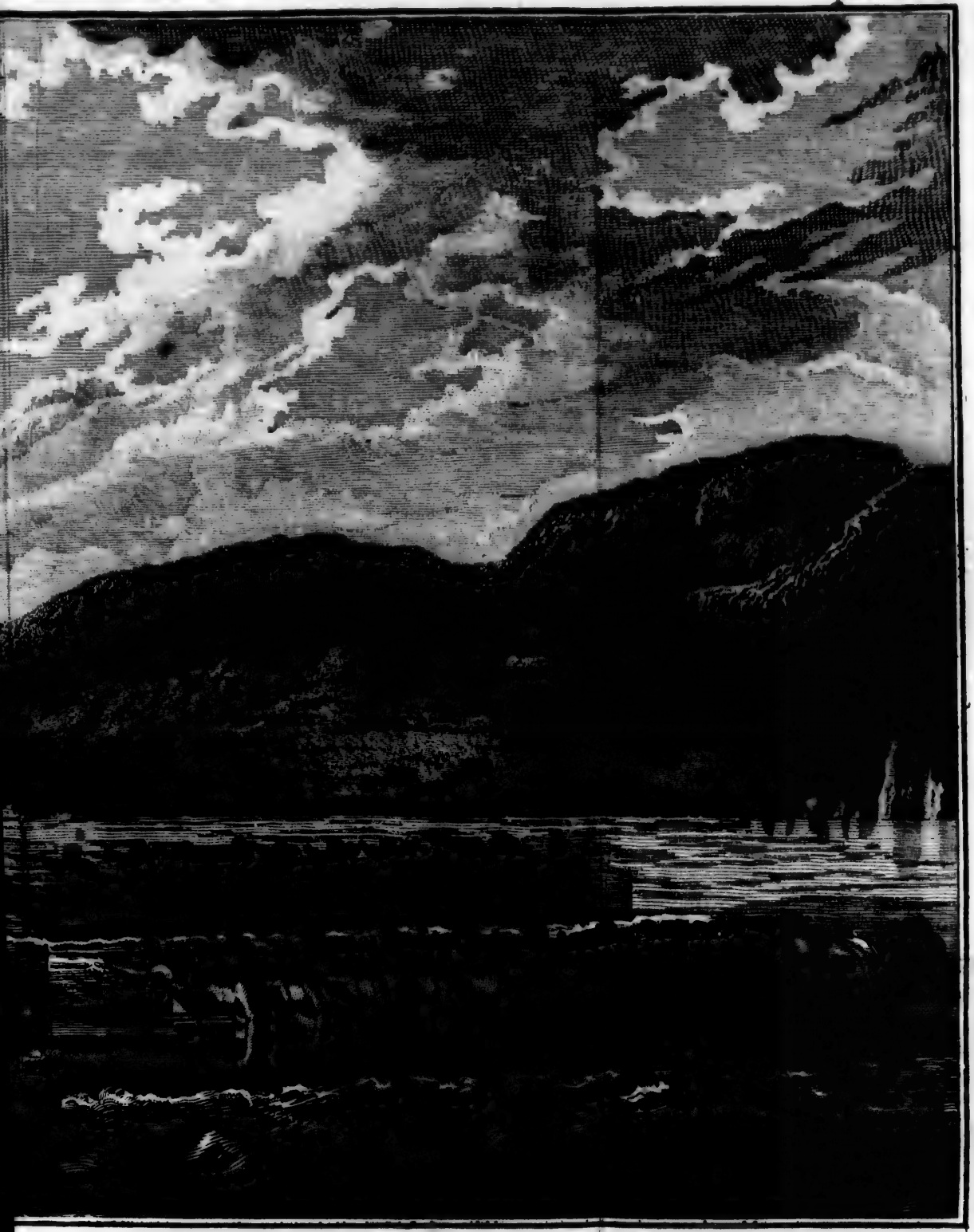

TEIN COOK GESCHENKEN BRENGENDE.

leidende, en plantanen, zoete aardappelen en andere vrugten draagende. Aan het gezigt en de gebaerden van KAIREEKEEA zag ik aanſtonds dat de oude man het Opperhoofd der prieſteren was, van welk reeds geſprooken is en van wiens geſchenken wij zoo langen tijd geleefd hadden. Hij had een ſtuk rood doek in zijne handen, dat hij om Kapitein COOKS ſchouderen wond, waarop hij hem eene kleine bigge op de gewoone wijze aanbood. Toen werd er een zetel voor hem gemaakt ter zijde van den Koning, waarna KAIREEKEEA en zijn gevolg hunne plechtigheden begonnen, terwijl KAOO en de Opperhoofden de antwoorden gaven.

Ik was verwonderd in den perſoon van deezen Koning denzelfden zieklijken en vermagerden ouden man te zien, die aan boord van *de Reſolutie* gekoomen was, toen wij aan de Noord-Oostzijde van het Eiland *Mowee* waren, en wij ontdekten weldra onder zijn gevolg de meeſte perſoonen, die toen den geheelen nacht bij ons gebleven waren. Onder dit getal waren de twee jongere zoonen des Konings, van welke de oudſte zestien jaaren oud was, en zijn neef MAIHA-MAIHA, dien wij ons in het eerst met enige moeite herinnerden, vermits zijn hair met eene vuile bruine verw en poeder beplakt was, hetgeen het wildst gelaat, dat ik immer gezien heb, in het geheel geene fraaiheid bijzette.

Zoo

Zoo dra de plechtigheden van deeze bijeenkomst over waren, bragt Kapitein COOK TERREREOBOO en zoo veele Opperhoofden als de pinas houden kon naar boord van *de Reſolutie*. Zij wierden met alle teekenen van eerbied ontvangen, die men hun betoonen konde, en Kapitein COOK deed den Koning, voor den veder-mantel, een linnen hemd aan en gordde hem zijnen eigen ſabel aan. De oude KAOO en omtrent een half dozijn andere oude Opperhoofden bleeven aan land en namen hun verblijf in de huizen der prieſters. Gedurende allen deezen tijd was 'er geene kano in de baai te zien, en de inboorlingen bleeven in hunne hutten of lagen voor over op den grond. Voor de Koning *de Reſolutie* verliet, verkreeg Kapitein COOK verlof voor de inboorlingen om, als gewoonlijk, aan de ſchepen te koomen mangelen; maar de vrouwen bleeven, om welke reden vernamen wij niet, nog onder de uitwerkingen van de *taboa*, dat is, het bleef haar nog verboden in haare huizen te koomen, of eenige gemeenſchap met ons te hebben.

TWEE-

TWEEDE HOOFDSTUK.

Verdere verrigtingen met de inboorlingen. Hunne gastvrijheid. Hunne diefachtigheid. Beſchrijving van een vuist-gevegt. Dood van een matroos. Gedrag van de prieſters bij zijne begravenis. Het hout-werk en de beelden op de Morai *gekogt. De inboorlingen verneemen naar den tijd van ons vertrek. Hunne gedagten omtrent het oogmerk onzer reize. Pragtige geſchenken van* TERREEOBOO *aan Kapiten* COOK. *De ſchepen verlaaten het eiland. De* Reſolutie *bekoomt ſchade in een' ſtorm en is genoodzaakt terug te keeren.*

Het ſtil en vreedzaam gedrag van de inboorlingen alle vrees voor gevaar van ons verbannen hebbende, aarſelden wij niet ons te alle tijden en in alle gelegenheden onder hen te vertrouwen. De officiers van beiden de ſchepen gongen dagelijks het land in, in kleine benden, of zelfs alleen, en bleeven dikwijls den geheelen nacht uit. Daar zou geen eind aan zijn, als wij alle de voorbeelden van vriendlijkheid en beleefdheid, die wij bij deeze gelegenheden van hun ontvongen, wilden ophaalen. Overal daar wij gongen vloei-

de

de het volk om ons te zaamen, en beijverde zig om ons alle hulp die in hun vermogen was te bewijzen, terwijl zij zeer vergenoegd waren als hunne dienſten aangenoomen wierden. Zij gebruikten verſchillende kleine konſtenarijen om onze aandacht tot zig te trekken, of om ons vertrek te vertraagen. De jongens en meisjens liepen voor ons uit, als wij door hunne dorpen gongen, en hielden ons ſtaande overal daar ruimte was om eene dans-rei te vormen. Op den eenen tijd wierden wij genodigd om een' dronk van kokos-nooten-melk of enige andere ververſching onder de ſchaduw van hunne hutten te nuttigen, op eenen anderen tijd plaatſte men ons binnen eenen kring van jonge vrouwen, die alle haare bekwaamheid en vlugheid ten toon ſpreidden, om ons met zang en dans te vermaaken.

Het genoegen, dat wij van deeze hunne vriendlijkheid en gastvrijheid ondervonden, wierd egter dikwijls geſtoord door die geneigdheid tot ſteelen, die zij met alle de andere eilanders van deeze zeeën gemeen hebben. Deeze omſtandigheid was ons des te verdrietiger, omdat zij ons ſomwijlen noodzaakte onze toevlugt te neemen tot daaden van geſtrengheid, die wij gaerne zouden vermijd hebben, als zij niet volſtrekt noodzaaklijk geweest waren. Enige van hunne bekwaamſte zwemmers wierden op een' dag onder de ſchepen ontdekt, terwijl zij bezig waren de ſpijkers,

waar-

waarmede de bodems beſlagen waren, uittehaalen, dat zij zeer behendig deeden door middel van een kort ſtokjen met een vuurſteen aan het eind. Om dit te doen ophouden, dat voor de ſchepen zelve gevaarlijk was, ſchooten wij in het eerst met hagel op de dieven, maar zij ontweeken onze ſchooten gemaklijk door onder den bodem van het ſchip te duiken. Het wierd derhalven nodig bevonden een voorbeeld te ſtellen door eenen van hun aan boord van *de Ontdekking* te laaten bridzen.

Omtrent deezen tijd vertrok een groot gezelſchap heeren van beiden de ſchepen op eenen togt het land in, met oogmerk om deszelfs natuurlijke voortbrengzelen te onderzoeken. Van dit reisjen zal in het vervolg verſlag gedaan worden; thans moet ik alleen aanmerken dat het KAOO wederom op nieuw gelegenheid gaf om zijne zorgvuldigheid en edelmoedigheid te toonen; want zoo dra hij van hun vertrek onderrigt was, zond hij hun eenen grooten voorraad van levensmiddelen agter na, en gaf bevelen uit dat de bewooners van het land, dat zij zouden doortrekken, hun alle hulp zouden bewijzen, die in hun vermogen was. En, om niets aan de kieschheid en belangloosheid van zijn gedrag te doen ontbreeken, kon het volk, dat hij daar toe gebruikte, zelfs niet overgehaald worden om het minſte geſchenk aanteneemen. Onze officiers keerden, na zes dagen uit

uit geweest te zijn, terug, zonder in ſtaat geweest te zijn meer dan twintig Engelſche mijlen diep in het eiland in te dringen, gedeeltelijk uit gebrek aan bekwaame gidſen, en gedeeltelijk door de ontoegankelijkheid van het land.

Naardien de kop van het roer van *de Reſolutie* bevonden wierd zeer los, en de meeſte pennen of los, of gebrooken te zijn, wierd het roer afgehangen en op den zeven en twintigſten in den morgen aan land gebragt om volkoomen herſteld te worden. Te zelfden tijd wierden de timmerlieden het land in gezonden, onder geleide van enige van KAOOS volk, om planken te zaagen voor het hek-werk, dat ook geheel vervallen en verrot was.

Den agt en twintigſten gaf Capitein CLERKE, wiens ſlegte ſtaat van gezondheid hem noodzaakte den meeſten tijd aan boord te blijven, TERREEOBOO zijn eerſte bezoek in zijne hut aan land. Hij wierd met dezelfde plechtigheden ontvangen, die men omtrent Kapitein COOK had in acht genoomen, en, toen hij heen gong, ontvong hij, ſchoon zijn bezoek geheel onverwagt was, een geſchenk van dertig groote varkens en zoo veele vrugten en wortelen als voor zijn volk voor eene heele week genoeg was.

Alzoo wij nog niets van hunne ſpelen en worſtel-oefeningen gezien hadden, onthaalden de inboorlingen ons, op verzoek van enige onzer officieren, deezen avond op een vuist-gevegt.

Schoon

Schoon deeze ſpelen zoo in het ſtuk van plechtigheid en pragt, als in de bekwaamheid en ſterkte der ſtrijdende, moeſten onderdoen voor die, welke wij op de *Vrienden-Eilanden* hadden zien vertoonen, zal het egter, naardien zij in enige opzigten van malkanderen verſchilden, niet onvoegzaam zijn eene korte beſchrijving van dezelve te geeven. Wij vonden eene groote menigte volks verzameld op eene effen plek gronds, niet verre van onze tenten. In het midden was eene lange ruimte ledig gelaaten, aan welker oppereind de rechters zaten onder drie ſtandaarden, van welke ſtreepen doek van verſchillende kleuren wapperden, en aan welke de vellen van twee wilde ganzen, enige kleine vogeltjens en boſſen vederen hongen. Toen de ſpelen beginnen zouden, wierd het teken door de rechters gegeeven, wanneer twee ſtrijders in het midden traden. Zij kwamen langzaam voorwaarts, hunne voeten zeer hoog naar agteren opligtende, en met hunne handen over de zoolen ſtrijkende. Terwijl zij elkanderen naderden, bekeeken zij elkaêr dikwijls van het hoofd tot de voeten op eene verachtende wijze, wierpen verſcheiden maalen een veel beduidend oog op de toekijkers, ſtrekten hunne ſpieren uit, en deeden eene menigte gemaakte gebaerden. Binnen het bereik van elkanderen gekoomen zijnde, ſtonden zij met beiden armen uitgeſtrekt voor hunne aangezigten,

ten, waarop alle hunne ſlagen gemikt waren. Zij ſloegen, naar het ons voorkwam, op eene lompe wijze met eenen vollen draai van den arm, deeden geene poogingen om de ſlagen afteweeren, maar ontweeken den aanval van hunnen tegenpartijder door eene buiging van het ligbaam, of door agter uit te wijken. De ſtrijd was ras beſlist; want zoo dra een hunner ter neder geſlaagen was, of zelfs bij toeval viel, wierd hij als overwonnen beſchouwd, en de overwinnaar gaf zijne zege te kennen door veelerleie gebaerden, die, waartoe zij ook gemeend waren, gemeenlijk een luid gelach onder de toekijkers verwekten. Dan wagtede hij eenen tweeden tegenpartijder af, en, zoo hij wederom triompheerde, een' derden, tot hij, eindelijk, op zijne beurt geſlaagen wierd. Zij hebben eene zonderlinge regel in deeze gevegten; wanneer 'er, namelijk twee zig gereed maaken om te vegten, mag een derde voor den dag koomen en eenen van de twee tot zijnen tegenpartijder kiezen, wanneer de ander genoodzaakt is af te laaten. Somtijds volgden drie of vier elkanderen op deeze wijze op, voor de ſtrijd bepaald was. Als het gevegt langer dan gewoonlijk duurde, of te ongelijk ſcheen, ſtapte gemeenlijk een van de Opperhoofden in, en ſtuitede het door een' ſtok tuſſchen de ſtrijdende te ſteeken. Alles gong op dezelfde vriendſchaplijke wijze toe als die wij bij

de *Vrienden-Eilanders* zoo zeer bewonderd hadden. Alzoo deeze ſpelen op ons verzoek gegeeven wierden, bevonden wij dat men algemeen verwagtende was dat wij 'er ook onze rol in zouden geſpeeld hebben; maar ons volk, ſchoon door de inboorlingen ſterk gedrongen wordende, hoorde hunne uitdaagingen met doove ooren aan; het heugde hun nog te wel hoe ſlegt zij 'er op de *Vrienden-Eilanden* af gekoomen waren.

Deezen dag overleed WILLEM WATMAN, een matroos van het volk van den konſtapel, eene gebeurtenis, waarvan ik hier des te liever gewag maak, omdat het ſterven tot hier toe iets zeldzaams onder ons geweest was. Hij was een oud man, en wierd zeer geacht om zijne verknogtheid aan Kapitein COOK. Hij had in voorigen tijd een en twintig jaaren als zee-ſoldaat gedient, waarna hij, in het jaar 1772, als matroos dienst genoomen had en op *de Reſolutie* geplaatst was, waarop hij onder Kapitein COOK den togt naar de Zuid-pool gedaan had. Bij hunne t'huis komst wierd hij, op voorſpraak van den Kapitein en te gelijk met hem, in het hospitaal te *Greenwich* geplaatst; maar het lot van zijnen weldoener overal willende volgen, verliet hij dat huis ook met hem, toen hem het bevel over deezen togt wierd opgedraagen. Hij was geduurende de reis dikwijls met ligte koortſen gekweld geweest, en was aan de betere hand, toen wij in de baai kwamen,

men, daar hij voor enige dagen naar land gezonden wordende, zig volkoomen herſteld waande en, op zijn eigen verzoek, weder naar boord keerde; maar den volgenden dag wierd hij van eene beroerte overvallen, die hem in twee dagen tijds uit het leven rukte.

Hij wierd, op verzoek van den Koning van het eiland, op de *Morai* begraaven, en de begravenis wierd zoo plechtig gevierd als onze toeſtand ons toeliet. De oude KAÖO en zijne broeders waren onder de aanſchouwers en behielden de diepſte ſtilte en aandacht terwijl de dienst geleezen wierd. Toen wij het graf begonnen te vullen, naderden zij het met grooten eerbied, en wierpen 'er eene doode bigge, enige kokos-nooten en platnanen in, en drie nachten lang bleeven zij rondom hetzelve, offerden varkens, en vertrigteden hunne gewoone plechtigheden van het zingen van gezangen en gebeden, die tot het aanbreeken van den dag aanhielden.

Wij rigteden aan het hoofd-einde van het graf eene paal op, waaraan wij een vierkante plank ſpijkerden, waarop de naam van den overledenen, zijn ouderdom en de dag van zijn overlijden geſchreeven ſtonden. Zij beloofden ons dezelve niet weg te neemen, en wij twijfelen niet of zij zullen die laaten ſtaan, zoo lang de verganglijke ſtoffen, waarvan zij gemaakt is, zullen duuren.

Naardien de ſchepen groot gebrek aan brandhout hadden, verzogt mij de Kapitein, den tweeden February, met de prieſters te handelen, om het hek te koopen, waarmede de top van de *Morai* omringd was. Ik beken dat ik in het eerst twijfelde of dit verzoek wel betaamlijk ware en dat ik vreesde dat het doen van zulk een voorſtel alleen bij hen als eene gruwelijke heiligſchennis zoude beſchouwd worden. Hierin vond ik mij egter bedrogen. Men liet geene de minſte verwondering blijken over dat verzoek, en zij gaven ons gereedlijk het hout, zelfs zonder ietwes daarvoor te bedingen. Terwijl de matroozen het wegnamen, zag ik eenen van hun een houten beeld wegdraagen en, bij nader onderzoek, bevond ik dat zij het geheel gezelſchap naar de ſloepen geſjouwd hadden (*). Schoon dit in tegenswoordigheid van de inboorlingen geſchied was, die 'er geene tekenen van gevoeligheid over getoond hadden, maar hen zelfs geholpen hadden in dezelve wegtehaalen, vond ik egter goed 'er KAOO over te ſpreeken, die 'er zeer onverſchillig over ſcheen, en verzogt dat wij het middenst beeld, waarvan ik geſprooken heb, ſlechts wilden terug geeven, dat hij in het huis van eenen der prieſteren bragt.

TER-

(*) Ziet de beſchrijving van de *Morai* in het voorgaande hoofdſtuk.

TERREEOBOO en zijne bevelhebbers hadden enige dagen herwaarts zeer naauwkeurig naar den tijd van ons vertrek vernoomen. Deeze omſtandigheid had mij zeer nieuwsgierig gemaakt om te weeten welke gedagten dit volk van ons hadde en welke hunne denkbeelden waren omtrent de reden en het voorwerp van onze reis. Ik deed mijn best om mij omtrent deeze ſtukken te doen onderrigten; maar kon nooit iets meer verneemen dan dat zij zig verbeeldden dat wij uit een land kwamen, daar ſchaarschheid aan levensmiddelen ontſtaan was, en dat ons bezoek enkel geſchiedde met oogmerk om onze buiken te vullen. En waarlijk, het mager voorkoomen van enige van ons volk, de graage eetlust, waarmede wij op hunne verſche kost aanvielen, en onze groote bezorgdheid om zoo veel wij konden optekoopen en mede te neemen, deed hen, vrij natuurlijk, zulk een beſluit opmaaken. Hierbij kwam nog eene omſtandigheid, waarvan zij niet wisten wat te denken, namelijk dat wij geene vrouwen bij ons hadden, benevens ons ſtil gedrag en ons weinig oorlogzugtig voorkoomen. Het was grappig te zien hoe zij den matroozen over de ribben ſtreeken en op de buiken klopten, die ook inderdaad veel verbeterd waren in hun fluik voorkoomen geduurende ons kort verblijf op het eiland, en hoe zij hun, gedeeltelijk met woorden, gedeeltelijk met tekenen, beduidden dat het tijd

was dat zij vertrokken, doch dat, zoo zij in den volgenden broodvrugt-tijd wilden terug koomen, men beter in ſtaat zoude zijn aan hunne behoeften te voldoen. Wij waren nu zestien dagen in de baai geweest, en als men onze ontzagchelijke verteering van varkens en vrugten in aanmerking neemt, behoeft men zig niet te verwonderen dat zij wenschten van ons ontſlagen te zijn. Het is egter zeer waarſchijnlijk dat TERREEOBOO met dit vraagen thans geen ander inzigt had dan eene begeerte om genoegzaame toebereidzelen te maaken om ons bij ons vertrek met geſchenken te begiftigen, overeenkomſtig den eerbied en de vriendlijkheid, waarmede hij ons ontvangen had; want toen wij hem gezegd hadden dat wij het eiland op den tweeden dag daarna verlaaten zouden, beſpeurden wij dat 'er terſtond door de dorpen eene bekendmaaking gedaan wierd, waarbij het volk wierd bevoolen hunne varkens en vrugten aantebrengen voor den Koning, om die den *Orono* bij zijn vertrek te ſchenken.

Wij vermaakten ons deezen dag op het ſtrand zeer met de grappen van eenen van de inboorlingen. Hij hield in zijne hand een werktuig gelijk in het X Deel bladz. 367 *en volg.* beſchreven is; om zijn' hals waren enige ſtukjens zee-wier gebonden, en om elk been een ſtuk ſterk net-werk, omtrent negen duimen lang, waarop veele hon-

den:

EEN MAN VAN DE SANDWICH-EILANDEN DANSENDE

den tanden in loshangende reien waren vastgemaakt. Zijne wijze van danſen viel geheel in het grappige en was verzeld van vreemde gebaerden en verwringingen van het gezigt, zonder ſpreeken, die, ſchoon bij tijden onuitſpreeklijk belachlijk, egter, over het geheel, zonder veel beduidenis of uitdrukking was. De Heer WEBBER vond het der moeite waerdig van deezen man eene aftekening te maaken, als een vrij goed model van de inboorlingen, de wijze waarop de *Maro* wordt aangebonden, de gedaante van het bovengemeld werktuig en van de verſierzelen om de beenen, welke wij ook op andere tijden door hunne danſers zagen gebruiken.

In den avond wierden wij andermaal onderhouden met worſtelingen en vuist-gevegten, terwijl wij, daarentegens, de weinige vuurwerken, welke wij nog overig hadden, afſtaken. Niets kon meer geſchikt zijn om de verwondering van deeze eilanders optewekken, en hun het denkbeeld van onze groote meerderheid inteprenten dan eene diergelijke vertooning. Kapitein COOK heeft reeds de buitengewoone uitwerkingen beſchreven van die, welke te *Hapaee* wierden afgeſtooken, en ſchoon deeze, in alle opzigten, minder waren, was egter daarom de verwondering van de inboorlingen niet geringer.

Ik heb reeds gezegd dat de timmerlieden van beiden de ſchepen het land in gezonden waren om

planken te zaagen voor het hek-werk van *de Reſolutie.* Het was nu reeds de derde dag na hun vertrek, en, geene tijding van hun bekoomen hebbende, begonnen wij zeer bekommerd over hen te worden. Wij waren bezig onze ongerustheid aan den ouden KAOO te kennen te geeven, die 'er even zoo bekommerd over was als ik, en beraamden reeds maatregelen met hem, om hun lieden agter na te zenden, wanneer zij alle behouden terug kwamen. Zij waren verder het land in moeten gaan dan zij verwagt hadden, voor zij boomen gevonden hadden, die goed voor hun oogmerk waren, en deeze omſtandigheid was het, gevoegd bij de ſlegte wegen, en de moeijelijkheid van het hout te vervoeren, die hen zoo lang had opgehouden. Zij ſpraken met veel lof van hunne gidſen, die hen van levensmiddelen voorzien en hun gereedſchap met de grootſte getrouwheid bewaard hadden.

Den volgenden dag, die tot ons vertrek bepaald was, verzogt TERREEOBOO Kapitein COOK en mij om hem den derden te verzellen naar de plaats, daar KAOO zig onthield. Bij onze aankomst vonden wij den grond bedekt met ſtukken doek, eene groote menigte roode en geele vederen, aan de vezelen van kokos-nooten doppen gebonden, en een groot getal bijltjens en ander ijzer-werk, die zij van ons ingeruild hadden. Niet verre van deeze lag eene ontzagchelijke menig-

nigte vrugten van allerleie ſoort, en digt daarbij was eene groote kudde varkens. In het eerst dagten wij dat dit alles tot een geſchenk voor ons beſtemd was, tot KAIREEKEEA mij berichtede dat het eene gift of eene ſchatting van het volk van dat diſtrict aan den Koning was; ook bragten zij, zoo dra wij gezeten waren, alle de bondelen en legden die alle aan TERREEOBOOS voeten, het doek voor hem uitſpreidende en de vederen en het ijzer-werk voor hem ſchikkende. De Koning ſcheen zeer vergenoegd met dit blijk hunner gehoorzaamheid, en, omtrent een derde van het ijzer-werk, dezelfde evenredigheid van vederen, en enige ſtukken doek uitgezogt zijnde, wierd dit alles afzonderlijk gelegd, en het overige van het doek, met alle de varkens en vrugten wierden naderhand aan Kapitein COOK en mij aangeboden. Wij waren verwonderd over de waerde en grootheid van dit geſchenk, dat alles wat wij op de *Vrienden*- of *Societeit-Eilanden* van dien aart gezien hadden verre overtrof. Wij zonden onmiddelijk ſloepen om het aan boord te brengen; wij zogten 'er de groote varkens uit, om dezelve voor zee-proviand in te zouten, terwijl meer dan dertig kleiner biggen en de vrugten onder het volk der twee ſchepen verdeeld wierden.

Wij verlieten denzelfden dag de *Morai* en bragten de tenten en ſterrekundige werktuigen

aan boord. De *taboo* was nu opgeheven, en naauwlijks hadden wij de plaats verlaaten, of de inboorlingen drongen 'er in en zogten gretig in de rondte, op hoop van iets van waerde te zullen vinden, dat wij mogten agtergelaaten hebben. Alzoo ik juist de laatſte aan wal bleef, en na de terugkomst van de ſloep wagtede, ſchoolden 'er verſcheidene rondom mij te zaamen, en, mij bij hen doende nederzitten, begonnen zij zig te beklaagen over onze ſcheiding. Het was in waarheid niet dan met moeite dat ik hen verlaaten konde. En men zal mij, hoop ik, wel toeſtaan alhier eene geringe omſtandigheid te verhaalen, waarin ik voornamelijk betrokken was. Geduurende den gantſchen tijd dien wij in de baai vertoefden het bevel over het volk aan land gevoerd hebbende, had ik gelegenheid de inboorlingen beter te leeren kennen en beter bij hen bekend te worden dan diegeene, welker plicht vereischte dat zij meeſtentijds aan boord waren. Gelijk ik alle reden had om, over het algemeen, vergenoegd te zijn over hunne vriendlijkheid, zoo kan ik ook de onbegrensde vriendſchap van hunne prieſters niet te dikwijls of niet te zeer roemen.

Van mijnen kant ſpaarde ik geene moeite om hunne genegenheid te winnen en hunne achting te verwerven, waarin ik zoo gelukkig ſlaagde, dat ik, toen de tijd van ons vertrek bekend gemaakt wierd, ſterken aanzoek kreeg om agter te blij-

blijven, niet zonder de allervleiendſte aanbiedingen. Als ik mij 'er van verſchoonde met te zeggen dat Kapitein COOK 'er niet in zoude bewilligen, ſtelden zij mij voor dat ik mij in het gebergte zoude begeeven, daar zij mij, zeiden zij, zouden verbergen tot na het afzeilen van de ſchepen, en toen ik hen nu verder verzeekerde dat de Kapitein de baai niet zonder mij verlaaten zoude, wagteden TERREEOBOO en KAOO Kapitein COOK, wiens zoon zij mij onderſtelden te zijn, op met een ernſtig verzoek dat ik mogt agtergelaaten worden. De Kapitein, om eene aanbieding, die zoo vriendlijk gemeend was, niet glad afteſlaan, zeide hun dat hij toen niet van mij ſcheiden konde, maar dat hij het volgend jaar weder aan het eiland zoude koomen, en dat hij dan zoude tragten de zaak naar hun genoegen te ſchikken.

Den vierden, vroeg in den morgen, maakten wij de touwen los en zeilden de baai uit in gezelſchap van *de Ontdekking;* wij wierden van een groot aantal kanos gevolgd. Kapitein COOKS voorneemen was het eiland *Owhyhee* geheel opteneemen voor hij de andere eilanden bezogt, in hoop van eene beter gedekte reede te zullen vinden dan de baai, die wij nu verlaaten hadden, en, zoo zulks hem hier niet gelukte, meende hij de Zuid-Oost zijde van *Mowee* in oogenſchijn te neemen, daar de inboorlingen ons berichteden

den dat wij eene uitmuntende haven zouden vinden.

Wij hadden deezen geheelen en ook den volgenden dag kalmte, dat ons zeer traag noordwaarts deed vorderen. Wij wierden van een groot aantal inboorlingen in hunne kanos verzeld, en TERREEOBOO gaf een nieuw bewijs van zijne vriendſchap voor Kapitein COOK, door hem een groot geſchenk van varkens en vrugten agter na te zenden.

In den nacht van den vijfden, een ligt koeltjen van land hebbende, vorderden wij iets naar het Noorden, en in den morgen van den zesden, de westlijkſte punt van het eiland voorbij zijnde, bevonden wij ons voor eene diepe baai, door de inboorlingen *Toe-yah-yah* genaamd. Wij hadden groote hoop dat deeze baai ons eene veilige en gemaklijke haven zoude opleveren, alzoo wij in het noord-ooſten verſcheiden ſraaie waterbeeken zagen en alles het voorkoomen had van wel gedekt te zijn. Naardien deeze waarneemingen wel ſtrookten met de berichten, ons door KOAH gegeeven, die Kapitein COOK verzelde en zijnen naam, uit beleefdheid voor ons, in *Britannee* veranderd had, wierd de pinas uitgezet en de ſtuurman, met BRITANNEE als loots, afgezonden om de baai op te neemen, terwijl de ſchepen hen agter na laveerden.

In den agtermiddag wierd de lucht betrokken,

en

en de wind-vlaagen, die van land kwamen, waren zoo hevig dat wij alle de zeilen moeſten inhaalen, en bijleggen onder ons bezaans-ſtagzeil. Alle de kanos verlieten ons zoo dra de windvlaag begon, en de Heer BLIGH had het genoegen van, bij zijne terugkomst, eene oude vrouw en twee mannen te redden, welker kano door den ſterken wind was omgeſlaagen, terwijl zij tragteden het land te bereiken. Behalven dit volk, dat in nood was, hadden wij nog zeer veele vrouwen aan boord, welke de inboorlingen in hunne overhaaſting om een goed heenkoomen te zoeken, hadden agtergelaaten.

De ſtuurman berichtede den Kapiten dat hij geland was aan het eenigst dorp, dat hij gezien had, aan de Noord-zijde van de baai, daar hij naar enige water-bronnen gewezen wierd; maar dat hij bevonden had dat zij geenzints tot ons oogmerk dienſtig waren, dat hij daarop verder de baai in gevaaren was, die zeer diep binnen 's lands inloopt en zig uitſtrekt tot den voet van een zeer aanzienlijken hoogen berg, aan het Noord-Westlijk eind van het eiland gelegen, maar dat hij, in plaats van eene veilige anker-plaats te vinden, gelijk BRITANNEE hem had doen verwagten, de kusten laag en klippig gevonden had, en een vlak bed van koraal-klippen langs de kust loopende, en zig meer dan eene Engelſche mijl van het land uitſtrekkende, aan welker buiten-

zij-

zijde de diepte van het water twintig vademen was, op eenen zandigen grond, en dat ondertusschen BRITANNEE had geweeten wegteſluipen, zijnde, zoo wij meenden, bevreesd om terug te keeren, omdat zijn bericht niet waar bevonden was.

In den avond wierd de wind wat bedaarder, waarop wij de zeilen wederom bij haalden; maar omtrent middernacht woei het zoo ſterk, dat het groot en klein bram-zeil ſcheurden. In den morgen van den zevenden ſloegen wij andere zeilen aan, en hadden fraai weder en een ligt koeltjen. Op den middag was de Breedte, bij waarneeming, 20° 1′ N. terwijl de westlijke punt van het eiland in het Zuiden lag, 7° O. en de N. W. punt N. 38° O. Alzoo wij nu vier of vijf mijlen van land waren en het weder zeer ongeſtadig was, durfde geene van de kanos uit koomen, zoo dat onze gasten genoodzaakt waren bij ons te blijven, en wel zeer tot hun ongenoegen, want zij waren alle zee-ziek, en veele hadden jonge kinderen agter gelaaten.

In den agtermiddag, ſchoon het weder nog buijig was, hielden wij op het land aan, en omtrent drie mijlen van hetzelve zijnde, zagen wij eene kano met twee mannen, die naar ons toe roeiden, welke wij terſtond gisten dat door het laatſte onſtuimig weder van land geſlaagen was, waarom wij het ſchip in zijnen gang ſtuiteden,

om

om hen in te neemen. Deeze arme menſche waren zoo afgemat van vermoeidheid, dat, wr niet een van de inboorlingen aan boord, hunne zwakheid ziende, tot hunne hulp in de kano geſprongen, zij naauwlijks in ſtaat geweest zouden zijn het touw, dat wij hun toegeworpen hadden, vast te maaken. Het was met veel moeite dat wij hen binnen boord kreegen, met een kind van omtrent vier jaaren oud, dat zij onder de banken van de kano hadden vast gebonden, daar het alleen met het hoofd boven water gelegen had. Zij zeiden ons dat zij het land eerst den voorigen morgen verlaaten hadden en dat zij zedert dien tijd zonder eeten of drinken geweest waren. Men gebruikte de gewoone voorzorgen in hun eeten toe te dienen; het kind wierd aan de zorg van eene van de vrouwen toevertrouwd, en wij vonden hen den volgenden morgen alle volkoomen herſteld.

Te middernacht kwam 'er eene wind-vlaag, die ons noodzaakte de bram-zeilen dubbel te reeven en de bram-raas te ſtrijken.

Den agtſten, met het aanbreeken van den dag, bevonden wij dat de fokke-mast weder geweeken was, zijnde de klampen, die in *Koning Georges-* of *Nootka-Kanaal* op de kust van Amerika aan den kop van de mast waren geſpijkerd, geſprongen, en de ſtukken zoo ſlegt, dat het volſtrekt noodzaaklijk was andere voor dezelve in

de

de plaats te ſtellen, en bij gevolg, de mast 'er uit te neemen. In deeze verlegenheid ſtond Kapitein COOK enigen tijd in beraad of hij het waagen zoude naar eene haven aan de eilanden aan lij te zoeken, dan of hij naar *Karakakooa* zoude terug keeren. Die baai was in geen opzigt zoo heel gemaklijk of daar was wel met enige waarſchijnlijkheid eene betere te verwagten, zoo om de masten te herſtellen als om ververſchingen te bekoomen, waarvan de nabuurſchap van *Karakakooa* naar gedagten reeds vrij zeer zoude uitgeput zijn. Aan den anderen kant beſchouwde men het als te veel gewaagd eene plaats te verlaaten, die vrij wel gedekt was, en die, als men dezelve eens verlaaten had, niet weder te bereiken was, enkel op hoop van eene betere te vinden, terwijl wij, zoo dit mogt mislukken, in het geheel zonder enige berg-plaats zouden geweest zijn.

Wij bleeven dan naar het land ſtuuren, om den inboorlingen gelegenheid te geeven om hunne vrienden van de ſchepen te verlosſen, en, op den middag tot binnen eene Engelſche mijl van den wal genaderd zijnde, kwamen er enige weinige kanos naar ons toe, maar zoo vol gepropt met volk, dat 'er geene plaats in was voor iemand van onze gasten; wij heisten dan de pinas uit om hen naar land te brengen, en de ſtuurman, die met hun ging, kreeg last om te zien of 'er op de zuidlijke kusten van de baai water

ware, doch keerde terug zonder water gevonden te hebben.

Naardien de winden veranderlijk waren en 'er een ſtroom was, die ſterk noordwaarts liep, vorderden wij weinig, en den negenden, des avonds ten agt uuren, begon het zeer ſterk te waaien uit het Zuid Ooſten, hetwelk ons noodzaakte alle de reeven in de top-zeilen te leggen, en ten twee uuren in den morgenſtond, in eene zwaare wind-vlaag, bevonden wij ons digt bij de branding, die ten Noorden van de West-punt van *Owhyhee* ligt. Wij hadden even ruimte om afteloeven en dezelve te vermijden, en deeden verſcheiden kanon-ſchooten om *de Ontdekking* van het gevaar te verwittigen.

In den voormiddag was het weder meer bedaard, en daar kwamen enige kanos naar ons toe, van welke wij vernamen dat de laatſte ſtormen veel nadeel gedaan hadden, en dat 'er verſcheiden groote kanos vergaan waren. Wij bleeven het overige van den dag oplaveeren, en waren, voor den avond, eene Engelſche mijl van de baai; doch niet verkiezende voort te ſtevenen terwijl het donker was, bleeven wij af en aanhouden tot den volgenden morgen omtrent den dageraat, wanneer wij omtrent op dezelfde plaats als te vooren het anker lieten vallen.

DERDE HOOFDSTUK.

Verdagt gedrag van de inboorlingen bij onze terugkomst in de Karakakooa-Baai. *Dieffial op de* Ontdekking *gedaan en deszelfs gevolgen. De pinas wordt aangevallen en het volk genoodzaakt haar te verlaaten. Kapitein* COOKS *aanmerkingen bij die gelegenheid. Belaaging van onze ſterren-ſchouwplaats. De kotter van de* Ontdekking *wordt geſtoolen. Maatregelen, door Kapitein* COOK *genoomen om denzelven terug te bekoomen. Hij gaat naar land om den Koning aan boord te nodigen. De Koning wordt door zijne vrouw en de bevelhebberen tegengehouden, waaruit een geſchil ontſtaat. Daar koomt tijding dat 'er een Opperhoofd door ons volk gedood is. Gisting bij die gelegenheid. Een van de Opperhoofden dreigt Kapitein* COOK *en wordt door hem dood geſchoten. Algemeene aanval van de inboorlingen. Dood van Kapiten* COOK. *Verſlag van de dienſten, door den Kapitein gedaan, en ſchets van zijn karakter.*

Wij hielden ons den geheelen dag van den elfden en een gedeelte van den twaalfden bezig met

met de fokkemast uit te neemen en dezelve met de timmerlieden naar land te zenden. Behalven de schade, die aan het bovenst gedeelte van de mast gekoomen was, bevonden wij het onderst zeer verrot, en een groot gat in het midden van dezelve, zoo groot dat 'er vier of vijf kokosnooten in konden liggen. Wij achteden het egter niet nodig dezelve te verkorten, en gelukkiglijk waren de blokken van rood toa-hout, die op *Eimeo* voor anker-stokken gekapt waren, goed om de gesprongen stukken van de klampen te vervangen. Alzoo deeze timmeringen ons waarschijnlijk verscheiden dagen stonden bezig te houden, bragten de Heeren BAYLEY en ik den sterrekundigen toestel aan wal, en wij sloegen onze tenten op op de *Morai*, hebbende eene wagt bij ons van eenen korporaal en zes soldaaten. Wij hernieuwden onzen vriendschaplijken omgang met de priesters, die, tot meerder veiligheid van de werklieden en hun gereedschap; de plaats daar de mast lag *tabooden*, hunne staven rondom dezelve in den grond steekende, gelijk zij te vooren gedaan hadden. De zeilenmaakers wierden ook aan wal gebragt, om de schade te herstellen; die wij gedurende de laatste stormen aan de zeilen gekregen hadden. Zij wierden in een huis bij de *Morai* gehuisvest, dat ons door de priesters geleend wierd. Zondanig waren onze schikkingen aan boord. Thans zal ik overgaan om verslag te

geeven van die andere verrigtingen met de inboorlingen, die trapswijze de noodlottige gebeurtenis van den veertienden veroorzaakten (*).

Toen wij ten anker kwamen, waren wij verwonderd dat wij geheel anders ontvangen wierden als de eerſte reis dat wij hier gekoomen waren; geen gejuich, geene opſchudding, geen toeloop; maar eene eenzaame baai met ſlechts hier en daar eene kano, digt langs het ſtrand ſluipende. Het is wel waar dat de aandrift van nieuwsgierigheid, die te vooren zoo ſterk bij hen gewerkt had, nu moest opgehouden zijn; doch het gastvrij onthaal, dat wij onveranderlijk ondervonden hadden, en de vriendlijke voet, waarop wij geſcheiden wa-

(*) Van de gebeurtenis, in de volgende bladzijden vermeld, en welke het laatſte bedrijf van het nuttig leven van onzen beroemden zee-vaarer behelst, is een afzonderlijk verhaal uitgegeeven door den Heer SAMWELL, een ooggetuige bij dit voorval, die ik onderſtel dat als zeekadet den togt heeft bijgewoond, alzoo men hem niet op de lijst van de officieren vindt. Zijn verhaal koomt in alle de voornaamſte omſtandigheden met dat van den Heer KING overeen, waarom ik die hier niet zal herhaalen. Het zij mij egter vergund, om alle naauwkeurigheid in dit noodlottig tijdſtip, na hetwelk wij onzen held in dit verhaal met leedwezen zullen misſen, te betragten, die weinige kleinere omſtandigheden, welke het bericht van den Heer SAMWELL hier bijvoegt, aantetekenen, ten einde der belangrijkheid deezer gebeurtenis alle hulde te bewijzen.

VERTAALER.

waren, gaven ons enige reden te verwagten dat zij, bij onze terugkomst, weder met groote blijdſchap naar ons zouden toegevloeid zijn.

Wij maakten verſchillende gisſingen over de oorzaak van deeze buitengewoone vertooning, wanneer wij eindelijk uit onze bekommering gered wierden door de terugkomst van eene ſloep, die naar wal gezonden was, en die ons tijding bragt dat TERREEOBOO afwezig was en de baai onder de *taboo* gelaaten had, ſchoon dit bericht den meeſten onzer zeer voldoende voorkwam, waren egter andere van gedagten of zijn liever misſchien door de opvolgende gebeurtenisſen in de gedagten gebragt dat 'er op deezen tijd iets zeer verdagts in het gedrag van de inboorlingen was, en dat het verbod van allen omgang met ons, onder voorwendzel van 's Konings afwezigheid, alleen gedaan was om hem tijd te geeven om zig met zijne bevelhebbers te beraaden, op welke wijze het voegzaam ware ons te behandelen. Of dit vermoeden wel gegrond, dan of het bericht door de inboorlingen gegeeven, de waarheid ware, konden wij nooit regt te weeten koomen. Want, ſchoon het niet onwaarſchijnlijk is dat onze ſpoedige terugkomst, voor welke zij geene waarſchijnlijke reden zien konden, en welker noodzaaklijkheid wij hen naderhand met zeer veel moeite begrijplijk konden maaken, hen enig-

zints ontrusten moest, zijn egter het onverdagt gedrag van TERREEOBOO, die, bij zijne onderſtelde terugkomst den volgenden morgen, Kapitein COOK onmiddelijk kwam bezoeken, en de daarop gevolgde terugkeering van de inboorlingen tot hunnen vriendſchaplijken omgang met ons, ſterke bewijzen dat zij geene verandering van gedrag bedoelden noch vreesden (*).

Tot

(*) De Heer SAMWELL heeft in hun gedrag niets kunnen bemerken dat hem zoude hebben kunnen doen denken dat zij te onvreden waren over de terugkomst der ſchepen. Na ons vertrek, zegt hij, waren alle degeene, die in andere ſtreeken van het eiland woonden, naar hunne wooningen terug gekeerd, en daar meest eerst van alle die plaatſen volk koomen, wilden wij ons van eene zoo groote menigte omringd zien als te vooren. De Heer SAMWELL begaf zig in den agtermiddag na dat de ſchepen de ankers hadden laaten vallen, alleen eene Engelſche mijl het land in, om eenen inboorling te bezoeken, die zijn vriend was en die weinige dagen te vooren twintig Engelſche mijlen met eene kano had afgelegd om hem nog eens te koomen zien. Alzoo hij even voor den ſtorm van de ſchepen was vertrokken, gevoelde hij enige bekommering omtrent zijn lot, maar hij vondt hem behouden en wel, ſchoon hij veel moeite gehad had om de kust te bereiken. Hij bemerkte geene verandering in de gevoelens en het gedrag van deezen en andere inboorlingen. Integendeel ſcheen de edelmoedige goedwilligheid, welke zij altijd hadden laaten blijken, in hun hart op nieuw opgewekt en vertoonde zig ook in alle hunne daaden. De

in-

Tot ondersteuning van dit gevoelen moet ik hier gewag maaken van een diergelijk geval, dat ons bij ons eerste bezoek, daags voor de aankomst van den Koning, gebeurd was. Een inboorling had aan boord van *de Resolutie* een varken verkogt en den bedongen prijs aangenoomen, wanneer PAREEA, die daar voorbij kwam, den man raadde het varken niet overtegeeven dan voor eenen hoogeren prijs. Hij wierd hierover scherplijk onderhouden en weggejaagd, en alzoo de baai kort daarop onder de *taboo* gelegd wierd, hadden wij in het eerst geen' twijfel, of dit geschiedde in gevolge van den hoon, het Opperhoofd aangedaan. Beiden deeze gevallen dienen om te toonen hoe moeijelijk het is een zeeker besluit te trekken uit de daaden van een volk, met welks gewoonten zoo wel als taal men zoo onvolkoomen bekend is; men kan 'er tegelijk enig denkbeeld uit vormen van de moeijelijkheden, misschien in den eersten opslag niet zoo zeer in het oog loopende, welke zij ontmoeten, die, in alle hunne onderhandelingen met deeze vreemdelingen, hunne koers door zoo veele onzeekerheden moeten stuuren, daar eene kleine dwaa-

taboo, waar onder de baai gelegd wierd, is eene soort van plechtigheid, die vereischt scheen te worden voor de Koning zijn eerste bezoek aan Kapitein COOK deed.

VERTAALER.

dwaaling de noodlottigſte gevolgen kan hebben. Of nu deeze onze gisſingen waar of valsch waren, de zaaken hadden haaren gewoonen vreedzaamen loop, tot den dertienden in den agtermiddag.

Tegens den avond van dien dag kwam de officier, die het volk, dat voor *de Ontdekking* water haalde, geleidde, mij berichten dat 'er bij de bron aan ſtrand verſcheiden Opperhoofden bij malkanderen gekoomen waren, en de inboorlingen, die hij gehuurd had om de matroozen te helpen de vaten naar het ſtrand te rollen, hadden weggejaagd. Hij zeide mij tegelijk dat hun gedrag hem zeer verdagt voorkwam en dat hij meende dat zij voorneemens waren hem nog verder te moeijen: Ik gaf hem dan op zijn verzoek eenen ſoldaat mede, maar ſtond hem alleen toe zijn zijdgeweer mede te neemen. De officier kwam kort daarop terug en berichtte mij dat de eilanders zig met ſteenen gewapend hadden, en zeer onſtuimig geworden waren, waarop ik zelf naar de plaats gong, van eenen ſoldaat met zijn ſnaphaan verzeld. Ons ziende naderen wierpen zij hunne ſteenen weg, en, toen ik enige van de Opperhoofden had aangeſprooken, wierd het gemeen weggedreven en hun, die zulks verkoozen, wierd toegelaaten aan het vullen van de vaten te helpen. De zaaken hier vreedzaam gelaaten hebbende,

gong

KA

DE

gong ik naar den Kapitein, dien ik met de pinas aan land zag koomen. Ik verhaalde hem wat 'er zoo even gebeurd was, en hij beval mij, in geval zij met ſteenen begonnen te werpen, of onbeſchofdheden te pleegen, onmiddelijk op de daaders met een kogel te ſchieten. Ik gaf den korporaal dan bevel de ſchildwagten hunne geweeren met kogels te doen laaden, in plaats van met hagel.

Kort na dat wij aan de tenten terug gekoomen waren, wierden wij ontrust door een aanhoudend musketten-vuur van *de Ontdekking*, hetwelk wij zagen dat op eene kano gerigt was, die wij in grooten haast naar land zagen roeijen, door eene van onze kleine ſloepen vervolgd wordende. Wij beſlooten onmiddelijk dat het vuuren het gevolg was van den eenen of anderen diefſtal en Kapitein COOK beval mij hem te volgen met eenen gewapenden ſoldaat, en te tragten het volk te vatten, als zij aan land kwamen. Wij liepen dan naar de plaats, daar wij dagten dat de kano zoude landen, maar wij kwamen te laat, hebbende het volk dezelve reeds verlaaten en voor onze aankomst reeds in het land ontſnapt zijnde (*).

Wij

(*) De diefſtal beſtond in eenen nijptang en ſchaar van den wapen-ſmit, waarmede de dief in zee was geſprongen. Des voormiddags had een ander ook een' nijptang geſtoolen, waarover men hem geſtrenglijk gebrids en uit het

Wij wisten op deezen tijd nog niet dat het goed reeds terug was gegeeven, en, alzoo wij uit hetgeen wij gezien hadden beflooten dat het iets van belang moest zijn, wilden wij alle hoop niet opgeeven van het terug te krijgen. De inboorlingen dan gevraagd hebbende werwaarts het volk gevlugt ware, vervolgden wij hen tot het bijna donker was, wanneer wij, oordeelende nu omtrent drie Engelſche mijlen van de tenten te zijn, en vermoedende dat de inboorlingen, die ons dikwijls aanmoedigden in onze vervolging, ons met valſche berichten misleidden, kwam het ons voor vergeefſche moeite te zijn onze naſpeuringen nog verder voorttezetten en wij keerden weder naar het ſtrand.

Geduurende onze afwezigheid was 'er een geſchil van eenen ernſtiger en onaangenaamer aart voorgevallen. De officier, die met de kleine ſloep was afgezonden en weder naar boord keerde met de goederen, die terug gegeeven waren, ziende dat Kapitein COOK en ik de dieven vervol-

ſchip gejaagd had. Hij was door eene kano ingenoomen, die met allen haast naar land tragtte te ontkoomen. Toen de kwartier-meeſter aan land kwam, bragt hem een inboorling niet alleen den nijptang en de ſchaar terug, maar ook een dekzel van een water-vat, dat men nog niet gemist had.

VERTAALER.

volgden, meende het zijn' plicht te zijn de kano aantehouden, die op het ſtrand opgehaald was. Ongelukkiglijk behoorde deeze kano PAREEA toe, die, op dat zelfde tijdſtip van *de Ontdekking* koomende, zijnen eigendom opeischte, met veele betuigingen van zijne onſchuld. De officier weigerende dezelve overtegeeven en door het volk van de p[illegible] dat op Kapitein COOK wagtede, verſterkt w[illegible]nde, volgde 'er een gevegt, waarin PAREEA door een geweldigen ſlag met eene roei-ſpaan op zijn hoofd ter aarde geſmeeten wierd. De inboorlingen, die aldaar verzameld, en tot hiertoe vreedzaame aanſchouwers gebleven waren, vielen ons volk onmiddelijk met zulk eene hagelbui van ſteenen aan, dat zij hen noodzaakten met groote overhaasting de wijk te neemen, en naar eene klip op enigen afſtand van den wal te zwemmen (*). De pinas wierd

(*) PAREEA had den Engelſchen kwartier-meeſter bij de hairen en hield hem vast, waarom een matroos hem met de roei-ſpaan op zijn' kop ſloeg; hij liet den kwartier-meeſter los, rukte de roei-ſpaan uit de handen van den matroos en brak die op zijne knie in twee, hetgeen voorzeeker eene groote ſterkte te kennen geeft. Toen zij op de klip ſtonden ſmeet een der inboorlingen een ſtuk van de roei-ſpaan naar den kwartier-meeſter; gelukkiglijk gleed zijn voet uit, waardoor hij zijnen ſlag miſte en het leven van deezen officier waarſchijnlijk gered wierd. Men vernam naderhand dat deeze PAREEA de ſloep had laaten ſteelen.

VERTAALER.

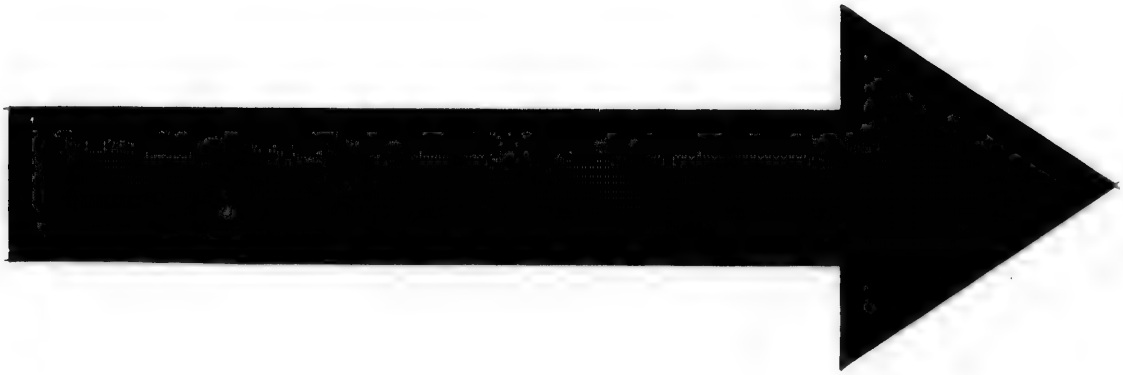

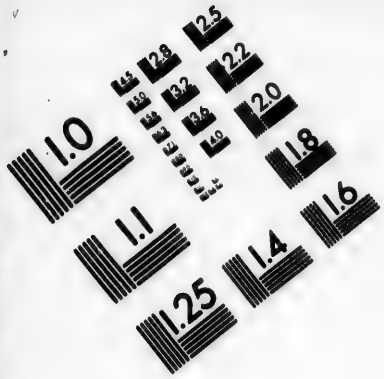

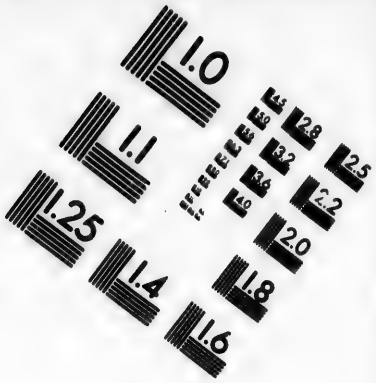

IMAGE EVALUATION TEST TARGET (MT-3)

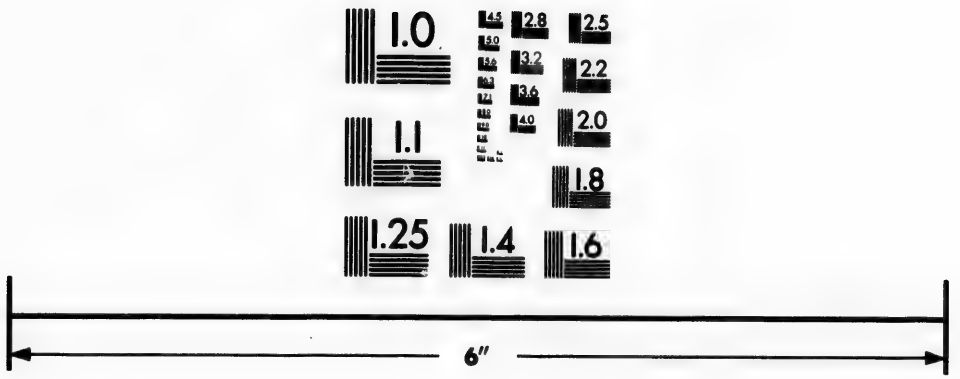

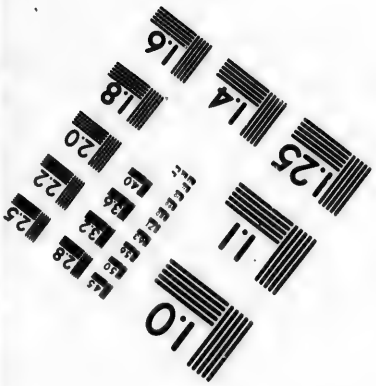

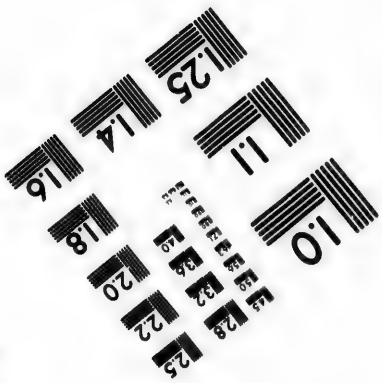

Photographic Sciences Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

wierd terſtond door de eilanders geplonderd, en ware PAREEA niet bij tijds tuſſchen beiden gekoomen, die van den ſlag ſcheen bekoomen te zijn en denzelven ook aanſtonds vergeeten ſcheen te hebben, zou zij weldra geheel vernield zijn geworden. Het volk weggedreven hebbende, deed hij den onzen tekenen dat zij van de pinas bezit konden koomen neemen, en dat hij tragten zoude hetgeen 'er uit genoomen was terug te krijgen. Na hun vertrek volgde hij hen in zijne kano, met de muts van een' kadet, en enige andere geringe dingen, die geplonderd waren, en vroeg met veel ſchijnbaare droefheid over hetgeen gebeurd was, of de *Orono* hem dooden zoude, en of hij hem wel toe zoude laaten den volgenden dag aan boord te koomen? Toen men hem verzeekerde dat hij wel zoude ontvangen worden, drukte hij neuzen met de officiers (gelijk hunne gewoonte is) ten teken van vriendſchap, en roeide over naar het dorp *Kowrowa* (*).

Toen

(*) De Heer SAMWELL noemt dit dorp *Kavaroah*; hetzelfde onderſcheid vindt men in andere naamen, wederom een blijk hoe onnaauwkeurig de woorden geſchreven worden, die men uit eene vreemde taal naar het geluid wil optekenen. *Karakakooa* noemt hij *Ke, rag, e, goo, ah*; *Terreeoboo* noemt hij *Kariopoo*; *Kaneecabareea* noemt hij *Kaneekapo-herei*, *Maiha maiha* noemt hij *Ka-mee-mee*. VERTAALER.

Toen Kapitein COOK kennis kreeg van hetgeen gebeurd was, (*) toonde hij 'er veel verdriet over, en, terwijl wij naar boord voeren, zeide hij: *Ik vrees dat dit volk mij nog zal noodzaaken geweldige maatregelen te neemen; want*, voegde hij 'er bij, *men moet hen niet laaten gelooven dat zij voordeel op ons verkregen hebben.* Naardien het egter te laat was om deezen avond nog maatregelen te neemen, vergenoegde hij zig met bevel te geeven dat alle mannen en vrouwen onmiddelijk uit het ſchip zouden gezet worden. Zoo dra dit bevel ter uitvoer was gebragt, keerde ik naar den wal, en, alzoo ons voorig vertrouwen op de inboorlingen door de gebeurtenisſen

(*) Onder het hevigst van dit geſchil, vertrok een Opperhoofd, dat altoos met de Engelſchen in zeer goede vriendſchap geſtaan had, van de plaats daar het voorviel en voer naar *de Ontdekking* om een zeer groot varken te koop te veilen, voor welk hij een *pahooa* of dolk van eene ongewoone lengte begeerde. Hij wees dat hij eenen wilde hebben zoo lang als zijn arm. Kapitein CLERKE, geenen van die lengte hebbende, zeide hem dat hij 'er tegens den volgenden morgen eenen zou laaten maaken. Het Opperhoofd, daar mede voldaan, vertrok en liet zijn varken agter. Het is opmerklijk dat de eilanders reeds voor het vertrek der ſchepen geduurig naar dolken gevraagd hadden, alzoo zij nu bijlen en ander gereedſchap genoeg ſcheenen te hebben. Dus geeft men ruuwen menſchen wapenen, die zij of tegens elkanderen of tegens ons gebruiken. VERTAALER.

ſen van deezen dag zeer veel verminderd was; ſtelde ik eene dubbele wagt op de *Morai*, met bevel van mij te roepen, zoo zij volk op het ſtrand zagen loeren (*). Omtrent ten elf uuren zag men vijf eilanders om den voet van de *Morai* kruipen; zij ſcheenen zeer omzigtig in het nadeeren, en, eindelijk, zig ontdekt ziende, vertrokken zij buiten het gezigt. Omtrent middernacht waagde het een hunner tot digt onder de ſterrenſchouwplaats te klimmen; de ſchildwagt ſchoot over zijn hoofd, waarop de inboorlingen de vlugt namen en wij bragten het overige van den nacht door zonder verder ontrust te worden (†).

Den

(*) Daar gebeurde dien dag nog iets, dat opmerklijk was. Een Opperhoofd, met COOK aan tafel zittende, vroeg hem of hij een *tata-toa*, dat is, een krijgsman ware. De Kapitein hem bevestigender wijze geantwoord hebbende, vroeg de Indiaan zijne wonden te mogen zien. De Kapitein toonde hem zijne regterhand, waaraan hij een zwaar lidteken droeg. Hierop deed het Opperhoofd dezelfde vraag aan een officier, die geen lidteken had. De Indiaan zeide dat hij een *toa* was en toonde de lidtekenen van enige wonden, die hij in den ſtrijd ontvangen had. VERTAALER.

(†) De Engelſchen, die bij de ſterrenſchouwplaats op de wagt ſtonden, wierden dien geheelen nacht ontrust door het geſchrei en gekerm van de vrouwen in de nabuurige dorpen. Het geſchil van de inboorlingen met de Engelſchen deed haar ongetwijfeld voor haare mannen vreezen. VERTAALER.

Den volgenden morgen, met den dageraat, voer ik naar *de Reſolutie* om den tijd-wijzer te haalen, en werd onder weg gepraaid van *de Ontdekking*, wanneer men mij berichtede dat hunne kotter in den nacht van de boël, waaraan hij vertuid lag, was weg geſtoolen.

Toen ik aan boord kwam, vond ik de ſoldaaten in de wapenen koomende en Kapiten COOK zijnen dubbelen ſnaphaan laadende. Terwijl ik hem verhaalde wat ons in den nacht gebeurd was, viel hij mij met enige drift in de reden, en verhaalde mij het verlies van den kotter van *de Ontdekking* en welke toebereidzelen hij maakte om dien terug te krijgen. Het was altijd zijne gewoonte geweest, als 'er iets van belang ontvreemd was, op de eilanden in deezen Oceaan, den Koning of enige van de voornaamſte *Erees* aan boord te lokken, en hen als gijzelaars te houden tot de dingen terug gegeeven waren. Dit was altoos gelukt en hij meende het dan ook bij deeze gelegenheid te werk te ſtellen, terwijl hij bevel gegeeven had alle de kanos, die de baai zouden willen verlaaten, tegens te houden, met oogmerk om dezelve in beſlag te neemen en te vernielen, zoo hij den kotter niet goedſchiks terug konde bekoomen. De ſloepen van beiden de ſchepen wierden dan wel gewapend en bemand, dwarsch voor de baai gelegd, en, voor ik het ſchip verliet, waren 'er reeds enige kanon-ſchooten gedaan

daan op twee groote kanos, die tragteden te ontſnappen (*).

Het was tusſchen zeven en agt uuren wanneer wij te zaamen het ſchip verlieten; Kapitein COOK in de pinas, hebbende den Heer PHILLIPS en negen ſoldaaten bij zig, en ik in de kleine ſloep. De laatſte bevelen die ik van hem ontvong waren de inboorlingen aan onzen kant van de baai gerust te ſtellen, door hen te verzeekeren dat hun geen leed geſchieden zoude, mijn volk bij elkander' te houden en op mijne hoede te zijn. Toen ſcheidden wij; de Kapitein gong naar den kant van *Kowrowa*, daar de Koning zig onthield, en ik begaf mij naar het ſtrand. Mijne eerſte zorg toen ik aan wal kwam was den ſoldaaten geſtreng bevel te geeven binnen de tent te blijven, hunne geweeren met kogels te laaden, en hunne wapenen niet af te leggen. Daarna deed ik eene wandeling naar de hutten van den ouden KAOO en de prieſters, en verklaarde hun, zoo goed als ik kon, de reden van de vijandlijke toebereidzelen, die hen ten hoogſten bekommerd hadden. Ik vond

(*) Eene van deeze kanos behoorde OMEAH toe, een Opperhoofd, dat den tijtel van *Orono* voerde. Hij was 'er zelf in; het zou gelukkig zijn geweest dat de Engelſchen hem gevangen hadden; want het volk beſchouwde den perſoon van dien man zoo heilig als dien des Konings. VERTAALER.

vond dat zij reeds gehoord hadden dat de kotter geſtoolen was, en ik verzeekerde hen dat, ſchoon Kapitein COOK vast beſloten had dien weder te hebben en de dieven te ſtraffen, egter zij en het volk van het dorp aan onze zijde geene de minſte vrees behoefden te hebben van enig kwaad van ons te zullen ontmoeten. Ik verzogt de prieſters dit het volk te verklaaren en het te zeggen dat het niet ongerust behoefde te zijn, maar zig vreedzaam en ſtil te houden. KAOO vroeg mij met grooten ernst of TERREEBOOO ook kwaad geſchieden zoude? Ik verzeekerde hem van neen, en hij en zijne overige broeders ſcheenen zeer wel te vreden met deeze verzeekering.

Middelerwijl begaf zig Kapitein COOK, de groote ſloep geroepen hebbende, die aan de noordlijke punt van de baai op de wagt gelegd was, en dezelve met zig neemende, naar *Kowrowa* en landde aldaar met den luitenant en negen ſoldaaten. Hij trok onmiddelijk het dorp in, daar hij met de gewoone blijken van eerbied ontvangen wierd; het volk wierp zig voor hem neder en bragt zijne gewoone offerhanden van kleine varkens. Bevindende dat men zijn oogmerk niet vermoedde, was de volgende ſtap, dien hij deed, naar TERREEBOOO en zijne twee jonge zoonen, die aanhoudend aan boord van *de Reſolutie* zijne gasten geweest waren, te vraagen. In korten tijd kwamen de twee

jongens terug met de inboorlingen, die afgezonden waren om naar hen te zoeken, en die Kapitein COOK onmiddelijk naar het huis bragten, daar de Koning geslaapen had. Zij vonden den ouden man zoo even uit zijnen slaap ontwaakt, en, na een kort gesprek over het verlies van den kotter, waaruit Kapitein COOK overtuigd wierd dat hij 'er niet van wist, nodigde hij hem naar de sloep te keeren, en den dag aan boord van *de Resolutie* door te brengen. De Koning bewilligde gereedlijk in dit voorstel en stond onmiddelijk op om hem te volgen.

De zaaken gongen dus voorspoedig, de twee jongens waren reeds in de pinas en de overige van het gezelschap den water-kant genaderd, wanneer eene vrouw van jaaren, KANEE-KABAREEA genaamd, de moeder van de jongens en eene van de begunstigde vrouwen des konings, hem agter op kwam, en hem met traanen en smeeken bezwoer niet aan boord te gaan. Te gelijken tijd vatteden twee bevelhebbers, die met haar gekoomen waren, hem vast, drongen dat hij niet verder zoude gaan, en dwongen hem te gaan zitten (*). De inboorlingen, die zig in verbaazende menigte langs het strand ver-

(*) Zij schreeuwden dat hij voorzeeker ter dood zou gebragt worden, als hij naar boord gong.

VERTAALER.

verzamelden, en die waarſchijnlijk verontruſt waren geworden door de kanon-ſchooten en het voorkoomen van vijandlijkheden in de baai, begonnen nu om Kapitein COOK en hunnen Koning te dringen. In deezen toeſtand ſtelde de luitenant van de ſoldaaten, ziende dat zijn volk in het gedrang digt op een gepakt ſtond en dus buiten ſtaat was om van hunne wapenen gebruik te maaken, zoo zulks mogt vereiſcht worden, den Kapitein voor hen langs de klippen, digt langs den water-kant, te ſchaaren, en, het volk gewillig voor hun ruimte maakende, wierden zij, op den afſtand van omtrent zestig voeten van de plaats daar de Koning gezeten was, in eene linie geſchaard.

Geduurende deezen tijd bleef de oude Koning op den grond zitten met de ſterkſte tekenen van ſchrik en moedeloosheid op zijn gelaat, terwijl Kapitein COOK, niet gaerne het voorwerp, waarvoor hij aan land gekoomen was, willende laaten vaaren, op de dringendſte wijze bij hem bleef aanhouden om voort te gaan, en aan den anderen kant, zoo dikwijls de Koning genegen ſcheen hem te volgen, de bevelhebbers, die rondom hem ſtonden, tusſchen beiden kwamen; in het eerst met bidden en ſmeeken, maar naderhand met kracht en geweld, aandringende dat hij zoude blijven daar hij was. Kapitein COOK dan ziende dat de ſchrik te algemeen verſpreid was,

en dat het te vergeefsch was langer 'er aan te denken om hem mede te krijgen zonder bloed te ſtorten, zulks eindelijk opgaf, den Heer PHILLIPS zeggende dat het onmogelijk zoude zijn hem te dwingen naar boord te gaan zonder gevaar van een groot aantal inboorlingen te dooden.

Schoon de onderneeming, om welke Kapitein COOK was aan land gekoomen, nu mislukt en opgegeeven was, ſcheen zijn perſoon egter niet in het minſte gevaar, tot 'er iets gebeurde, dat de zaak eene noodlottige keer deed neemen. De ſloepen, die dwarsch over de baai gelegd waren, op enige kanos, die 'er uit meenden te loopen, geſchoten hebbende, hadden ongelukkiglijk een Opperhoofd van den eerſten rang gedood. De tijding van zijn ſneuvelen kwam juist op het dorp daar Kapitein COOK was, zoo als hij den Koning verlaaten had en langzaam naar den water-kant gong. De gisting, welke dit veroorzaakte, was duidlijk te bemerken; terſtond wierden de vrouwen en kinderen weg gezonden, en de mannen trokken hunne oorlogs-matten aan en wapenden zig met ſpeeren en ſteenen (*). Een van de inboor-

(*) Het Opperhoofd, dat aan den mond van de baai wierd dood geſchoten, heette KARREMOO. Onder de gisting, welke dit voorval veroorzaakte, trad een oude prieſter naar Kapitein COOK toe, eene kokos-noot in zij-

boorlingen, eenen ſteen en eenen langen ijzeren priem in zijne hand houdende, (welken laatſten zij een *pahooa* noemen) naderde den Kapitein, zijn wapen tartende zwaaiende, en dreigende zijnen ſteen te werpen. De Kapitein verzogt hem af te laaten; doch deezen man in zijne dreigende houding blijvenden, wierd de Kapitein eindelijk zoo zeer getergd, dat hij zijne ſchoot met hagel op hem loste (*). Naardien de man zijne mat aan had, door welke de hagel niet kon booren, had dit geene andere uitwerking dan hen te verbitteren en aan te moedigen. Daar wierden ver-

zijne hand houdende, die hij hem aanbood, en zeer overluid zingende. Men verzogt hem dikwijls te zwijgen, maar te vergeefsch. Hij bleef met zijn luid en laſtig gezang aanhouden. De Heer SAMWELL zegt dat het ſcheen als of hij de aandacht van den Kapitein wilde bezig houden, terwijl zijne landslieden van alle kanten gewapend kwamen toeſchieten. Mij dunkt egter dat het doorgaand vreedzaam gedrag deezer prieſteren eerder moet doen vermoeden dat het oogmerk van deezen was de gramſchap van den Kapitein te ſtillen. VERTAALER.

(*) 's Konings zoontjen, de jonge KEOWA, die reeds in de ſloep zat, de eerſte ſhaphaan-hoorende, wierd verſchrikt en verzogt aan wal gezet te worden, waarin de Heer ROBERTS terſtond bewilligde, niet denkende dat de Kapitein in gevaar was; anders zou hij den Prins vastgehouden hebben, hetgeen de inwooneren in toom zou hebben gehouden. Dus liep alles zaamen om de zaaken eene noodlottige keer te doen neemen.

VERTAALER.

verſchéiden ſteenen naar de ſoldaaten geworpen, en een van de *Erees* tragtede den Heer PHILLIPS met zijne *pahooa* te ſteeken; maar het mislukte hem en hij kreeg eenen ſlag van hem met de kolf van zijn' ſnaphaan. Nu loste Kapitein COOK de ſchoot uit zijnen tweeden loop, die met eenen kogel geladen was, en doodde eenen van de voorſte van de inboorlingen (*). Hierop volgde onmiddelijk een algemeene aanval met ſteenen, die door eene losbranding van de musketten der ſoldaaten en het volk in de ſloepen gevolgd wierd. De eilanders ſtonden, tegens alle verwagting, het vuur met groote ſtandvastigheid uit, en, voor de ſoldaaten tijd hadden om weder te laaden, drongen zij met een vreeslijk geſchreeuw en gegil op hen in. En nu volgde 'er een tooneel van de grootſte ijslijkheid en verwarring.

Vier der ſoldaaten wierden, in hunnen aftogt, tusſchen de klippen afgeſneden, en vielen als ſlagtoffers van de verwoedheid van den vijand; drie andere wierden gevaarlijk gekwetst, en de luitenant, die eene ſteek tusſchen de ſchouderen met een *pahooa* gekregen had, zijne ſchoot gelukkig

(*) De ſerjeant, ziende dat de eerſte gemist was, legde op hem aan, kreeg last om vuur te geeven en ſchoot hem op de plaats dood.

VERTAALER.

lukkiglijk nog bewaard hebbende, ſchoot den man, die hem gewond had, zoo als hij zijne ſteek gong herhaalen. Onze ongelukkige Kapitein was, de laatſte reis dat men hem onderſcheidenlijk zien konde, ſtaande aan den water-kant en roepende tot de ſloepen dat zij zouden ophouden met ſchieten en naar den kant roeijen (*). Zoo het waar zij, gelijk enige van de-

gee-

(*) De Heer ROBERTS bragt de ſloep terſtond zoo na aan land als hij konde, zonder op het drooge te geraaken; maar de luitenant, die de kleine ſloep voerde, in plaats van de Kapitein te hulp te koomen, verwijderde zig nog meer van land, op een tijdſtip dat alles vereischte dat de kanon met elkanderen in verband handelden. Hij zeide in het vervolg dat hij het ſein kwalijk begrepen had. De Heer SAMWELL is ondertuſſchen van oordeel dat dit het lot van Kapitein COOK beſliste; want, behalven dat het volk in deeze kleine ſloep nu niet op de eilanders kon ſchieten, belemmerde de verwarring, welke derzelver aftogt veroorzaakte, dat de bevelen van den Kapitein konden opgevolgd worden. Dit gedrag van den luitenant veroorzaakte veele klagten en verwijtingen, hetwelk zoo verre ging, dat Kapitein CLERKE zig genoodzaakt zag verklaaringen intewinnen van de beſchuldigers van dien officier. Maar de ſlegte ſtaat van den Heer CLERKE en zijn aanhaderende dood deeden hem, zegt men, deeze uitwerkingen van eene billijke verontwaerdiging uit de waereld helpen. Om de waarheid huide te doen, moet men egter ook aanmerken dat de Heer PHILLIPS, die over de zee-ſoldaaten het bevel voerde, en wiens gevoelen hier van niet weinig gewigt is; van oordeel was dat de

geene, die 'er bij tegenswoordig waren zig verbeeldden, dat de ſoldaaten en de matroozen van de ſloepen buiten zijn bevel gevuurd hadden, en dat hij het verder bloed vergieten wilde voorkoomen, is het niet onwaarſchijnlijk dat zijne menschlievendheid hem het leven gekost heeft; want men heeft opgemerkt dat, zoo lang hij naar de inboorlingen gekeerd was, geen hunner hem geweld had tragten aan te doen, maar dat hij, zig omgewend hebbende, om zijne bevelen aan de ſloepen te geeven, in den rug wierd getroffen, en met zijn aangezigt in het water viel (*).

Zoo

Kapitein tog benaauwlijk zonde te redden zijn geweest, al hadd' 'er geene misvatting in die kleine ſloep plaats gehad.

VERTAALER.

(*) De eilander, die hem volgde, toen hij zig omkeerde, ſtond eens of twee maalen ſtil, als onzeeker of hij toe zoude ſtooten dan niet; maar eindelijk naderde hij hem eensklaps, en bragt hem eenen zwaaren ſtoot, de Heer SAMWELL zegt met een piek, andere zeggen met een ponjaard op het agterhoofd toe, waarna hij weder agteruit week. De ſtoot ſcheen den Kapitein bedwelmd te hebben. Hij wankelde eenige ſchreden, en, op eene knie en eene hand vallende, ontgleed hem zijn ſnaphaan, dien hij onder den arm droeg; hij begon weder opteſtaan, wanneer een ander hem eene zwaare ſteek met eenen ponjaard in den nek toebragt. Toen viel hij in eene holte van de klip, daar water in was tot de knie, en daar veele tegelijk op hem vielen, om hem onder te houden. Maar door het ſterk worſtelen hefte hij het hoofd op en ſloeg zijn gezigt naar

de

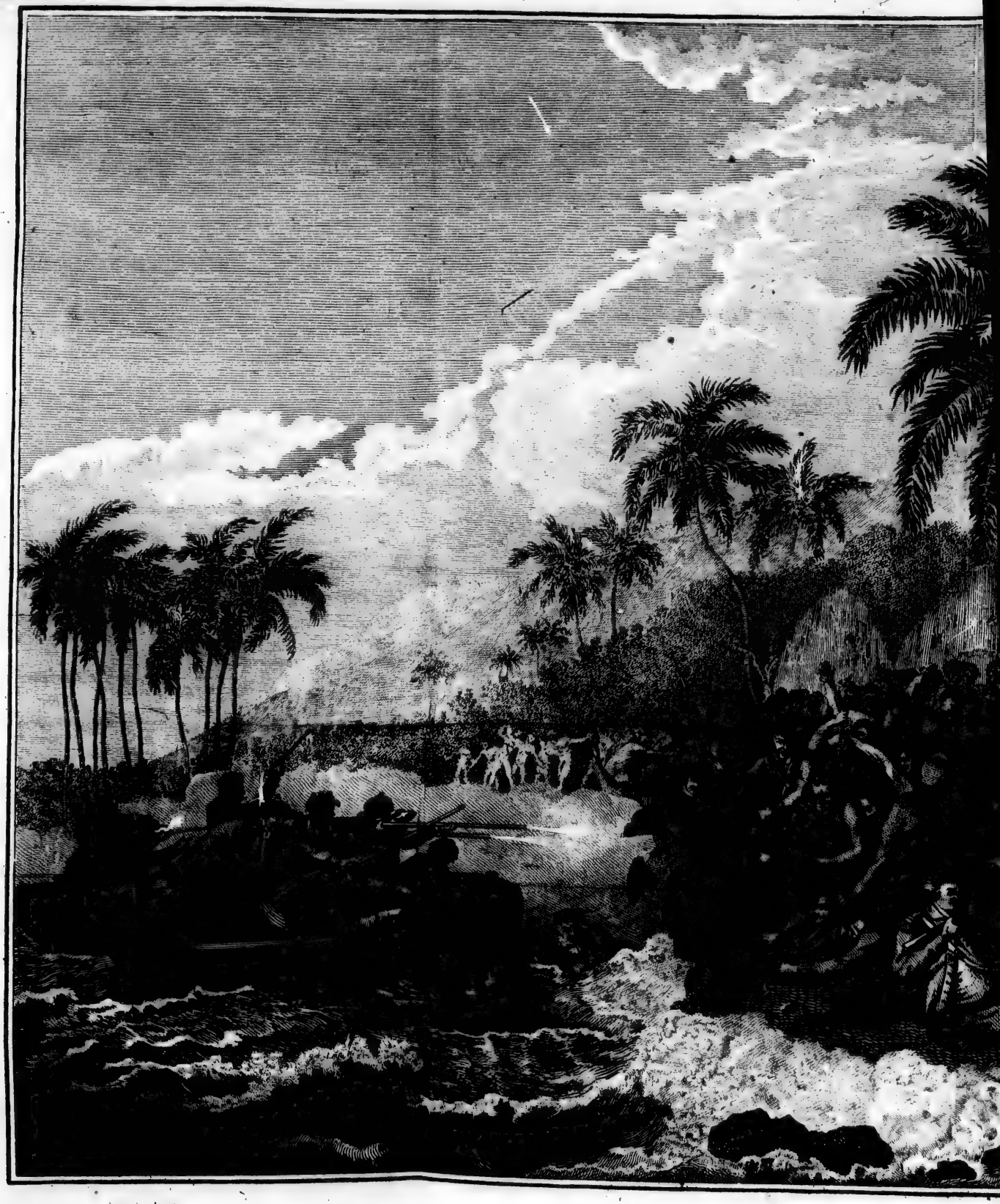

DOOD VAN J

OD VAN J. COOK.

Zoo dra zij hem zagen vallen, hieven de eilanders een groot gejuich aan, en zijn lighaam wierd onmiddelijk op het drooge gesleept, en door de vijanden omringd, die, elkanderen den dolk uit de handen rukkende, eene woeste drift betoonden om aan zijne vermoording deel te neemen (*) (†).

Dus

de sloepen op eene wijze, die om hulp scheen te vraagen. Schoon nu de sloep niet meer dan vijf of zes schreden van hem af was, waren de Engelschen in zulk eene verwarring en daar was zoo veel volk dat hun belettede tot hem door te dringen, dat zij den ongelukkigen Kapitein niet redden konden. De Indiaanen stooteden hem weldra in dieper water onder; desniettegenstaande rigtede hij zijn hoofd nogmaal op en won eindelijk, al worstelende, den kant van de klip, als om 'er zig mede te dekken, wanneer een inboorling hem een' steek met eene piek toebragt, die hem den dood gaf. VERTAALER.

(*) De voornaamste aanvallers van de Engelschen waren Opperhoofden, nabestaanden of vrienden van den Koning. De man, die den Kapitein met een' dolk griefde, heette NOAH: Hij was groot en vierkant van gestalte, in zijn gelaat en gebaerden veele woesthêid vertoonende, en hij vereenigde kracht en vlugheid in eenen hoogeren graad dan enig ander. Hij scheen omtrent dertig jaaren oud, en de witte schurft, waarmede hij bedekt was, benevens zijne roode oogen deeden oordeelen dat hij een groote avedrinker was. Hij verzelde den Koning gemeenlijk. Het Opperhoofd dat den Kapitein den eersten stoot met eene piek gaf, wierd volgens SAMWELL, KARIMAAO-GRAHA genoemd, doch de Kapitein VAN COUVER noemt hem

Dus viel onze groote en uitmuntende bevelhebber! Na een leven van zoo beroemde en wel geſlaagde onderneemingen, kan zijn dood, wat hem belangt, niet ontijdig gerekend worden, naar-

KAKOWMOTOU. Deeze twee bevelhebbers hadden zig door die daad veel achting en aanzien verworven, maar zij vertoonden zig nooit weder bij de Engelſchen.

In het algemeen merkt de Heer SAMWELL aan dat de inboorlingen in het gevegt veel ſtoutmoedigheid lieten blijken en niet weeken voor het vuur. Maar hunne dapperheid ſproot uit onkunde. Zij verbeeldden zig dat de matten, waarmede zij geharnaſt waren, hen tegens eenen kogel zoo wel als tegens eenen ſteen zouden beſchutten; maar weldra hunne dwaaling bemerkende, gebruikten zij een middel, dat, ſchoon nutloos, egter toonde hoe ſpoedig zij naar hulpmiddelen zogten. Het vuur van de ſnaphaanen ziende, dagten zij dat water derzelver uitwerking ſtremmen zoude, en doopten hunne matten in de zee; egter bevindende dat dit middel ook niet dienſtig was, liepen zij weg. Nooit verzuimden zij egter, zelfs met het grootſte gevaar, hunne dooden mede te neemen. Zij zijn ongetwijfeld aan deeze gewoonte gehecht, om de barbaarſchheid, waarmede zij zelve de lijken van de vijanden, die zij in den ſtrijd gedood hebben, behandelen en de zegetekenen, die zij van hunne beenderen maaken.

VERTAALER.

(†) De plaat CXIX** waarop deeze gebeurtenis ſtaat afgebeeld, is niet in de Engelſche Uitgaave ingelaſcht, maar naar eene afzonderlijk uitgegeeven plaat gevolgd, die in de Franſche Uitgave ook gevonden wordt.

VERTAALER.

naardien hij genoeg geleefd heeft om het groot werk, waartoe hij ſcheen beſtemd te zijn, ten einde te brengen, en eerder aan het genot dan de verkrijging van roem ontrukt wierd. Hoe opregtlijk zijn verlies gevoeld en betreurd wierd door degeene, die zoo langen tijd hunne algemeene veiligheid in zijne bekwaamheid en zijn gedrag, en allen troost geduurende hunne ongemakken, in zijne menschlievendheid en toegenegenheid gevonden hadden, is noch nodig, noch voor mij mogelijk te beſchrijven; nog minder zal ik het onderneemen den ſchrik, die ons getroffen had, af te maalen, en de algemeene neêrſlagtigheid, die op eenen zoo vreeslijken en onverwagten ramp volgde. De Leezer zal niet ongaerne zijn gezigt van dit zoo treurig tooneel op de beſchouwing van zijn karakter en deugden wenden, terwijl ik de nagedagtenis van eenen dierbaaren en geëerden vriend mijne laatſte ſchatting zal offeren met eene korte geſchiedenis van zijn leven en openbaar karakter.

Kapitein JAMES COOK was geboren bij *Whitby* in *Yorkshire* den zeven en twintigſten October 1728 en wierd, nog jong zijnde, in eenen winkel in eene nabuurige plaats als leerling beſteed. Naardien men in dit ſtuk zijne natuurlijke geneigdheid niet had geraadpleegd, verliet hij wel dra uit tegenzin het comptoir en verhuurde zig voor negen jaaren bij den ſchipper van een ko-

kolen-ſchip. Bij het uitbreeken van den oorlog in het jaar 1755 gong hij in 's Konings dienst over aan boord van den *Arend*, welk ſchip toen ter tijd gevoerd wierd door Kapitein HAMER en daarna door den Heer HUGH PALLISER, die weldra zijne verdienſten bemerkte en hem op het half-dek bragt.

In het jaar 1758 vinden wij hem als ſtuurman op den *Northumberland*, het vlag-ſchip van Lord COLVILLE, die toen het bevel voerde over het ſmaldeel, dat op de kust van Amerika lag. Hier was het, gelijk ik hem dikwerf heb hooren verhaalen, dat hij, geduurende eenen harden winter, het eerst *Euclides* las, en zig op de beoefening van de wiskunde en ſterrekunde toelegde, zonder enig ander onderwijs dan hetgeen enige weinige boeken en zijne eigen nijverheid hem opleverden. Terwijl hij dus middel vond om zijnen geest te oefenen en te verrijken, en het gebrek aan eene vroege opvoeding te vergoeden, was hij in de meeſte tooneelen van werkzaamheid van den oorlog in Amerika betrokken. Bij de belegering van *Quebec* beval de Heer CH. SAUNDERS de uitvoering van onderneemingen van den gewigtigſten aart in den zee-dienst aan zijn beleid. Hij lootſte de ſloepen bij het aantasten van *Montmorency*, beſtierde de inſcheeping naar de *hoogten van Abraham*, peilde den doortogt en legde boeien tot veiligheid van de groote ſchepen, die

die de rivier op zouden vaaren. De kloekmoedigheid en bekwaamheid, waarmede hij zig van deeze dienſten kweet, wonnen hem de hartlijke vriendſchap van den Heer SAUNDERS en Lord COLVILLE, die hem, geduurende hun gantſche leven, met de grootſte ijver en genegenheid bleeven beſchermen. Bij het eindigen van den oorlog, wierd hij, op aanbeveeling van Lord COLVILLE en HUGH PALLISER aangeſteld om de golf van *St. Laurens* en de kusten van *Terre-Neuve* opteneemen. In deezen dienst bleef hij tot in het jaar 1767, wanneer hij door den Heer EDUARD HAWKE, verkozen wierd om het bevel te voeren op eenen togt naar de zuid-zee, om den overgang van Venus over de zon waarteneemen en om ontdekkingen in dat gedeelte van den aardbol te doen.

Gelijk zijne dienſten van deezen tijd af aan te wel bekend zijn dan dat het nodig zoude zijn in dezelve hier uitteweiden, zoo is ook zijn naam naar evenredigheid tot eene hoogte geklommen, te groot om mijne lofreden te behoeven. Hij ſchijnt indedaad bij uitſteekendheid bijzonder geſchikt te zijn geweest voor deeze ſoort van onderneemingen. De levenswijze van zijne vroegſte jeugd, de loop van zijnen dienst, en de aanhoudende beoefening van zijnen geest, alles liep te zaamen om 'er hem geſchikt toe te maaken en gaf hem eenen graad van kundigheid

in

in zijn beroep, welke zeer weinigen ten deel kan vallen.

Zijn lighaams-geſtel was ſterk, tot arbeid gehard, en in ſtaat de grootſte ongemakken te verduuren. Zijne maag kon, zonder hinder, het groſſt en onaangenaamst voedzel verdraagen; ja de maatigheid was bij hem naauwlijks eene deugd, zoo groot was de onverſchilligheid, waarmede hij zig allerleie zelf-verloochening onderwierp. De hoedanigheden van zijnen geest waren even kragtig als die van zijn lighaam. Zijn verſtand was ſterk en doordringend. Zijn oordeel was in alles wat zijnen dienst betrof vaerdig en zeeker. Zijne onderneemingen waren manlijk en ſtout, en droegen, zoo in uitvinding als in de wijze van uitvoering, klaare blijken van een groot oorſpronglijk vernuft. Zijn moed was koel en onverſchrokken en van eene verwonderenswaerdige tegenswoordigheid van geest in het oogenblik van gevaar verzeld. Zijne manieren waren eenvoudig en ongedwongen. Zijn karakter zou met recht van drift en oploopendheid kunnen beſchuldigd worden, waren deeze niet gelenigd geworden door de grootſte goedaartigheid en menschlievendheid.

Zoodanige waren de hoofdtrekken van COOKS karakter; maar deszelfs onderſcheidendſte trek was die onkrenkbaare ſtandvastigheid in het voortzetten van zijne ontwerpen, die niet alleen bo-

boven alle tegenkanting van gevaaren en boven het drukken der ongemakken verheven, maar zelfs vrij was van gewoone uitſpanning te behoeven. Geduurende de lange en verveelende togten, welke hij gedaan heeft, is nimmer zijn ijver en werkzaamheid in het minſte verſlapt. Geene toevallige verzoeking kon hem een' enkelen oogenblik ophouden; ja hij onderwierp zig zelfs niet dan met eene zekere onverduldigheid aan die tuſſchenpoozen van uitſpanning, die ſomtijds onvermijdlijk voorkwamen en waarnaar wij reikhalsden met een ongeduld, welk bij hen, die het vermoeiende van den dienst ondervonden hebben, gereedlijk verſchooning zal vinden, als zij niet konden benut worden om voorraad optedoen tot het beter volvoeren van zijne ontwerpen.

Het is niet nodig alhier de voorbeelden optenoemen, waarin zig deeze hoedanigheden vertoonden geduurende de groote en gewigtige onderneemingen, welke hij ter uitvoer bragt. Ik zal mij vergenoegen met de vrugten van deeze dienſten onder de twee voornaamſte gezigt-punten, waartoe zij kunnen betrokken worden, die van de aardrijkskunde en ſcheepvaart, voor te ſtellen.

Misſchien is nimmer eene weetenſchap meer verrijkt door eenen enkelen man dan de aardrijkskunde door Kapitein COOK. Op zijne eerſte reis naar de zuid-zee ontdekte hij de *Societeit-*

Ei-

Eilanden, vond *Nieuw-Zeeland* een eiland te zijn, ontdekte de ſtraat, die de twee eilanden van een ſcheidt en die naar zijnen naam genoemd is, en nam beiden naauwkeurig op. Daarna onderzogt hij de Oost-kust van *Nieuw-Holland*, die tot heden onbekend was, in eene uitgeſtrektheid van zeven en twintig graaden breedte of meer dan twee duizend Engelſche mijlen.

In zijnen tweeden togt loste hij het groot vraagſtuk van een zuidlijk vast land op, hebbende dat halfrond tusſchen de Breedten van 40° en 70° doorkruist op eene wijze dat 'er geene mogelijkheid is dat het beſtaa dan nabij de pool en buiten bereik van de zeevaart. Geduurende deeze reis ontdekte hij *Nieuw-Caledonia*, het grootst eiland in de Stille Zuid-zee, buiten *Nieuw-Zeeland*, het eiland *Georgia* en eene onbekende kust, die hij *Sandwich-Land* noemde, het zuidlijk *Thule*, en twee maalen de zeeën onder de keerkringen bezogt hebbende, bepaalde hij de ligging van de oude, en deed verſcheiden nieuwe ontdekkingen.

Maar de reis, van welke wij hier het verhaal geeven, onderſcheidt zig boven de andere, door de uitgeſtrektheid en het gewigt van derzelver ontdekkingen. Behalven verſcheiden kleiner eilanden in de zuider Stille zee, ontdekte hij, ten noorden van de evennachtlijn, de groep, de *Sandwich-Eilanden* genaamd, die, door haare lig-

ligging en voortbrengzelen meer kans heeft om belangrijk te worden in het ſtelzel van Europeaanſche zeevaart dan enige andere ontdekking in de Zuid-zee. Naderhand onderzogt hij hetgeen tot nog toe onbekend gebleven was van de Weſtkust van Amerika, van 43° tot 70° Noorder Breedte, eene uitgeſtrektheid van drieduizend vijfhonderd Engelſche mijlen bevattende, bepaalde de nabijheid van de twee groote vaste landen van Aſia en Amerika, voer de ſtraat tusſchen dezelve door, en nam de kusten ter weder zijde op, tot zulk eene hooge Noordlijke Breedte, dat hij de onmogelijkheid van eenen doortogt in dat halfrond van den Atlantiſchen in den Stillen Oceaan, hetzij in eene Oostlijke hetzij in Westlijke koers, bewees. In kort, als men de zee van *Amur* en den Japanſchen Archipel, die den Europeaanen nog maar onvolkoomen bekend zijn, uitzondert, heeft hij de water-kunde van de bewoonde waereld volledig gemaakt.

Als een zee-vaarer waren zijne dienſten misſchien niet minder luiſterrijk, en voorzeeker niet minder gewigtig en verdienstlijk. De wijze, welke hij ontdekte, en welke hij met zoo veel vrugt volgde, van de gezondheid van het zeevolk te bewaaren, vormt een nieuw tijdperk in de zee-vaart en zal zijnen naam aan volgende eeuwen overleveren onder de vrienden en weldoeners van het menschdom.

Hun, die in de hiſtorie der zee-vaart bedreven zijn, behoeft niet gezegd te worden hoe duur de voordeelen, die door middel van lange zee-reizen zijn gezogt geworden, altoos gekogt zijn. Die vreeslijke kwaal, deezen dienst bijzonder eigen, en welker verwoeſtingen de ſpooren der ontdekkers met omſtandigheden getekend hebben, die ſchier te ijslijk zijn om verhaald te woden, zou, als men niet eene onverſchoonlijke dwinglandij over het leven van ons zee-volk hadde willen oefenen, eene onoverkoomlijke hinderpaal geweest zijn tegens het volvoeren van zulke onderneemingen. Het was voor Kapitein COOK bewaard de waereld door herhaalde proeven te toonen dat men reizen kan rekken tot de ongewoone lengte van drie of zelfs vier jaaren, in onbekende ſtreeken en onder alle verwiſſeling en geſtrengheid van klimaaten, niet alleen zonder de gezondheid van het volk te benadeelen, maar zelfs zonder de waarſchijnlijkheid van het leven in het minst te verminderen. De handelwijze, waarvan hij gebruik maakte, is door hem zelven ten vollen verklaard in eene verhandeling, die in het jaar 1776 voor de koninglijke Maatſchappij wierd voorgeleezen, en waarvoor hem de gouden penning van de ſtigting van GODFREY COPLEY wierd toegewezen, en de verbeteringen, welke de ondervinding hem in de tegenswoordige reize daarin heeft doen maa-

maaken, zijn op haare geſchikte plaatſen opgegeeven.

Wat zijne perſoonlijke bekwaamheden belangt; deeze laat ik ter beoordeeling van diegeene, die best bekend zijn met den aart van den dienst, waarin hij verkeerde. Zij zullen gereedlijk bekennen dat het beſtuuren van drie togten van zoo veel moeijelijkheid en gevaar, van zulk eene ongewoone lengte, en in zulk eene verſcheidenheid van omſtandigheden, met eenen gelijken en onveranderlijken goeden uitſlag niet alleen eene volledige en naauwkeurige kennis van zijn beroep vereischte, maar ook een ſterk en veel bevattend vernuft, vrugtbaar in hulpmiddelen, en ook gereed om alles aantewenden wat de grootere en mindere vereischten van zijnen dienst vorderden.

Dus het getrouwst verhaal medegedeeld hebbende van hetgeen ik, zoo uit mijne eigen waarneemingen als de berichten van andere heb kunnen opzamelen omtrent den dood van mijnen eeuwig geëerden vriend en van zijn karakter en dienſten, zal ik nu zijne nagedagtenis aan de dankbaarheid en bewondering van de nakomelingſchap overlaaten, met een treurig genoegen de eer aanvaerdende, welke mij zijn dood bezorgde, van mijnen naam bij den zijnen gevoegd te zien, en van die liefde en eerbied voor zijne nagedagtenis te betuigen, welke ik wenschte en mij ſteeds beijverde hem bij zijn leven te betoonen.

VIERDE HOOFDSTUK.

Verrigtingen te Owhyhee *na den dood van Kapitein* COOK. *Braaf gedrag van den Luitenant der zee-ſoldaaten. Gevaarlijke toeſtand van het volk aan de* Morai. *Dapperheid van eenen der inboorlingen. Raadpleeging over de verdere te neemene maatregelen. Opeisſching van het lijk van Kapitein* COOK. *Ontwijkend en listig gedrag van* KOAH *en de Opperhoofden. Tergende houding van de inboorlingen. Bevordering van officieren. Aankomst van twee prieſters met een gedeelte van het lighaam. Buitengewoon gedrag van twee jongens. Het dorp* Kahooa *wordt verbrand en wooningen der prieſters ongelukkig vernield. Men bekoomt de beenderen van Kapitein* COOK. *Vertrek uit de* Karakakooa-Baai.

Ik heb reeds verhaald dat vier van de ſoldaaten, die Kapitein COOK verzelden, door de eilanders op de plaats gedood waren. De overige met hunnen luitenant, den Heer PHILLIPS, ſprongen in het water en ontkwamen, onder bedekking van een ſcherp vuur, uit de ſloepen. Bij deeze gelegenheid gaf deeze officier een aanmerklijk voor-

voorbeeld van een braaf gedrag en van genegenheid voor zijn volk, want nauwlijks had hij de sloep bereikt of, eenen van de soldaaten, die een slegte zwemmer was, in het water ziende spartelen, en in gevaar van door den vijand gevangen te worden, sprong hij onmiddelijk in zee hem ter hulpe, schoon hij zelf zwaar gekwetst was, en, na eenen slag met eenen steen op zijn hoofd ontvangen te hebben, die hem bijna naar den grond deed zinken, vattede hij den man bij de hairen en redde hem (*).

One

(*) Uit de hier bij gevoegde plaat CXVIII** zal de leezer in staat zijn zig een zeer klaar en duidlijk denkbeeld te vormen van de ligging van de verschillende plaatsen, waarvan in dit en de drie voorige hoofdstukken melding is gemaakt. Op de vaste land-punt, voorbij de schepen, aan de slinker hand ligt het dorp *Kowrowa*, daar Kapitein COOK het leven liet. De steen-hoop met een gebouw 'er op, aan de regter zijde van de plaat vertoont de *Morai*, daar de tenten voor de waarneemingen op stonden. Agter het boschjen van kokos-nootenboomen stonden de wooningen der priesters. Ter slinkerhand van deeze is een gedeelte van het dorp *Kakooa*, dat den zeventienden February wierd afgebrand, en verder op, tusschen de klippen, aan het eind van het strand, is de bron, daar wij water haalden. De steile hoogte boven het strand is de berg, van welken de inboorlingen de water-haalers ontrusteden door steenen op hen te laaten afrollen.

Op den voorgrond is een inboorling zwemmende op een' plank, gelijk in het zevende hoofdstuk beschreven

Ons volk hield enigen tijd een aanhoudend vuur uit de ſloepen gaande, die, geduurende dit geheel voorval niet verder dan vijf roeden van land lagen; ten einde hunnen ongelukkigen kameraaden, zoo 'er nog enige van hun in het leven mogten zijn, gelegenheid te geeven om te ontkoomen. Deeze poogingen, gevoegd bij enige kanon-ſchooten, die te zelfden tijd van *de Reſolutie* gevuurd wierden, de inboorlingen eindelijk genoodzaakt hebbende de wijk te neemen, roeide 'er eene kleine ſloep, met vijf van onze jonge kadetten bemand, naar land, daar zij de lighaamen zonder enig teken van leven op den grond zagen liggen; doch het te gevaarlijk oordeelende met eene zoo kleine macht te onderneemen die weg te haalen, terwijl hun kruid en lood ook bijna verſchooten was, keerden zij naar de ſchepen terug, dezelve in de macht van de inboorlingen laatende met tien ſtel wapenen (*).

Zoo

wordt. De kanot en het algemeen voorkoomen van het volk zijn met de grootſte waarheid en naauwkeurigheid verbeeld.

(*) De Heer SAMWELL verwijt deezen kadetten en den luitenant dat zij, daar de inwooners het ſtrand vrij gelaaten hadden, dus laaghartiglijk de geſneuvelden in handen der vijanden lieten, die zij zouden hebben kunnen medeneemen. Deeze waren jonge lieden, maar de luitenant kon de verwijtingen van zijne ſpitsbroederen over deeze laagheid niet ontgaan. VERTAALER.

Zoo haast de eerſte ſchrik, welken de tijding van dit ongeluk onder het volk van beiden de ſchepen verwekte, een weinig bedaard was, begon men aan ons volk op de *Morai* te denken, daar de masten en zeilen aan land waren, met eene wagt van ſlechts zes ſoldaaten. Het is mij ondoenlijk de ontroering mijner ziel terwijl dit aan de andere zijde van de baai gebeurde te beſchrijven. Slechts eene kleine Engelſche mijl van het dorp *Kowrowa* af zijnde, zagen wij duidlijk eenen grooten hoop volk bij een op de plaats, daar Kapitein COOK even te vooren geland was. Wij hoorden het vuuren met het klein geweer en konden eene buitengewoone opſchudding en beroering onder de menigte beſpeuren. Daarop zagen wij de inboorlingen vlugten, de ſloepen van land af ſteeken, en, in groote ſtilte, tusſchen de ſchepen heen en weder vaaren. Ik moet bekennen dat mij mijn hart weldra ontzonk. Daar een zoo dierbaar en waerdig leven in gevaar was, was het onmogelijk niet bekommerd te worden bij zulke ongewoone en dreigende omſtandigheden. Doch, behalven dit, wist ik dat een lang en onafgebrooken gelukkig gedrag in zijne verrigtingen met de inboorlingen van deeze zeeën den Kapitein eenen graad van vertrouwen gegeeven had, die ik altijd vreesde dat hem, in het een of ander ongelukkig tijdſtip, de nodige voorzorgen zoude doen veronachtzaamen, en nu

zag ik al het gevaar, waarin dat vertrouwen hem brengen kon, zonder veel troost te ſcheppen uit het herdenken aan de ondervinding, welke hetzelve had doen geboren worden.

Mijne eerſte zorg toen ik de ſnaphaan-ſchooten hoorde, was het volk, dat in aanmerklijk aantal rondom de muuren van ons gewijd veld verzameld was, en die even zoo weinig als wij wisten wat te denken van hetgeen zij zagen en hoorden, te verzeekeren dat hun geen leed geſchieden zoude, en dat ik, wat 'er ook gebeuren mogt, met hun op eenen vreedzaamen voet wenschte te blijven. Wij bleeven in deeze houding tot de ſloepen naar boord gekeerd waren, wanneer Kapitein CLERKE, door zijnen teleskoop ziende dat wij door de inboorlingen omringd waren, en vreezende dat zij ons wilden aantasten, twee vier-ponders op hen liet afſchieten. Gelukkiglijk deeden deeze kogels, ſchoon wel gemikt, geen kwaad, terwijl zij egter den inboorlingen een overtuigend blijk van hunne kracht gaven. Een derzelve brak eenen kokos-nootenboom midden door, onder welken enige van hun gezeten waren, en de ander verpletterde eene klip, die naast hen lag. Alzoo ik hun even te vooren de ſterkſte verzeekeringen gegeeven had dat zij niets te vreezen hadden, ſpeet mij deeze daad van vijandlijkheid geweldig, en, om te beletten dat dezelve niet wederom herhaald wierd, zond ik terſtond eene

ſloep

ſloep af om Kapitein CLERKE te doen weeten dat ik voor het tegenswoordige op den vriendſchaplijkſten voet met de inboorlingen was, en dat, zoo de noodzaaklijkheid hier mogt vereisſchen dat ik van gedrag omtrent hen veranderde, ik eenen wimpel zoude opheisſen, als een ſein voor hem om mij alle hulp, die in zijn vermogen was, toetebrengen.

Wij wagteden met het uiterst ongeduld naar de terugkomst van de ſloep, en na een vierde uurs in de pijnlijkſte angst en onzeekerheid doorgebragt te hebben, wierd onze vrees eindelijk bewaarheid door de aankomst van den Heer BLIGH met bevel van de tenten zoo ſpoedig mogelijk te ſtrijken en de zeilen, die onder handen waren, aan boord te zenden. Juist op hetzelfde tijdſtip kwam onze vriend KAIREEKEEA, die ook de tijding van Kapitein COOKS dood ontvangen had door eenen inboorling, die van de andere zijde van de baai gekoomen was, tot mij, met groote droefheid en verſlagenheid op zijn gelaat om te vraagen of het waar ware?

Onze toeſtand was op deezen oogenblik ten uiterſten hachlijk en belangrijk. Niet alleen was het leven van ons alle, maar zelfs de uitkomst van de onderneeming en de terugkomst van ten minſten een van de ſchepen in hetzelfde algemeen gevaar ingewikkeld. Wij hadden de mast van *de Reſolutie* en het grootst gedeelte van onze

zeilen aan land, onder bedekking van ſlechts zes ſoldaaten; het verlies van dezelve zou onherſtelbaar geweest zijn, en ſchoon de inboorlingen tot nog toe niet de minſte neiging getoond hadden om ons te moeijen, kon men egter onmogelijk in ſtaan voor de verandering, welke de tijding van het gebeurde te *Kowrowa* zoude kunnen te weeg brengen. Ik vond het dan raadzaam te veinzen niet aan den dood van Kapitein COOK te gelooven, en KAIREEKEEA te verzoeken dat gerugt tegens te ſpreeken, opdat niet of de vrees voor onze wraak of het gelukkig voorbeeld van hunne landslieden hen mogten aanzetten om de gunſtige gelegenheid waarteneemen, die zig thans opdeed, om ons eenen tweeden ſlag toe te brengen. Ik raadde hem te gelijk den ouden KAOO en de overige prieſters in een groot huis te plaatſen, dat tegens de *Morai* ſtond, deels om hunne veiligheid, in gevalle wij mogten gedwongen worden tot het uiterſte te koomen, en deels om hem nabij ons te hebben, om gebruik te maaken van zijnen invloed op het volk, indien dezelve dienſtig konde wezen om den vrede te behouden.

De ſoldaaten op den top van de *Morai*, die eene ſterke voordeelige post opleverde, geplaatst, en het bevel aan den Heer BLIGH overgegeeven hebbende, hem de ſtelligſte bevelen geevende van geheel verdedigender wijze te werk te gaan, begaf ik mij naar *de Ontdekking*, om Kapitein

CLER-

CLERKE den gevaarlijken toeſtand onzer zaaken voor oogen te ſtellen. Zoo dra ik de plaats verliet, begonnen de inboorlingen ons volk met ſteenen te werpen, en naauwlijks had ik het ſchip bereikt of ik hoorde de ſoldaaten vuuren. Ik keerde dan terſtond naar land terug daar de zaaken elken oogenblik hachlijker wierden. De inboorlingen wapenden zig en deeden hunne matten aan en zij groeiden zeer ſterk in getal. Ik beſpeurde ook verſcheiden groote troepen, die op ons af kwamen langs het klif, dat het dorp *Kahooa* van de Noord-zijde van de baai, daar het dorp *Kowrowa* ligt, affcheidt.

Eerst begonnen zij ons met ſteenen aan te vallen van agter de muuren van hunne affluitingen, en van onze zijde geenen wederſtand ontmoetende, wierden zij weldra ſtouter. Enige kloekmoedige kaerels, langs het ſtrand gekropen zijnde, onder de bedekking van de klippen, vertoonden zig eensklaps aan den voet van de *Morai*, met oogmerk, naar het ſcheen, om haar van de zee-zijde te beſtormen, dat het eenigst toeganglijk gedeelte was, en wierden niet van daar vernesteld dan na dat zij een aanmerklijk aantal ſchooten hadden verduurd en een hunner hadden zien vallen.

De dapperheid van eenen deezer beſpringers verdient wel in het bijzonder gewag; want, terug gekeerd zijnde om zijnen makker weg te haalen,

len, onder het vuur van onze geheele wagt, deed eene wond, die hij ontvong, hem het ligchaam verlaaten en weg wijken; maar enige minuuten daarna kwam hij wederom, en andermaal gewond zijnde, was hij ten tweede maal genoodzaakt te wijken. Op dit tijdſtip kwam ik aan de *Morai* en zag hem ten derde maale terugkeeren, bloedende en zwak, en onderrigt zijnde wat 'er gebeurd was, verbood ik den ſoldaaten op hem te ſchieten, en men liet hem zijnen vriend wegdraagen, dat hij even in ſtaat was te verrigten, waarop hij zelf nederzeeg en den adem uitblies.

Daar 'er nu eene zwaare verſterking van beiden de ſchepen aan land was gekoomen, weeken de inboorlingen agter hunne muuren. Dit gaf mij gelegenheid om onze vrienden de prieſters te gaan ſpreeken, wanneer ik eenen van hun afzond, hem verzoekende dat hij zijne landslieden zoude tragten overtehaalen tot enig verdrag en hun voorſtellen dat, zoo zij wilden ophouden met het werpen van ſteenen, ik ons volk niet meer zou laaten vuuren. Deeze wapen-ſtilſtand wierd geſloten en men liet ons ongemoeid de mast in het water ſleepen, en de zeilen en onzen ſterrekundigen toeſtel wegvoeren. Zoo dra wij de *Morai* verlaaten hadden, namen zij 'er bezit van en enige hunner ſmeeten ſteenen, doch zonder ons enig leed te doen.

Het was half twaalf uuren toen ik aan boord

van

van *de Ontdekking* kwam, daar ik bevond dat men geen beſlisſend plan had aangenoomen voor ons volgend gedrag. De teruggave van de ſloep en het bekoomen van het lijk van Kapiten COOK waren de voorwerpen, waarop wij met algemeene ſtemmen beſlooten te zullen aandringen, en ik was van gevoelen dat wij enige ſterke ſtappen moeſten doen, in geval niet onmiddelijk aan onze eisſchen voldaan wierd.

Schoon men mag vermoeden dat mijne droefheid over den dood van eenen geliefden en geëerden vriend enigen invloed op dit mijn gevoelen had, waren 'er egter zeekerlijk nog andere redenen, en wel van den ernſtigſten aart, die bij mij aanmerklijk zwaar woegen. Het vertrouwen, dat het dooden van onzen bevelhebber en het wel ſlaagen in ons het ſtrand te doen ruimen hun natuurlijk moest ingeboezemd hebben, en het voordeel, hoe gering ook, dat zij den voorigen dag op ons behaald hadden, zou hen, twijfelde ik niet, aanmoedigen om enige verdere gevaarlijke onderneemingen te doen, en te meer, omdat zij weinig reden hadden om de uitwerkingen van ons ſchiet-geweer te vreezen. Ook hadden deeze wapenen, tegens onze aller verwagting aan, geene tekenen van ſchrik in hun te weeg gebragt. Aan onze zijde was de ſtaat van de ſchepen en de krijgstucht onder ons zoodanig, dat, zoo 'er in den

nacht

nacht een ſterke aanval op ons ware gedaan, het onmogelijk zou geweest zijn voor de gevolgen in te ſtaan.

In deeze vrees wierd ik ondersteund door de meeſte officieren aan boord; en niets ſcheen mij toe zoo geſchikt te zijn om de inboorlingen aantemoedigen om zulk eene onderneeming te waagen, als de ſchijn dat wij geneigd waren tot eene bevrediging te koomen, dat zij enkel aan zwakheid of vrees konden toeſchrijven.

Ten voordeele van zagter maatregelen bragt men te regt bij dat het kwaad nu geſchied en onherſtelbaar was; dat de inboorlingen veel recht op onze genegenheid hadden, ter oorzaake van hunne voorige vriendſchap en beleefdheid, en te meer omdat het droevig geval niet uit enig vooroverlegd plan zijn' oorſprong had; dat, wat TERREEOBOO belangde, zijne onbewustheid van den diefſtal, zijne gereedheid om Kapitein COOK aan boord te verzellen en het daadlijk zenden van zijne twee zoonen in de ſloep hem van alle vermoeden, hoe gering ook, moest bevrijden; dat het gedrag van zijne vrouwen en de *Erees* gemaklijk kon verklaard worden uit de vrees, welke de gewapende macht, waarmede Kapitein COOK aan wal kwam, en de vijandlijke toebereidzelen in de baai veroorzaakt hadden, omſtandigheden zoo verſchillende van den vriendſchaplijken en vertrouwlijken voet, waarop wij tot hier toe te zaamen

men omgegaan hadden, dat de inboorlingen zig baarblijklijk gewapend hadden om zig te verdedigen tegens de pooging, die zij enige reden hadden te denken dat geſchieden zoude om hunnen Koning met geweld wegtevoeren, dat ook natuurlijk te wagten was van een volk, vol liefde en verknogtheid aan hunne Opperhoofden.

Bij deeze beweegredenen van menschlievendheid wierden nog andere van voorzigtigheid gevoegd; dat wij gebrek aan water en andere ververſchingen hadden, dat onze fokke-mast zes of agt dagen werks zou vereisſchen voor zij ingezet kon worden; dat de lente ſterk naderde en dat de ſpoedige voortzetting van onzen togt naar het Noorden thans ons eenigst doel moest zijn; dat dierhalven, zoo wij ons in eenen ſtrijd met de inboorlingen wikkelden, om onze wraak te voldoen, wij niet alleen met recht van onnodige wreedheid zouden kunnen beſchuldigd worden, maar dat wij ook eene onvermijdlijke vertraaging in de uitrusting der ſchepen zouden veroorzaaken.

In dit laatſte gevoelen ſtemde Kapitein CLERKE, en, ſchoon ik overtuigd was dat eene vroege betooning van eene krachtige gevoeligheid ons doel van menschlievendheid en voorzigtigheid meerder zoude bevorderd hebben, ſpeet het mij egter niet dat de maatregelen, die ik aangeraaden had, verworpen wierden; want

ſchoon

ſchoon het tergend gedrag der inboorlingen en hun wederſtand in het vervolg tegens ons noodzaaklijk werk aan land, die, twijfel ik niet, uit eene verkeerde uitlegging van onze zagtheid ſproot, ons ten laatſte dwong om tot onze eigen verdediging geweld te gebruiken, ben ik egter niet zoo zeeker dat de omſtandigheden van het geval het gebruiken van geweld van onze zijde in de eerſte oogenblikken, in het oog van de waereld, zouden gerechtvaerdigd hebben. Geſtrengheid bij voorzorg is altoos haatlijk en heeft ook dit tegens zig dat de ſtrafheid van een gedrag, dat men volgt om zijnen tegenpartij voortekoomen, dan wanneer het best ſlaagt, deszelfs noodzaaklijkheid het minst blijkbaar maakt.

Terwijl wij dus bezig waren een plan te beraamen voor ons te houden gedrag, bleef zig eene verbaazende menigte inboorlingen nog op het ſtrand ophouden, en ſommige kwamen zelfs af in kanos en hadden de ſtoutheid tot binnen eene piſtool-ſchoot de ſchepen te naderen en ons door verſchillende blijken van verachting en uitdaaging te tergen. Het was met groote moeite dat wij bij deeze gelegenheden de matroozen konden wederhouden van het gebruiken van hunne wapenen; dan, alzoo 'er tot vreedzaame maatregelen beſloten was, liet men de kanos onverlet weder terug keeren.

In gevolge van dit plan wierd 'er beſloten dat ik

Ik naar land zoude vaaren met de ſloepen van beiden de ſchepen, wel bemand en gewapend, met oogmerk om de inboorlingen tot eene onderhandeling te brengen, en, zo mogelijk, een geſprek met enige der Opperhoofden te houden.

Zoo dit gelukte, moest ik de lijken terug vraagen, en bijzonderlijk dat van Kapitein COOK, hen met onze wraak dreigen, in gevalle zij weigeragtig waren; maar geenzints ſchieten, ten zij ik wierd aangevallen en, in geen geval altoos landen. Deeze bevelen wierden mij gegeeven in tegenswoordigheid van de geheele bende en op de allerſtelligſte wijze.

Omtrent vier uuren na den middag verliet ik de ſchepen, en, zoo als wij het land naderden, zag ik alle tekenen van vijandlijk ontvangen te zullen worden. De gantſche troep inboorlingen was in beweeging; de vrouwen en kinderen wierden weggezonden; de mannen deeden hunne krijgs-matten aan en wapenden zig met lange ſpeeren en dolken. Wij beſpeurden ook dat zij, zedert den morgen, ſteenen en borſtweeringen hadden opgeworpen langs het ſtrand, daar Kapitein COOK geland was, waarſchijnlijk in verwagting van eenen aanval op die plaats, en, zoo dra als wij binnen hun bereik waren, begonnen zij ſteenen naar ons te werpen met ſlingers, doch zonder ons enig kwaad te doen. Naardien ik daaruit beſloot dat alle poogingen om hen tot

eene onderhandeling te brengen vergeefsch zouden zijn, tenzij ik hun enigen grond gaf tot onderling vertrouwen, beval ik de gewapende sloepen stil te houden en voer alleen in de kleine sloep met eene witte vlag in mijne hand, die ik uit een algemeen vreugde-geschrei van de inboorlingen het genoegen had te bespeuren dat onmiddelijk verstaan wierd. De vrouwen keerden aanstonds van den kant van den berg, werwaarts zij geweken waren, terug, de mannen wierpen hunne matten af, en zij gongen alle bij malkanderen aan den water-kant nederzitten, hunne armen uitstrekkende en mij nodigende aan land te koomen.

Schoon dit gedrag duidlijk eene vriendschaplijke geneigdheid te kennen gaf, kon ik mij egter niet onthouden van de opregtheid daarvan enigzints verdagt te houden; doch toen ik KOAH, met eene stoutheid en onbedeesdheid, die gantsch onbegrijplijk was, naar de sloep zag koomen zwemmen, met eene witte vlag in de hand, achtede ik het nodig dit blijk van vertrouwen te beantwoorden, en ontvong hem dan ook in de sloep, schoon hij gewapend was, eene omstandigheid, die niet zeer strekte om mijnen argwaan te verminderen. Ik moet bekennen dat ik lang ongunstige gedagten van deezen man gehad had. De priesters hadden ons altijd gezegd dat hij boosaartig van aart, en onze vriend niet

was,

was, en de herhaalde ontdekking van zijne loosheid en bedriegerij had ons overtuigd van de waarheid van hunne gezegden. Voeg hier bij de ijslijke gebeurtenis van deezen morgen, waarin men hem eene voornaame rol had zien ſpeelen, en die mij het grootſte afgrijzen deed gevoelen van mij zoo nabij hem te bevinden; en zoo als hij naar mij toe kwam met geveinsde traanen en mij ombelsde, wantrouwde ik zijne voorneemens zoo zeer, dat ik niet kon nalaaten de punt van de *pahooah*, die hij in zijne hand hield, te vatten en van mij af te wenden. Ik zeide hem dat ik gekoomen was om het ligbaam van Kapitein COOK op te eiſchen, en hun den oorlog te verklaaren, zoo het niet terſtond wierd uitgeleverd. Hij verzeekerde mij dat het zoo ras mogelijk geſchieden zoude en dat hij 'er zelf op af zoude gaan, en, na mij, met veel onbeſchaamdheid, om een ſtukjen ijzer gevraagd te hebben, als of 'er niets buitengewoons ware voorgevallen, ſprong hij in zee, en zwom naar land, zijnen landslieden toeroepende dat wij nu alle weder vrienden waren.

Wij wagteden omtrent een uur met groote angſtvalligheid naar zijne terugkomst, gedurende welken tijd de andere ſloepen zoo na aan het ſtrand gekoomen waren, dat het volk in geſprek was geraakt met eene bende inboorlingen op zeigen afſtand van ons, die hun duidlijk te ver-

ſtaan gaven dat het lighaam in ſtukken geſneden en het land in gebragt was; doch deeze omſtandigheid vernam ik niet voor onze terugkomst aan de ſchepen.

Ik begon nu enig ongeduld te betoonen over het wegblijven van KOAH, waarop de Opperhoofden ſterk bij mij aandrongen om aan land te koomen, mij verzeekerende dat, zoo ik zelf naar TERREEOBOO wilde gaan, het lighaam mij voorzeeker zoude teruggegeeven worden. Toen zij zagen dat zij mij niet konden overhaalen om te landen, tragteden zij, onder voorwendzel van meer op hun gemak te willen praaten, onze ſloep tuſſchen enige klippen te lokken, daar zij ons van de andere zouden hebben kunnen afſnijden. Het was niet moeijelijk deeze list te merken, en ik was dan ook ſterk geneigd alle verdere onderhandeling met hun aftebreeken, wanneer 'er een Opperhoofd naar ons toekwam, die de bijzondere vriend van Kapitein CLERKE en van de officieren van *de Ontdekking* was, op welk ſchip hij was mede gevaaren, toen wij de baai laatst verlieten, met oogmerk om naar *Mowee* overteſteeken. Hij zeide ons dat hij van TERREEOBOO kwam, om ons te berichten dat het lighaam het land in gevoerd was, maar dat het ons den volgenden morgen zoude gebragt worden. Daar ſcheen veel opregtheid in zijn voorkoomen, en gevraagd zijnde of hij een leugen zei-

zeide, haakte hij zijne twee voorſte vingeren in malkanderen, dat onder deeze eilanders voor een teken van waarheid gehouden wordt, in welks gebruik zij zeer naauwgezet zijn.

Alzoo ik nu verlegen was hoe te handelen, zond ik den Heer VAN COUVER om Kapitein CLERKE kennis te geven van alles dat 'er gebeurd was, en hem te zeggen dat mijne gedagten waren dat zij niet van meening waren ons woord te houden, en dat zij, wel verre dat het gebeurde hun leed deed, integendeel vol moed en vertrouwen waren wegens hun behaald voordeel, en ſlechts tijd zogten te winnen, tot zij enig plan konden uitvinden om ons in hunne macht te krijgen. De Heer VAN COUVER kwam terug met bevel dat ik weder naar boord zoude keeren, na eerst den inboorlingen te verſtaan gegeeven te hebben dat, zoo het lighaam den volgenden morgen niet gebragt wierd, het dorp vernield zou worden.

Toen zij zagen dat wij heen voeren, tragteden zij ons te tergen door de hoonendſte en verachtendſte gebaerden. Enige van ons volk zeiden dat zij verſcheiden inboorlingen konden onderſcheiden, praalende in de klederen van onze ongelukkige ſpitsbroeders, onder andere een Opperhoofd, dat met Kapitein COOKS ſabel zwaaide, en eene vrouw, die de ſchede droeg. Daar kan ook geen twijfel zijn of ons gedrag moet hun een ſlegt denkbeeld van onze kloekmoedigheid

gegeeven hebben; want zij konden weinig denkbeeld vormen van de beweegredenen van menschlievendheid, die ons zoo deeden handelen.

In gevolge van het verflag, dat ik Kapitein CLERKE deed van hetgeen ik begreep de tegenswoordige geest-gefteldheid en geneigdheid der eilanders te zijn, wierden de kragtdaadigfte maatregelen genoomen om ons te wapenen tegens eenen aanval, dien zij in den nacht mogten waagen. De floepen wierden met kettingen vertuid, de fchildwagten op beiden fchepen verdubbeld, en daar wierden wagt-floepen uitgezet, die rondom de fchepen moeften roeijen, om de inboorlingen te beletten de kabels te kappen. Wij zagen geduurende den nacht eene verbaazende menigte lichten op de bergen, dat fommige van ons deed denken dat zij bezig waren hunne goederen het land in te bergen, in gevolge van onze bedreigingen. Doch ik geloof eerder dat het de offerhanden waren, welke zij wegens den oorlog deeden, waarin zij zig verbeeldden binnen kort te zullen gewikkeld worden, en waarfchijnlijk waren de lighaamen van onze verflagen landgenooten op deezen tijd brandende. Wij zagen naderhand diergelijke vuuren terwijl wij het eiland van *Morotoi* voorbij voeren, en die, gelijk ons door enige inboorlingen, welke toen aan boord waren, gezegd wierd, gebrand wierden wegens den oorlog, dien zij tegens een nabuurig

eiland

eiland verklaard hadden. En dit koomt overeen met hetgeen wij bij *de Vrienden-* en *Societeit-Eilanden* hoorden, dat, als 'er een togt tegens eenen vijand op til is, de Opperhoofden alzoo den moed des volks door feesten en vrolijkheden in den nacht tragten optewekken.

Wij bleeven den geheelen nacht zonder verontrust te worden, behalven door het gehuil en gejammer, dat wij aan land hoorden. In den volgenden morgen vroeg, kwam NOAH aan *de Resolutie*, met een geschenk van doek en eene kleine bigge, die hij verzogt mij te mogen aanbieden. Ik heb hier voor gezegd dat de inboorlingen dagten dat ik de zoon van Kapitein COOK was, en alzoo hij, bij zijn leven, hen dit altijd had laaten gelooven, wierd ik waarschijnlijk voor de bevelhebber na zijn' dood aangezien. Zoo dra ik op het verdek kwam, vroeg ik hem naar het lighaam, en, toen hij mij niet dan ontduikende antwoorden gaf, weigerde ik zijne geschenken aantenemen, en zou hem weggezonden hebben met enige uitdrukkingen van gramschap en gevoeligheid, zoo niet Kapitein CLERKE, het best oordeelende in alle gevallen den schijn van vriendschap te behouden, hem beter geoordeeld hadd' dan hij met den gewoonen ontbied zoude behandeld worden.

Deeze verraderlijke heerel kwam, gedurende den loop van deezen voormiddag, dikwijls naar

ons toe met het een of ander klein geſchenk, en, alzoo ik altoos merkte dat hij alle gedeelten van het ſchip met veel aandacht bekeek, droeg ik zorg dat hij zien zoude dat wij wel bereid waren om ons te verdedigen.

Hij drong zeer ſterk aan, zoo bij Kapitein CLERKE als bij mij, dat wij aan land zouden koomen, alle de ſchuld van het ophouden der lighaamen op de andere Opperhoofden leggende, en ons verzeekerende dat alles naar ons genoegen zoude kunnen geſchikt worden in een mond-geſprek van ons met TERREEOBOO. Zijn gedrag was egter te verdagt dan dat de voorzigtigheid zoude hebben toegelaaten in dit verzoek te bewilligen, en daar kwam ons ook naderhand iets ter ooren, dat de volkoomene valschheid van zijne voorgeevens bewees; want wij vernamen onmiddelijk na het gevegt, waarin Kapitein COOK ſneuvelde, dat de oude Koning in een hol was geweken in het ſteil gedeelte van den berg, dat over de baai hangt, en dat alleen door middel van touwen genaakbaar was, daar hij verſcheiden dagen lang in was gebleven, terwijl hem zijn voedzel met touwen wierd afgelaaten.

Toen KOAH van de ſchepen terug kwam, konden wij zien dat zijne landslieden, die, met het aanbreeken van den dag, in groote menigten op het ſtrand waren verzameld, met groote drift rondom hem te zaamen drongen, als of zij hooren

een wilden welke tijding hij bragt en wat hun in gevolge te doen ſtond. Het is zeer waarſchijnlijk dat zij verwagteden dat wij onze bedreigingen zouden tragten ter uitvoer te brengen, en zij ſcheenen hun vast beſluit genoomen te hebben van hunnen grond te verdedigen. Geduurende den gantſchen morgen hoorden wij op verſchillende plaatſen van de kust den hoorn blaazen; wij zagen ſterke benden over de bergen trekken; in kort, alles had zulk een ontrustend voorkoomen, dat wij een ſtroom-anker uitbragten, om in ſtaat te zijn het ſchip met het boord naar het dorp te haalen, in geval wij mogten aangevallen worden, en ſloepen uitlegden over de noordlijke punt van de baai, om eene verraſching van dien kant voor te koomen.

Het verbreeken van hunne belofte van de lighaamen der geſneuvelde te zullen uitleveren, en het oorlogszugtig voorkoomen, dat zij nu vertoonden, veroorzaakte nieuwe beraadſlagingen onder ons over de maatregelen, die ons nu ſtonden te neemen. Daar wierd eindelijk beſloten dat wij ons door niets zouden laaten ophouden in het maaken van de mast en de toebereidzelen tot ons vertrek; maar dat wij des niettegenſtaande onze onderhandelingen over het terugkrijgen van de lijken zouden vervolgen.

Het grootst gedeelte van den dag wierd doorgebragt met de fokke-mast in eene behoorlijke lig-

ging op het verdek te krijgen voor de timmerlieden, die 'er aan zouden werken, en met de nodige veranderingen onder de officieren te maaken. Naardien het opperbevel over den togt nu op Kapitein CLERKE vervallen was, kwam hij op *de Reſolutie* over, ſtelde den luitenant COOKE tot Kapitein op *de Ontdekking* aan, en bevorderde den Heer HARVEY, eenen zee-kadet, die met Kapitein COOK zijne twee laatſte reizen gedaan had, tot de luitenants plaats, die daar door open viel. Wij wierden den gantſchen dag door de inboorlingen niet geſtoord, en, toen het avond wierd, vertuiden wij de groote ſloep wederom met eene ketting en legden wagt-ſloepen uit rondom beiden de ſchepen, gelijk te vooren.

Omtrent agt uuren, wanneer het zeer donker was, hoorde men eene kano naar het ſchip roeijen, en zoo dra zij in het gezigt kwam, ſchooten 'er beiden de ſchildwagten, die op het verdek ſtonden, op. Daar waren twee menſchen in de kano en zij riepen onmiddelijk *Tinnee* (gelijk zij mijnen naam uitſpraaken) en zeiden dat zij vrienden waren, en iets voor mij hadden, dat aan Kapitein COOK toebehoorde. Toen zij aan boord kwamen, wierpen zij zig aan onze voeten, en ſcheenen uitermaate verſchrikt. Gelukkiglijk was geen van beiden gekwetst, ſchoon de kogels van beiden de ſnaphaanen door de kano gegaan waren. Een hunner was de man, van wien ik hier voor ge-

geſprooken heb onder den naam van den *Taboo-man*, die Kapitein COOK altoos verzelde met de plechtigheden, welke ik reeds beſchreven heb, en die, ſchoon een man van rang in het eiland, naauwlijks kon belet worden hem de laagſte dienſten van een gemeenen bediende te bewijzen. Na het verlies van den *Orono* met eenen vloed van traanen beweend te hebben, zeide hij ons dat hij ons een gedeelte van zijn lighaam had medegebragt. Toen bood hij ons een klein pakjen aan, in doek gewikkeld, dat hij onder zijnen arm had mede gebragt; onbeſchrijflijk was het afgrijzen, dat ons overviel, wanneer wij 'er een ſtuk menſchen-vleesch in vonden, van omtrent negen of tien ponden zwaarte. Dit was, zeide hij, alles wat 'er van het lighaam overig was, het overige was in ſtukken geſneden en verbrand; maar het hoofd en alle de beenderen, behalven hetgeen tot den romp behoorde waren in de macht van TERREBOHOO en de andere *Erees;* hij voegde 'er bij dat hetgeen wij hier zagen, aan KAOO, het Opperhoofd der prieſters, was te beurt gevallen, om in de eene of andere godsdienſtige plechtigheid gebruikt te worden, en dat hij het gezonden had als een bewijs van zijne onſchuld en zijne verkleefdheid aan ons.

Dit verſchafte ons gelegenheid om navraag te doen of zij menſchen-eeters waren? en wij verzuimden die ook niet. Eerst vragteden wij,

door

door veele zijdelingſche vraagen, aan elken hunner afzonderlijk gedaan, te verneemen op welke wijze zij over het overige van de lighaamen beſchikt hadden, en hoorende dat zij alle overeenkwamen dat, na dat het vleesch 'er was afgeſneden, alles verbrand was, deeden wij hun eindelijk regtſtreeks de vraag: Of zij 'er niet iets van opgegeeten hadden? Zij lieten terſtond op dit denkbeeld zoo veel afgrijzen blijken als enig Europeaan zoude hebben kunnen doen, en vroegen zeer natuurlijk of dit bij ons de gewoonte ware? Daarna vroegen zij ons met grooten ernst en ſchijnbaare vrees wanneer de *Orono* weder zoude koomen? en wat hij hun bij zijne terugkomst doen zoude? Dit zelfde wierd dikwijls door andere gevraagd, en dit denkbeeld ſtemt met den algemeenen loop van hun gedrag omtrent hem overeen, welk toonde dat zij hem als een wezen van eenen bovennatuurlijken aart beſchouwden.

Wij drongen bij onze twee vriendlijke bezoekers aan dat zij aan boord zouden blijven tot den morgen, maar te vergeefsch. Zij zeiden ons dat zoo hetgeen zij beſtaan hadden ter kennisſe van den Koning of de Opperhoofden kwame, zulks de allernoodlottigſte gevolgen voor hunne geheele maatſchappij zoude kunnen hebben, om hetwelk voor te koomen zij genoodzaakt waren geweest in den duiſter naar ons toe te vaaren, en dat dezelfde voorzorg zoude nodig zijn om naar land te-

rug

rug te keeren. Zij verhaalden ons verder dat de Opperhoofden volſtrekt den dood van hunne landslieden wilden wreeken, en zij waarſchuuwden ons in het bijzonder dat wij KOAH niet vertrouwen zouden, die, zeiden zij, onze doodlijke en onverzoenlijke vijand was, welke niets vuuriger wenschte dan eene gelegenheid om ons te bevegten, en dat met het blaazen van den hoorn, dat wij in den morgen gehoord hadden, eene uitdaging bedoeld wierd.

Wij vernamen van deeze lieden dat 'er zeventien van hunne landslieden in het eerſte gevegt te *Kowrowa* geſneuveld waren, onder welke vijf Opperhoofden, en dat KANEENA en zijn broeder, onze zeer bijzondere vrienden, zig ongelukkiglijk onder dat getal bevonden. Aan de ſterrekundige ſchouwplaats waren 'er, zeiden zij, agt gedood, waar onder ook drie van den eerſten rang gevonden wierden.

Omtrent elf uuren verlieten ons onze twee vrienden en namen de voorzorg van te verzoeken dat onze wagt-ſloep hen mogt verzellen tot zij voorbij *de Ontdekking* waren, opdat men niet weder op hen ſchieten mogt, dat hunne landslieden aan land zoude kunnen ontrusten en hen bloot ſtellen aan het gevaar van ontdekt te worden. Dit wierd toegeſtaan, en wij hadden het genoegen te zien dat zij behouden aan wal kwamen, zonder ontdekt te worden.

Ge-

Geduurende het overige van deezen nacht hoorden wij hetzelfde luid gehuil en gejammer als in den voorigen. Vroeg in den morgen ontvongen wij wederom een bezoek van KOAH. Ik moet bekennen dat ik een weinig verſtoord was te zien dat men, ondanks de klaarſte blijken van bedrog in zijn gedrag, en het ſtellig getuigenis van onze vrienden de prieſters, hem nog toeliet dezelfde verraaderlijke rol te blijven ſpeelen en ons ten minſten den ſchijn gaf van ons door zijne geveinsdheid te laaten blinddoeken. Onze toeſtand was indedaad ten uiterſten ſlegt en beloofde niet veel goeds, alzoo geen der oogmerken, om welke deeze vreedelievende handelwijze was gevolgd, daar door in het minst was bevorderd geworden. Daar was nog geen voldoende antwoord op onze vraagen gegeeven; wij ſcheenen nog in het geheel niet gevorderd te zijn tot eene verzoening met de inwooners: zij bleeven nog in menigte op het ſtrand, als of zij vast beſloten hadden om alle pogingen, welke wij zouden mogen doen om te landen, .e wederſtaan, en egter was deeze poo-ging volſtrekt noodzaaklijk geworden, naardien het inneemen van eenen verderen voorraad van water niet langer uitſtel kon lijden.

Ik moet egter ten voordeele van het gedrag van Kapitein CLERKE aanmerken dat het, uit het groot aantal der inboorlingen, en uit de kloekmoedigheid, waarmede zij ons ſcheenen af-

tewagten, waarſchijnlijk was dat een aanval niet zonder enig gevaar geſchieden konde, en dat het verlies van ſlechts zeer weinige van onze manſchappen, voor ons, geduurende het overige van onze reis, zeer gevoelig zoude geweest zijn, daar het uitſtellen van de uitvoering van onze bedreigingen, ſchoon het aan den eenen kant hun denkbeeld van onze dapperheid verminderde, aan den anderen kant die uitwerking had dat zij uit elkanderen gingen; want deeze dag, omtrent den middag, bevindende dat wij in onze werkloosheid volhardden, trokken groote troepen, na op hunne hoornen geblaazen, en alle andere wijzen van uitdaaging gebruikt te hebben, over de bergen weg, en kwamen nooit weder te voorſchijn. Zij die bleeven waren egter niet minder ſtout en onbeſchoft. Een hunner had de vermetelheid om binnen eene ſnaphaan-ſchoot voor den boeg van het ſchip te koomen, en, na verſcheiden ſteenen naar ons geſlingerd te hebben, zwaaide hij Kapitein COOKS hoed over zijn hoofd, terwijl zijne landslieden aan land hunne blijdſchap betoonden en zijne ſtoutheid toejuichten. Ons volk geraakte, op deeze belediging, geheel in vuur, en, alle op het half-dek koomende, ſmeekten zij dat zij niet langer mogten genoodzaakt worden deeze herhaalde tergingen te dulden, en verzogten mij van Kapitein CLERKE voor hun verlof te verzoeken om van de eerſte goede gelegenheid ge-

gebruik te mogen maaken om den dood van hunnen bevelhebber te wreeken. Toen ik hem kennis gaf van hetgeen 'er gebeurde, gaf hij bevel dat men enige kanonſchooten op de inboorlingen aan land zoude doen, en beloofde het volk dat, zoo men hen den volgenden dag aan de water-plaats niet ongemoeid liet, men hun dan vrijheid zoude geeven hen te kastijden.

Het is vrij zonderling dat, eer wij het ſchip genoeg konden omhaalen om het geſchut op hen te rigten, de eilanders ons oogmerk geraaden hadden aan het gewoel, dat zij op het ſchip zagen, en zig agter hunne huizen en muuren verſcholen hadden. Wij waren dan genoodzaakt enigermaate in het blinde te ſchieten; egter deeden onze ſchooten alle de uitwerking, die wij zouden hebben kunnen verlangen. Want, kort daarop, zagen wij KOAH met grooten haast naar ons toe koomen roeijen, en wij vernamen bij zijne aankomst dat 'er enig volk was geſneuveld, en onder deeze MAIHA MAIHA, een voornaam Opperhoofd en een nabeſtaande van den Koning (*).

Kort na de aankomst van KOAH, kwamen 'er twee

(*) Het woord *matee* wordt, in de taal van deeze eilanden, gemeenlijk gebruikt om dooden en kwetſen te betekenen, en naderhand wierd ons gezegd dat dit Opperhoofd ſlechts eenen ligten ſlag op het aangezigt ontvangen had van een' ſteen, die door eenen van de kogels geraakt was.

twee jongens van de *Morai* naar de fchepen zwemmen, hebbende elk eene lange fpeer in zijne hand; toen zij vrij nabij gekoomen waren, begonnen zij een gezang op eene zeer plechtige wijze aanteheffen, welks onderwerp wij, uit het herhaald noemen van het woord *Orono* en het wijzen naar het dorp, daar Kapitein COOK gedood was, gisten de rampzalige gebeurtenis te zijn. Omtrent twaalf of vijftien minuuten op eenen klaagenden toon gezongen hebbende, geduurende welken tijd zij altijd in het water gebleven waren, gongen zij aan boord van *de Ontdekking* en gaven hunne fpeeren over, en, aldaar eenen korten tijd vertoefd hebbende, keerden zij naar land. Wie hen gezonden hadd', of welk het doel van deeze plechtigheid ware, hebben wij nooit kunnen verneemen.

Tegens den avond wierden de gewoone voorzorgen genoomen tot veiligheid van de fchepen; en, zoo dra het donker was, kwamen onze twee vrienden, die ons den voorigen avond bezogt hadden, weder van land. Zij verzeekerden ons dat, fchoon de uitwerkingen van ons gefchut deezen agtermiddag de Opperhoofden ten uitersten verfchrikt hadden, zij egter nog geenzints hunne vijandlijke voorneemens hadden laaten vaaren, en raadden ons op onze hoede te zijn.

Den volgenden morgen wierden de fhoepen van beiden de fchepen naar land gezonden om water

te haalen, en *de Ontdekking* wierd digt tegens het ſtrand aan gehaald, om dien dienst te dekken. Wij bevonden weldra dat hetgeen ons de priesters hadden laaten zeggen niet zonder grond was, en dat de inboorlingen voorneemens waren alle gelegenheden waarteneemen om ons te verontrusten, als het zonder veel gevaar geſchieden konde.

Over deeze geheele groep eilanden liggen de dorpen meestendeels aan den zee-kant, en de grond bij dezelve is omringd met ſteenen muuren, omtrent drie voeten hoog. In het eerst dagten wij dat deeze muuren beſtemd waren tot de verdeeling van de gronden van bijzonderen eigendom; maar nu ontdekten wij dat zij tot eene verdediging tegens eenen aanval dienden en dat zij waarſchijnlijk voornamelijk daar toe aangelegd waren. Zij beſtaan uit losſe ſteenen, en de inwooners zijn zeer behendig in dezelve met grooten ſpoed naar dien kant te verplaatſen, daar de rigting van den aanval het vereisſchen mag. In de zijden van den berg, die over de baai hangt, hebben zij ook kleine holen of kelders van eene aanmerklijke diepte, welker ingangen door een afſchutzel van denzelfden aart verdedigd wordt. Van agter beiden deeze borstweeringen bleeven de inboorlingen onze water-haalers aanhoudend met ſteenen ontrusten, zonder dat de kleine macht, die wij

aan

aan land hadden, met het voordeel van ſchietgeweer hen kon noodzaaken te wijken.

Ons volk was dan ook zoo blootgeſteld dat zij alle hunne aandacht voor hunne eigen veiligheid nodig hadden, zoo dat zij den gantſchen voormiddag beſteedden met ſlechts eene enkele ton water te vullen. Alzoo het dan onmogelijk was deezen dienst te verrigten, voor hunne beſpringers tot eenen grooter' afſtand weggedreven waren, kreeg de *Ontdekking* bevel hen met haar grof geſchut te vernestelen; dit geſchiedde met enige weinige losbrandingen, wanneer het volk landde zonder gemoeid te worden. De inboorlingen kwamen egter kort daarop wederom te voorſchijn met hunne gewoone wijze van aantevallen, waarom men het nu volſtrekt noodzaaklijk vond enige verſtrooide huizen digt bij de bron, waaragter zij zig verſcholen hadden, aftebranden. Het doet mij leed te moeten zeggen dat ons volk, in het ter uitvoer brengen van deeze bevelen zig tot daaden van noodlooze wreedheid en verwoesting liet vervoeren. Men moet zeekerlijk iets toegeeven aan hunne gevoeligheid over de herhaalde beledigingen en het verachtend gedrag der eilanders en aan hun natuurlijk verlangen om het verlies van hunnen bevelhebber te wreeken; doch hun gedrag diende ook te gelijk om mij te overtuigen dat men, bij zulke gelegenheden, niet zonder de uiterſte voorzigtigheid het willekeurig gebruik

van wapenen, al is het ſlechts voor eenen oogenblik, in handen van gemeene matroozen of ſoldaaten moet vertrouwen. De geſtrengheid der krijgstucht en de gewoonheid van te gehoorzaamen, waardoor hunne krachten naar het behoorlijk doel gerigt worden, leiden hen natuurlijk genoeg tot het denkbeeld dat wat zij de macht hebben te doen, zij ook het recht hebben te doen. Naardien daadlijke ongehoorzaamheid bijna de eenigſte misdaad is, waarvoor zij gewoon zijn ſtraffe te verwagten, leeren zij dezelve ook beſchouwen als de eenigſte maat van goed en kwaad, en trekken daaruit het beſluit dat zij hetgeen zij ongeſtraft kunnen doen, ook met recht en eer doen mogen, zoo dat het gevoel van menschlijkheid, dat ons allen eigen is, en die edelmoedigheid jegens eenen geen' wederſtand biedenden vijand, die, op andere tijden, het onderſcheidend kenmerk van braave menſchen is, ſlechts zwakke beteugelingen worden tegens het oefenen van gewelddadigheden, als zij in ſtrijd koomen tegens het verlangen, welke hen natuurlijk bezielt, om hunne onafhanglijkheid en macht te toonen.

Ik heb reeds gezegd dat 'er bevel gegeeven was om ſlechts enige verſtrooide hutten, die den inboorlingen ſchuilplaats verleenden, aftebranden. Wij waren dan ook zeer verbaasd het gantſche dorp in vlammen te zien, en voor eene ſloep, die

die afgezonden wierd om den voortgang van het kwaad te ſtuiten, het land bereiken kon, ſtonden de huizen van onze oude getrouwe vrienden, de priesters, alle in brand. Ik kan de ziekte, die mij deezen dag aan boord deed blijven, niet genoeg bejammeren. De priesters waren altijd onder mijne beſcherming [illegible] en, ongelukkigli[illegible]ren de officiers, die toen dien dienst verrigteden, en die zelden aan de *Morai* aan land geweest waren, niet zeer met de omſtandigheden van de plaats bekend. Ware ik 'er zelf tegenswoordig geweest, zou ik waarſchijnlijk het middel geweest zijn om hunne kleine maatſchappij voor vernieling te bewaaren.

Verſcheiden van de inboorlingen wierden ter neder geſchoten terwijl zij de vlammen ontweeken, en ons volk hieuw twee van hun de hoofden af en bragt die aan boord. Het lot van eenen armen eilander wierd door ons alle zeer betreurd. Zoo als hij naar de bron kwam, om water te haalen, wierd 'er door eenen van de ſoldaaten op hem geſchoten; de kogel raakte zijne kalebas, die hij onmiddelijk van zig wierp, en hij vlugtede. Hij wierd vervolgd tot in een van de ſpelonken, die ik hier boven beſchreven heb, en geen leeuw kon zijn hol met grooter moed en fierheid verdedigd hebben, tot hij eindelijk, na twee van ons volk eenen aanmerklijken tijd bezig gehouden te hebben, overdekt van wonden, den geest gaf.

Het was dit geval dat ons eerst met het gebruik van deeze holen bekend maakte.

Middelerwijl wierd een man van jaaren gevangen, gebonden en naar boord gezonden in dezelfde ſloep met de hoofden van zijne twee landslieden. Nimmer zag ik den ſchrik zoo ſterk afgeſchilderd als op het gelaat van deezen man, noch eenen zoo hevigen overgang tot buitenſpoorige blijdſchap, als toen men hem los maakte en hem zeide dat hij gerust heen kon gaan. Hij toonde ons dat hij niet ondankbaar was, naardien hij zedert dikwijls terugkeerde met geſchenken van levensmiddelen en ons ook andere dienſten bewees.

Zoo als het dorp verbrand was, zagen wij eenen man van den berg af koomen, van vijftien of twintig jongens verzeld, ſtukken wit doek, groene takken, plataanen en diergelijke in hunne handen houdende. Ik weet niet hoe het kwame dat dit gezantſchap des vredes, zoo dra het binnen ons bereik kwam, het vuur van eene bende van ons volk ontving. Dit deed hen egter niet terugkeeren. Zij vervolgden hunnen weg, en de officier, die aldaar het bevel voerde, kwam nog bij tijds om eene tweede losbranding voor te koomen. Toen zij nader kwamen, bevond men dat het onze veel geachte vriend KAIREEKEEA was, die gevlugt was, zoo dra wij het dorp

eerst

eerst in brand ſtaken en die nu terugkwam, verzoekende aan boord van *de Reſolutie* gebragt te worden.

Toen hij aan boord kwam, vonden wij hem zeer ernſtig en peinzende. Wij trageden hem te doen begrijpen dat wij in de noodzaaklijkheid geweest waren om het dorp in brand te ſteeken, waar door zijn huis en dat van zijne broederen tegens ons oogmerk verteerd waren. Hij verweet ons een weinig ons gebrek aan vriendſchap en onze ondankbaarheid; en waarlijk nu vernamen wij eerst de geheele uitgeſtrektheid van het nadeel, dat wij hun toegebragt hadden. Hij zeide ons dat zij, vertrouwende op de beloften, die ik hun gedaan had, en op de verzeekeringen, hun naderhand door de mannen, die ons de overblijfzelen van Kapitein COOK hadden gebragt, gegeeven, hunne goederen niet landwaarts in gevoerd hadden, gelijk de overige inwooners, maar dat alle hunne goederen van waerde, zoo wel als hetgeen zij van ons hadden gekregen in een huis digt bij de *Morai* gebragt was, daar zij het alles met ſpijt door ons zagen verbranden.

Toen hij aan boord kwam, had hij de hoofden van zijne landslieden op het verdek zien leggen, dat hem zeer verſchrikt, had en hij verzogt zeer ernſtig dat zij over boord mogten geworpen wor-

den. Kapitein CLERKE beval dat men oogenblikkelijk aan dit verzoek voldoen zoude.

In den avond kwamen de waterhaalers weder aan boord, hebbende geene verdere belemmering ontmoet. Wij bragten eenen akeligen nacht door, het ſchreeuwen en jammeren, dat wij aan land hoorden, was veel vreeslijker dan ooit. Onze eenigſte troost was de hoop dat wij zulke geſtrenge middelen in het vervolg niet meer zouden behoeven te gebruiken.

Het is zeer zonderling dat, onder alle deeze onrust, de vrouwen van het eiland, die aan boord waren, ons nooit wilden verlaaten, noch de minſte vrees lieten blijken, of voor haar zelve, of voor haare vrienden aan wal. Zij ſcheenen zoo geheel onverſchillig dat enige van haar, die op het verdek waren toen het dorp in brand ſtond, het gezigt ſcheenen te bewonderen en dikwijls uitriepen dat het *maitai* of zeer mooi was.

Den volgenden morgen kwam KOAH als gewoonlijk naar de ſchepen af. Alzoo 'er nu geene verdere noodzaaklijkheid was om hem te ontzien, wierd mij toegelaaten met hem te handelen zoo als ik goed vond. Toen hij het ſcheeps-boord naderde, zijn gezang aanheffende en mij een varken en enige plataanen aanbiedende, beval ik hem af te houden, hem waarſchuuwende nooit weder te koomen zonder Kapitein COOKS beenderen,

zoo

zoo hij het gedurig verbreeken van zijne belofte niet met zijn leven wilde boeten. Hij ſcheen niet zeer gevoelig aan dit onthaal, maar voer terſtond naar land en voegde zig bij eenen troep van zijne landslieden, die bezig waren de waterhaalers met ſteenen te ſmijten. Het lighaam van den jongman, die den dag te vooren gedood was, wierd deezen morgen gevonden, liggende aan den ingang van het hol; enige van ons volk gingen henen en wierpen 'er eene mat over, en kort daarop zagen zij enige mannen hem op hunne ſchouderen weg draagen, en hoorden hen, terwijl zij voortgingen, een treurig lied zingen.

De inboorlingen, eindelijk overtuigd zijnde dat het niet gebrek aan macht om hen te ſtraffen was, dat ons tot hier toe hunne uitdaagingen geduldig had doen verdraagen, lieten nu af van ons te moeijen, en, in den avond kwam 'er een Opperhoofd, genaamd EAPPO, dat ons zelden bezoge had, doch dat wij kenden voor een' man van den eerſten rang, met geſchenken van TERREEOBOO, om den vrede te verzoeken. Deeze geſchenken wierden ontvangen, en hij wierd terug gezonden met hetzelfde antwoord, dat te vooren gegeeven was, dat, zoo lang de overblijfzelen van Kapitein COOK niet terug gegeeven waren, 'er geen vrede zoude verleend worden. Wij vernamen van deezen man, dat het vleesch van al-

le de lijken van ons volk, met de beenderen van de rompen, verbrand waren, dat de beenderen van de ledenmaaten van de ſoldaaten onder de mindere Opperhoofden verdeeld waren, en dat men over die van Kapitein COOK op de volgende wijze beſchikt had; het hoofd aan een groot Opperhoofd, KAHO-OPEON genaamd, het hair aan MAIHA-MAIHA, en de beenen, dijen en armen aan TERREEOBOO. Toen het donker was, kwamen veele van de inboorlingen af met wortelen en andere gewaſſen, en wij kreegen ook twee rijklijke geſchenken van dezelfde levensmiddelen van KAIREEKEEA.

De negentiende wierd meest doorgebragt met het zenden en ontvangen van de boodſchappen, die tuſſchen Kapitein CLERKE en TERREEOBOO heen en weder gingen. EAPPO drong ſterk aan dat een van onze officieren aan land zoude gaan, en bood zig aan om ondertuſſchen als gijzelaar aan boord te blijven. Men vond egter niet goed dit verzoek toeteſtaan, en hij verliet ons met belofte van den volgenden dag de beenderen te zullen brengen. Op het ſtrand ontmoeteden de water-haalers geenen den minſten tegenſtand van de inboorlingen, die, ondanks ons omzigtig gedrag, onder ons kwamen, zonder den minſten ſchijn van vrees of wantrouwen.

Den twintigſten, vroeg in den morgen, hadden wij het genoegen van de fokke-mast ingezet te krij-

krijgen. Dit was een werk van groote moeijelijkheid en enig gevaar, naardien onze touwen zoo rot waren, dat de takels verſcheiden maalen braken.

Tuſſchen tien en elf uuren zagen wij eenen grooten troep menſchen den berg af koomen, die aan het ſtrand was, in eene ſoort van plechtige ſtatie, draagende elken man een ſuiker-riet of twee op zijne ſchouderen, en brood-vrugt, *taro* en plataanen in de hand. Zij wierden voorafgegaan door twee trommelſlagers, die, toen zij aan den water-kant kwamen, bij eene witte vlag gongen nederzitten, en op hunne trommelen begonnen te ſlaan, terwijl degeene, die agter hen gekoomen waren, een voor een naderden; toen zij de geſchenken, die zij medebragten, hadden nedergelegd, vertrokken zij in dezelfde orde. Kort daarop vertoonde zig EAPPO in zijnen langen vederen mantel, iets zeer plechtig in zijne handen draagende, en zig op eene rots nedergezet hebbende, deed hij tekenen dat men hem eene ſloep zoude zenden.

Kapitein CLERKE, giſſende dat hij de beenderen van Kapitein COOK had medegebragt, hetwelk ook bleek de waarheid te zijn, vertrok zelf in de pinas om dezelve te ontvangen en beval mij hem met den kotter te volgen. Toen wij aan het ſtrand kwamen, kwam EAPPO in de pinas en leverde den Kapitein de beenderen over, in eene

groo-

groote menigte fraai nieuw doek gewonden en met een gevlekten mantel van zwarte en witte vederen bedekt. Hij verzelde ons vervolgens naar *de Reſolutie*; maar wilde zig niet laaten overhaalen om aan boord te koomen, denklijk uit een gevoel van betaamlijkheid niet verkiezende tegenswoordig te zijn bij het openen van den bundel. Wij vonden 'er beiden de handen van Kapitein COOK in haar geheel in, die wel bekend waren aan een aanmerklijk lidteken op de eene, tusſchen den duim en den voorſten vinger, het hoofd, maar met de hersſen-pan 'er van afgezonderd, en de beenderen van het aangezigt ontbreekende; op de hersſen-pan was het hair kort afgeſneden en de ooren waren 'er aan; de beenderen van beiden de armen, met het vel van den voorarm 'er aan hangende; de beenderen van de dijen en beenen aan malkanderen gehecht, doch zonder de voeten. De banden van de geledingen waren geheel, en alles droeg klaare blijken van in het vuur geweest te zijn, uitgezonderd de handen, waarop het vleesch nog was, en die op verſcheiden plaatſen geſneden waren en met zout opgevuld, waarſchijnlijk met oogmerk om dezelve te bewaaren. Daar was ook eene ſnede op het agterſte gedeelte van de hersſen-pan, maar het hoofd had geene breuk. KAPPO zeide ons dat de onderkaak en de voeten, die ontbraken, door verſchillende Opperhoofden geëigend waren, en dat TEIREEO-

ROO

BOO alle middelen in het werk ſtelde om dezelve terug te krijgen.

Den volgenden morgen kwam EAPPO en 's Konings zoon aan boord en zij bragten de overige beenderen van Kapitein COOK mede, als mede de loopen van zijnen ſnaphaan, zijne ſchoenen en enige andere beuzelingen, hem toebehoorende. EAPPO gaf zig veel moeite om ons te overtuigen dat TERREEOBOO, MAIHA-MAIHA en hij zeer hartlijk naar den vrede verlangden, dat zij 'er ons het overtuigendst bewijs van gegeeven hadden, dat in hun vermogen was, en dat zij belet waren geworden dit eerder te doen door de andere Opperhoofden, van welke veele nog onze vijanden waren. Hij beklaagde met de grootſte droefheid den dood van zes Opperhoofden, welke wij gedood hadden, van welke ſommige, zeide hij, van onze beste vrienden waren. De kotter was, naar zijn zeggen, door het volk van PAREEA weg genoomen, zeer waarſchijnlijk om den ſlag, dien men gegeeven had, te wreeken, en hij was den volgenden dag gevloopt. De wapenen van de ſoldaaten, welke wij ook opgeëischt hadden, waren, naar hij ons verzeekerde, door het gemeen volk medegenoomen en niet weder te krijgen, alzoo de beenderen van den bevelhebber alleen bewaard waren, als TERREEOBOO en den *Erees* toebehoorende.

Daar bleef nu niets overig dan onzen grooten

en

en ongelukkigen bevelhebber den laatſten dienst te bewijzen. EAPPO wierd heen gezonden met bevel om de geheele baai onder het *taboo* te brengen; in den agtermiddag wierden de beenderen in eene kist gelegd, en de dienst over dezelve geleezen, waarna zij met de gewoone krijgs-eer in de diepte wierden nedergelaaten. Wat wij bij deeze gelegenheid gevoelden laat ik de waereld beoordeelen; zij, die 'er bij tegenswoordig waren weeten dat het niet in mijn vermogen is het uittedrukken.

In den voormiddag van den twee en twintigſten zagen wij geen eene kano in de baai vaaren, alzoo de *taboo*, die EAPPO den dag te vooren, op ons verzoek, op dezelve gelegd had, nog niet was opgeheven. Eindelijk kwam EAPPO naar ons toe. Wij verzeekerden hem dat wij nu volkoomen voldaan waren, en dat, de *Orono* nu begraaven zijnde, alle geheugen van hetgeen gebeurd was met hem begraaven was. Wij verzogten hem toen de *taboo* opteheffen en bekend te maaken dat het volk als gewoonlijk levensmiddelen kon aanbrengen. De ſchepen wierden weldra omringd van kanos, en veele van de Opperhoofden kwamen aan boord, groote droefheid betoonende over hetgeen gebeurd was, en hunne blijdſchap betuigende over onze verzoening. Verſcheiden van onze vrienden, die ons niet bezogten, zonden geſchenken van groote varkens en andere levens-

vensmiddelen. Onder anderen kwam ook de oude verraaderlijke KOAH, doch men weigerde hem te ontvangen.

Naardien nu alles gereed was om in zee te ſteeken, en Kapitein CLERKE vreesde dat, zoo de tijding van onze verrigtingen alhier de eilanden onder den wind van ons mogt bereiken voor wij 'er kwamen, zulks eene ſlegte uitwerking mogt hebben, gaf hij bevel om de touwen los te maaken. Omtrent agt uuren 'savonds zonden wij alle de inboorlingen weg, en EAPPO en de vriendlijke KAIREEKEEA namen een aandoenlijk afſcheid van ons. Wij ligteden onmiddelijk het anker en zeilden de baai uit. De inboorlingen ſtonden in groote menigte op het ſtrand, en ontvongen, terwijl wij voorbij voeren, ons laatst vaarwel met alle tekenen van toegenegenheid en goedwilligheid.

VIJF-

VIJFDE HOOFDSTUK.

Vertrek van Karakakooa, *om aan de Zuid-Oost-zijde van* Mowee *eene haven te zoeken. Wij worden door de Oostlijke winden en de ſtroomen onder den wind van hetzelve gedreven. Wij vaaren voorbij het eiland* Tahoorowa. *Beſchrijving van de Zuid-West-zijde van* Mowee. *Wij ſtevenen langs de kusten van* Ranai *en* Morotoi *naar* Woahoo. *Beſchrijving van de Noord-Oost-kust van* Woahoo. *Vergeeffche pooging om aan water te koomen. Overtogt naar* Atooi. *Wij ankeren in de* Wymoa-Baai. *Gevaarlijke toeſtand van de water-haalers aan land. Burgerlijke oneenigheden op het eiland. Bezoek van de Opperhoofden, die in geſchil zijn. Wij ankeren bij* Oneeheow. *Vertrek van de* Sandwich-Eilanden.

Omtrent tien uuren geraakten wij vrij van het land, en, de ſloepen inheiſſende, ſtevenden wij Noordwaarts, met oogmerk om naar eene haven te zoeken aan de Zuid-Oost-zijde van *Mowee*, die wij dikwijls door de inboorlingen hadden hooren noemen. Den volgenden morgen vonden wij ons tot onder den wind afgedreven door eene zwaare

zee

zee uit het Noord-Oosten, en eene frisse koelte, die uit dezelfde streek opkwam, dreef ons nog verder Westwaarts. Te middernacht wendden wij en stuurden vier uuren lang Zuidwaarts, om ons vrij van het land te houden, en, bij den dageraat, bevonden wij ons zelven stuurende naar een klein dor eiland, *Tahoorowa* genaamd, dat zeven of agt Engelsche mijlen ten Zuid-Westen van *Mowee* ligt.

Naardien nu alle vooruitzigt van de Zuid-Oostlijke deelen van *Mowee* nader te onderzoeken weg was, lieten wij het voor den wind af loopen en stevenden langs de Zuid-Oost zijde van *Tahoorowa*. Zoo als wij deszelfs Westlijk eind digt om stuurden, met oogmerk om de West-zijde van *Mowee* te boven te zeilen, kreegen wij eensklaps ondiep water en zagen de zee op enige losse klippen, bijna regt vooruit, branden. Dit noodzaakte ons anderhalve mijl af te houden, wanneer wij wederom Noordwaarts stuurden, en, na over eene bank gevaaren te zijn, met negentien vademen water, naar eenen doortogt hielden tusschen *Mowee* en een eiland, *Ranai* genaamd. Op den middag was onze Breedte, volgens waarneeming, 20° 42′ Noord, en onze Lengte 203° 22′ Oost, terwijl het Zuidlijk eind van *Mowee* O. Z. O. ½ O. van ons lag, het Zuidlijk eind van *Ranai* W. N. W. ¼ W., *Morotoi* N. W. en N. W. ten N., en het Westlijk eind van *Tahoo-*

rowa Z. ten O. zeven Engelſche mijlen van ons. Onze Lengte wierd naauwkeurig afgeleid uit waarneemingen, met den tijd-wijzer gedaan, voor en na den middag, vergeleken met de lengte, afgeleid uit eene groote menigte afſtanden van de maan van de zon en ſtarren, insgelijks deezen dag waargenoomen.

In den agtermiddag, het weder kalm zijnde, met ligte zugtjens uit het Westen, ſtuurden wij N. N. W. doch bij zonne-ondergang, omtrent het midden van het kanaal, eene bank ziende, die tot eenen aanmerklijken afſtand van de Westpunt van *Mowee* ſcheen uitteſteeken, en het weder ongeſtadig zijnde, wendden wij en ſtuurden naar het zuiden.

De Zuid-West zijde van dit eiland, dat wij nu voorbij gevaaren waren, zonder in ſtaat te zijn de kust te naderen, levert hetzelfde gezigt van verre als de Noord-Oost-zijde, gelijk wij die zagen op onze wederkomst van het Noorden in de maand November 1778; het bergachtig gedeelte, dat door eene laage platte land-engte aan malkanderen gehecht is, vertoont zig in het eerst als twee afzonderlijke eilanden. Dit bedrog had ook plaats aan de Zuid-West-zijde, tot wij tot binnen agt of tien mijlen de kust naderden, welke, zeer diep naar binnen buigende, eene fraaije ruime baai vormde. De Westlijkſte punt, van welke de bank, waarvan wij zoo even geſproo-

ſprooken hebben, uitloopt, is aanmerklijk door eenen kleinen heuvel, ten Zuiden van welken eene fraaie zandige baai is, met verſcheiden hutten op de kant en een aantal kokos-nooten boomen rondom dezelve groeijende.

In den loop van den dag wierden wij bezogt door verſcheiden inboorlingen, die af kwamen om levensmiddelen te verkoopen, en wij bevonden wel dra dat zij reeds van onze ongelukkige verrigtingen op *Owhyhee* gehoord hadden. Zij waren zeer nieuwsgierig om de bijzonderheden te verneemen van eene vrouw, die zig aan boord van *de Reſolutie* verſtooken had, om naar *Atooi* mede te vaaren, en zij vroegen met veel aandrang naar PAREEA en enige andere Opperhoofden, en ſcheenen zeer getroffen over den dood van KANEENA en zijn' broeder. Wij hadden egter het genoegen te bevinden dat, in welk licht de vrouw deeze zaak ook moge vertoond hebben, zulks geene ſlegte uitwerking op hun gedrag had, dat merklijk beleefd en onderdaanig was.

Het weder bleef veranderlijk geduurende den nacht; doch in den morgen van den vijf en twintigſten, den wind Oostlijk hebbende, ſtevenden wij langs de zuid-kust van *Ranai* tot omtrent den middag; waarna wij kalmte en bedrieglijke winden hadden tot den avond, wanneer wij met een ligt oostlijk koeltjen naar de west-kust van *Moratoi* ſtuurden. In den loop van deezen dag veran-

derde de ſtroom, die zedert wij *Karakakooa-Baai* verlaaten hadden, uit het N. O. was gekoomen, zijne rigting naar het Z. O.

Geduurende den nacht was de wind wederom veranderlijk; maar den volgenden morgen vroeg zettede hij zig in het Ooſten en woei zoo fris, dat wij eene dubbele reef in de top-zeilen moeſten leggen. Ten zeven uuren, om de West-punt van *Morotoi* loevende, kwamen wij voor eene kleine baai, op den afſtand van omtrent twee mijlen liggende, met een fraai zandig ſtrand; maar geen' ſchijn van zoet water ziende, ſtevenden wij voort naar het Noorden, om te loefwaart van *Woahoo* te koomen, een eiland, dat wij bij ons eerſte bezoek in de maand Jannuary 1778 gezien hadden.

Ten twee uuren in den agtermiddag zagen wij in het W. ten N. land agt mijlen van ons, en gewend zijnde zoo dra het donker was, lieten wij het op den zeven en twinſtigſten met den dageraat weder voort loopen, en waren ten half elf nog geene mijl van land, omtrent het midden van de Noord-Oost-zijde van het eiland.

De kust beſtaat ten Noorden uit afzonderlijke heuvelen, loodregt uit de zee oprijzende, met hobbelige en gebrooken kruinen; de zijden van dezelve zijn met hout bedekt en de valleien tusſchen beiden zijn van een vrugtbaar en wel bebouwd voorkoomen. Ten Zuiden zagen wij eene uit-

uitgeſtrekte baai, ten Z. O. begrensd door eene laage land-punt met kokosnooten-boomen bedekt, en over dezelve lag eene hooge afzonderlijke klip omtrent eene Engelſche mijl van land. De dampigheid van het weder belettede ons het land ten Zuiden van die punt duidlijk te zien; wij konden ſlechts zien dat het hoog en gebrooken land was.

Alzoo de wind zeer fris bleef door waaien, vonden wij het te gevaarlijk ons op laager wal te begeeven, en beproefden het dus ook niet de baai te onderzoeken, maar loefden op, en ſtuurden Noordwaarts in de ſtrekking van de kust. Op den middag waren wij over de Noord-punt van het eiland, omtrent twee mijlen van land, dat laag en vlak is en dat een rif heeft, hetwelk omtrent anderhalve Engelſche mijl uitſteekt. Onze Breedte was, volgens waarneeming, 21° 50′ N. en onze Lengte 202° 15′ O., de uiterſte einden van het eiland in het gezigt lagen Z. Z. O. ½ O. en Z. W. ten Z. ¼ W.

Tuſſchen de Noordlijke punt en een verre af gelegen kaap, die wij in het N. W. zagen, buigt het land aanmerklijk binnenwaarts en het ſcheen waarſchijnlijk dat 'er eene goede reede zoude zijn. Wij rigteden dan onze koers langs de kust, op den afſtand van omtrent eene Engelſche mijl, hebbende eene regelmaatige diepte van twintig tot dertien vademen. Een vierde uurs

over twee uuren, verlokte ons het gezigt van eene fraaie rivier, door eene diepe vallei vlietende, om op dertien vademen water in eenen zandigen grond het anker uit te werpen, terwijl de uiterſte einden van de baai Z. W ten W. ½ W. en N. O. ten O. ½ O. lagen, en de mond van de rivier Z. O. ½ O. eene Engelſche mijl van ons. In den agtermiddag verzelde ik de twee Kapiteinen naar land, daar wij maar weinige van de inboorlingen vonden en nog meest vrouwen; zij zeiden ons dat de mannen naar *Morotoi* waren gegaan om TAHYTERREE te bevegten, maar dat hun Opperhoofd PERREEORANEE, dat agter gebleven was, ons voorzeeker zoude koomen bezoeken, zoo dra hij zoude hooren dat wij aangekoomen waren.

Wij wierden zeer in onze verwagting te leur geſteld toen wij bevonden dat het water vijftig roeden de rivier op eene brakke ſmaak had, veroorzaakt door den moerasſigen grond, door welken zij zig in de zee ontlast. Verder op was het volmaakt zoet en vormde eenen fraaien vlietenden ſtroom, langs welken ik gong tot ik aan den zaamenloop van twee kleine riviertjens kwam, die ter regter en ſlinker zijde van eenen aanmerklijk ſteilen en romanesken berg henen liepen. De kanten van deeze rivier, gelijk ook al wat wij van het Noord-Westlijk gedeelte van

Woa-

Woahoo zagen zijn wel bebouwd en vol dorpen, en het aanzien van het land is ongemeen fraai en ſchilderachtig.

Alzoo het zeer veel moeite zoude gekost hebben alhier water in te neemen, wierd ik afgezonden om de kust onder den wind te bezien; doch daar ik niet in ſtaat was te landen wegens een koraal-rif, dat zig eene halve Engelſche mijl langs het ſtrand uitſtrekte, beſloot Kapitein CLERKE zonder verder tijd verlies naar *Atooi* te ſtevenen. Des morgens ten agt uuren ligteden wij het anker en ſtuurden Noordwaarts tot den agt en twintigſten omtrent den dageraat, wanneer wij op dat eiland, hetwelk wij omtrent den middag in het gezigt gehad hadden, af ſtuurden en omtrent zonne-ondergang waren wij over deszelfs Oostlijk eind, dat zig als eene fraaie, groene, vlakke punt vertoont.

Wijl het te laat was om op de reede aan de Zuid-West-zijde van het eiland, daar wij voorleden jaar geweest waren, te koomen, bragten wij den nacht door in af en aan te laveeren en kwamen den volgenden morgen, ten negen uuren, ten anker op vijf en twintig vademen water en vertuiden ons met het best boeg-anker in agt en dertig vademen, liggende de ſtompe Kaap aan de Westzijde van het dorp N. O. ten N. ¼ O. twee Engelſche mijlen van ons; de einden van het eiland N. W. ten W. ¼ W. en Z. O. ten O. ¼ O. en het

eiland *Oneeheow* W. ten Z. ½ W. Terwijl wij van de Zuid Oostlijke punt van het eiland naar de reede liepen, zagen wij op verſcheiden plaatſen het voorkoomen van ondiep water op eenen aanmerklijken afſtand van land, en toen wij omtrent twee Engelſche mijlen ten Ooſten van de anker-plaats en twee of drie Engelſche mijlen van land waren, kwamen wij in vier en eene halve vademen water, ſchoon wij gemeenlijk zeven en agt vademen gepeild hadden.

Naauwlijks waren wij op onze leg-plaats geankerd, of daar kwamen verſcheiden kanos aan ons ſchip; maar wij konden bemerken dat zij ons niet met dezelfde hartlijkheid van omgang en dezelfde genoeglijkheid van gelaat ontvongen als toen wij hier te vooren gekoomen waren. Zoo dra zij aan boord waren, begon een van de mannen ons te verhaalen dat wij eene ziekte onder hunne vrouwen hadden gebragt, waarvan verſcheiden perſoonen van beiden de kunnen geſtorven waren. Hij was zelf met de venus-ziekte beſmet en gaf een zeer volledig omſtandig verſlag van de verſchillende verſchijnzelen, welke dezelve verzeld hadden. Alzoo 'er bij onze eerſte aankomst geene de minſte tekenen van die ziekte onder hen te beſpeuren waren, ben ik bedugt dat het niet te ontkennen is dat wij de oorzaaken van dat onherſtelbaar kwaad waren.

Ons

Ons voornaamst doel alhier was de ſchepen met den meeſten ſpoed van water te voorzien, en ik wierd vroeg in den agtermiddag naar land gezonden met de pinas en groote ſloep, met ledige water-vaten gelaaden. De konſtapel van de *Reſolutie* verzelde mij om levensmiddelen in te ruilen en wij hadden eene wagt van vijf ſoldaaten. Wij vonden eene groote menigte volk op het ſtrand verzameld, die ons in het eerst met groote vriendlijkheid ontvongen; maar die, zoo dra wij de vaten aan land gebragt hadden, zeer lastig begonnen te worden. Naardien eene vroegere ondervinding mij geleerd had hoe moeijelijk het was deeze neiging te beteugelen, zonder het gezag hunner Opperhoofden te baat te neemen, ſpeet het mij zeer te bevinden dat zij alle in een ander gedeelte des eilands waren. Wij gevoelden ook welhaast het gemis van hunne hulp; want het was met groote moeite dat ik in ſtaat was eenen kring te vormen, volgens ons gewoon gebruik, tot gemak en veiligheid van onze handelaars, en naauwlijks had ik dit ter uitvoer gebragt en wagten uitgezet om de menigte af te houden, of ik zag een' man, die de bajonet van het geweer van eenen der ſoldaaten greep, en hetzelve met alle zijne macht uit zijne handen tragtte te wringen. Toen ik naar hem toe kwam, liet de inboorling los en week agter uit, maar keerde in eenen oogenblik terug met eene ſpeer

in de eene hand en een ponjaard in de andere, en zijne landslieden hadden veel werk om hem te weêrhouden van zijne krachten met den ſoldaat te beproeven. Deeze ſtrubbeling wierd veroorzaakt door dat de ſoldaat den man eene ligte prik met zijn bajonet gegeeven had, om hem buiten de linie te doen blijven.

Nu beſpeurde ik dat onze toeſtand groote omzigtigheid en goed overleg vereischte en gaf diensvolgens de geſtrengſte bevelen dat niemand ſchieten, of enig ander middel van geweld gebruiken zoude zonder ſtellige bevelen. Naauwlijks had ik dit bevel gegeeven of ik wierd door de waterhaalers te hulp geroepen, daar ik de inboorlingen even zeer geneigd vond om kwaad te doen. Zij hadden van ons volk voor elk vat water eene groote bijl geeischt, en dit niet toegeſtaan wordende, wilden zij niet dulden dat de matroozen die naar de ſloepen rolden.

Naauwlijks was ik bij hen gekoomen of een van de inboorlingen kwam naar mij toe en deed met groote onbeſchoftheid denzelfden eisch. Ik zeide hem dat ik, als een vrieud, hem zeer gaerne eene bijl zoude ſchenken, maar dat ik voorzeeker het water zoude medeneemen zonder 'er iets voor te betaalen, en ik beval onmiddelijk het volk van de pinas met hun werk voorttegaan en riep drie ſoldaaten van de handelaars van daan, om hen te dekken.

Schoon

Schoon deeze vertooning van ſtandvastigheid die uitwerking had dat de inboorlingen 'er door aflieten van hunne openlijke poogingen om ons te beletten water te haalen, bleeven zij egter voortgaan ons op allerleie wijze te plaagen en te tergen. Terwijl enige hunner, onder voorwendzel van het volk te helpen in het voortrollen van de vaten, dezelve uit hunne ſtreek draaiden, en die eene verkeerde rigting gaven, ſtalen andere de hoeden van de hoofden der matroozen, trokken hen agter uit aan hunne klederen en trapten hun op de hielen, terwijl de geheele troep juichte en lachte met een vreemd mengzel van kinderachtigheid en ondeugendheid. Vervolgens vonden zij middel om des kuipers bak te ſteelen en namen zijnen zak met geweld weg; maar daar zij zig het liefst meeſter van zouden gemaakt hebben waren de ſnaphaanen der ſoldaaten, die geduurig klaagden dat zij dezelve uit hunne handen tragteden te wringen. Schoon zij mij, meeſtendeels, veel gehoorzaamheid en eerbied bleeven bewijzen, lieten zij mij egter niet vrij zonder mij ook beroofd te hebben. Een hunner kwam naar mij toe met een voorkoomen van gemeenzaamheid, en trok mijne aandacht met groote behendigheid af, terwijl een ander mij mijn fabel, dien ik onachtzaam in mijne hand hield, ontrukkende, 'er als een blikzem mede wegliep.

Daar

Daar was niet aan te denken om deeze onbeſchoftheid met geweld te beteugelen, wij konden dan niets beter doen dan ons 'er zoo goed wij konden voor wagten, en het overige geduldig verdraagen. Mijne vrees wierd egter een weinig opgewekt door het bericht, dat ik kort daar op van den ſerjeant der ſoldaaten ontvong, die mij zeide dat hij, zig eensklaps omwendende, eenen man agter mij gezien had, die een ponjaard hield als of hij mij dien in het lijf wilde ſteeken. Hij kan zig hier in bedrogen hebben; egter was onze toeſtand voorzeeker hachlijk en ontrustende en de minſte misſtap van onzen kant zou doodlijk voor ons hebben kunnen zijn. Naardien ons volk in drie kleine benden geſcheiden was, eene aan het meir om de water-vaten te vullen, eene andere, die dezelve naar het ſtrand rolde, en de derde wat verder levensmiddelen koopende, kwam mij eens in gedagten of het niet beter zoude zijn hen alle bij een te verzamelen en maar eenen dienst tegelijk ter uitvoer te brengen en te dekken; maar het nader inziende, vond ik het raadzaamer hen te laaten daar zij waren. In geval van eenen wezenlijken aanval kon onze geheele macht, hoe voordeelig ook geplaatst, ſlechts eenen geringen weêrſtand gedaan hebben. Aan den anderen kant kwam het mij voor van enig belang te zijn de inboorlingen te toonen dat wij niet bevreesd

vreesd waren, en, dat nog van meer belang was, de menigte wierd op deeze wijze verdeeld gehouden, en een aanmerklijk gedeelte bleef geheel bezig met het verkoopen van levensmiddelen.

Het is waarſchijnlijk dat hunne vrees voor de uitwerkzelen van ons ſchietgeweer de voornaamſte oorzaak was dat zij ons niet aanvielen, en waarlijk het vertrouwen, dat wij in dit voordeel bleeken te ſtellen, door maar vijf ſoldaaten tegen hunne geheele macht te gebruiken, moet hun een zeer groot denkbeeld van onze meerderheid gegeeven hebben. Het was onze zaak dit denkbeeld zoo veel mogelijk levendig te houden, en ik moet ons volk het recht doen van te zeggen dat geen volk zig met mogelijkheid beter konde gedraagen hebben om deeze indrukzelen te verſterken. Al dat voor boert kon opgenoomen worden verdroegen zij met de uiterſte bedaardheid en het grootſte geduld, en zoo dikwijls 'er ernſtige poogingen gedaan wierden om hen te ſtooren, ſtelden zij 'er zig tegens met een barsch gezigt en met bedreigingen. Op deeze wijze gelukte het ons alle de water-vaten op de kant te krijgen, zonder dat ons iets kwaads overkwam.

Terwijl wij dezelve in de ſloep laadden, wierden de inboorlingen, beſpeurende dat de gelegenheid om te plonderen dra over zou zijn, allen oogenblik ſtouter en onbeſchofter. In deezen toe-

toeſtand deed mij de ſerjeant der ſoldaaten opmerken welk voordeel het zoude zijn, als ik zijn volk eerst in de ſloepen zond, waardoor de ſnaphaanen der ſoldaaten, die, gelijk ik reeds opgemerkt heb, de voorwerpen waren, op welke de eilanders voornamelijk het oog hadden, buiten hun bereik zouden zijn, en in geval van eenen aanval, zouden de ſoldaaten zelve met meer vrugt tot onze verdeediging kunnen gebruikt worden dan wanneer zij op het land waren.

Wij hadden nu alles in de ſloep gekregen, en daar was niemand meer aan land dan de Heer ANDERSON de konſtapel, een matroos van het volk van de ſloep en ik. Alzoo de pinas buiten de branding lag, door welke wij heen moeſten zwemmen, zeide ik hun dat zij zig haaſten moeſten, en dat ik hen volgen zou. Ik was verwonderd hen beiden te zien weigeren aan dit bevel te voldoen, en het gevolg was een geſchil onder ons wie de laatſte aan wal zoude zijn. Het ſchijnt dat enige haaſtige woorden, die ik even te vooren tegens den matroos gebruikt had, en die hij meende eene belediging voor zijnen moed te zijn, de oorzaak van deeze wonderlijke gril van hem waren, en de oude konſtapel, bevindende dat het op een punt van eer aankwam, dagt dat hij niet wel kon nalaaten 'er deel aan te neemen. In deezen belachlijken toeſtand zouden wij enigen tijd hebben kunnen blijven, ware ons geſchil niet

niet weldra beſlist geworden door de ſteenen, die ons om het hoofd begonnen te vliegen, en door het ſchreeuwen van het volk van de ſloepen dat wij ſpoed zouden maaken, alzoo de inboorlingen ons in het water volgden met knodſen en ſpeeren. Ik bereikte de eerſte het boord van de pinas, en ziende dat de Heer ANDERSON nog agter, en nog niet geheel buiten gevaar was, riep ik den ſoldaaten toe dat zij met een geweer zouden ſchieten. In den haast ſchooten zij 'er twee af, en toen ik in de ſloep was geklommen, zag ik de inboorlingen wegloopen, en eenen man, met eene vrouw bij hem zittende, op het ſtrand agter gelaaten. De man deed verſcheiden maalen poogingen om op te ſtaan, zonder 'er toe in ſtaat te wezen, en ik zag met ſpijt dat hij in de lies gekwetst was. De inboorlingen keerden weldra terug en omringden den gekwetſten, terwijl zij hunne ſpeeren en dolken, dreigende en uitdaagende, naar ons zwaaiden; maar voor wij de ſchepen bereikten, zagen wij enige perſoonen, welke wij onderſtelden de Opperhoofden te zijn, en die nu aangekoomen waren, hen van het ſtrand weg drijven.

Geduurende onze afwezigheid was Kapitein CLERKE in de grootſte ongerustheid voor onze veiligheid geweest, en zijne vrees was aanmerklijk verſterkt door dat hij den loop van het geſprek, dat hij met enige inboorlingen aan boord ge-

gehouden had, geheel verkeerd had begrepen. Het dikwijls noemen van den naam van Kapitein COOK met andere ſterke en omſtandige beſchrijvingen van dood en verwoeſting hadden hem doen beſluiten dat de ongelukkige gebeurtenisſen te *Owhyhee* tot hunne kennis waren gekoomen, en dat zij hierover ſpraken, terwijl zij hem alleen vertellen wilden welke oorlogen 'er ontſtaan waren over de geiten, welke Kapitein COOK te *Oneeheow* gelaaten had, en het ſneuvelen van de arme geiten zelve geduurende den ſtrijd over derzelver eigendom. Kapitein CLERKE, dit ernſtig geſprek en deeze vreeslijke vertellingen op onze rampzalige verrigtingen op *Owhyhee* en op eene zugt naar wraak toepaſſende, hield zijnen verrekijker geſtadig op ons gerigt, en, zoo dra hij den rook van de ſnaphaanen zag, beval hij de ſloepen te bemannen en te wapenen, en zond ons die ter hulpe.

Den volgenden morgen wierd ik wederom naar land gezonden met de water-haalers. Het gevaar, dat wij den voorigen dag geloopen hadden, deed Kapitein CLERKE beſluiten ons eene aanmerklijk ſterke wagt van beiden de ſchepen mede te geeven, die met malkanderen veertig gewapende mannen uitmaakten. Deeze voorzorg was egter nu onnodig; want wij vonden het ſtrand geheel aan ons overgelaaten en den grond tuſſchen de landing-plaats en het meir *getabood* met kleine wit-

witte vlaggetjens. Hier uit beſlooten wij dat enige Opperhoofden deeze plaats bezogt hadden, en dat zij, niet kunnende blijven, met opzet de vriendlijkheid gehad hadden deeze maatregel te neemen, tot onze grootere veiligheid en ons gemak. Wij zagen verſcheiden mannen met lange ſpeeren en dolken gewapend aan de overzijde van de rivier aan onze regterhand; maar zij maakten geene beweeging om ons te moeijen. Hunne vrouwen kwamen over en gongen op de oevers digt bij ons nederzitten en op den middag haalden wij enige der mannen over om varkens en wortelen voor ons volk te brengen en dezelve voor ons klaar te maaken. Zoo dra wij het ſtrand verlaaten hadden, kwamen zij af naar den zee-kant, en een van hun ſmeet een' ſteen naar ons; doch zijn gedrag door alle de andere ten hoogſten ſchijnende afgekeurd te worden, vonden wij niet goed 'er enige gevoeligheid over te toonen.

Den volgenden dag namen wij ons overig water in, zonder enige moeijelijkheid van belang te ontmoeten. Toen wij wederom aan boord kwamen, bevonden wij dat 'er verſcheiden Opperhoofden aan het ſchip geweest waren en verſchooning verzogt hadden over het gedrag hunner landslieden, welker baldaadigheid zij toeſchreeven aan de twisten, die op dien tijd onder de voornaamſten van het eiland heerschten, en die een algemeen gebrek aan orde en onderhoo-

righeid onder hen veroorzaakt hadden. Daar was geſchil over de regeering van *Atooi* tuſschen TONEONEO, die de oppermacht in handen had, toen wij voorleden jaar hier waren, en een jongetjen, TEAVEE genaamd. Zij zijn beiden de kleinzoons bij verſchillende vaders van PERREEORANNEE, Koning van *Woahoo*, die de regeering van *Atooi* aan den eerſten, en die van *Oneeheow* aan den laatſten gegeeven had. De twist was ontſtaan over de geiten, die wij voorleden jaar op *Oneeheow* gelaaten hadden, waarvan TONEONEO beweerde de eigendom hem toe te koomen, onder voorwendzel dat dat eiland van het zijn afhanglijk was. Naardien de vrienden van TEAVEE zijn recht daarop ſtaande hielden, maakten beiden partijen zig gereed om hunne aanſpraak op dezelve met geweld te doen gelden, en, korte dagen voor onze aankomst, was 'er een ſlag voorgevallen, waarin TONEONEO de nederlaag gehad had. De gevolgen van deeze overwinning ſtonden waarſchijnlijk TONEONEO nog veel meer te zullen kosten dan enkel het verlies van de voorwerpen in geſchil; want de moeder van TEAVEE, eenen tweeden man getrouwd hebbende, die een van de Opperhoofden van *Atooi*, en aldaar aan het hoofd van eene machtige partij was, meende hij deeze gelegenheid niet te moeten verzuimen om TONEONEO geheel uit het eiland te verdrijven en zijnen

ſchoon-

ſchoonzoon tot de regeering te bevorderen. Ik heb reeds gelegenheid gehad te zeggen dat de geiten, die tot zes ſtuks waren aangegroeid, en die waarſchijnlijk in weinig jaaren alle deeze eilanden zouden voorzien hebben, in het gevegt waren omgekoomen.

Den vierden kwamen de moeder en zuster van den jongen prins en zijn ſchoonvader met veele andere Opperhoofden van die partij aan boord van *de Reſolutie* en bragten Kapitein CLERKE veele merkwaerdige en kostbaare geſchenken. Onder dezelve waren enige visch-haaken, welke zij ons verzeekerden dat van de beenderen van onzen ouden vriend TERREEOBOOS vader gemaakt waren, die in eene ongelukkige landing op het eiland *Woahoo* gedood was, en eenen vliegen-verjaager, die hem wierd aangeboden door de zuster der prinſes, welkers handvatzel uit een menſchen been beſtond, dat haar door haaren ſchoonvader als een zegeteken geſchonken was. De jonge TEAVEE was niet van het gezelſchap, zijnde, naar men ons zeide, bezig met het verrigten van enige godsdienſtige plechtigheden, in gevolge van de behaalde overwinning, welke twintig dagen moeſten duuren.

Deeze en de twee volgende dagen wierden aan land beſteed met het overig water voor *de Ontdekking* inteneemen, en de timmerlieden hielden zig aan boord druk bezig met de ſchepen te kal-

fateren en andere toebereidzelen voor onzen aanſtaanden kruistogt. De inboorlingen hielden nu op van ons enige verdere hindernis aan te doen, en wij bekwamen eenen overvloedigen voorraad van ſpek en vrugten.

Omtrent deezen tijd bragt een Indiaan een ſtuk ijzer aan boord van *de Ontdekking*, om tot een *pahooah* verſmeed te worden. Het wierd zoo door de officiers als de matroozen aandachtig bezien, en ſcheen een bout uit groote ſcheeps-planken te zijn. Zij konden niet ontdekken aan welke natie het toebehoorde; maar uit de bleeke kleur van het ijzer en uit deszelfs gedaante, welke niet met die van onze bouten overeenkwam, beſlooten zij dat het voorzeeker geen Engelſche was (*). Dit deed hen den inboorling naauwkeurig ondervraagen wanneer en van waar hij het bekoomen had, en, zoo zij hem wel begreepen, was het uit een ſtuk hout gehaald grooter dan de beetings, waarop hij wees. Zij vernamen verder van hem dat dit ſtuk hout op hun eiland gedreven was, zedert wij hier in de maand January 1778 geweest waren.

Den zevenden wierden wij verrascht met een bezoek van TONEONEO. Toen hij hoorde dat de

(*) Het was baarblijklijk dat het ijzer, hetwelk wij bij de inboorlingen van *Nootka-Kanaal* vonden, veel bleeker van kleur was dan het onze.

de prinſesſe weduwe in het ſchip was, hadden wij groote moeite om hem overtehaalen om aan boord te koomen, niet dat hij enige vrees voor zijne veiligheid ſcheen te hebben, maar omdat hij haar niet gaerne zien wilde. Hunne ontmoeting was aan beiden zijden met ſtuurſche gezigten. Hij bleef ſlechts korten tijd [illegible] ſcheen zeer neêrſlagtig; maar wij merkten met [illegible] verwondering op dat de vrouwen, zoo [illegible] kwam als toen hij heen gong, zig voor hem ter aarde wierpen, en dat hij door alle de inboorlingen, die aan boord waren, met den eerbied wierd bejegend, die gemeenlijk aan die van zijnen rang bewezen wordt. Het moet indedaad enigzins zonderling voorkoomen dat iemand, die op deezen tijd in een' ſtaat van daadlijke vijandſchap met TEAVEES partij was, en zig zelfs tot eenen tweeden veldſlag gereed maakte, zig bijna alleen in de macht zijner vijanden vertrouwde. Ik moet dan aanmerken dat de burgerlijke oneenigheden, die door alle de Eilanden in de Zuid-zee zeer menigvuldig zijn, met geene groote bitterheid noch veel bloed-ſtorting gevoerd worden, en dat de afgezette regent den rang van eenen *Eree* ſchijnt te behouden, terwijl men hem die middelen laat gebruiken, welke hem mogen voorkoomen, om zijn verloren gezag weder te herwinnen. Maar ik zal gelegenheid hebben in het volgend hoofdſtuk meer bijzonder over dit onderwerp te

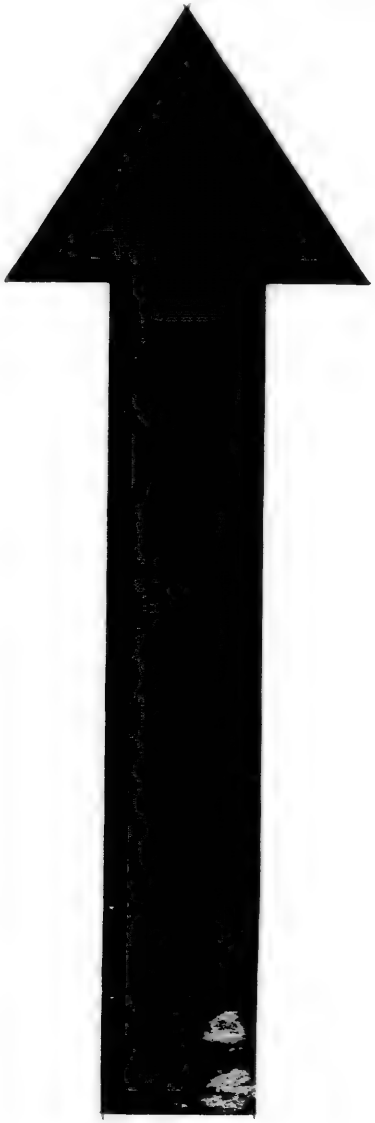

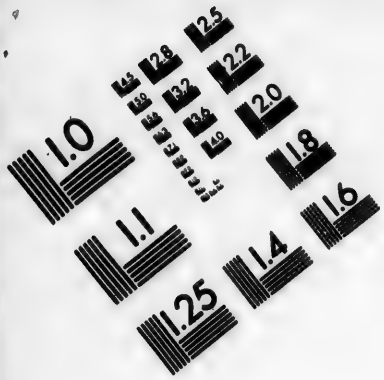

IMAGE EVALUATION TEST TARGET (MT-3)

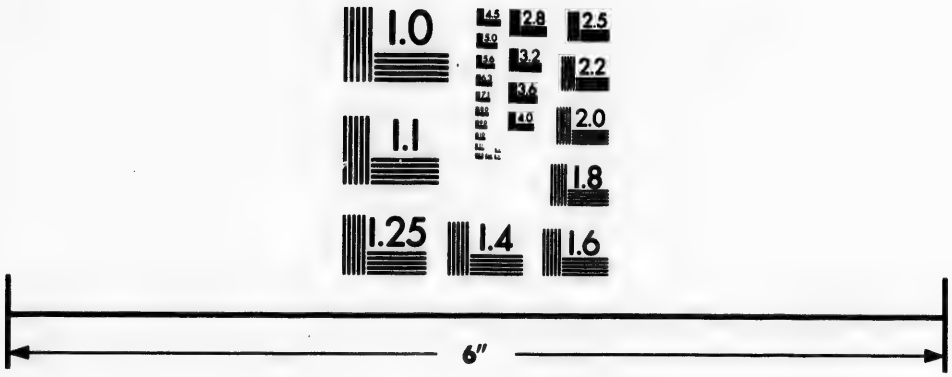

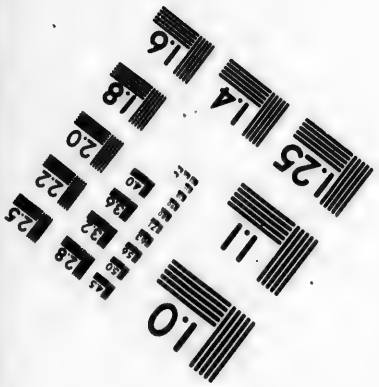

Photographic Sciences Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

ſpreeken, waarin het best bericht zal gegeeven worden, dat wij in ſtaat zijn geweest optezamelen, van den ſtaatkundigen toeſtand deezer landen.

Den agtſten, des morgens ten negen uuren, ligteden wij het anker, zeilden naar *Oneehow*, en ankerden, des agtermiddags ten drie uuren, in twintig vademen water, omtrent op dezelfde plaats als in het jaar 1778. Wij vertuiden met het ander anker in zes en twintig vademen water. De hooge Kaap aan het Zuidlijk eind van het eiland lag O. Z. O.; de Noordlijke punt van de reede N. ¼ O., en eene ſtompe Kaap ten Zuiden van dezelve N. O. ten N. Wij hadden in den nacht eene ſterke koelte uit het Ooſten en in den morgen van den negenden bevonden wij dat het ſchip eene geheele kabels lengte was voortgedreven, en wij bragten beiden de ankers bijna regt vooruit. Wij korteden het beste boeg-kabel in; doch den wind te ſterk zijnde om het vertuikabel los te maaken, waren wij genoodzaakt deezen en de twee andere dagen met de ankers vooruit te blijven liggen.

Den twaalfden, het weder bedaard zijnde, wierd de ſtuurman naar het Noord-West eind van het eiland gezonden om naar eene betere anker-plaats te zien. Hij keerde in den avond terug, hebbende, digt om de Westlijke punt van de reede, daar wij nu lagen, die ook de Westlijk-

lijkſte punt van het eiland is, eene fraaie baai gevonden, met goeden anker-grond, in agttien vademen water, met eenen zuiveren zandachtigen grond, geene Engelſche mijl van het ſtrand, waarop de golf ſlaat, maar niet zoo ſterk dat men daardoor verhinderd wordt te landen. De ſtrekking van de punten van de baai was, N. ten O. en Z. ten W. en in die ſtreek peilden wij zeven, agt en negen vademen. Aan de Noord-zijde van de baai was een klein dorp, en een vierde van eene Engelſche mijl Oostwaarts waren vier kleine bronnen goed water; de weg naar dezelve was effen en goed om vaten te rollen. De Heer BLIGH gong naderhand zoo verre Noordwaarts dat hij zig overtuigde dat het eiland *Oreehoua* van het eiland *Oneeheow* geſcheiden was, en dat 'er een kanaal tuſſchen beiden was, naar welks aanwezen wij te vooren ſlechts gisten.

In den agtermiddag heisten wij alle de ſloepen binnen boord en maakten ons gereed om den volgenden morgen in zee te ſteeken.

ZESDE HOOFDSTUK.

Algemeene Beſchrijving van de Sandwich-Eilanden. *Derzelver aantal, naamen en ligging. Het eiland* Owhyhee. *Deszelfs uitgeſtrektheid en verdeeling in diſtricten. Beſchrijving van deszelfs kusten en het omliggend land. Tekenen van brandende bergen. Sneeuw-bergen. Derzelver hoogte. Reize in de binnenſte deelen des lands.* Mowee. Tahoorowa. Morotoi. Ranai. Woahoo. Atooi. Oneeheow. Oreehoua. Tahoora. *Derzelver luchtſtreek. De Winden, Stroomen, Getijen. Dieren en Gewaſſen. Sterrekundige Waarneemingen.*

Alzoo wij nu ons laatst afſcheid van de *Sandwich-Eilanden* zullen gaan neemen, zal het niet onvoegzaam zijn alhier eene algemeene beſchrijving van derzelver ligging en natuurlijke hiſtorie en van de zeden en gewoonten der inwooneren intelaſſchen.

Deeze taak [illegible] vel is waar, reeds enigermaate opgenoomen door perſoonen, veel bekwaamer om dezelve te vervullen dan ik mij kan beroemen te zijn. Waren Kapitein COOK en de Heer ANDERSON in het leven gebleven om zig te bedienen

nen van het voordeel, dat wij genooten van naar deeze eilanden terug te keeren, is 'er geen twijfel of het algemeen zoude nog veel meer onderrigting te wagten gehad hebben van de bekwaamheid en naarſtigheid van twee zulke naauwkeurige waarneemers. De leezer zal dan met mij ons beider ongeluk beklaagen, dat hem van den arbeid van zulke bekwaame mannen beroofd heeft, en mij de taak heeft opgelegd van hem in hunne plaats het best bericht aan te bieden, dat de verſchillende plichten van mijn beroep mij hebben toegelaaten optemaaken.

Deeze groep beſtaat uit elf eilanden, zig van 18° 54′ tot 22° 15′ Noorder Breedte uitſtrekkende, en in Lengte van 199° 36′ tot 205° 06′ O. Zij worden bij de inboorlingen aldus genaamd. 1 *Owhyhee*. 2 *Mowee*. 3 *Ranai* of *Oranai*. 4 *Morotinnee* of *Morokinnee*. 5 *Kahowrowee* of *Tahoorowa*. 6 *Morotoi* of *Morokoi*. 7 *Woahoo* of *Oahoo*. 8 *Atooi*, *Atowi* of *Towi*, en ſomtijds *Kowi* (*). 9 *Neeheehow* of *Oneeheow*. 10 *Oreehoua* of *Reehoua* en 11 *Tahoora*. Zij zijn alle bewoond, behalven *Morotinnee* en *Tahoora*. Behalven de opgenoemde eilanden, zeiden ons de Indiaanen dat 'er

(*) Ik moet aanmerken dat, op de eilanden onder den wind de *k* in plaats van de *t* gebruikt wordt, gelijk *Mokokoi* in plaats van *Morotoi* enz.

'er nog een was, *Modoopapapa* (*) of *Komodoopapapa* genaamd, ten W. Z. W. van *Tahoora* liggende, dat laag en zandig is en alleen bezogt wordt met oogmerk om ſchildpadden en zee-vogelen te vangen, en, alzoo ik nimmer kon verneemen dat zij van andere kennis droegen, is het waarſchijnlijk dat 'er geene in hunne nabuurſchap beſtaan.

Zij zijn door Kapitein COOK de *Sandwich-Eilanden* genoemd, ter eere van den Graaf VAN SANDWICH, onder wiens beſtuur bij de aardrijkskunde met zoo veele luiſterrijke en gewigtige ontdekkingen verrijkt heeft, eene hulde, te recht verſchuldigd aan deezen edelen man, voor de milde ondersteuning, welke deeze reizen van hem ontvongen, in alles dat dezelve van uitgeſtrekter nut konde maaken, of dezelve kon doen ſlaagen, voor den ijver, met welken hij de inzigten van deezen grooten zee-vaarer bevorderde, en, zoo ik 'er bij mag voegen, de ſtem van bijzondere dankbaarheid voor de edelmoedige beſcherming, welke hij allen den officieren, die onder Kapitein COOK gediend hadden, zedert den

(*) *Modoo* betekent eiland, *papapa* plat. Dit eiland is door Kapitein COOK X Deel bladz. 345 *Tammatapappa* genoemd.

den dood van hunnen ongelukkigen bevelhebber heeft bewezen.

Owhyhee, het Oostlijkst en verre het grootst van deeze eilanden, is van eene driehoekige gedaante, en ten naasten bij gelijkzijdig. De punten aan de hoeken maaken de Noordlijke, Oostlijke en Zuidlijke einden uit, van welke de Noordlijke op 20° 17′ Noorder Breedte, en op 204° 02′ Ooster Lengte ligt; de Oostlijke ligt op 19° 34′ Noorder Breedte en op 205° 06′ Ooster Lengte, en de Zuidlijke op 18° 54′ Noorder Breedte en 204° 15′ Ooster Lengte. Deszelfs grootste lengte, die ten naasten bij Noord en Zuid ligt, is agt en twintig en eene halve mijlen; deszelfs breedte vier en twintig mijlen en het is omtrent tweehonderd vijf en vijftig geographische of tweehonderd drie en negentig Engelsche mijlen in omtrek. (*) Het geheel eiland is in zes groote districten verdeeld; *Amakooa* en *Aheedoo*, die aan de N. O. zijde liggen; *Apoona* en *Kaoo* aan de Z. O. zijde en *Akona* en *Koarra* aan de Westzijde.

De

(*) De Heer KING verstaat hier door geographische mijlen vermoedelijk de Engelsche zee-mijlen, waarvan 'er drie in eene gewoone zee-mijl, en gevolglijk zestig op een graad van de evennachtlijn gaan. Van de gewoone Engelsche mijlen gaan 'er 69½ op zulk een graad.

G. FORSTER.

De diſtricten van *Amakooa* en *Aheedoo* zijn van elkanderen geſcheiden door eenen berg *Mounah-Kaah* (of de Berg *Kaah*) genoemd, die in drie ſpitſen oprijst, aanhoudend met ſneeuw bedekt is en die op veertig mijlen afſtands duidlijk kan gezien worden.

Ten Noorden van deezen berg beſtaat de kust uit hooge en afgebrooken kliften, van welke veele fraaije water-vallen afſtorten. Wij vleiden ons eerst met de hoop van eene haven te zullen vinden om eene ſtompe Kaap op 20° 10′ Noorder Breedte en 204° 26′ Ooster Lengte; doch de punt omzeilende en digt naar het land houdende, vonden wij het land aan malkander vast door eene laage vallei, met eene andere hooge Kaap in het N. W. Het land rijst naar binnen met eene zagte glooijing, is met diepe ſmalle dalen, of liever ſpleeten doorſneeden en ſcheen wel bebouwd, en met een aantal dorpen overſpreid. De ſneeuwberg is zeer ſteil en het onderſte gedeelte van denzelven is met ſneeuw bedekt.

De kust van *Aheedoo*, dat ten Zuiden van *Mouna-Kaah* ligt, is van eene ſmaatige hoogte, en de binnen-deelen ſchijnen effener dan het land ten N. W. en minder door holle wegen afgebrooken Voor deeze twee diſtricten kruiſten wij bijna eene maand lang, en, zoo dikwijls onze afſtand van het land zulks toeliet, konden wij verzeekerd zijn van omringd te worden van kanos,

met

met allerleie ſoorten van ververſchingen gelaaden. Wij hadden dikwijls aan deeze zijde van het eiland eene zeer holle zee en eene zwaare golf, en, alzoo wij geen' grond peilden en digt bij ſtrand veel onzuiveren grond beſpeurden, naderden wij het land nooit digter dan twee of drie mijlen, uitgezonderd bij de reeds gemelde gelegenheid.

De kust ten N. O. van *Apoona*, die het Oostlijk eind van het eiland vormt, is laag en plat; het land loopt naar binnen trapswijze op en is geheel met kokos-nooten en broodvrugt-boomen bedekt. Dit is, voor zoo verre wij konden oordeelen, het fraaist gedeelte van het eiland en wij vernamen naderhand dat de Koning alhier eene verblijf-plaats heeft. Aan het Zuid-West-einde rijzen de bergen ſteil van den zee-kant, ſlechts eenen ſmallen zoom van laagen grond naar het ſtrand overlaatende. Wij waren vrij digt bij land aan dit gedeelte van het eiland en vonden de zijden der bergen met fraai groen bedekt; maar het land ſcheen zeer dun bewoond. De Oostpunt van het eiland omzeilende, kwamen wij in het gezigt van eenen anderen beſneeuwden berg, *Mouna Roa* (of de uitgeſtrekte berg) genaamd, die een zeer uitſteekend voorwerp bleef, zoo lang wij langs de Zuid-Oost-zijde bleeven zeilen. Hij is van boven plat en vormt hetgeen de zeelieden een tafelberg noemen; de top was altijd met ſneeuw bedekt, en wij zagen eens deszelfs zijden

den een aanmerklijk eind nederwaarts ook ligt bedekt; maar deeze verdween voor het grootſte gedeelte weder binnen weinige dagen.

Volgens de lijn van ſneeuw binnen de keerkringen, gelijk die door den Heer LA CONDAMINE uit waarneemingen op *de Cordilleras* bepaald is, moet deeze berg ten minſten zestienduizend en twintig voeten hoog zijn, hetgeen, volgens de rekening van Doctor HEBERDEN zevenhonderd vier en twintig voeten hooger is dan de *Picô de Teyde* of de Piek van Teneriffe, of drieduizend zeshonderd en tagtig volgens de berekening van den Ridder DE BORDA. De Pieken van *Mouna Kaah* ſcheenen omtrent eene halve Engelſche mijl hoog, en, alzoo zij geheel met ſneeuw bedekt zijn, kan de hoogte van deszelfs toppen niet minder wezen dan agttienduizend vierhonderd voeten; maar het is waarſchijnlijk dat beiden deeze bergen voor hooger kunnen gehouden worden; want op eilanden moet de uitwerking van de warme zee-lucht noodwendig de ſneeuw-lijn, op gelijke breedten, tot eene grooter hoogte brengen dan daar de dampkring aan alle zijden door eene ontzagchelijke ſtreek eeuwige ſneeuw verkoeld wordt.

De kust van *Kaoo* vertoont een allerakeligst en onvrugtbaar voorkoomen, en het geheel land ſcheen eene of andere vreeslijke omwenteling ondergaan te hebben. De grond is overal

met

met uitgebrande ſteenen bedekt, en op verſcheiden plaatſen doorſneden met zwarte ſtrooken, die den loop van eene lava, die, niet veele eeuwen geleden, van den berg *Roa* tot het ſtrand gevloeid heeft, ſchijnen aantewijzen. Het zuidlijk voorgebergte ziet 'er uit als het overblijfzel van eenen brandenden berg. Het uitſteekend land van de Kaap beſtaat uit gebrooken en hobbelige klippen, onregelmaatig op elkanderen geſtapeld en in ſcherpe punten eindigende.

Ondanks het akelig aanzien van dit gedeelte van het eiland, zijn 'er egter veele dorpen over verſpreid, en het is voorzeeker veel volkrijker dan de groenende bergen van *Apoona*. Het is ook niet moeijelijk van deeze omſtandigheid reden te geeven. Alzoo deeze eilanders geen vee bezitten, hebben zij ook geene weiden nodig, en geeven dan ook natuurlijk de voorkeur aan zulken grond, die of wel gelegen is voor de visſcherij, of best geſchikt is tot het teelen van yams en plataanen. Nu zijn 'er onder deeze ſteen-hoopen verſcheiden vakken van rijken grond, die zorgvuldig tot plantagieën aangelegd zijn, en de nabuurige zee heeft overvloed van verſcheidenerlei uitmuntenden visch, van welken wij, behalven andere levensmiddelen, altijd overvloediglijk voorzien wierden. Aan dit gedeelte van de kust konden wij geen' grond vinden op minder dan eene kabels-lengte van wal met honderd zestig vademen

men touw, uitgezonderd in eene kleine bogt ten Oosten van de Zuidlijke punt, daar wij regelmaatig op vijftig en agt en vijftig vademen grond peilden van fijn zand. Voor wij tot de Westlijke diſtricten overgaan, zal het misſchien nodig zijn aantemerken dat de geheele Oost-zijde van het eiland van het Noordlijk tot het Zuidlijk eind, geene de minſte haven of dekking voor ſchepen oplevert.

De Zuid-Westlijke deelen van *Akona* zijn in denzelfden ſtaat als het aangrenzend diſtrict van *Kaoo*; maar verder Noordwaarts is het land met groote moeite bebouwd geworden en zeer volkrijk.

In dit gedeelte van het eiland ligt de *Karakakooa-Baai*, die reeds beſchreven is. Langs de kust ziet men niets dan groote klompen ſlakken en ſtukken van zwarte verſchroeide rotſen, agter welke de grond omtrent derdehalve mijl zagtlijk oprijst en voorheen met losſe gebrande ſteenen ſchijnt bedekt geweest te zijn. De inboorlingen hebben de moeite genoomen die wegteneemen, dikwijls tot de diepte van drie voeten en meer, welke arbeid, hoe groot ook, door de vrugtbaarheid van den grond rijklijk vergoed wordt. Hier teelen zij, in eene rijke aschachtige aarde, zoete aardappelen of patatten en de papier-moerbezienboom. De velden zijn omheind met ſteenen afſchutzels en zijn doorſneden met boschjens

van

van kokos-nootenboomen. Op den rijzenden grond agter deeze ſtaan de brood-vrugt-boomen, die allerweelderigſt bloeijen.

Kouara ſtrekt van de Weſtlijkſte punt tot het noordlijk eind van het eiland; de geheele kust tuſſchen beiden vormt eene uitgeſtrekte baai, *Toe-yah-yah* genaamd, die ten Noorden door twee zeer hooge bergen wordt begrenst. In het diepſt van deeze baai is een onzuivere koraalachtige grond, die zig meer dan eene Engelſche mijl van het ſtrand uitſtrekt, buiten welken men regelmaatig grond peilt op twintig vademen met eenen goeden anker-grond. Het land ſcheen, zoo verre het oog reiken kon, vrugtbaar en wel bewoond, zijnde den grond naar allen ſchijn van denzelfden aart als die in het diſtrict van *Kaoo*; maar daar is geen zoet water te krijgen.

Tot hier toe heb ik mij tot de kusten van dit eiland en het aangrenzend land bepaald, omdat ik alleen met dat gedeelte bekend was volgens eigen waarneemingen. Het eenigſt verſlag, dat ik van de binnendeelen kan geeven, is volgens de berichten, welke ik bekwam van een gezelſchap, dat den zes en twintigſten January in den agtermiddag vertrok om eenen togt binnens lands te doen; met voorneemen om zoo verre door te dringen als doenlijk zoude zijn, en voornaamelijk om, zoo mogelijk, de ſneeuw-bergen te bereiken.

Twee inboorlingen medegenoomen hebbende

om hen voor gidſen te dienen, verlieten zij het dorp omtrent vier uuren in den agtermiddag, hunne koers een weinig ten Zuiden van het Oosten rigtende. Tot op den afſtand van drie of vier Engelſche mijlen van de baai vonden zij het land gelijk hier voor beſchreven is; daarna liepen de bergen ſteiler op, dat hen bij de uitgeſtrekte plantagieën bragt, die het gezigt van het land bepaalen, als het van de ſchepen gezien wordt.

Deeze plantagieën beſtaan uit de tarro- of eddywortel (*) en zoete aardappelen, met doekboomen, net in reijen geplant. De muuren, die de-

(*) De zoete aardappel of patat of *convoloulus chryſorrhizus* en de tarrow of aronswortel worden hier vier voeten van malkanderen geplant; de eerſte wordt bijna tot aan den top van de ſtengels met ligte aarde aangeaard; de laatſte wordt bloot gelaaten tot den wortel, en de aarde wordt rondom denzelven als eene kom uitgehold om het regenwater te houden, alzoo deeze wortel eenen zekeren graad van vogtigheid vereischt. Hier voor is reeds aangemerkt dat wij de tarrow op de *Vrienden-* en *Societeit-Eilanden* altijd op laage vogtige gronden geplant vonden, en gemeenlijk daar een beekjen bij de hand was, om het te bewateren. Men meende dat deeze behandeling volſtrekt noodzaaklijk ware; maar nu vonden wij dat het, met de bovengenoemde voorzorg, even goed ſlaagt op eene drooger plaats: en wij merkten alle aan dat de tarrow van de *Sandwich-Eilanden* de beste is, die wij ooit geproefd hadden. De plantanen worden niet in deeze plantagieën toegelaaten, maar groeijen onder de broodvrugt-boomen.

dezelve van elkanderen ſcheiden, zijn van losſe verbrande ſteenen gemaakt, die zij opgezameld hebben met het opruimen van den grond, en, geheel bedekt wordende door ſuiker-riet, ter wederzijde digt geplant, maaken zij de fraaiſte afſchutzels, die men begrijpen kan. Het gezelſchap pleiſterde om den nacht doortebrengen in de tweede hut, welke zij in de plantagieën vonden, daar zij gisten omtrent zes of zeven Engelſche mijlen van de ſchepen te zijn. Zij beſchreeven het gezigt van deeze plaats als zeer aangenaam; zij zagen de ſchepen in de baai voor zig liggen, ter ſlinkerzijde eene doorgaande rei dorpen, met boschjens kokos-nooten-boomen tusſchen beiden, die zig langs het zee-ſtrand uitſtrekten, terwijl een dik bosch zig agter dezelve tot buiten het gezicht uitſtrekte; en ter regter zijde eene uitgeſtrektheid van grond, tot regelmaatige en wel bebouwde plantagieën aangelegd, zoo verre het oog reiken kon.

Digt bij deeze plaats, en verre van alle andere wooningen, weezen hun de inboorlingen het verblijf van eenen kluizenaar, die, zeiden zij, voorheen een groot bevelhebber en krijgsman geweest was, maar die zedert langen tijd de ſtranden van het eiland verlaaten had en nu nimmer van zijne wooning kwam. Zij wierpen zig ter aarde toen zij hem naderden en booden hem vervolgens van

de levensmiddelen aan, die zij medegebragt hadden. Zijn gedrag was ongedwongen en vrolijk; hij liet naauwlijks, op het gezigt van ons volk, verwondering blijken, en schoon zij bij hem aandrongen om enige van onze merkwaerdigheden aanteneemen, weigerde hij zulks en begaf zig weldra weder in zijne wooning. Zij beschreeven hem als den oudsten man, dien iemand van hun ooit gezien had en zij, die zijnen ouderdom laagst schatteden, rekenden hem meer dan honderd jaaren oud te zijn.

Alzoo ons volk gemeend had dat de berg niet meer dan tien of twaalf Engelsche mijlen van de baai was, en dus dat zij dien den volgenden morgen met gemak bereiken zouden, eene dwaaling, waarin deszelfs groote hoogte hen waarschijnlijk gebragt had, waren zij nu zeer verwonderd te zien dat de afstand nog niet merklijk verminderd was. Deeze omstandigheid, gevoegd bij den onbewoonden staat van het land, waarin zij nu stonden te koomen, maakte het noodzaaklijk zig van meer levensmiddelen te voorzien, waarom zij eenen van hunne gidsen naar het dorp terug zonden. Terwijl zij naar zijne terugkomst wagteden, kwamen enige van KAOOS bedienden bij hen, welke de liefdaadige oude man hen agter naar gezonden had, zoo dra hij van hunne reis gehoord had, met ververschingen belaaden, en met volmacht,

nacht, alzoo hun weg door zijne landen liep, alles wat zij nodig mogten hebben te vraagen of weg te neemen.

Onze reizigers waren zeer verwonderd de koude alhier zoo ſcherp te vinden; doch geen' thermometer bij zig hebbende, konden zij 'er ſlechts op het gevoel van oordeelen, dat, door de warme lucht, waaruit zij kwamen, een zeer bedrieglijke maat moet geweest zijn. Zij vonden het egter zoo koud, dat zij ſlechts weinig konden ſlaapen, en de inboorlingen in het geheel niet, terwijl de eene zoo wel als de andere den gantſchen nacht met aanhoudend hoesten gekweld wierden. Alzoo zij nu nog niet op eene zeer aanmerklijke hoogte konden zijn, naardien zij ſlechts zes of zeven Engelſche mijlen van de zee verwijderd waren, en een gedeelte van den weg ſlechts zeer weinig opgeloopen was, moet deeze buitengemeene koude aan den Oostlijken wind toegeſchreven worden, die ſris over de ſneeuw-bergen kwam waaien.

Den zeven en twintigſten 's morgens vroeg gongen zij weder weg, en vulden hunne kalebasſen aan eene uitmuntende bron omtrent eene halve Engelſche mijl van hunne hut. De plantagieën voorbij zijnde, kwamen zij aan een digt bosch, hetwelk zij ingongen langs een pad, tot gemak van de inboorlingen gemaakt, die 'er in gaan om wilde plataanen te haalen en om vogelen te

vangen. Zij konden nu maar zeer traag vorderen, en nog gong zulks met veel moeite verzeld, alzoo de grond of moerasſig, of met groote ſteenen bedekt was; het pad was ſmal en dikwijls belemmerd door boomen, die 'er dwarsch over lagen, en waarover zij moeſten henen klimmen, omdat het kreupelhout ter wederzijde zoo digt was dat het hun onmogelijk was dezelve te ontwijken. Zij zagen in deeze bosſchen, op kleine afſtanden, paalen, waaraan ſtukjens wit doek vast waren, welke zij onderſtelden dat land-merken waren om de verſchillende eigendommen van elkanderen te ſcheiden, alzoo zij die alleen vonden daar de wilde plataanen groeiden. De boomen, die van dezelfde ſoort waren als die, welke wij in *Nieuw-Holland* de ſpecerij-boomen noemden, waren hoog en regt en hadden van twee tot vier voeten in omtrek (*).

Na dat zij omtrent tien Engelſche mijlen in de bosſchen voortgegaan waren, bevonden zij zig met ſpijt eensklaps in het gezigt van de zee en niet verre van dezelve, zijnde het pad ongevoelig naar het Zuiden gedraaid, zoo dat zij ter regter zijde van den berg, welken zij meenden te beklimmen, geleid wa-

(*) Waarſchijnlijk behooren zij tot het geſlacht van de *Melaleuca* van LINNEUS, dat RUMPHIUS *metroſideros* noemt.

G. FORSTER.

waren. Deeze te leur ſtelling was des te grooter door de onzeekerheid, waarin zij zig nu bevonden, in welke ſtreek de berg lag, alzoo zij denzelven thans niet konden te zien koomen, zelfs van de toppen der hoogſte boomen. Zij vonden zig dan verplicht zes of zeven Engelſche mijlen terug te trekken, naar eene onbewoonde hut, daar zij drie inboorlingen en twee van hun eigen volk gelaaten hadden met den kleinen voorraad, dien zij nog van hunne levensmiddelen overig hadden. Hier bragten zij den tweeden nacht door, en de lucht was zoo ſcherp, en zoo weinig naar den zin van hunne gidſen, dat zij, des morgens alle, op een na, vertrokken waren.

Naardien gebrek aan levensmiddelen, hen nu noodzaakte naar de bebouwde ſtreeken van het eiland terug te keeren, verlieten zij het bosch langs hetzelfde pad, waardoor zij 'er in gekoomen waren, en, zoo dra zij aan de plantagieën kwamen, wierden zij omringd van de inboorlingen, van welke zij eenen nieuwen voorraad van levensmiddelen kogten, terwijl zij twee van hun overhaalden de plaatſen te vervullen van de gidſen, die heen gegaan waren. Zoo veel onderrigting ingewonnen hebbende als zij konden omtrent de rigting van hunnen weg, trok het gezelſchap, dat nu negen in getal was, zes of zeven Engelſche mijlen langs den zoom van het bosch, en traden het toen weder in langs een pad, dat

Oostwaarts liep. De eerste drie mijlen gongen zij door een bosch van hooge specerij-boomen, op eenen sterken rijken leem groeijende, agter welk zij eene gelijke uitgestrektheid van laage heesterachtige boomen vonden, met veel dik kreupelhout, op eenen grond van losse gebrande steenen. Dit bragt hen tot een tweede bosch van specerij-boomen, en denzelfden rijken bruinen grond, die wederom wierd opgevolgd door eene verdieping, die dor en van denzelfden aart als de eerste was. Deeze beurtelingsche opvolging zal den natuurkundigen misschien stof tot merkwaerdige bespiegelingen geeven. De eenigste omstandigheid, die ik daar omtrent nog kon te weeten koomen was dat deeze verdiepingen, zoo verre zij konden gezien worden, evenwijdig met het zee-strand liepen, en *Mouna Roa* tot middenpunt hadden.

Toen zij door de bosschen gongen, vonden zij veele kanos, die half af gemaakt waren, en hier en daar eene hut; maar zij zagen geene inwooneren. Ten naasten bij drie Engelsche mijlen in het tweede bosch doorgedrongen zijnde, kwamen zij aan twee hutten, daar zij stil hielden, zijnde uitermaate vermoeid van den togt van deezen dag, hebbende, volgens hunne rekening, niet minder dan twintig Engelsche mijlen afgelegd. Alzoo zij zedert zij den beplanten grond verlaaten hadden, geene bronnen hadden gevonden en veel be-

begonnen te lijden van den ſterken dorst, waren zij genoodzaakt, voor den avond viel, zig in partijen te verdeelen, en water te gaan zoeken; zij vonden eindelijk wat regen-water in den bodem van eene half gemaakte kano, dat, ſchoon van de kleur van rooden wijn zijnde, voor hun geene onaangenaame ontdekking was. In den nacht was de koude nog ſcherper dan te vooren; en ſchoon zij zig in matten en doek van het land gewikkeld en tuſſchen de twee hutten een groot vuur aangehouden hadden, konden zij egter maar zeer weinig ſlaap genieten en waren genoodzaakt het grootst gedeelte van den nacht te wandelen. Zij waren nu waarſchijnlijk op eene vrij aanmerklijke hoogte, alzoo de grond, over welken zij getrokken waren, gemeenlijk opgeloopen was.

Den negen en twintigſten vertrokken zij met het aanbreeken van den dag, voorneemens zijnde hunne laatſte en uiterſte poging te doen om den ſneeuw-berg te bereiken; maar hunne geesten waren zeer ter nedergeſlaagen, toen zij zagen dat zij het ellendig weinigjen water, dat zij den avond te vooren gevonden hadden, reeds hadden verbruikt. Het pad, dat niet verder liep dan daar kanos gebouwd waren, was nu ten einde; en zij waren dus genoodzaakt zig zoo goed zij konden eenen weg te baanen, nu en dan in de hoogſte boomen klimmende, om het land in de rondte op te neemen. Ten elf uuren kwamen zij aan

eene verdieping van uitgebrande ſteenen, van welker hoogte zij den ſneeuw-berg zagen, zig omtrent twaalf of veertien Engelſche mijlen van hun vertoonende.

Hier hielden zij raad of zij verder zouden gaan, of zig te vreden houden met het gezigt, dat zij hier van *Mouna Roa* hadden. De weg was, zedert het pad was opgehouden, zeer vermoeiend geworden en wierd het elken ſtap, dien zij voorwaarts gingen, nog meer. De diepe ſpleeten, die overal den grond doorſneiden, waren ligt met mos bedekt, hetgeen hen op bijna elken tred deed ſtruikelen, en de grond tusſchen beiden was eene oppervlakte van losſe verbrande ſteenen, die onder hunne voeten braken als pot-ſcherven. Zij wierpen in verſcheiden deezer ſpleeten ſteenen, die, aan het geluid dat zij maakten, tot eene aanmerklijke diepte ſcheenen te vallen en de grond klonk hol onder hunne voeten. Behalven deeze ontmoedigende omſtandigheden, vonden zij hunne gidſen zoo afkeerig van verder te gaan, dat zij, welk beſluit zij zelve ook mogten genoomen hebben, niet geloofden dat zij zouden zijn over te haalen geweest om nog eenen nacht uit te blijven. Zij beſlooten dan eindelijk weder naar de ſchepen terug te keeren, na het land te hebben opgenoomen van de hoogſte boomen, welke op de plaats ſtonden. Van deeze hoogte zagen zij zig aan alle kanten van bosſchen omringd; naar de zee konden zij

aan

aan den gezigt-einder de zee niet van het water onderſcheiden, en tuſſchen hen en den ſneeuw-berg was eene vallei, omtrent zeven of agt Engelſche mijlen breed, boven welke de berg zig ſlechts als een' heuvel van eene middelmaatige hoogte vertoonde.

Zij ſliepen dien nacht in eene hut in het tweede bosch, en den dertigſten, voor den middag waren zij het eerſte reeds door en bevonden zig omtrent negen Engelſche mijlen ten Noord-Oosten van de ſchepen, naar welke zij hunne ſchreden rigteden dwarsch over de plantagieën. Op hunnen weg zagen zij geen plekjen gronds, dat voor verbetering vatbaar was, onbebouwd, en het ſcheen ook volgens hun bericht naauwlijks mogelijk dat het land beter bebouwd konde wezen ten voordeele van de inboorlingen, of dat men hetzelve rijklijker de noodwendigheden tot hun beſtaan hadde kunnen doen voortbrengen. Zij waren verwonderd verſcheiden hooi-velden te vinden, en, gevraagd hebbende waartoe het gebruikt wierd, zeide men hun dat men het gebruikte om de velden van jonge arons-wortel te dekken, opdat die niet door de zon verſchroeid zouden worden. Zij zagen hier en daar enige hutten in de plantagieën, die den arbeideren des noods tot ſchuilplaatſen dienden, maar geene dorpen op grooter afſtand dan vier of vijf Engelſche mijlen van de zee. Bij een derzelve, omtrent vier Engelſche mijlen van de baai, von-

den

den zij eenen kelder, veertig vademen lang, drie breed en drie hoog. Hij was aan beiden zijden open; de wanden waren gegroefd, als of het met een beitel gedaan ware, en de oppervlakte was verglaasd, waarschijnlijk door de uitwerking van het vuur.

Na aldus de voornaamste omstandigheden van den tocht naar den sneeuw-berg opgegeeven te hebben, zal ik naar de andere eilanden, die nog te beschrijven zijn, weder keeren.

Het eiland dat in grootte volgt en digst bij *Owhyhee* gelegen is, is *Mowee*, dat op den afstand van agt mijlen N. N. W. van het eerste ligt, en honderd veertig geographische mijlen in omtrek heeft. Het is door eene laage land-tong in twee ronde schiereilanden verdeeld, van welke het Oostlijk *Whamadooa* genoemd wordt en tweemaalen zoo groot is als het Westlijk, dat *Owhyrookoo* genaamd wordt. De bergen rijzen op beiden tot eene zeer groote hoogte, zijnde door ons gezien op den afstand van meer dan dertig mijlen. Aan de Noordlijke kusten kan, gelijk aan die van *Owhyhee* geen grond gepeild worden. En het land heeft hetzelfde voorkoomen van groente en vrugtbaarheid. Ten Zuid-Oosten, tusschen dit en de naastbij gelegen eilanden, hadden wij regelmaatige diepten van honderd vijftig vademen, op eenen zandigen grond. Van de Westlijke punt, die laag is, loopt eene bank, die

die naar *Ranai* ſtrekt, tot eenen aanmerklijken afſtand, en ten Zuiden van deeze is eene fraaie ruime baai met een zandig ſtrand, met kokosnooten-boomen beſchaduwd. Waarſchijnlijk is het dat hier goede anker-grond zoude gevonden worden en bedekking tegens de heerſchende winden, en dat aan het ſtrand goede gelegenheid is om te landen. Het land daar agter vertoont een allerſchilderachtigſt gezigt. De bergen rijzen bijna loodregt in eene groote verſcheidenheid van ſpitſen en derzelver ſteile zijden en de diepe ſpleeten tuſſchen dezelve zijn met boomen bedekt, onder welke die van de broodvrugt in bijzonderen overvloed gevonden wierden. De toppen deezer bergen zijn geheel kaal, en van eene roodachtige beuine kleur. Wij wierden door de inboorlingen onderrigt dat 'er eene haven is ten Zuiden van de Oostlijke punt, welke zij verzeekerden beter te zijn dan die van *Karakakooa;* men zeide ons ook dat 'er aan de Noord-West-zijde nog eene andere haven was *Keepookeepoo* genaamd.

Tahoorowa is een klein eiland, tegens over het Zuid-Westlijk gedeelte van *Mowee* gelegen, van welk het drie mijlen af ligt. Dit eiland is van hout ontbloot en de grond ſchijnt zandig en onvrugtbaar. Tuſſchen *Tahowrowa* en *Mowee* ligt het klein onbewoond eiland *Morrotinnee* genaamd.

Morotoi ligt ſlechts twee en eene halve mijl

van

van *Mowee* naar het W. N. W. De Zuid-Westlijke kust dat het eenigst gedeelte was, hetwelk wij naderden, is zeer laag; maar van agteren rijst het land tot eene aanmerklijke hoogte, en scheen, op den afstand, van welken wij het zagen, geheel zonder hout te zijn. Deszelfs voortbrengzelen, zeide men ons, bestaan hoofdzaaklijk in yams. Het zal waarschijnlijk zoet water hebben, en, aan de Zuid en West-zijden, vormt de kust verscheiden baaien, die eene goede bedekking tegens de passaat-winden belooven.

Ranai ligt omtrent drie mijlen van *Mowee* en *Morotoi* en ten Zuid-Westen van het kanaal tusschen deeze eilanden. Het land in het Zuiden is hoog en hobbelig; maar het ander gedeelte van het eiland heeft een beter voorkoomen en scheen wel bewoond te zijn. Wij vernamen dat het maar zeer weinige plataanen en broodvrugt-boomen voortbrengt, maar dat 'er overvloed van wortelen is, als yams, zoete aardappelen en aronswortel.

Woahoo ligt ten Noord-Westen van *Morotoi*, op den afstand van omtrent zeven mijlen, voor zoo verre wij konden oordeelen uit het voorkoomen van de Noord-Oostlijke en Noord-Westlijke deelen, (want wij zagen de Zuid-zijde niet) is het verre het fraaist eiland van de geheele groep. Niets kan het groen van de bergen, de afwisseling van bosschen en weiden en rijke bebouw-

bouwde valleien, welke het geheel aanzien van het land ten toon ſpreidt, evenaaren. Reeds eene beſchrijving gegeeven hebbende van de baai, door de Noordlijke en Weſtlijke punten gevormd wordende, waarin wij ankerden, heb ik ſlechts aantemerken dat wij in de bogt van de baai, ten Zuiden van de anker-plaats, twee Engelſche mijlen van wal klipachtigen onzuiveren grond vonden. Zoo de kabels van een ſchip zwak waren en de wind ſterk uit het Noorden woei, voor welke ſtreek de reede gantsch open ligt, zou zulks gevaarlijk kunnen zijn; maar met goede kabels zou 'er weinig gevaar wezen, alzoo de grond van de anker-plaats, die regt over de vallei is, waar door de rivier loopt, tot de Noordpunt fijn zand is.

Atooi ligt ten Noord-Westen van *Woahoo* en is omtrent vijf en twintig mijlen van hetzelve af gelegen. Het aanzien van het land naar het Noord-Oosten en Noord-Westen is gebrooken en hobbelig; maar ten Zuiden is het effener; de heuvelen loopen met eene zagte glooijing van den zee-kant op, en zijn, op enigen afſtand, met bosch bedekt. De voortbrengzelen zijn dezelfde als die van de andere eilanden; maar de inwooners overtreffen verre alle de nabuurige eilanders in het beteelen van hunne plantagieën. Op de laage gronden, aan de baai daar wij ten anker lagen, waren deeze plantagieën door diepe en re-

gel-

gelmaatige greppen verdeeld; de afheiningen waren met eene netheid gemaakt, die naar ſierlijkheid geleek, en de wegen, die 'er door liepen, waren opgeworpen en afgemaakt op eene wijze, die eenen Europiſchen Krijgsbouwkundige eer aangedaan zoude hebben.

Oneeheow ligt vijf mijlen ten Westen van *Atooi*. De Oost-kust is hoog en rijst ſteil uit zee; maar het overig gedeelte van het eiland beſtaat uit laagen grond, uitgezonderd eene ronde ſtompe Kaap aan de Zuid-Oostlijke punt. Het brengt overvloed van yams en van den zoeten wortel, *Tee* genaamd, voort; maar wij kreegen 'er geene andere levensmiddelen van.

Oreehoua en *Tahoora* zijn twee kleine eilandjens in de nabuurſchap van *Oneeheow*. Het eerſte is een enkele hooge heuvel, door een koraal-rif aan het Noordlijk eind van *Oneeheow* vastgehecht. Het laatſte ligt in het Zuid-Westen en is onbewoond (*).

Het

(*) Tot de *Sandwich-Eilanden* rekent men thans ook een eiland, beſtaande uit eene enkele rots, die zig uit zee verheft, van niet meer dan eene Engelſche mijl in zijne grootſte middellijn en drie zee-mijlen in omtrek, liggende op 23° 6′ Breedte en 198° 8′ Lengte en dertig mijlen van *Oneeheow*. Het wierd eerst ontdekt in het jaar 1788 door het ſchip *de Prins van Wales*. De kust van hetzelve is zeer ſteil; aan het Westlijk eind is egter een klein zandig ſtrand, daar men met ſtil weder kan ontſcheepen. Het

is

Het klimaat van de *Sandwich-Eilanden* verſchilt zeer weinig van dat der West-Indiſche Eilanden, die op dezelfde breedte liggen. Misſchien is het, over het geheel, wat gemaatigder. De thermometer rees aan wal in de *Karakakooa-Baai* nooit hooger dan 88°, en zulks nog maar op eenen enkelen dag; deszelfs middelbaare hoogte was op den middag 83°. In de *Wymoa-Baai* was deszelfs middelbaare hoogte op den middag 76° en in zee 75°. De middelbaare hoogte van den thermometer is, op Jamaica, op den middag, omtrent 86°, in zee 80°.

Of zij aan diergelijke hevige winden en orkaanen blootgeſteld zijn konden wij niet ontdekken, alzoo wij 'er niet in de ſtormachtige maanden waren. Naardien egter de inboorlingen ons 'er geen ſtellig getuigenis van gaven, en 'er nergens ſpooren van te zien waren, is het waarſchijnlijk dat zij in dit opzigt naar de *Societeit-* en *Vrienden-Eilanden* gelijken, die grootendeels vrij zijn van deeze vreeslijke bezoekingen.

Ge-

is zeer kaal, dor en onvrugtbaar; het is onbewoond en men vindt 'er geene leevende ſchepzelen dan een groot aantal vogelen. Ook heeft men hetzelve het *Vogelen-Eiland* genoemd. De bewooners van de *Sandwich-Eilanden*, die 'er door de Europeanen eerst kennis van gekregen hebben, noemen het *Modou-Mannou*, dat ook *Vogelen-Eiland* beteken. VERTAALER.

Geduurende de vier winter-maanden, die wij onder deeze eilanden doorbragten, viel 'er meer regen, voornamelijk binnens lands, dan 'er gewoonlijk in het drooge jaargetijde in de West-Indiſche Eilanden valt. Wij zagen gemeenlijk wolken zig om de toppen der bergen verzamelen en aan lij regen voortbrengen; maar als zij door den wind van het land gewaaid zijn, verſpreiden zij zig en verdwijnen, en daar ontſtaan andere in haare plaats. Dit gebeurde dagelijks op *Owhyhee;* de bergachtige ſtreeken waren gemeenlijk met eene wolk omwikkeld en daar vielen binnen 's lands regenbuien, terwijl het aan den zee-kant mooi weder met eene heldere lucht was.

De winden woeien over het algemeen van uit het O. Z. O. tot uit het N. O., ſchoon zij ſomtijds enige weinige ſtreeken ten Noorden en ten Zuiden afweeken; maar dan waren zij zwak en kort van duur. In de haven van *Karakakooa* hadden wij elken dag en nacht eenen land- en zeewind.

De ſtroomen ſcheenen zeer onzeeker; ſomtijds liepen zij naar loefwaard ſomtijds naar lij, zonder enige regelmaatigheid. Zij ſcheenen niet door de winden beheerscht te worden, noch door enige andere oorzaak, die ik kan opgeeven; ſomtijds loopen zij tegens den wind in met eene friſſe koelte.

De getijen zijn zeer regelmaatig, vloeiende en ebben-

ebbende zes uuren. De vloed koomt uit het Oosten, en het is bij nieuwe en volle maan vijf en veertig minuuten over drie uuren, ſchijnbaaren tijd, hoog water. De grootſte hoogte van denzelven is twee voeten zeven duimen, en wij bemerkten dat het water altijd vier duimen hooger was, als de maan boven den horizont, dan wanneer zij 'er onder was.

De viervoetige dieren zijn op deeze, gelijk op alle de andere eilanden, die in de Zuid-zee ontdekt zijn, tot drie ſoorten bepaald, namelijk honden, varkens en rotten. De honden zijn van dezelfde ſoort als die op *Otahiti*, hebbende korte kromme pooten, lang geſtrekte ruggen en ſpitſe ooren. Ik zag onder dezelve geene verſcheidenheden dan in het hair; ſommige hebben lang ruig hair en andere zijn geheel glad. Zij zijn van de grootte van eenen gemeenen ſpit-draaier, of dashond, zeer lui en traag van aart, ſchoon dit misſchien meer is toe te ſchrijven aan de wijze, waarop zij behandeld worden dan aan eene natuurlijke neiging. Zij worden over het algemeen met de varkens gevoederd en geweid, en ik herinner mij geen voorbeeld dat ik eenen hond gezien heb, die zijnen meeſter verzelde als in Europa. De gewoonte van hen te eeten is eene onoverkoomlijke hinderpaal tegens hunne toelaating in de maatſchappij, en, alzoo 'er geene roof-dieren op het eiland zijn, noch dieren, waarop men

jagt kan maaken, zullen waarſchijnlijk de maatſchaplijke hoedanigheden van den hond, deszelfs getrouwheid, verknogtheid en ſchranderheid den inboorlingen onbekend blijven.

Het aantal honden ſcheen op deeze eilanden niet in evenredigheid zoo groot te zijn als op *Otahiti*; doch aan den anderen kant hebben zij veel meer varkens en het ras is van eene grooter en zwaarer ſoort. De toevoer van levensmiddelen van dien aart, dien wij van hun bekwamen, was indedaad verbaazend. Wij waren bij de vier maanden of kruisſende op de kust, of in de haven van *Owhyhee*. Geduurende deezen geheelen tijd kreeg het volk van beiden de ſchepen alle dagen eene portie verſch ſpek, zoo dat onze verteering op omtrent dertig duizend ponden ſpek berekend wierd. Behalven deeze en de ongelooflijke verſpilling, waarvoor men zig, onder zulken overvloed, niet kon wagten, wierden 'er nog dertig duizend ponden voor zee-proviand ingezouten. Het grootst gedeelte van deezen voorraad wierd van het eiland *Owhyhee* alleen getrokken, en nog konden wij niet beſpeuren dat het uitgeput, of zelfs dat de overvloed enigzints verminderd was.

De vogelen van deeze eilanden zijn zoo fraai als de fraaiſte die wij op onze reis gezien hebben, en talrijk, ſchoon in geene groote verſcheidenheid. Daar zijn vier ſoorten, die tot de *trochili* of

of bloem-zuigers van LINNEUS ſchijnen te behooren, van welke eene wat grooter dan eene goudvink is; zijne kleur is fraai blinkend zwart, en zijn romp, ſtuit en dijen zijn donker geel; bij wordt bij de inboorlingen *hoohoo* genaamd. Een ander is van eene zeer heldere ſcharlaken kleur, de vleugelen zwart, met wit gerand, en de ſtaert zwart; zijn inlandſche naam is *eeeeve*. Een derde, die of een jonge vogel, of eene verſcheidenheid van den voorigen ſchijnt te zijn, is van eene gemengelde kleur van rood, bruin en geel. De vierde is geheel groen met eene geele tint en wordt *akaiearooa* genaamd (*). Daar is eene ſoort van lijster met eene graauwe borst (†) en en een kleine vogel van het vliegen-vanger geſlacht, ook een ral met zeer korte vleugelen, en zonder ſtaert, dien wij om die reden *rallus ecaudatus* noemden (§). Men vindt hier ook raaven, maar zij zijn 'er zeer zeldzaam, hunne kleur is donker bruin, naar het zwarte trekkende, en hun ge-

(*) Zij worden thans niet onder de Bloem-zuigers gerekend. De eerſte is de *Merops niger* of zwarte Byeneeter in het *Syſthema Naturæ*. De tweede en derde de *Merops coccinea*; de vierde is de *Merops obſcura*.

VERTAALER.

(†) *Turdus Sandwichenſis*, *Syſth. Nat.*

VERTAALER.

(§) *Rallus Sandwichenſis*, *Syſth. Nat.*

VERTAALER.

gekras verſchilt van dat der Europiſche (*). Daar zijn hier twee kleine vogeltjens, beiden van een zelfde geſlacht, die zeer gemeen zijn; het een is rood en wordt gemeenlijk op de kokosnooten-boomen gezien, bijzonderlijk als zij in bloei zijn, waarvan het een groot gedeelte van zijn beſtaan ſchijnt te bekoomen; het ander is groen; de tongen van beiden zijn lang en gehaaird of met franjes aan de punten (†). Een vogel met eenen geelen kop, dien wij, naar de gedaante van zijnen ſnavel, een papegaai noemden, is 'er ook zeer gemeen. Hij behoort egter geenzints tot dat geſlacht, maar gelijkt veel naar de *Loxia flavicans* of geelachtigen kruisbek van LINNEUS (§).

Daar zijn hier ook uilen, plevieren van tweeërleie ſoorten, eene zeer veel gelijkende naar de fluitende plevier van Europa, ook eene groote witte duif, en een vogel met een' langen ſtaert, welkers kleur zwart is, de ſtuit en de vederen onder de vleugelen (die veel langer zijn dan gemeenlijk bij de

(*) *Corvus Tropicus*, *Syſth. Nat.*

VERTAALER.

(†) Deeze zijn de roode en olijfkleurige boomkruipers, *Certhia ſanguinea* en *olivacea* van het *Syſthema Nat.*

VERTAALER.

(§) De *Loxia pſittacea* of papegaaischtige Dikbek. S. N.

VERTAALER.

de vogelen plaats heeft, uitgezonderd den paradijs-vogel) zijn geel, en de gemeene water-hen.

De gewasſen zijn ten naaſten bij dezelfde als op de overige eilanden in de Zuid-zee. Ik heb reeds gezegd dat de tarrow-wortel beter is dan dien wij te vooren geproefd hadden, en dat wij deeze uitmuntendheid toeſchreeven aan de droogs wijze van denzelven te bouwen. De broodvrugtboomen tieren hier niet in zulk eenen overvloed, maar brengen eens zoo veele vrugten voort als in de rijke vlakten van *Otahiti*. De boomen zijn omtrent van dezelfde hoogte, maar de takken ſpruiten veel laager en weelderiger uit den ſtam. Hun ſuiker-riet is ook van eene zeer ongewoone grootte. Men bragt 'er ons een op *Atooi*, van elf en een vierde duim in omtrek en waarvan veertien voeten lengte eetbaar was.

Op *Oneeheow* bragt men ons verſcheiden groote wortelen van eene bruine kleur, van gedaante als yams en van zes tot tien ponden zwaar. Het ſap, dat 'er zeer overvloedig in is, is zeer zoet en van eene aangename ſmaak, en wierd bevonden wel voor ſuiker te kunnen gebruikt worden. De inboorlingen zijn 'er zeer op gezet, en gebruiken denzelven als een gewoon levensmiddel; ook ons volk vonden dien zeer lekker en gezond. Wij konden niet vernemen tot welke ſoort van plant hij behoorde, alzoo wij nooit in ſtaat geweest zijn de bladeren te bekoomen; maar onze

Kruidkundigen meenden dat het eene ſoort van varen was.

Thans zal ik, overeenkomſtig de door Kapitein COOK tot hier toe gevolgde gewoonte, een uittrekzel geeven van de ſterrekundige waarneemingen, die in de *Karakakooa-Baai* gedaan zijn, om derzelver breedte en lengte te bepaalen en om den gang en miswijzing van den tijd-wijzer te vinden. Ik zal 'er de gemiddelde afwijking van het kompas, het duiken van de kompas-naald, en eene tafel, van de breedte en lengte van de *Sandwich-Eilanden* bijvoegen.

De Breedte van de plaats der waarneemingen, afgeleid uit middags zenith afſtanden van de zon, elf ſterren ten Zuiden, en vier ſterren ten Noorden, van het zenith. . . . . 19° 28' 0" N.

De Lengte van de plaats der waarneemingen, afgeleid uit tweehonderd drie en vijftig reekſen van waarneemingen op de maan; elke reeks beſtaande uit zes waargenoomen afſtanden van de maan van de zon of ſterren; ſleches veertien van die reekſen wierden op de plaats gedaan, daar on-

ze

ze tenten met de werktuigen ſtonden, terwijl honderd vijf reekſen gedaan wierden terwijl wij voor *Owhyhee* kruisten, en honderd vier en dertig reekſen op *Atooi* en *Oneeheow*, en alle wierden tot de plaats daar onze tenten tot de waarneemingen geſchikt ſtonden overgebragt door middel van den tijd-wijzer. . . . 204° 0′ 0″ O.

De Lengte van de waarneemingplaats volgens den tijd-wijzer, op den negentienden January 1779, volgens deszelfs gang, gelijk die te *Greenwich* bevonden wierd, 214 7 15 O.

De Lengte van de waarneemingplaats volgens den tijd-wijzer, op den negentienden January 1779, volgens deszelfs gang, op verſchillende plaatſen verbeterd, en laatstlijk in de *Samganoodha-Haven* aan *Oonalashka* . 203 37 22 O.

De tijd-wijzer verloor dagelijks op den middelbaaren tijd 9″, 6; en op den tweeden Fe-

Eebruary 1779 was bij ten agteren op den middelbaaren tijd.	14"	41′	1″	
Afwijking van de kompas-naald volgens azimuths aan land waargenoomen, met vier verſchillende kompaſſen. .	8°	6′	0″	O.
Afwijking van de kompas-naald volgens azimuths, aan boord van *de Reſolutie* met vier verſchillende kompaſſen waargenoomen. . . .	7	32	0	O.
Duiking van de Noord-pool van de kompas-naald aan wal, met eene naald in evenwigt.	40	22	30	
Met eene eenvoudige of niet evenwigtige naald. . .	40	41	15	
Duiking van de Noord-pool van de kompas-naald aan boord met eene naald, die in evenwigt was.	41°	50′	0″	O.
Met eene onevenwigtige naald.	40	30	45	O.

Ta-

Tafel van de Breedte en Lengte van de Sandwich-Eilanden.

	Breedte		Lengte	
Owhyhee aan de Noord-punt.	20°,	17′	204°	2′
——— aan de Zuid-punt.	18	54	204	15
——— aan de Oost-punt.	19	34	205	6
——— in *Karakakooa-Baai*.	19	28	204	0
Mowee aan de Oost-punt.	20	50	204	4
——— aan de Zuid-punt.	20	34	203	48
——— aan de West-punt.	20	54	203	24
Morokinnee.	20	39	203	33
Tahoorowa.	20	38	203	27
Ranai, aan de Zuid-punt.	20	46	203	8
Morotoi aan de West-punt.	21	10	202	46
Woahoo aan de anker-plaats.	21	43	202	9
Atooi, in de *Wymoa-Baai*.	21	57	200	20
Onecheow aan de anker-plaats.	21	50	199	45
Oreshoua.	22	2	199	52
Tahoora.	21	43	199	36
Modou-Mannou of het *Vogelen-Eiland* (*).	23	6	198	0

(*) Deeze heb ik er bijgevoegd volgens mijne aanmerkening op bladz. 176 en 177.

VERTAALER.

ZE-

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Vervolg van de algemeene beſchrijving van de Sandwich-Eilanden. *Van de inwooneren. Derzelver oorſprong en perſoonen. Verderflijke uitwerkzelen van de* ava. *Volkrijkheid. Derzelver aart en zeden. Redenen waaruit men opmaaken moet dat zij geene menſchen-eeters zijn. Kleeding en Opſchik. Dorpen en Huizen. Voedzel. Bezigheden en tijdkortingen. Hunne ſpeelzugt. Hunne behendigheid in het zwemmen. Konſten en handwerken. Hunne Beeldhouw-konst.* Kipparee, *of hunne wijze van het doek te ſchilderen. Matten. Viſch-hoeken. Touw-werk. Zout-pannen. Krijgs-wapenen.*

De Inwooners van de *Sandwich-Eilanden* zijn ongetwijfeld van hetzelfde ras als die van *Nieuw-Zeeland*, de *Societeit-* en *Vrienden-Eilanden*, *Paasch-Eiland* en de *Marquiſen-Eilanden*, een ras, dat, zonder enig inmengzel alle de bekende landen tuſſchen 47° Zuider en 20° Noorder Breedte en tuſſchen 184° en 260° Ooſter Lengte beſlaat. Dit feit, dat, hoe zonderling ook, genoegzaam bewezen mag geacht worden door de treffende gelijkheid van zeden en gewoonten, en de algemee-

ne

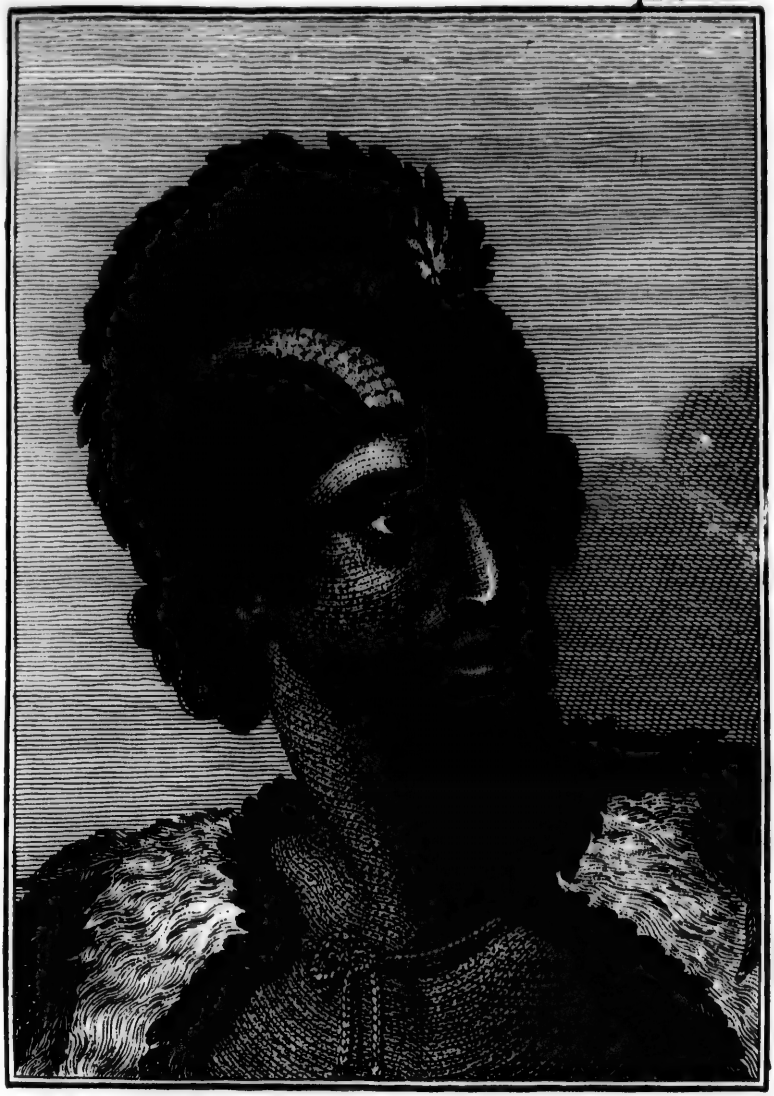

MAN VAN DE SANDWICH EILANDEN.

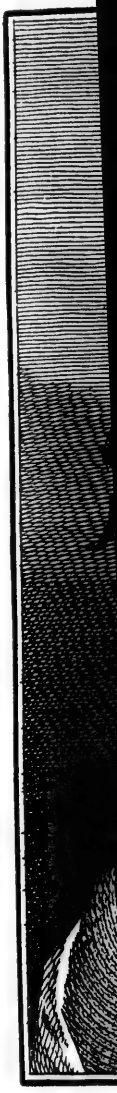

JONG

JONGE VROUW VAN DE SANDWICH EILANDEN.

ne gelijkenis van hunne perſoonen, wordt door de volſtrektſte eenzelvigheid van hunne taal buiten alle tegenſpraak geſteld.

Uit welk land zij oorſpronglijk verhuisd zijn en langs welke trappen zij zig over eene zoo groote ruimte van den aardbol verſpreid hebben, zullen zij, die in onderzoekingen van deezen aart behagen ſcheppen, misſchien niet moeijelijk vinden te gisſen. Men heeft in dit werk reeds aangemerkt dat zij groote blijken van vermaagſchapping draagen met ſommige Indiaanſche ſtammen, die de *Dieven*- en *Carolina-Eilanden* bewoonen, en men kan dezelfde vermaagſchapping wederom naſpeuren onder de Battas en Maleiers. Wanneer deeze gebeurtenisſen zijn voorgevallen is niet zoo gemaklijk te verzeekeren; het is waarſchijnlijk niet kort geleden, alzoo deeze eilanden zeer volkrijk zijn en de eilanders geene overlevering van hunne eigen oorſprong bezitten dan die volkoomen fabelachtig is, terwijl aan den anderen kant de onverbasterde ſtaat van hunne algemeene taal en de gelijkheid, welke nog in hunne zeden en gewoonten heerscht, ſchijnen te kennen te geeven dat het niet in eenen zeer ouden tijd kan geweest zijn.

De inboorlingen deezer eilanden zijn, over het algemeen, van meer dan middelmaatige grootte en wel gemaakt; zij hebben eenen zeer ſierlijken gang, zijn vlug in het loopen en in ſtaat om groo-

te

te vermoeinisſen te ondergaan, ſchoon, over het geheel, de mannen, in het ſtuk van kracht en werkzaamheid, enigzints minder dan de Vrienden-Eilanders, en vrouwen minder ſijn van ledenmaaten zijn dan die van *Otahiti*. Hunne kleur is wat donkerer dan die van de Otahitiers en zij zijn in het geheel geen zoo fraai volk (*). Veele van de beiden kunnen hadden egter fraaie open gelaats-trekken, en de vrouwen in het bijzonder hadden goede oogen en tanden, en eene zagtheid en gevoeligheid in haar uitzigt, die haar zeer bevallig maakten. Hun hair is bruinachtig zwart en noch regt nederhangende, gelijk dat van de Amerikaanen, noch geheel gekroesd als dat van de Amerikaanſche Negers, maar in dit opzigt verſchillende gelijk het hair der Europeaanen; doch eene treffende bijzonderheid is 'er in de trekken van alle van deeze groote natie, die ik mij niet herinner ergens elders beſchreven gevonden te hebben, namelijk dat zelfs de fraaiſte gezigten altijd groote neusgaten hebben, zonder enige platheid of breedheid van den neus, die hen van de Europeaanen onderſcheidt. Het is niet onwaarſchijnlijk dat dezelve eene uitwerking zij van hunne gewoone wijze van groeten, die geſchiedt door de

(*) De afbeelding van een' man van de *Sandwich-Eilanden* Plaat CXX** is gemaakt naar het gelaat van onzen vriend KANEENA.

de tippen van hunne neuzen tegens elkanderen te drukken (*).

Dezelfde meerdere ſchoonheid, die men in de perſoonen van de *Erees*, door alle de andere eilanden, kan waarneemen, wordt hier insgelijks gevonden. Die, welke wij zagen, waren, zonder uitzondering, volmaakt wel gevormd, terwijl de laagere klaſſe, behalven haare mindere ſchoonheid in het algemeen, alle de verſchillen in vorm en gedaante onderworpen zijn, welke men onder het gemeen in andere landen ziet. Daar zijn hier meer voorbeelden van mismaaktheid dan op een van de andere eilanden. Toen wij voor *Owhyhee* kruisten, kwamen 'er twee dwergen aan boord, de een een oud man, vier voeten en twee duimen hoog, maar zeer wel gemaakt, en de andere eene vrouw, omtrent van dezelfde hoogte. Naderhand zagen wij drie inboorlingen die bogchels hadden, en een jongman zonder handen en voeten geboren. Het ſcheel zien is onder hen ook zeer gemeen, en een man, die, zeiden zij, blind geboren was, wierd ons gebragt om geneezen te worden. Behalven deeze gebreken,

(*) Deeze oorzaak is bezwaarlijk toereikende om dit te verklaaren, wijl de inwooners der *Societeit-* en *Vrienden-Eilanden* deeze gewoonte niet kennen, en egter ook wijde neusgaten hebben.

G. FORSTER.

ken, zijn zij, over het algemeen, zeer aan builen en zweeren onderworpen, dat wij toeſchreeven aan de groote hoeveelheid zout, die zij bij hun vleesch en visch eeten. De *Erees* zijn vrij van deeze ongemakken, maar veele van hun lijden nog vreeslijker kwaalen van het onmaatig gebruik van de *ava*. Die, welke het meest 'er door aangedaan waren, hadden hun lighaam met een wit ſchurft bedekt, hunne oogen rood en ontſtooken, hunne ledenmaaten uitgeteerd, hun gantſche lighaam beevende en lam, verzeld van eene onmagt om het hoofd opteligten. Schoon deeze drank het leven niet algemeen ſchijnt te verkorten, gelijk ons blijkbaar was aan TERREEOBOO, KAOO en enige andere Opperhoofden, die zeer oude lieden waren, veroorzaakt het altoos eenen vroegen en zieklijken ouderdom. Het is gelukkig dat het gebruik van hetzelve een van de bijzondere voorrechten van de Opperhoofden is. De jonge zoon van TERREEOBOO, die omtrent twaalf jaaren oud was, was gewoon zig te beroemen dat hem toegelaaten wierd *ava* te drinken, en toonde ons met groote vreugd eene kleine plek in zijne zijde, die reeds ſchubachtig begon te worden (*).

Daar

(*) Dit, hoe zonderling het in den eerſten opſlag ook voorkoome, ſtrijdt egter niet met het algemeen karakter der menſchen. Geen ding zoo laag, zoo ſchadelijk of ongerijmd

of

Daar is iets zeer zonderlings in de geſchiedenis van dit verderflijk goed. Toen Kapitein COOK eerst de *Societeit-Eilanden* bezogt, was het aldaar zeer weinig bekend. Op zijnen tweeden togt vond hij het zeer ſterk in gebruik op *Ulietea;* maar op *Otahiti* had het nog maar weinig veld gewonnen. Toen wij laarst aldaar waren, gong de vreeslijke verwoeſting, die het gemaakt had, alle geloof te boven, zoo dat de Kapitein veele van zijne vrienden naauwlijks herkende. Op de *Vrienden-Eilanden* drinken de Opperhoofden 'er ook aanhoudend van, maar zoo ſterk met water verlengd, dat het geene ſlegte uitwerkzelen ſchijnt voorttebrengen. Op *Atoot* wordt het ook zeer maatig gebruikt, en daardoor zijn de Opperhoofden van dat eiland een veel fraaier ſtel van menſchen dan op een van de nabuurige eilanden. Wij merkten op dat, als men het gebruik van dien wortel naliet, de ſchadelijke uitwerkingen van denzelven in kort verdweenen. Onze goede vrienden KAIREEKEEA en de oude KAOO wierden door ons overgehaald om 'er zig van te onthouden, en zij herſtelden verbaazend ge-

of de iedele hoogmoed der Grooten, in alle landen daar bevoorrechte ſtanden zijn, zal 'er zig op verhoveerdigen, als het maar tot een vast en doorgaand voorrecht van hunnen rang gemaakt is.

VERTAALER.

geduurende den korten tijd, dien wij daarna nog in het eiland verbleeven.

Het zal voor zeer moeijelijk gehouden worden waarſchijnlijke gisſingen te maaken omtrent de bevolking van eilanden, die ons in veele opzigten ſlechts onvolkoomen bekend zijn. Daar zijn egter twee omſtandigheden, die deeze tegenwerping veel van haare kracht doen verliezen; de eerſte is dat de binnenſte deelen van het land geheel onbewoond zijn, zoo dat, als het getal der kustbewooneren bekend is, het geheel vrij naauwkeuriglijk zal bepaald zijn. De andere is dat 'er geene ſteden van enige aanmerklijke grootte zijn, wijl de wooningen der inboorlingen vrij gelijklijk in kleine dorpen overal rondom hunne kusten verſpreid zijn. Het is op deezen grond dat ik eene ruuwe berekening zal waagen van het aantal zielen op deeze groep eilanden.

De *Karakakooa-Baai* aan *Owhyhee* is drie Engelſche mijlen breed en bevat vier dorpen, elk door malkanderen gerekend van omtrent tagtig huizen, dat is in het geheel driehonderd twintig, behalven een aantal hier en daar verſpreid ſtaande wooningen, die het geheel getal tot driehonderd vijftig zullen brengen. Naar de menigvuldige gelegenheden, welke ik had om daarnaar te verneemen, ben ik overtuigd dat zes perſoonen voor elk huis eene maatige rekening is, zoo dat, volgens deeze berekening, het land om de baai tweeduizend

zend eenhonderd zielen bevat. Hierbij moet men volgen vijftig gezinnen, of driehonderd zielen, welke ik reken omtrent het getal te zijn van degeene, die in de binnenlanden in hunne plantagieën bezig zijn, dat in het geheel tweeduizend vierhonderd maakt. Zoo men dit getal op de geheele uitgeſtrektheid van de kust rondom het eiland toepast, en 'er een vierde voor de onbewoonde deelen aftrekt, zal men bevinden dat het honderd vijftig duizend zielen bevat. Volgens dezelfde wijze van rekenen zullen de overige eilanden bevonden worden de volgende aantallen zielen te bevatten:

Owhyhee	150,000
Mowee	65,400
Woahoo	60,200
Atooi	54,000
Morotooi	36,000
Oneeheow	10,000
Ranai	20,400
Oreehoua	4,000
In het geheel een getal van	400,000

Ik ben vrij zeeker dat ik, in deeze berekening, de waarheid in het geheel beloop niet ben te boven gegaan. Als men het aantal, dat wij op *Owhyhee* onderſtellen, vergelijkt met de bevol-

king van *Otahiti*, gelijk die door Doctor FORSTER is opgegeeven, zal deeze berekening zeer laag bevonden worden. De evenredigheid van kust is op het laatst eiland tot dat van *Owhyhee* flechts als een tot drie; hij bepaalt het getal inwooneren op *Otahiti* op honderd een en twintig duizend, en vijfhonderd, fchoon het, volgens zijne eigen beginzelen, eens zoo fterk moest wezen. Nog meer, als men het vergelijkt met de middelbaare bevolking van de Europafche landen, zal de evenredigheid ten voordeele van de laatfte zijn omtrent als twee tot een.

Ondanks het onherftelbaar verlies, dat wij door de oploopendheid en het geweld van dit volk leeden, moet ik egter hun gedrag in het algemeen dat recht doen van te erkennen dat zij van den zagtften en vriendfchaplijkften aart zijn, even zeer verwijderd van de groote ligtvaerdigheid en ongeftadigheid der Otahitiers als van de ernftige deftigheid en ingetogenheid van de *Vrienden-Eilanders*. Zij fchijnen met elkanderen in de grootfte eensgezindheid en vriendfchap te leeven. De vrouwen, die kinderen hadden, muntten uit in tedere en aanhoudende zorg voor dezelve, en de mannen verleenden haar dikwerf hunne hulp in deeze huislijke plichten met eene gewilligheid, die hun hart eer aandoet.

Ik moet egter aanmerken dat zij veel te kort fchieten bij de andere eilanders in die beste toets

van

van beſchaaving, eerbied voor de vrouwen. Deeze zijn hier alleen niet beroofd van het recht van met de mannen te mogen eeten, maar de beste ſoorten van ſpijzen zijn voor haar *getabood*, of haar verboden. Het is haar niet geoorloofd ſpek, ſchildpad, verſcheiden ſoorten van visch, en ſommige ſoorten van plataanen te eeten, en men verhaalde ons dat een arm meisjen verſchriklijk ſlagen gekregen had, omdat zij bij ons aan boord van eene van deeze verboden ſpijzen gegeeten had. In haar huislijk leven ſchijnen zij bijna geheel op zigzelve te blijven, en, ſchoon wij geene voorbeelden van perſoonlijke mishandelingen zagen, was het egter klaar dat men haar weinig achting of beleefdheid betoonde.

De groote gastvrijheid en vriendlijkheid, met welke wij door hen ontvangen wierden, zijn reeds dikwijls vermeld geworden; ook maaken deeze het voornaamst gedeelte van onze verrigtingen met hun uit. Zoo dikwijls wij aan land kwamen, was 'er een aanhoudend gedrang om de voorſte te wezen om ons kleine geſchenken te doen, ons ververſchingen te brengen, of ons enig ander blijk van hunne achting te geeven. De oude lieden ontvongen ons altoos met vreugde-traanen, ſcheenen zeer verheugd als men hun toeliet ons aanteraaken, en maakten geduuriglijk vergelijkingen tusſchen zigzelve en ons, met de ſterkſte blijken van nederigheid. De jonge vrou-

wen waren niet minder vriendlijk en aanvallig, en waren zonder de minſte bepaaling aan ons verknogt, tot dat zij, ondanks alle onze poogingen om zulks voortekoomen, bevonden dat zij reden hadden om zig zulks te beklaagen.

Ik moet egter de ſchoone kunne het recht doen van 'er bij te voegen dat deeze juffers waarſchijnlijk alle van de laage klaſſe des volks waren; want ik ben zeer geneigd te gelooven dat wij, geduurende ons verblijf onder hen, geene vrouw van rang gezien hebben, uitgezonderd die weinige, welker naamen in den loop van dit verhaal genoemd worden.

Hunne natuurlijke vatbaarheid ſchijnt geenzints beneden het gewoon peil van het menschlijk geſlacht te zijn. Hunne vorderingen in den landbouw en de volkoomenheid hunner manufactuuren zijn voorzeeker in evenredigheid van de omſtandigheden van hunnen toeſtand en de natuurlijke voordeelen, die zij genieten. De gretige nieuwsgierigheid, waarmede zij het werk van onze wapenſmid aanzagen, en de veelerleie middelen, welke zij uitgevonden hadden, zelfs voor wij die eilanden verlieten, om het ijzer, dat zij van ons gekregen hadden, te bewerken tot zulke gedaanten, als best tot hunne oogmerken dienſtig waren, zijn ſterke blijken van hunne leerzaamheid en ſchranderheid.

Onze ongelukkige vriend KANEENA bezat eenen

eenen graad van oordeelkundige nieuwsgierigheid en eene ſnelheid van begrip, die zelden onder dit volk gevonden wierd. Hij vernam zeer naauwkeurig naar onze zeden en gewoonten, vroeg naar onzen Koning, naar den aart onzer regeeringsvorm, naar ons aantal, naar onze wijze van ſchepen te bouwen, naar onze huizen, naar de voortbrengzelen van ons land, of wij oorlogen hadden, met wien en bij welke gelegenheden en hoe zij gevoerd wierden; wie onze God was, en veele andere vraagen van dien aart, die een veel omvattend verſtand te kennen gaven.

Wij ontmoeteden twee voorbeelden van perſonen, die in hun verſtand gekrenkt waren, de een was een man op *Owhyhee*, de andere eene vrouw op *Oneeheow*. Het ſcheen uit de bijzondere zorgvuldigheid en achting, die men hun bewees, dat het gevoelen dat zij door de godheid worden ingeblaazen, die onder de meeſte natiën van het Oosten heerscht, alhier ook is aangenoomen.

Schoon men geen ſtellig bewijs heeft dat de gewoonte van de lighaamen hunner vijanden opteeeten, op de Zuid-Zee-Eilanden in zwang is, behalven op *Nieuw-Zeeland*, is het egter zeer waarſchijnlijk dat zij op alle dezelve oorſpronglijk geheerscht heeft. Het offeren van menschlijke ſlachtoffers, dat baarblijklijk een overſchot van deeze afgrijslijke gewoonte ſchijnt te zijn, is bij deeze eilanders nog algemeen in zwang, en het is

gemaklijk te begrijpen waarom de Nieuw-Zeelanders deeze gewoonte van menſchen-vleesch te eeten, die waarſchijnlijk het laatſte bedrijf van deeze ſchriklijke plechtigheid uitmaakten (*), langer hebben behouden dan de overige volkeren van hunnen ſtam, die in zagter en vruchtbaarer luchtſtreeken gezeten waren. Alzoo de bewooners van de *Sandwich-Eilanden* voorzeeker meer gelijkenis hebben met de Nieuw-Zeelanders, zoo in hunne perſoonen als hunnen aart, dan enig ander volk van dezen ſtam, had de Heer ANDERSON een ſterk vermoeden dat zij, gelijk deeze, zig nog op menſchen-vleesch blijven vergasten. Het bewijs, waarop hij dit gevoelen grondt, is zeer naauwkeurig opgegeeven in het tiende hoofdſtuk van het derde Boek deezer reize; doch, alzoo ik al-

(*) Zoude het wel zoo uitgemaakt zijn als de Heer KING alhier ſchijnt te denken, dat de gewoonte van menſchen te eeten oorſpronglijk ſlechts het laatſte bedrijf van het offeren van menſchen ware? Zou dit affchuwelijk maal, dat ſchier bij alle volkeren der aarde in den tijd van hunne eerſte ruuwheid in zwang was, altoos door godsdienstbegrippen worden veroorzaakt en van dezelve onaffcheidelijk zijn? Deeze vraag is misſchien eene der gewigtigſte die den gang van 's menſchen geest en de geſchiedenis van het menschlijk geſlacht betreffen, daar derzelver beſliſſing eene zoo onmiddelbaare betrekking op de oorſprong aller godsdienſten heeft.

G. FORSTER.

altoos grootlijks aan de juistheid van zijne gevolgtrekkingen twijfelde, zal het niet ongepast zijn dat ik deeze gelegenheid waarneem om de gronden op te geeven, waarop ik het waage van hem te verſchillen. Omtrent het bericht, dat wij van de inboorlingen zelve ontvongen, zal ik alleenlijk zeggen dat bijna alle officiers aan boord zig groote moeite gaven om tot de kennis van eene zoo merkwaerdige omſtandigheid te koomen, en dat zij, uitgezonderd in de twee voorbeelden, door den Heer ANDERSON bijgebragt, onveranderlijk het beſtaan van zulk eene gewoonte onder hen bleeven ontkennen. Men kan niet tegenſpreeken dat de kunde van den Heer ANDERSON in hunne taal, die grooter was dan die van iemand op beiden de ſchepen, zeekerlijk een groot gewigt aan zijn gevoelen moet bijzetten; maar ik moet ook aanmerken dat ik, die tegenswoordig was toen hij den man ondervroeg, welke het ſtukjen gezouten vleesch, in doek gewonden, had, zeer ſterk getroffen wierd dat de tekenen, van welke hij gebruik maakte, niets meer beduidden dan dat het om te eeten was, en dat het zeer aangenaam of gezond voor de maag was. In dit gevoelen wierd ik verſterkt door eene omſtandigheid, die tot onze kennis kwam na den dood van mijnen waerdigen en ſchranderen vriend, namelijk dat bijna elk der inboorlingen van deeze eilanden een klein ſtuk ſterk gezouten ſpek of in zijne kalebas, of in

een ſtuk doek gewonden en aan zijnen middel gebonden bij zig droeg, en voor eene groote lekkernij hield, waarvan zij gewoon waren nu en dan te proeven. Wat de belemmering van den jongen betrof (die niet meer dan zestien of agttien jaaren oud was) niemand kon daar over verwonderd zijn, als hij de gretige en ernſtige wijze zag, waarop de Heer ANDERSON hem ondervraagde.

Het bewijs, getrokken uit het werktuig met haaien-tanden, dat omtrent van hetzelfde maakzel is als die, welke op *Nieuw-Zeeland* gebruikt worden om de lighaamen hunner vijanden op te ſnijden, is veel moeijelijker te wederleggen. Ik geloof dat het eene ontwijfelbaare waarheid is dat dit mes, als het zoo genoemd mag worden, door hen nooit gebruikt wordt tot het ſnijden van het vleesch van andere dieren. Doch alzoo de gewoonte van menschlijke offerhanden te offeren en van de lijken der geſneuvelden te verbranden alhier nog heerscht, is het niet onwaarſchijnlijk dat dit werktuig bij deeze plechtigheden gebruikt wordt. Ik ben over het geheel ſterk geneigd te denken, en wel voornamelijk uit deeze laatſte omſtandigheid, dat deeze afgrijslijke gewoonte nog maar kort geleden op deeze en andere eilanden in de Zuid-Zee is opgehouden. OMAI, over deeze zaak naauwkeurig ondervraagd wordende, bekende dat zij in de zieding en woede van wraakzugt ſomtijds het vleesch van hunne verſlagen vijanden met hun-

hunne tanden verſcheurden, maar ontkende ſtellig dat zij het immer aten. Dit kwam zeekerlijk zoo nabij als mogelijk was; maar aan den anderen kant is zijne ontkenning een ſterk bewijs dat dit gebruik tegenswoordig is opgehouden, naardien op *Nieuw-Zeeland*, daar het nog in zwang is, de inwooners nooit de minſte zwaarigheid maakten om het te bekennen. (*).

De bewooners van deeze eilanden verſchillen van die der *Vrienden-Eilanden* daarin dat zij bijna algemeen hunne baarden laaten groeijen. Daar waren wel is waar enige weinige, onder welke de oude Koning, die den hunnen kort afſneeden, en andere; welke dien alleen op de boven-lip droegen. Men ziet hier ook dezelfde verſcheidenheid in de wijze van het hair te draagen als bij de andere Zuid-Zee eilanders, en behalven dat hebben zij eene mode, die, zoo verre wij weeten, aan hun bijzonder eigen is. Zij ſnijden het hair ter wederzijde van het hoofd kort af tot aan de ooren, eene reep van eene kleine handbreedte van het voorhoofd tot aan den nek laatende ſtaan, dat, als

(*) Daar, gelijk bekend is, ook beſchaafde volkeren, als zij in de uiterſte woede geraakten, hunne vijanden ſomtijds met de tanden verſcheurd hebben, kan men diergelijke hartstogtlijke daaden zoo veel te minder tot bewijzen tegens deeze eilanders gebruiken.

G. FORSTER.

als het hair dik en kroes is, de gedaante van de kam der oude helmen heeft. Andere draagen veel valsch hair, dat in lange vlegten langs hunne ruggen ſlingert, gelijk de afbeelding van de bewooneren van *Hoorn-Eiland* in DALRYMPLES *Reizen*, en andere binden het weder in eene enkele bos, bijna zoo groot als het hoofd, op de kruin vast, en ſommige in vijf of zes afzonderlijke bosſen. Zij beſmeeren hun hair met eene graauwe leem, met tot poeder gewreven ſchulpen vermengd, die zij in ballen bewaaren en tot eene ſoort van zagt deeg kaauwen, als zij 'er gebruik van moeten maaken. Dit houdt het hair glad, en verandert het met den tijd tot eene bleek geele kleur.

Beiden kunnen draagen hals-ringen van ſnoeren kleine ſchulpen van gemengelde kleuren, en een verſierzel van gedaante als het oor van eene kom, omtrent twee duimen lang, en een' halven duim breed, van hout, ſteen of yvoir (*) gemaakt, fraai gepolijst, dat aan den hals wordt gehangen aan fijne draaden van gevlogten hair, ſomtijds honderdvoud verdubbeld. In plaats van dit verſierzel draagen ſommige op hunne borst een klein menſchen beeldjen, van been gemaakt, dat op dezelfde wijze is opgehangen.

De

(*) Vergelijk X. Deel bladz. 361.

VERTAALER.

De waaier of vliegen-verjaager is ook een verſierzel, dat door beiden de kunnen gedragen wordt. De gemeenſte worden gemaakt van de vezelen van de kokos-noot, los in bosſen, aan het eind van een glad gepolijst hand-vatzel gebonden. De ſtaert-vederen van den haan en van den keerkring-vogel worden 'er ook toe gebezigd; maar de kostbaarſte zijn die, welke een handvatzel hebben, van beenderen van de armen of beenen van eenen in den ſtrijd verſlagen vijand gemaakt, die zeer zorgvuldig bewaard worden, en van den vader op den zoon overgaan als zegetekenen van onſchatbaare waerde.

De gewoonte van het lighaam te *tatoueeren* of te beprikken hebben zij met de overige inboorvan de Zuid-Zee eilanden gemeen, (*) maar het is alleen op *Nieuw-Zeeland* en de *Sandwich-Eilanden* dat zij het aangezigt beprikken. Daar is ook tuſschen de twee laatſte dit onderſcheid dat het op de eerſte eilanden in ſierlijke draaiende kringen, en op de laatſte in regte lijnen, elkanderen in regte hoeken doorſnijdende, geſchiedt. De handen en armen van de vrouwen zijn ook zeer net getekend, en zij hebben eene zonderlinge gewoonte onder hen, waarvan wij de beduidenis niet kon-

(*) Dit moet verſtaan worden van de blanke raſſen; van de zwarte beprikt zig geene.

G. FORSTER.

konden verneemen, namelijk het beprikken van de punt van de tong der vrouwen.

Uit enige berichten, welke wij ontvongen omtrent de gewoonte van het beprikken, zijn wij geneigd te denken dat zij dikwijls geſchiedt als een teken van rouw bij den dood van een opperhoofd of enige andere ongelukkige gebeurtenis; want men zeide ons dikwijls dat zulk een bijzonder teken ter gedagtenis van zulk een opperhoofd was; en zoo ook van de andere. Ik moet hier ook nog aanmerken dat die van de laagſte klaſſe dikwijls beprikt zijn met een teken, dat hen onderſcheidt als den eigendom der verſchillende opperhoofden, welken zij toebehooren.

De kleeding der mannen beſtaat gemeenlijk ſlechts uit een ſtuk doek, de *maro* genaamd, omtrent tien of twaalf duimen breed, dat zij tusſchen de beenen doorhaalen en om den middel vast binden. Deeze is de gewoone kleeding van alle rangen. Hunne matten, van welke ſommige fraai gewerkt zijn, zijn van verſchillende grootte, maar meest omtrent vijf voeten lang en vier breed. Deeze werpen zij over hunne ſchouderen en brengen dezelve naar vooren; maar zij worden zelden gebruikt dan in tijden van oorlog, tot welk einde zij ook beter geſchikt ſchijnen dan tot gewoon gebruik, zijnde van een dik en zwaar zaamenweefzel en in ſtaat om den ſlag van eenen ſteen of van enig ſtomp wapen te breeken. Zij gaan gemeenlijk bar-

barrevoets, behalven wanneer zij over de uitgebrande ſteenen gaan, wanneer zij hunne voeten met eene ſoort van broozen van touwen, van de vezelen van kokos-nooten gevlogten, bewinden. Zoodanig is de gewoone kleeding van deeze eilanders; maar zij hebben nog eene andere, voor h[illegible]e opperhoofden g[illegible]ſchikt, en bij plechtige gel[illegible]nheden gebruikt wordende, beſtaande uit eenen mantel en helm van vederen, die in het ſtuk van fraaiheid en pragt de werken van de ſchranderſte natie in de waereld bijna evenaart. Alzoo deeze kleeding reeds zeer naauwkeurig en omſtandig beſchreven is, (*) heb ik 'er alleen bij te voegen dat deeze mantels van verſchillende lengten gemaakt worden naar den rang van dengeenen, die dezelve moet draagen, reikende ſommige niet laager dan den middel, en andere op den grond ſleepende. De meerdere opperhoofden hebben ook eenen korten mantel, naar den eerſten gelijkende, van de lange ſtaert-vederen van den haan, den keerkring- en fregat-vogel, met eenen breeden rand van de kleine roode en geele vederen (†) en eene hals-kraag van dezelfde vederen. An-

(*) X. Deel bladz. 323.

(†) De geele vederen worden genoomen van het donkerkleurig Boomkruipertjen *Certhia obſcura*, *ſyſth.* GMELIN, en de roode van het carmoſijne Boomkruipertjen *Certhia coccinea*.

VERTAALER.

Andere wederom zijn van geheel witte vederen gemaakt met gemengelde randen. De helm is met ſterk teen-werk gevoêrd, dat in ſtaat is om den ſlag van een wapen te breeken en baarblijklijk daartoe geſchikt is.

Deeze gevederde mantels ſcheenen zeer ſchaarsch en ſlechts voor lieden van den hoogſten rang geſchikt te zijn, en alleen door de mannen gedraagen te worden. Geduurende den gantſchen tijd, dien wij in de *Karakakooa-Baai* doorbragten, zagen wij dezelve ſlechts bij drie gelegenheden gebruiken, namelijk bij de merkwaerdige plechtigheid van TERREEOBOOS eerſte bezoek aan de ſchepen; door enige opperhoofden, die aan land onder het volk gezien wierden toen Kapitein COOK gedood wierd; en nog eens toen EAPPO ons zijne beenderen bragt.

De naauwkeurige overeenkomst van deeze kleedij met den mantel en helm, welke weleer door de Spanjaarden gedraagen wierden, was te treffende om onze nieuwsgierigheid niet op te wekken, om onderzoek te doen of 'er ook enige waarſchijnlijke gronden waren om te ſtellen dat dezelve van hun ontleend ware. Na alles wat in ons vermogen was aangewend te hebben om over deeze zaak naricht in te winnen, bevonden wij dat zij van geen eene andere natie onmiddelijk kennis droegen, en dat 'er ook onder hen geene overleveringen waren dat deeze eilanden te vooren

ooit

ooit door zulke ſchepen als de onze bezogt waren. Edoch, ſchoon wij daaromtrent niets konden verneemen, ſchijnt mij de ongewoone gedaante van deeze kleedij toe een genoegzaam bewijs te zijn dat zij van Europeaanſche oorſprong is, vooral als ik daar nog eene andere omſtandigheid bij voeg, namelijk dat het eene zonderlinge afwijking is van de algemeene gelijkenis van kleeding, die onder alle de takken van deezen door de Zuid-Zee verſpreiden ſtam heerscht. Dit beſluit moest ons wel doen koomen tot de onderſtelling van de ſchipbreuk van den eenen of anderen vrijbuiter, of van het een of ander Spaansch ſchip in de nabuurſchap van het eiland; doch als men zig herinnert dat de koers van de Spaanſche koopvaardijſchepen van *Acapulco* naar de *Manilles* in hunne uitvaart ſlechts weinige graaden ten Zuiden van de *Sandwich-Eilanden*, en op hunne t'huis-reis weinige graaden ten Noorden van dezelve ligt, zal deeze onderſtelling niet in het minst onwaarſchijnlijk voorkoomen.

De gewoone kleedij der vrouwen heeft zeer veel gelijkenis met die der mannen. Zij winden een ſtuk doek om den middel, dat ter halver weg de dijen nederhangt, en ſomtijds vertoonden zij zig, in de koelte van den avond, met losſe ſtukken fijn doek over haare ſchouderen hangende, gelijk de vrouwen op *Otahiti*. De *pau* is eene andere kleeding, die zeer veel door jonge meisjens

gedraagen wordt. Zij beſtaat uit de dunſte en fijnſte ſoort van doek, verſcheiden maalen om den middel gewonden, en tot op de beenen nederhangende, zoo dat zij naar eene korte vrouwen onderrok gelijkt. Haar hair is van agteren kort afgeſneden, en naar vooren opgeſtreeken, gelijk de gewoonte is onder de Otahitiers en Nieuw-Zeelanders, die alle in dit opzigt van de vrouwen op de *Vrienden-Eilanden* verſchillen, die haar hair lang draagen. (*) Wij zagen egter eene vrouw in de *Karakakooa-Baai*, welker hair op eene zeer zonderlinge wijze gekapt was; het was van agteren opgeſlaagen tot over het voorhoofd en dan weder naar agteren omgevouwen, zoo dat het het aangezigt overſchaduwde, gelijk een mutsjen met een klep.

Haare hals-kettingen zijn van ſchulpen, of van eene harde, blinkende, roode beziē (†) gemaakt, en zij draagen daarbij ook ſlingers van gedroogde bloemen van de Indiaanſche Maluwe, en nog een ander fraai verſierzel, *eraie* genaamd, dat gemeenlijk om den hals gedaan wordt, maar ſomtijds als een ſlinger om het hair wordt gebonden en

(*) Niet alle, maar ſlechts de voornaamſte.

G. FORSTER.

(†) Miſſchien de boonen van de *abrus precatoria*, of roode weeg- of weesboontjens, die door onze vrouwen ook gedraagen worden.

G. FORSTER.

en ſomtijds op beiden deeze wijzen te gelijk gedraagen wordt, gelijk aan de afbeelding van de vrouw van de *Sandwich-Eilanden* Pl. CXXI** kan gezien worden. Het is een wrong van de dikte van een vinger, op eene aardige wijze van zeer kleine vedertjens gemaakt, zoo digt in een geweeven, dat de oppervlakte zoo glad is als die van het rijkst fluweel. De grond was gemeenlijk rood met beurtelingſche ringen van groen, geel en zwart. Haare arm-ringen, die ook van eene groote verſcheidenheid en van zeer bijzondere ſoorten waren, zijn reeds beſchreven geworden.

Op *Atooi* draagen ſommige vrouwen kleine afbeeldingen van ſchildpadden, net van hout of yvoir (*) gemaakt, welke aan haare vingeren wierden gebonden op de wijze als wij ringen draagen. Waarom dit dier dus bijzonder wordt onderſcheiden laat ik voor de giſſingen der nieuwsgierige over. Zij hebben ook een verſierſel, van ſchulpen gemaakt, in reien op eenen grond van ſterk netwerk vast gemaakt, zoo dat zij, als zij bewoogen worden, tegens elkanderen kletteren, welke de mannen en vrouwen, als zij danſen, om den arm of den enkel of onder de knie aanbinden. Zij gebruiken in plaats van ſchulpen ſomtijds honden

(*) Vergelijk X Deel bladz. 361.

den tanden, en eene harde roode bezie, naar die van de ſteek-palm gelijkende. (*)

Ik moet nu nog ſpreeken van een ander verſierzel (als men het zoo noemen kan) welks gedaante beter uit de hier bij gevoegde plaat dan uit eene beſchrijving zal begrepen worden. (†) Het is eene ſoort van masker, van eene groote kalebas gemaakt, met gaten 'er in voor den neus en de oogen. De kruin wierd vol kleine groene takjens geſtooken, die van verre het voorkoomen van eene fierlijke flodderende pluim hadden, en van onderen hongen ſmalle ſtrookjens doek, naar eenen baard gelijkende. Wij zagen deeze maskers ſlechts tweemaalen draagen, en beiden reizen door een aantal volks dat te zaamen in eene kano zat, die aan boord van het ſchip kwam, en dat lachte en grappen maakte. Of zij ook gebruikt worden tot verdediging van het hoofd tegens ſteenen, waartoe zij best geſchikt ſchijnen, of in enige van hunne openbaare ſpelen, dan of zij enkel tot zulke potſen moeten dienen, konden wij niet te weeten koomen.

Men heeft reeds een en andermaal aangemerkt dat de inboorlingen van de *Sandwich-Eilanden* in hunne zeden en gewoonten nader bij de Nieuw-Zee-

(*) Misſchien ook weegboontjens.

G. FORSTER.

(†) Pl. CXXII** en CXXIII**.

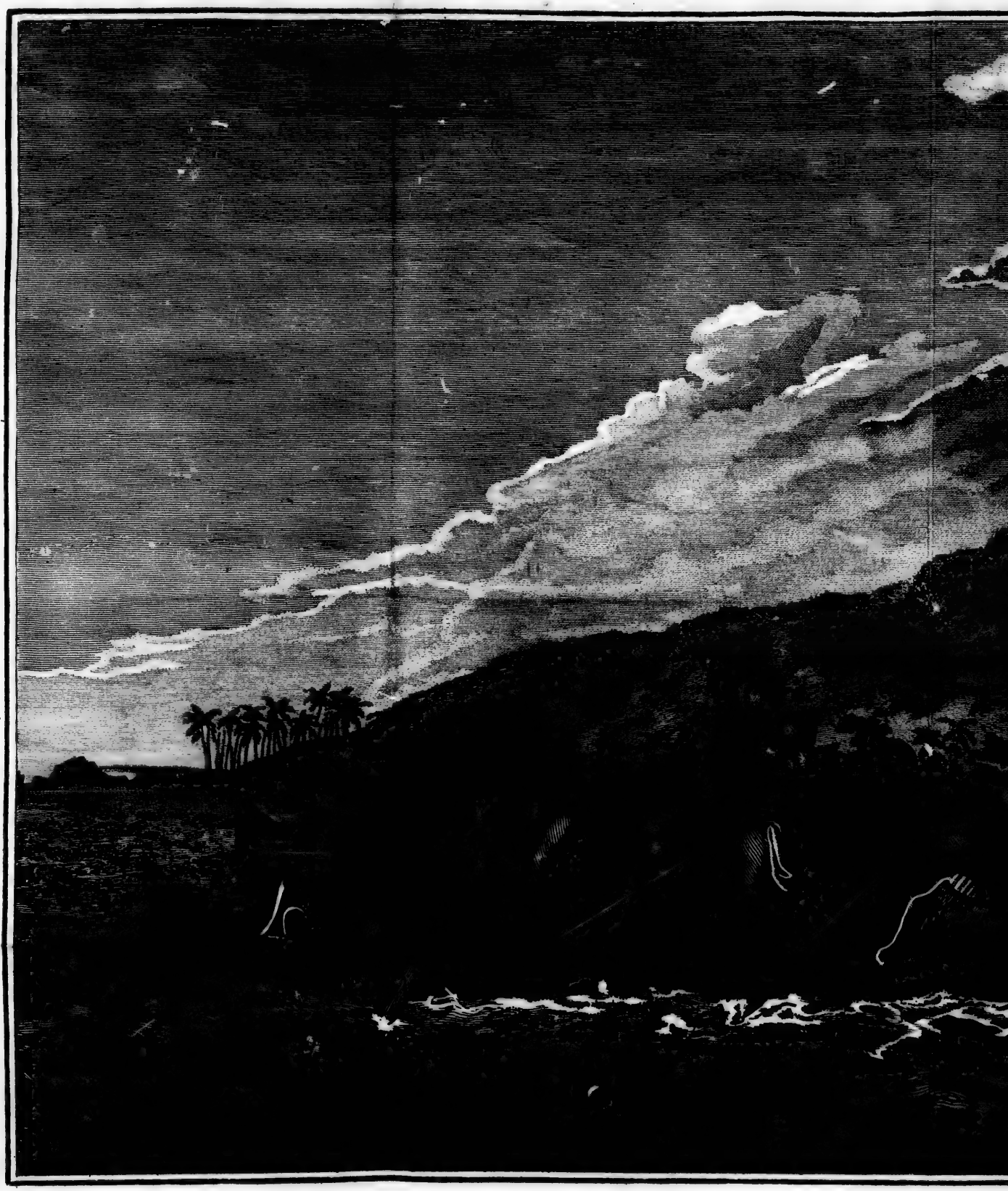

PRAAUW VAN DE SANDWICH'S EILAN

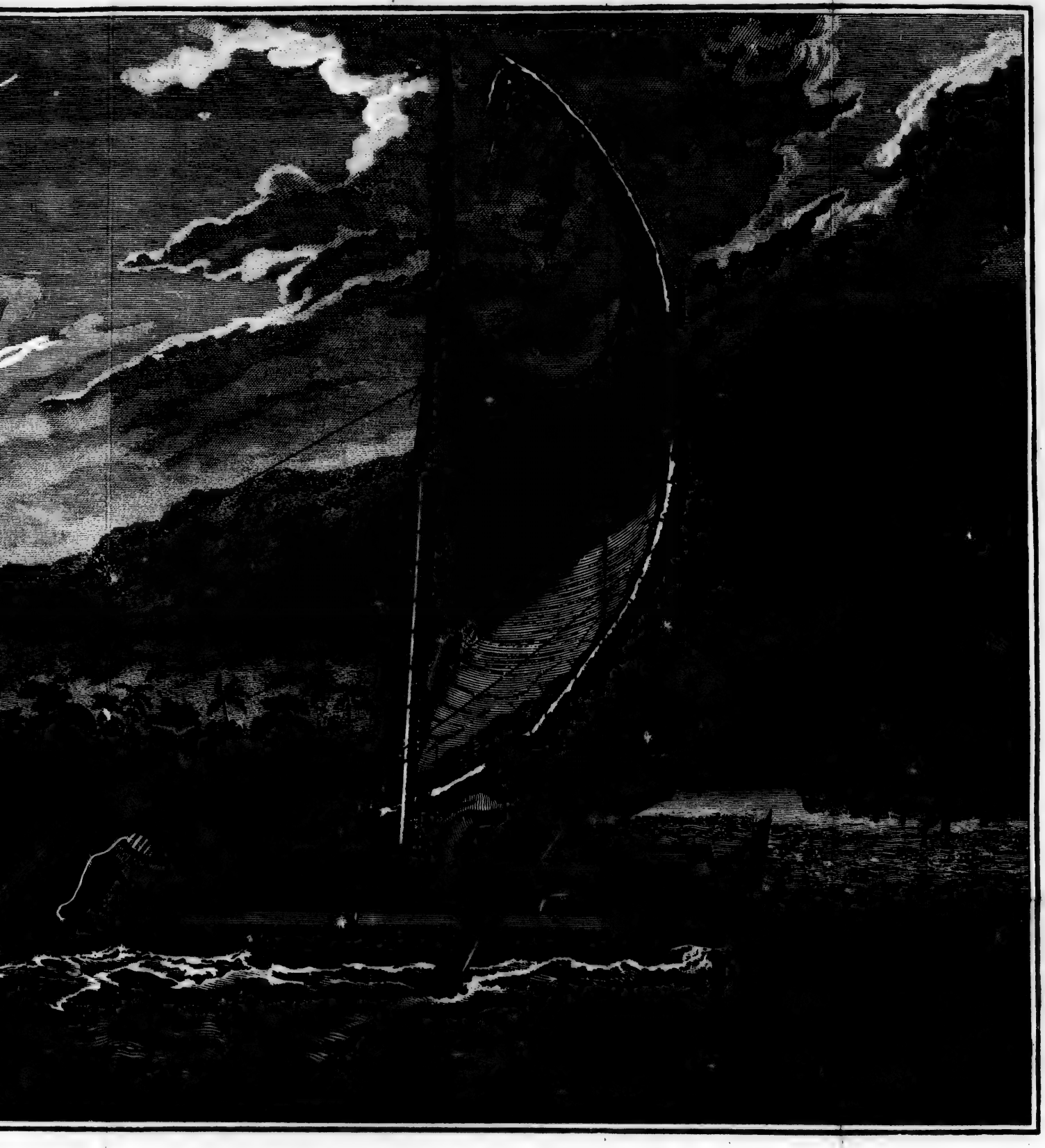

H'S EILANDEN, MET GEMASKERDE ROEIJERS.

EEN
EI

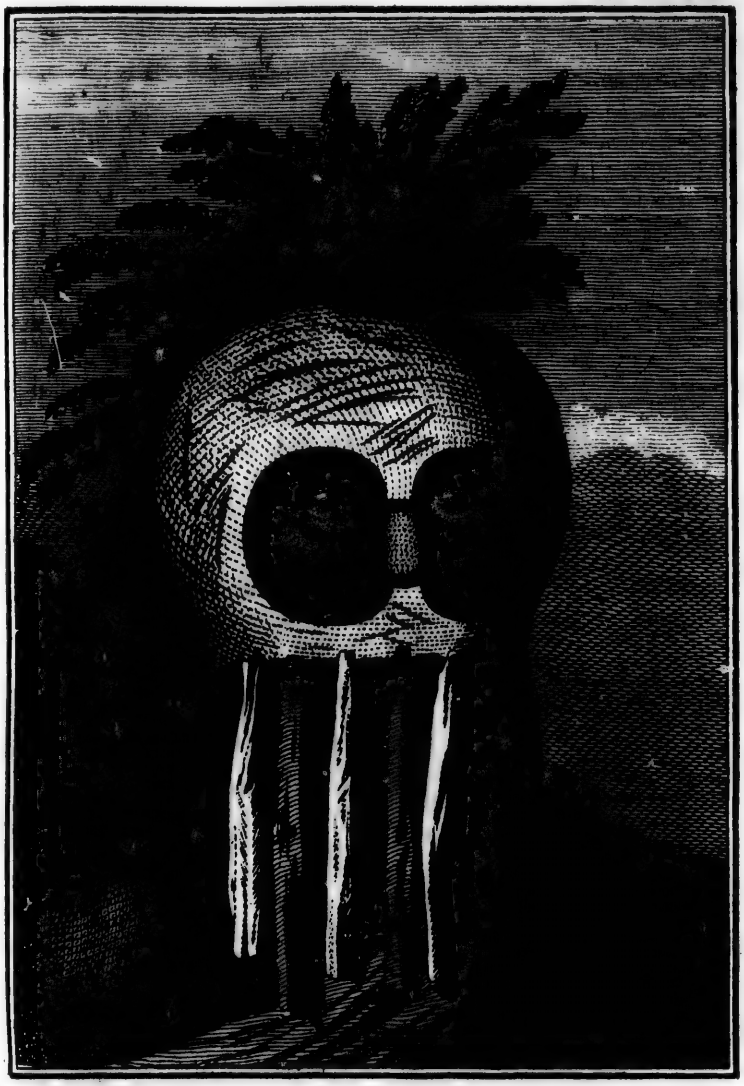

EEN MAN VAN DE SANDWICH-EILANDEN
MET EEN MASKER

Zeelanders koomen dan bij een van hunne minder afgelegen nabuuren van de *Societeit-* of *Vrienden-Eilanden*. Dit is in niets beter te zien dan in hunne gewoonte van bij elkanderen in vlekken of dorpen te leeven, die omtrent van honderd tot twee honderd huizen bevatten, vrij digt bij elkanderen gebouwd, zonder enige orde en met een ſlingerend pad 'er tusſchen door loopende. Zij zijn gemeenlijk naar den zee-kant met losſe afzonderlijke muuren verſterkt, die waarſchijnlijk tot beſchutting en tot verdediging gebouwd zijn. Het maakzel van hunne huizen is reeds beſchreven. Zij zijn van verſchillende grootte, van agttien voeten lang en twaalf breed tot vijf en veertig voeten lang en vier en twintig breed. Daar zijn enige die nog grooter zijn, namelijk vijftig voeten lang en dertig breed, en aan het een eind geheel open. Deeze waren, zeiden zij, voor reizigers en vreemdelingen beſtemd, die aldaar ſlechts een kort verblijf hielden.

Bij de beſchrijving van hun huisraad, door Kapitein COOK reeds naauwkeurig opgegeeven, heb ik alleenlijk te voegen dat aan het een eind matten liggen, waarop zij ſlaapen, met houten oor-kusſens, of ſlaap-ſtoeltjens, naauwkeurig naar die van de Chineezen gelijkende. Voor enige van de beste huizen is eene werf, die net omtuind is met hekwerk, met kleiner huizen in de rondte voor hunne bedienden. Op deeze voorplaats eeten

zij gemeenlijk en zij zitten 'er over dag. In de zijden der bergen en in de ſteile rotſen zagen wij ook verſcheiden holen of kelders, die bewoond ſcheenen te zijn, doch alzoo de ingang met teenwerk geſloten was, en wij ook binnen in het eenigſte, dat wij bezogten, eenen ſteenen muur dwarsch door hetzelve gemaakt vonden, denken wij dat zij voornamelijk beſtemd zijn tot wijk-plaatſen, in gevalle van eenen vijandlijken aanval.

Het voedzel van de laage klaſſe des volks beſtaat hoofdzaaklijk uit visch en gewaſſen, als yams, aronswortelen of aardappelen, tarrow, platanen, ſuikerriet en brood-vrugt. Hierbij voegen die van hoogeren rang varkens- en hondenvleesch, op dezelfde wijze klaar gemaakt als op de *Societeit-Eilanden*. Zij eeten ook hoenderen van dezelfde tamme ſoort als de onze; maar zij zijn 'er niet menigvuldig en ook bij hen niet veel geacht. Kapitein COOK heeft opgemerkt dat de broodvrugt en yams bij hen ſchaarsch ſcheenen, en voor groote zeldzaamheden gerekend wierden. Bij ons tweede bezoek bevonden wij het anders; het is dan ook zeer waarſchijnlijk dat, naardien deeze vrugten gemeenlijk binnen 's lands geplant worden, de inboorlingen den tijd niet gehad hadden om die naar ons af te brengen, geduurende ons kort verblijf in de *Wymoa-Baai*. Zij zouten en bewaaren hunne visch in kalabaſſen, niet,

ge-

gelijk wij eerst dagten, om voorraad op te leggen tegens eene kortſtondige ſchaarschheid, maar omdat zij veel van gezouten ſpijzen houden; want wij bevonden ook dat de *Erees* gewoon waren ſtukken ſpek op dezelfde wijze te pekelen en het voor eene groote lekkernij hielden.

Hunne kookerij is dezelfde als die wij beſchreven hebben als op de andere Zuid-Zee Eilanden plaats hebbende; en ſchoon Kapitein COOK klaagt over de zuurheid van hunne tarrow-koeken, moet ik, om de veele lekkere maalen, die zij ons in *Karakakooa-Baai* verſchaft hebben, recht te doen, verlof vraagen om dezelve van dien algemeenen blaam te ontheffen, en te verklaaren dat ik nooit betere gegeeten heb, zelfs op de *Vrienden-Eilanden.* Het is egter opmerkenswaerdig dat zij de konst om de brood-vrugt te bewaaren en het zuur-deeg van dezelve, *Maihee* genaamd, te maaken, nog niet uitgevonden hadden, gelijk op de *Societeit-Eilanden*, en het gaf ons eenig genoegen dat wij hun, voor hunne groote vriendlijkheid en gastvrijheid t'ónswaarts, dit nuttig geheim konden leeren. Zij zijn zeer zindelijk op hunne maaltijden, en hunne wijze van vleesch, groenten en vrugten klaar te maaken wierd door ons alle geoordeeld de onze verre te overtreffen. (*) De Opperhoofden beginnen hun-

(*) Om deeze loffpraak behoorlijk te waardeeren moet

hunne maalen altijd met eene zekere hoeveelheid trekzel van peper-wortel, op de gewoone wijze gebrouwen. De vrouwen eeten afgezonderd van de mannen, en haar is het gebruik van ſpek, ſchildpad en bijzondere ſoorten van plataanen *getabood* of verboden. Zij weigerden egter niet in ſtilte ſpek met ons te eeten, maar nooit hebben wij haar kunnen overhaalen de twee laatſte ſpijzen aanteraaken.

De wijze van hunnen tijd te beſteeden koomt ons zeer eenvoudig voor, zonder veel afwisſeling toe te laaten. Zij ſtaan met het opgaan van de zon op, en gaan, na de koelte van den avond genoten te hebben, weinige uuren na zonne-ondergang ter rust. Het maaken van kanos en matten is de bezigheid der *Erees*; de vrouwen houden zig bezig met doek te maaken, en de *Towtows* werken voornamelijk in het veld en visſchen. Hunne ledige uuren worden met verſchillende tijdkortingen geſleten. Hunne jonge meisjens en jongelingen zijn zeer verzot op het dansſen, en bij plechtige gelegenheden houden zij vuist-gevegmen zig herinneren dat de ſcheeps-koks juist niet van de bekwaamſte en nog minder van de zindelijkſte zijn. Ook moet men hierbij in aanmerking neemen dat de Engelſchen in het algemeen de groenten niet goed weeten klaar te maaken.

G. FORSTER.

vegten en worſtelingen op de wijze als op de *Vrienden-Eilanden*, ſchoon zij in alle de: :e opzigten voor de laatſte moeten onderdoen.

Hunne danſen gelijken meer naar die der Nieuw-Zeelanders dan naar die der Otahitiers of Vrienden-Eilanders. Zij worden voorgegaan van een langzaam plechtig gezang, waar in alle mede zingen, terwijl zij hunne beenen beweegen en zagtjens op hunne borſten kloppen op eene wijze en met houdingen, die volmaakt ongedwongen en ſierlijk zijn, en in zoo verre gelijken zij naar de danſen op de *Societeit-Eilanden*. Als dit omtrent tien minuuten geduurd heeft, beginnen de wijs en de beweegingen langzaamerhand te verſnellen, en eindigen eerst als zij zoo vermoeid zijn dat zij niet langer kunnen, welk gedeelte van den dans juist het tegendeel is van dien der Nieuw-Zeelanders, en (gelijk onder deeze) wordt hij, die de hevigſte beweeging doet en het langst uithoudt, als de beste danſer toegejuicht. Ik moet ook aanmerken dat in deezen dans de vrouwen alleen eene rol ſpeelen, en dat het danſen van de mannen ten naastenbij van dezelfde ſoort is als die wij op de *Vrienden-Eilanden* bij de kleine gezelſchappen zagen, en dat misſchien eigenlijker zoude kunnen genoemd worden het verzellen van den zang met overeenkomſtige en ſierlijke beweegingen des geheelen lighaams. Daar wij egter vuistgevegten zagen vertoonen van denzelfden aart als

die, waarop wij op de *Vrienden-Eilanden* onthaald wierden, is het waarſchijnlijk dat zij ook hunne groote plechtige danſen hebben, waarin een groot aantal mannen en vrouwen hunne rol ſpeelen.

Hunne muzijk is ook van ruuwer aart, alzoo zij noch fluiten, noch rietjens, noch andere ſoorten van ſpeeltuigen hebben, ten minſten voor zoo verre wij zagen, dan trommelen van verſchillende grootten. Maar hunne gezangen, die zij in partijen zingen (*) en van eene zagte beweeging met de

(*) Alzoo deeze omſtandigheid van hun zingen in partijen, zeer in twijfel is getrokken door in de muzijk uitmuntend bedreven perſoonen, en uitermaate merkwaerdig zoude zijn, zoo het duidlijk bevestigd ware, is het te beklaagen dat wij het niet met meerder zeekerheid weeten kunnen.

Kapitein BURNEY en de Kapitein van de zee-ſoldaaten PHILLIPS, die beiden tamelijk kundig in de muzijk zijn, zijn van gevoelen dat zij in partijen zingen, dat is te zeggen dat zij te zaamen zingen in verſchillende nooten, die eene aangenaame welluidendheid vormden.

Deeze heeren hebben ſtellig getuigd dat de Vrienden-Eilanders ongetwijfeld hunne rollen beoefenden, voor zij in het openbaar zongen, dat zij een denkbeeld hadden van het nut van verſchillende toonen in het voortbrengen van welluidendheid, en ook dat zij hunne rollen afzonderlijk opzegden en de flegte ſtemmen uitſchooten, voor zij het waagden te ſpeelen voor hun, welke zij voor rechters over hunne bekwaamheid in de muzijk hielden.

In hunne regelmaatige concerten had elk man een bamboes

de armen verzelden, op dezelfde wijze als de Vrienden-Eilanders, deeden eene aangenaame uitwerking.

Het

boes van eene verſchillende longte, die eenen verſchillenden toon gaf; deeze ſloegen zij tegens den grond, en elke zanger herhaalde, geholpen door den toon, door dit ſpeeltuig aangegeeven, denzelfden toon en verzelde dien met woorden, waardoor hij ſomtijds kort, en ſomtijds lang gemaakt wierd. Op deeze wijze zongen zij in choor, en bragten niet alleen *octaven* van malkanderen voort, volgens hunne verſchillende ſoort van ſtem, maar vielen ook op *conſonancen*, die voor het oor niet onaangenaam waren.

Deeze feiten nu omverre te werpen, als men het gezang niet gehoord heeft is een wat moeijelijke taak. En egter is het zeer onwaarſchijnlijk dat een onbeſchaafd volk bij geval in de muzijk-konst tot deezen graad van volkomenheid zoude geraaken, die wij ons verbeelden dat alleen te verkrijgen is door aanhoudende naſpeuring en de kennis van het ſtelzel en de theorie, waarop het zaamenſtellen van muzijk gegrond is. Het ellendig geſchreeuw van onze pſalmzingers ten platte lande, dat met recht voor de laagſte ſoort van veelſtemmig gezang, of het zingen met partijen, mag gehouden worden, kan, hoe ruuw het in de kerken wordt uitgeoefend, niet geleerd worden zonder veel tijd en oefening. Het is dan naauwlijks geloofbaar dat een volk, dat nog half barbaarsch is, uit de natuur tot enige volmaaktheid in de konst zoude koomen, daar men nog zeer twijfelt of de Grieken en Romeinen die, met alle hunne verfijning, in de muzijk wel hebben kunnen bereiken, en welke de Chineezen, die langer beſchaafd geweest zijn dan enig volk op den aardbodem, nog niet uitgevonden hebben.

Zoo Kapitein BURNEY de overeenſtemmingen, welke dit volk zong, in onze nooten hadde opgeſchreven (waartoe hij,

Het is zeer aanmerklijk dat het volk van deeze eilanden groote dobbelaars zijn. Zij hebben een ſpel, dat zeer veel naar ons dam-ſpel gelijkt; doch, als men 'er naar het getal ruiten over mag oordeelen, is het veel ingewikkelder. Het bord is omtrent twee voeten lang en is verdeeld in twee honderd agt en dertig vierkante vakken, waarvan 'er veertien op eene rei ſtaan, en zij gebruiken zwar-

lijk, volgens getuigenis van zijnen vader, die misſchien de grootſte theorist in de muzijk van deeze of enige andere eeuw is, wel in ſtaat was) en zoo deeze overeenſtemmingen zoodanig geweest waren, dat een Europeaansch oor die verdraagen konde, zou de zaak niet langer twijfelachtig geweest zijn; maar nu zou men, naar mijne gedagten, te vermetel willen beſliſſen of dit volk al dan niet het *contrapunt* verſtond, en daarom vrees ik dat dit merkwaerdig vraagſtuk nog als onbeſlist moet beſchouwd worden. (*)

(*) Het gantsch geſchil wordt zeer onbeduidend, zoo dra men in aanmerking neemt dat de muzijk van de eilanders in de Zuid-Zee zig tot een paar geheel eenvoudige wijzen bepaalt. Misſchien kent men daar geene tien verſchillende liederen. Omvang en afwisſeling zou men 'er te vergeefsch in zoeken, ik zwijg van onze *coloraturen*, *paſſagieën*, *cadancen* en toonkunſtige beuzelingen. Of de Griekſche muzijk eenſtemmig of veelſtemmig geweest zij, mag onbeſlist blijven; rijker was zij zeeker door haare twaalf fleutels. Het zoude zeekerlijk dwaas zijn te willen beweeren dat de goede eilanders begrip hadden van de theorie der accoorden; doch om een paar gezangen naar de natuur veelſtemmig te kunnen uitvoeren, hebben zij ſlechts een muzijkaal oor van doen. De tegenwerping dat de Engelſche choor-jongens zoo onleerzaam zijn bewijst niets; want onmuzijkaaler volk dan de Engelſche beſtaat 'er niet; ook hebben zij geene nationaale muzijk.

G. FORSTER.

zwarte en witte ſteentjens, die zij van het een ruitjen in het ander voortſchuiven.

Zij hebben nog een ander ſpel, beſtaande in het verbergen van een' ſteen onder een' ſtuk doek, dat een van de ſpeelers uitſpreidt en zoodanig rimpelt, dat de plaats daar de ſteen ligt moeijelijk te onderſcheiden is. Dan ſlaat de tegenpartijder met een ſtok op die plaats van het kleed, daar hij denkt dat de ſteen ligt, en, alzoo de kans dat hij denzelven zal raaken, zeer veel tegens hem is, worden 'er weddingſchappen van min of meer, naar het vertrouwen op de bekwaamheid van de ſpeelers, voor hem, die den ſteen verbergt, aangegaan.

Zij vermaaken zig ook, buiten deeze ſpelen, dikwijls met wed-loopen tusſchen de jongens en meisjens, en hierop wedden zij ook met veel drift. Ik zag eens een' man in eene allerhevigſte woede, zijn hair uitrukkenden en zig op de borst ſlaanden, nadat hij op eene van die wedloopen drie bijlen verloren had, die hij even te vooren met zijnen halven eigendom van ons gekogt had.

Het zwemmen is niet alleen eene noodzaaklijke konst, waarin beiden mannen en vrouwen veel bedrevener zijn dan enig volk, dat wij tot nu toe gezien hadden, maar ook eene tijdkorting, waarop zij zeer verzot zijn. Wij zagen hen in de *Karakakooa-Baai* zig ſomtijds vermaaken met een ſpel in het water, dat ons buitengemeen en

zeer

zeer gevaarlijk voorkwam, en dat wel verdient omſtandig verhaald te worden.

De branding, die rondom de baai op het ſtrand breekt, ſtrekt zig omtrent tot een afſtand van vijftig roeden van het ſtrand uit, binnen welke ruimte de zee-golven, zig door de ondiepte van het water ophoopende, met een verbaazend geweld tegens het ſtrand geſlagen worden. Wanneer nu, door ſtormachtig weder, of door eene bijzonder holle zee, het geweld der branding tot haare grootſte hoogte geklommen is, kiezen zij dien tijd tot deeze tijdkorting, welke op de volgende wijze toegaat. Twintig of dertig der inboorlingen neemen elk eene lange ſmalle plank, die rond aan de einden is, en ſteeken gezamenlijk daarmede van wal. Zoo dra zij eene golf ontmoeten, duiken zij, laaten die over zig rollen, koomen agter dezelve weder op, en zwemmen, zoo ſnel zij kunnen, in zee. Met de tweede golf handelen zij even eens als met de eerſte, terwijl de konst beſtaat in den juisten oogenblik waarteneemen om 'er onder te duiken, want als zij dat misſen, worden zij door de golf gevat en met groot geweld terug gedreven, en dan hebben zij alle hunne behendigheid nodig om niet tegens de klippen geſmeten te worden. Zoo dra zij door deeze herhaalde poogingen agter de branding in ſlegt water gekoomen zijn, leggen zij zig in de lengte op hunne plank, en maaken zig gereed om terug te kee-

keeren. Alzoo de branding uit een aantal golven beſtaat, waarvan elke derde altijd veel zwaarer dan de andere is en hooger op ſtrand vloeit, terwijl de overige in de tusſchenruimte breeken, is hun eerſte werk zig op den top van de zwaarſte golf te plaatſen, door welke zij met eene verbaazende ſnelheid naar ſtrand gedreven worden. Als zij zig, bij misgreep, op eene van de kleinere golven plaatſten, die breeken voor zij het land bereiken, of niet in ſtaat mogten zijn hunne plank in een goede rigting boven op de golf te houden, zouden zij aan de kracht van de volgende bloot geſteld zijn, en, om die te ontwijken, genoodzaakt wederom te duiken, en weder ter plaatſe te koomen, van waar zij vertrokken zijn. Zij, welken het gelukt het ſtrand te bereiken, hebben nog het grootst gevaar onder de oogen te zien. De kust is bezet met eene keten klippen, met hier en daar eene kleine opening tusſchen beiden, en door eene van deeze moeten zij hunne plank ſtuuren, of, zoo hun dat mislukt, moeten zij die verlaaten, voor zij aan de klippen koomen, en onder de golf duikende, al hun best terug ſpoeden. Dit wordt voor zeer groote ſchande gerekend, en heeft ook het verlies van de plank ten gevolge, die ik dikwijls met ſchrik aan ſtukken heb zien ſlaan, eenen oogenblik na dat de eilander die verlaaten had. De ſtoutheid en behendigheid, waarmede wij hen deeze moeijelijke

en

en gevaarlijke oefening zagen verrigten, was zeer verbaazende en is naauwlijks te gelooven (*).

Een geval, waarbij ik digt tegenswoordig was, toont hoe vroeg zij reeds zoo gemeenzaam met het water zijn, dat zij alle vrees 'er voor verliezen, en alle gevaaren in hetzelve tergen. Eene kano omverre geworpen zijnde, waarin eene vrouw met haare kinderen was, ſcheen een van dezelve, dat ik overtuigd ben niet meer dan vier jaaren oud geweest te zijn, zeer vermaakt met dat ongeluk, zwom op zijn gemak rond, en ſpeelde honderderleie ſpelletjens in het water, tot de kano weder overeind gezet was.

Behalven de ſpelen, welke ik alreeds heb opgenoemd, hebben de jonge kinderen nog een, dat zij veel ſpeelden en waartoe geen geringe graad van behendigheid vereischt wierd. Zij neemen eenen korten ſtok, met eene pen, die aan beiden zijden ſcherp is, door een van de twee einden geſtooken, en ter wederzijde omtrent een' duim uitſteekende; dan ſmijten zij eenen bal op van te zaamen gekneede groene bladeren met koord vastgebonden en vangen dezelve op de punt van de pen, en denzelven aanſtonds weder van de pen opwerpende, draaien zij den ſtok rond en van-

(*) Daar is een ſpelletjen, dat hier naar gelijkt, op *Otahiti* in gebruik, beſchreven, X Deel bladz. 232.

vangen den bal beurtelings op elke pen eenen langen tijd, zonder te misſen. Niet minder zijn zij bedreven in een ander ſpel van denzelfden aart, hetwelk beſtaat in een aantal van deeze ballen in de lucht op te werpen en bij beurten te vangen, zoo dat wij dikwijls kleine kinderen vijf ballen te gelijk aldus aan den gang zagen houden. Met dit laatſte ſpel vermaaken zig ook de jonge lieden op de *Vrienden-Eilanden*.

De groote gelijkheid tuſſchen de wijze van landbouw en zeevaart onder alle de bewooneren van de Zuid-Zee-Eilanden laat mij weinig te zeggen over deeze twee onderwerpen. Kapitein COOK heeft reeds de gedaante van de kanos, die wij te *Atooi* zagen, beſchreven. Die van de andere eilanden waren juist eveneens, en de grootſte, die wij zagen, was eene dubbele kano, TERREEOBOO toebehoorende, die zeventig voeten lang, drie en eene halve diep en twaalf breed was, en alle waren zij uit eenen enkelen boom uitgehold.

De vorderingen, die zij in de beeldhouwkunde gemaakt hebben, hunne bedrevenheid in het maaken van doek en het vlegten van matten zijn reeds omſtandig beſchreven. De merkwaerdigſte ſtukken van de eerſte, die wij bij ons tweede bezoek zagen, waren de bakken, waaruit de opperhoofden *ava* drinken. Deeze zijn gemeenlijk omtrent agt of tien duimen in middellijn, volmaakt

rond, en fraai gepolijst. Zij worden gedraagen door drie en somtijds vier kleine menschen beeldjens in verschillende gestalten. Sommige bakken rusten op de handen van de beeldjens, die over hunne hoofden zijn uitgestrekt, andere op de hoofden en handen, en andere wederom op de schouderen. De beeldjens zijn, naar men mij onderrigte, naauwkeurig geëvenredigd, en net gewerkt, ja zelfs zijn de spieren, die het gewigt schijnen te draagen, wel uitgedrukt.

Hun doek wordt van dezelfde stoffe en op dezelfde wijze gemaakt als op de *Vrienden*- en *Societeit*-*Eilanden*. Dat, hetwelk bestemd wordt om geverwd te worden, is van een dik sterk zaamenweefzel, worúende 'er verscheiden bladen van te zaamen geslaagen en in malkanderen gewerkt, waarna het tot baanen gesneden wordt, omtrent twee of drie voeten breed en met eene verscheidenheid van patroonen beschilderd, met eene vindingrijkheid en regelmaatigheid van tekening, die oneindig veel smaak en vernuft verraadt. De netheid, waarmede de meest zaamengestelde patroonen vervolgd worden, is te meer verwonderenswaerdig, als men in acht neemt dat zij geene stempels hebben, en dat alles op het oog gedaan wordt, met stukjens bamboes, in verw gedoopt, terwijl de hand door een ander stuk bamboesrotting ondersteund wordt, op de wijze van onze schilders. Hunne kleuren worden uit dezelfde be-

bezieën en andere gewasſen gehaald als op *Otahiti*, die reeds door voorige reizigers beſchreven zijn.

Het ſchilderen is alleen het werk van de vrouwen en wordt *kipparee* genaamd, en het is aanmerklijk dat zij altijd denzelfden naam gaven aan ons ſchrijven. De jonge vrouwen namen ons dikwijls de pen uit de handen, en toonden ons dat zij het gebruik van dezelve zoo wel kenden als wij, ons zeggende dat onze pennen zoo goed niet waren als de haare. Zij zagen een vel beſchreven papier voor een ſtuk doek aan, dat naar de mode van ons land geſtreept was, en het was niet dan met de grootſte moeite dat wij haar aan het verſtand konden brengen dat onze figuuren eene beduidenis hadden, die in de haare niet gevonden wierd.

Hunne matten zijn van de bladeren van den pandanus of pandang gemaakt, en zijn, zoo wel als hun doek, fraai gewerkt in eene verſcheidenheid van patroonen, en met verſchillende kleuren geverwd. Sommige hebben eenen grond van bleek groen, met roode vierkanten of ruiten; andere zijn ſtro-geel, met groene vlekken, en andere zijn met fraaie ſtreepen gewerkt, in regte of ſlingerende lijnen van rood en bruin. In deeze ſoort van manufactuuren, hetzij wij op de ſterkte, fijnheid of ſchoonheid acht geven, overtreffen zij voorzeeker de geheele waereld.

Hunne visch-hoeken zijn van paerlemoer, been of hout gemaakt, met kleine punten en weêrhaaken van been, of schildpad. Zij zijn van verschillende grootten en gedaanten; maar de gemeenste zijn omtrent twee of drie duimen lang en in de gedaante van eenen kleinen visch gevormd, die als een lokaas dient, hebbende een bosjen vederen aan den kop of staert. Die, met welke zij naar haaien visschen, zijn zeer groot, zijnde gemeenlijk zes of agt duimen lang. Als men de stoffe beschouwt, waarvan deeze hoeken gemaakt zijn, zijn derzelver sterkte en netheid waarlijk verwonderlijk, en, dezelve beproevende, vonden wij die indedaad beter dan de onze.

Het touw, dat zij gebruiken om te visschen, om netten te breijen, en om ander huislijk werk te verrigten, is van verschillende graaden van fijnheid, en wordt van den bast van de *touta* of papier-moerbezië-boom gemaakt, net en gelijklijk gedraaid, op dezelfde wijze als ons gemeen bindgaren, en kan tot alle lengten gemaakt worden. Zij hebben nog eene fijner soort van den bast van eenen kleinen heester gemaakt, die *areemah* genoemd wordt, en de fijnste soorten worden van menschenhair gemaakt, maar deeze laatste worden meest voor dingen van sieraad gebruikt. Zij maaken ook sterker soort van touwen voor het wand van hunne kanos, van het vezelachtig bekleedzel der kokos-

noo-

nooten. Van deeze kogten wij enige tot ons eigen gebruik, en vonden het goed voor het kleinſte loopend wand. Zij maaken ook nog eene andere ſoort van touwwerk, dat plat en zeer ſterk is, en hoofdzaaklijk gebruikt wordt om het dak van hunne huizen, of al wat zij vast willen hechten, aan malkanderen te binden. Dit laatſte is niet gedraaid gelijk de voorige ſoorten, maar is van de vezelachtige touwen van het bekleedzel der kokos-nooten gemaakt, met de vingers gevlogten, op de wijze als onze matroozen hunne touwtjens tot het reeven der zeilen ſpinnen.

De kalebasſen, die tot eene ontzagchelijke grootte uitgroeijen, worden tot allerlei huisraad gebezigt, en om dezelve beter tot het gebruik te maaken, zijn zij vernuftig genoeg om dezelve allerleie gedaanten te geeven, door 'er, terwijl zij groeijen, zwagtels om te binden. Dus zijn ſommige van eene lange ronde gedaante, als best geſchikt tot het bewaaren van hun visch-tuig, andere zijn van de gedaante van een bord, en deeze dienen voor hun zout en hunne gezouten ſpijzen, hunne koeken, en vrugten; deeze twee ſoorten hebben nette digte dekzels, ook van de kalebas gemaakt; andere zijn van de gedaante van eene flesch, met eenen langen hals, en in deeze houden zij hun water. Zij hebben ook eene kunst van dezelve met een heet ijzer te ſchroeijen, zoo dat zij 'er uit zien als of zij beſchilderd waren met

eene verſcheidenheid van nette ſierlijke tekeningen.

Onder hunne konſten moet die van zout te maaken niet vergeeten worden, van hetwelk wij, gedurende ons verblijf aan deeze eilanden, rijklijk voorzien wierden, en dat volkoomen goed in zijne ſoort was. Hunne zout-pannen worden van aarde gemaakt, met klei gevoerd, en zijn gemeenlijk zes of agt voeten in het vierkant en omtrent agt duimen diep. Zij worden op eenen ſteenen voet omtrent op de hoogte van hoog water gezet, van waar het zout water tot onder aan dezelve gevoerd wordt door ſmalle gooten, waaruit men het 'er in ſchept, en de zon brengt ſpoedig de nodige uitwaasſeming te weeg. Het zout, dat wij, bij ons eerſte bezoek, van *Atooi* en *Oneeheow* bekwamen, was bruin en vuil; maar dat, hetwelk wij naderhand in de *Karakakooa-Baai* opdeeden, was wit en van eene alleruitmuntendſte hoedanigheid en in grooten overvloed. Behalven het zout, dat wij gebruikten om ons ſpek in te zouten, vulden wij 'er alle onze ledige vaten mede, dat in *de Reſolutie* alleen op vier en twintig vaten beliep.

Hun oorlogs-tuig beſtaat in ſpeeren, dolken, *pahooas* genaamd, knodſen en ſlingers. De ſpeeren zijn tweeërlei en van een hard vast hout gemaakt, dat veel naar mahonij gelijkt. Eene ſoort is van zes tot agt voeten lang, glad gepo-

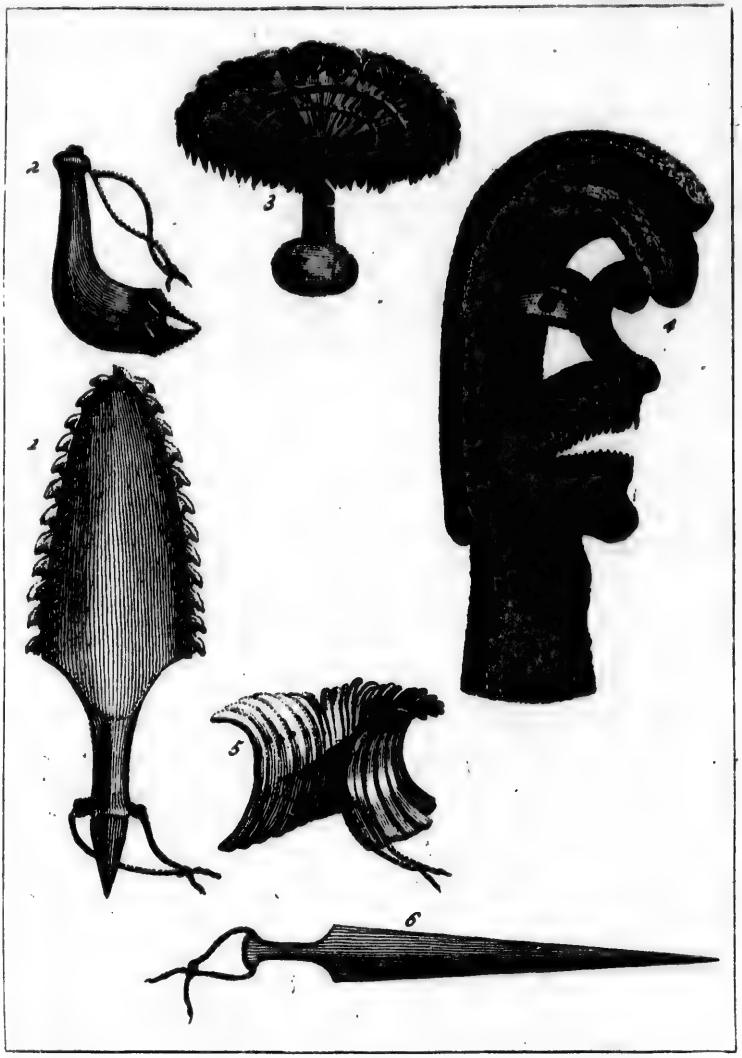

WERKTUIGEN VAN DE SANDWICH-EILANDERS.

polijst, en neemt trapswijze in dikte toe van het onderëind af tot omtrent één' halven voet van de punt, die dan in eens in eene punt uitloopt en van vier of zes reien weêrhaaken voorzien is. Het is niet onwaarschijnlijk dat deeze op de wijze van werpspietsen kunnen gebruikt worden. De andere soort met welke wij de oorlogs-lieden te *Owhyhee* [illegible] meest gewapend zagen, zijn twaalf of [illegible] voeten lang, en zijn niet met weêrhaaken bezet, maar eindigen naar de punt als hunne ponjaarden.

De ponjaard of *paheoah* is van zwaar zwart hout gemaakt, naar ebbenhout gelijkende. Deszelfs lengte is van een' tot twee voeten, met een touw, door het handvatzel gaande, om denzelven aan den arm te hangen. Voor deszelfs gedaante moet ik den leezer tot Pl. CXXIV** fig. 6 verwijzen.

De knodsen worden onverschillig van verschillende soorten van hout gemaakt. Zij zijn ruuw gewerkt en van verscheidenerlei gedaanten en grootten.

De slingers hebben niets zonderlings, en verschillen niet van de gewoone slingers, behalven dat de steen op een stukjen mat, in plaats van leder, ligt.

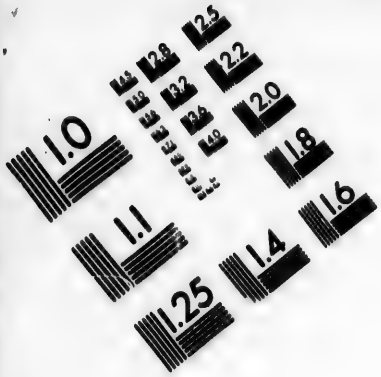

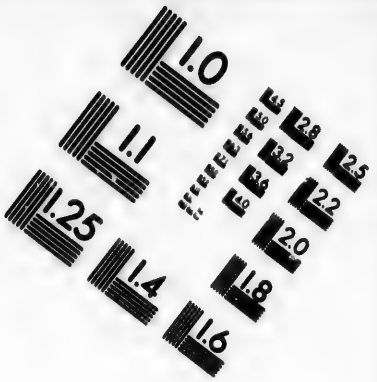

IMAGE EVALUATION TEST TARGET (MT-3)

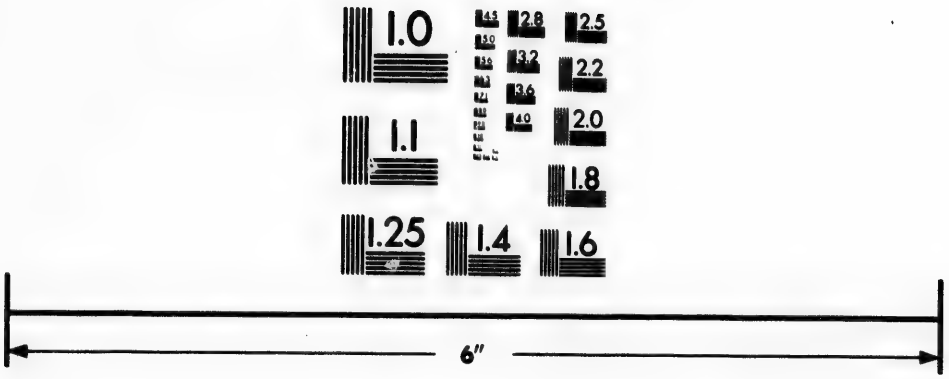

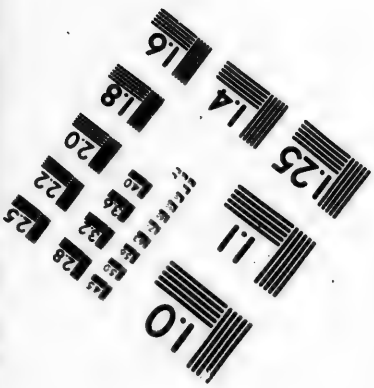

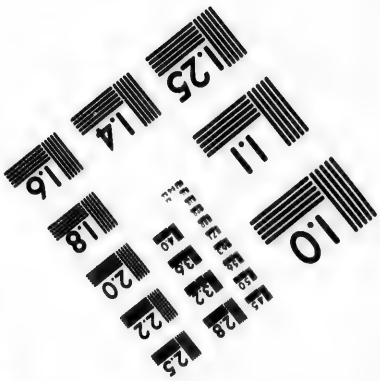

Photographic Sciences Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

AGTSTE HOOFDSTUK.

Vervolg van de algemeene beſchrijving der Sandwich-Eilanden. *De Regeering. Het volk is in drie klaſſen verdeeld. Magt van den* Eree-taboo. *Geſlacht-lijst van de Koningen van* Owhyhee en Mowee. *Macht van de Opperhoofden. Toeſtand van de laagere klaſſen. Straffen der misdaaden. Godsdienst. Maatſchappij van Priesters. De* Orono. *Hunne afgods-beelden. Gezang van de Opperhoofden voor zij de* ava *drinken. Menschlijke offerhanden. Gewoonte van de voortanden uit te breeken. Hunne denkbeelden omtrent eenen toekomſtigen ſtaat. Huwelijken. Voorbeelden van jaloersheid. Begravenis-plechtigheden.*

Het volk van deeze eilanden is baarblijklijk in drie klaſſen verdeeld. De eerſte is die van de *Earees* of Opperhoofden van elk diſtrict, van welke een boven de andere verheven is, en op *Owhyhee* de *Eree-taboo* en *Eree-moee* genoemd wordt. Met het eerſte deezer woorden drukken zij zijn volſtrekt gezag uit, en door het laatst betekenen zij dat alle menſchen verplicht zijn zig in zijne tegenswoordigheid ter aarde te werpen (of

(of zig te slaapen te leggen) gelijk het woord eigenlijk beteekent. De tweede klasse bestaat uit die een recht van eigendom schijnen te genieten, zonder gezag. De derde is die van de *towtows* of bedienden, die noch rang, noch eigendom hebben.

Het is niet mogelijk iets dat naar een ordelijk bericht gelijkt van de onderhoorigheid van deeze klassen aan elkanderen te geeven, zonder van die naauwkeurige waarheid af te wijken, die in werken van aart als dit, aangenaamer is dan gisfingen, hoe schrander ook uitgedagt. Ik zal mij dan te vreden houden met de feiten te verhaalen, waarvan wij zelve ooggetuigen waren, en zulke berichten op te geeven, waarop wij meenden te kunnen staat maaken, en ik zal het aan den leezer overlaaten 'er zijne eigen denkbeelden omtrent den aart hunner regeering uit op te maaken.

De groote macht en hooge rang van TERREEBOO, den *Eree-taboo* van *Owhyhee* bleek klaar uit de wijze waarop hij te *Karakakooa* bij zijne eerste aankomst ontvangen wierd. Wij zagen alle de inboorlingen aan den ingang van hunne huizen voor over op den grond liggen, en de kanos waren reeds twee dagen te vooren *getabood*, zoo dat zij niet uit mogten loopen, tot hij dat verbod weder zoude opheffen. Hij was toen ter tijd juist terug gekoomen van *Mowee*, voor welk bezit hij streed ten voordeele van zijnen zoon TEEWARRO,

welke de eenigſte dogter van den overleden Koning van dat eiland getrouwd had, tegens TAHAETERREE, deszelfs nog in leven zijnden broeder. Hij was op deezen togt vergezeld geweest van veele zijner krijgslieden; doch of hun dienst gewillig ware dan wel een gevolg van de voorwaarde, waarop zij hunnen rang en eigendom bezitten, konden wij niet verneemen.

Dat hij ſchattingen heft van de onderhoorige Opperhoofden, hiervan hadden wij een treffend bewijs in het voorbeeld van KAOO, dat reeds hier voor in het tweede Hoofdſtuk verhaald is.

Ik heb reeds gezegd dat de twee machtigſte Opperhoofden van deeze eilanden TERREOBOO van *Owhyhee* en PERREORANNEE van *Woahoo* zijn, zijnde de overige van de kleine eilanden aan den eenen of anderen van deeze onderworpen; terwijl *Mowee* en deszelfs onderhoorigheden thans, gelijk wij zoo even gezegd hebben, door TERREOBOO voor TEEWARRO zijnen zoon, en waarſchijnlijken erfgenaam, wierd geëischt; en *Atooi* en *Oneeheow* door de kleinzoonen van PERREORANNEE geregeerd wierden.

De volgende geſl[illegible] lijst van de Koningen van *Owhyhee* en *Mo[illegible]*, die ik van de prieſters opzamelde, gedurende ons verblijf in de *Morai* in de *Karakakooa-Baai* bevat alle de narichten, welke ik mij konde verſchaffen betreklijk de ſtaatkundige historie van deeze eilanden.

Dit

Dit bericht klimt op tot vier Opperhoofden, voorgangers van het tegenswoordige, welke zij zeggen dat alle eenen hoogen ouderdom bereikt hebben. Hunne naamen en opvolgingen zijn als volgt:

1. POORAHOO AWHYKAIA was Koning van *Owhyhee*, en had eenen eenigen zoon NEEROOAGOOA genaamd. Op dien tijd wierd *Mowee* beſtierd door MAKOAKEA, die ook een' eenigen zoon had, welke PAPIKANEEOU genoemd wierd.

2. NEEROOAGOOA had drie zoonen; de oudſte was KAHAVEE genaamd; en PAPIKANEEOU, van het Moweesch geſlacht, had een' eenigen zoon, KAOWREEKA genaamd.

3. KAHAVEE had een eenigen zoon KAYENEWEE A MUMMOW; en KAOWREEKA, de Moweeſche Koning, had twee zoonen, MAIHA MAIHA en TAHEETERREE, welker laatſte thans door eene partij voor Opperhoofd van *Mowee* erkend wordt.

4. KAYENEWEE A MUMMOW had twee zoonen, TERREEOBOO en KAIHOOA; en MAIHA MAIHA, Koning van *Mowee*, had geenen zoon, maar liet eene dochter na, die ROAHO genaamd wierd.

5. TERREEOBOO, de tegenswoordige Koning van *Owhyhee*, had eenen zoon, TEEWARRO genaamd, bij RORA-RORA, de weduwe van MAIHA MAIHA, in leven Koning van *Mowee*, en deeze zoon had zijne halve zuster getrouwd, in welker

naam

naam hij op *Mowee* en deszelfs onderhoorigheden aanſpraak maakt.

TAHEETERREE, de broeder van den laatſten Koning, door eene aanmerklijke partij ondersteund wordende, die niet wilde dat de bezittingen in een ander geſlacht zoude overgaan, nam de wapenen op en wederſtreefde de rechten zijner nigte.

Toen wij eerst op de hoogte van *Mowee* kwamen, was TERREEBOO aldaar met zijn krijgsvolk om de eisſchen van zijne vrouw, zijn' zoon en ſchoondochter te ondersteunen, en had ſlag geleverd aan de tegenpartij, waarin TAHEETERREE de nederlaag gekregen had. Naderhand vernamen wij dat de zaaken waren bijgelegd en dat TAHEETERREE in bezit zal geſteld worden van de drie nabuurige eilanden geduurende zijn leven, dat TEEWARRO voor Opperhoofd van *Mowee* erkend wordt en ook in het koningrijk van *Owhyhee* zal opvolgen bij den dood van TERREEBOO, gelijk ook in de ſouvereiniteit van de drie eilanden, die bij *Mowee* liggen, bij den dood van TAHEETERREE. TEEWARRO is korteling geleden met zijne halve zuster getrouwd, en, ingevalle hij zonder kinderen koome te ſterven, vervalt de regeering van deeze eilanden op MAIHA MAIHA, den zoon van KAIHOOA, den overleden broeder van TERREEBOO. Wie opvolgen zoude als deeze ook zonder kinderen kwame te ſterven, konden zij niet zeggen;

want

want de twee jongſte zoonen van TERREBOBOO, een' van welke hij ten ſterkſten ſcheen te beminnen, van eene vrouw van geenen hoogen rang geboren zijnde, zouden door deeze omſtandigheid van alle recht van opvolging verſtooken zijn. Wij hadden geene gelegenheid Koningin RORA-RORA te zien, welke TERREBOBOO op *Mowee* had agtergelaaten; maar wij hebben reeds gelegenheid gehad te zeggen dat hij door KANEE-KABAREA, de moeder van de twee jongelingen, aan welke hij ſterk verknogt was, verzeld wierd.

Uit dit verſlag van de opvolging van de Owhyheeſche en Moweeſche Koningen blijkt vrij duidlijk dat de troon erflijk is, hetwelk het ook waarſchijnlijk maakt dat de mindere tijtels en de eigendom zelf op dezelfde wijze van den eenen op den anderen overgaan. Wat PERREORANNEE belangt, wij konden alleen te weeten koomen dat hij een *Eree-taboo* is, en dat hij eenen aanval op de bezittingen van TAHEETERREE gedaan had; doch onder welk voorwendzel zeide men ons niet; zijne kleinzoonen regeerden de eilanden onder den wind.

De macht van de *Earees* over de mindere klaſſen des volks ſchijnt zeer onbepaald te zijn. Hier van zagen wij dagelijks, geduurende ons verblijf onder hen, veele voorbeelden, die reeds verhaald zijn. Het volk bewijst hun aan den anderen kant de onbepaaldſte gehoorzaamheid, en deeze ſlaaf-

ſche

ſche ſtaat heeft baarblijklijk eene groote uitwerking gehad in hunne lighaamen en zielen te verlaagen. Het is egter opmerkenswaerdig dat de Opperhoofden zig, ten minſten zoo verre zulks tot mijne kennis kwam, nooit ſchuldig maakten aan daaden van wreedheid of onrechtvaerdigheid, of zelfs van ſlegte behandeling omtrent hen, ſchoon zij te zelfden tijd hunne macht over elkanderen op de trotschſte en onderdrukkendſte wijze uitoefenden. Hier van zal ik twee voorbeelden bijbrengen. Een opperhoofd van de laagere klaſſe had den ſtuurman van het ſchip zeer veel beleefdheid bewezen, toen hij de *Karakakooa-Baai* gong opneemen, daags voor het ſchip aldaar aankwam; ik bragt hem daarom naar boord en ſtelde hem Kapitein COOK voor, die hem bij ons ten eeten verzogt. Terwijl wij aan tafel zaten, kwam PAREEA binnen, en zijn gelaat toonde maar al te klaar zijne verontwaerdiging, toen hij onzen gast die eer zag genieten. Hij greep hem terſtond bij de hairen, en zou hem de kajuit uit geſleept hebben, als Kapitein COOK niet tuſschen beiden gekoomen was, en, na veel twistens, was alles wat wij konden verkrijgen, wilden wij ons geene kwaade vrienden met PAREEA maaken, dat onze gast zoude mogen blijven, zittende op den grond, terwijl PAREEA zijne plaats aan tafel innam. Op eenen anderen tijd wanneer TERREEBOO eerst aan boord van *de Reſolutie* kwam, vond

MAI-

MAIHA MAIHA, die hem verzelde, PAREEA op het verdek, en joeg hem op de ſchandelijkſte wijze van het ſchip; en egter kenden wij PAREEA voor eenen man van den eerſten rang.

In hoe verre nu de eigendom van de laagere klaſſe tegens de roofzugt en dwinglandij van de groote Opperhoofden beveiligd zij kan ik niet zeggen; maar het zou ſchijnen dat dezelve genoegzaam beveiligd is tegens bijzonderen diefſtal of onderlinge rooverijen. Want zij lieten niet alleen hunne plantagieën, die over het gantſche land verſpreid liggen, maar ook hunne huizen, varkens en doek, onbewaakt, zonder de minſte vrees. Ik heb reeds aangemerkt dat zij niet alleen hunne landerijen in het vlakke veld door muuren van elkanderen ſcheiden, maar dat zij ook in de bosſchen, daar de wilde piſangs groeijen, kleine witte vlaggetjens gebruiken, op dezelfde wijze en tot hetzelfde einde om de eigendommen te onderſcheiden, als men op *Otahiti* bosſen vederen gebruikt; alle welke omſtandigheden, zoo zij al geene volſtrekte bewijzen zijn, egter ſterke waarſchijnlijkheid opleveren dat de macht van de Opperhoofden, daar waar het eigendom geldt niet willekeurig is, maar ten minſten zoo verre beperkt en bepaald, dat het voor de mindere klaſſen der moeite waardig is den grond te behouwen, en hunne bezittingen onderſcheiden van den anderen te bezetten.

Met

Met opzigt tot de bediening van het recht was al het naricht, dat wij bekoomen konden, zeer bepaald en onvolkoomen. Als lieden van de laagſte klaſſe des volks twist met elkanderen hadden, wierd de zaak in geſchil aan de beſliſſing van het een of ander Opperhoofd, waarſchijnlijk het Opperhoofd van het diſtrict, of den geenen, wien zij onderhoorig waren, overgelaaten. Als een laager Opperhoofd eenen van eenen hoogeren rang beledigd had, ſcheen het gevoel van den laatſten op hetzelfde tijdſtip de eenigſte maat van zijne ſtraf te wezen. Als hij het geluk had de eerſte vervoeringen van zijnes opperſten woede te ontwijken, vond hij gemeenlijk middel, door bemiddeling van eenen derden perſoon, voor zijne misdaad te boeten door een deel of het geheel van zijne goederen. Deeze waren de eenigſte daadzaaken, die hier omtrent tot onze kennis kwamen.

De godsdienst van dit volk gelijkt in de meeste en voornaamſte deelen naar die van de *Societeit-* en *Vrienden-Eilanden.* Hunne *Morais*, hunne *Whattas*, hunne afgoden, hunne offerhanden, en hunne heilige gezangen, welke alle zij met elkanderen gemeen hebben, zijn overtuigende blijken dat hunne godsdienſtige denkbeelden uit dezelfde bron zijn voortgevloeid. In lengte en aantal van plechtigheden munt deeze tak boven de andere uit, en, ſchoon 'er, in alle deeze landen, eene ze-

zekere klasse van menschen is, aan welker zorg het opzigt over hunne godsdienst-plechtigheden is toevertrouwd, hadden wij egter nog geene regelmaatige maatschappij van priesters gevonden tot wij de kloosters van *Kakooa* in de *Karakakooa-Baai* ontdekten. Het hoofd deezer Orde wierd *Orono* genoemd, een tijtel, die wij gisten iets ten hoogsten heilig te kennen te geeven, en die in den persoon van OMEEAH bijna tot aanbidding toe vereerd wierd. Het is waarschijnlijk dat het voorrecht van in deeze maatschappij te koomen (ten minsten in de voornaamste bedieningen van dezelve) tot zekere geslachten bepaald zij. OMEEAH, de *Orono*, was zoon van KAOO en de oom van KAIREEKEEA, welke laatste, geduurende de afwezigheid van zijnen grootvader, alle godsdienstige plechtigheden aan de *Morai* bestierde. Wij merkten ook op dat men het kind van OMEEAH, een eenigen zoon, omtrent vijf jaaren oud, nooit in het openbaar liet verschijnen zonder een aantal bedienden en blijken van zorg en oppassing, waarvan wij geen ander voorbeeld zagen. Dit scheen te kennen te geeven dat zijn leven een voorwerp van het uiterst gewigt was, en dat hij bestemd was om zijnen vader in zijnen hoogen rang op te volgen. (*)

Men

(*) De vertrouwlijke omgang, welken Kapitein KING met deeze priesteren hield, en de gastvrijheid, waarmede zij

Men heeft reeds gezegd dat de tijtel van *Orono* met de eerbewijzingen, die 'er aan verknogt waren,

zij zig onafgebrooken de vrienden der vreemde reizigers betoonden, ſchept een zeker heilig licht om hun hoofd, dat in meer dan een geval het goed hart van den waarneemer ſchijnt verblind te hebben. Eene orde, die zig door de uitoefening van eenen wreeden en bloedigen godsdienst in aanzien houdt, een voorſtander van denzelven, die als een God aangebeden wordt, eene maatſchappij, die één van den Koning en de voornaamſte Opperhoofden des volks onafhangelijk belang heeft, zoo dat zij goed vindt in geheime verſtandhouding met de vreemdelingen te blijven, terwijl het volk in eenen openbaaren krijg met dezelve gewikkeld is, deeze zijn, dunkt mij, gewigtige trekken, welke de Heer KING niet uit het oog had behooren te verliezen, hoe voordeelig zij dan gelukkiglijk ook voor zijne reisgenooten werkten. Arm, onſchuldig volkjen! Hoe kwaamt gij, midden in de onmeetlijke Zuid-Zee, in handen van uwe, wijdſche ontwerpen ſmeedende en volgende, verre vooruitziende Hoogepriesters! Het ware te wenſchen dat ſchrandere onvooringenoomen waarneemers hunne opmerkzaamheid op dit voorwerp wendden, om ons overtuigend den loop der menschlijke natuur, die zig ook op haare zijd-paden altijd zoo gelijk blijft en zoo weinig willekeurige vertoont, volledíger dan tot nog toe geſchied is te ontwikkelen, en de vraag te beſliſſen of niet overal het tijdperk van ſyſthematiſche bijgeloovigheid eerst op de vroegere burgerlijke vereeniging volgde en deeze tot nadeel ſtrekte? De waereldlijke Keizer van Japan heeft zig eigendunklijk aan de macht van het geestlijk Opperhoofd, dat weleer onbepaald alleen regeerde, onttrokken en is thans wederom enigzins zijn eigen meester geworden; doch men kan vragen of de Dairi niet zelf een onwettig regent

wa-

ren, aan Kapitein COOK gegeeven wierd; ook is het zeeker dat zij (*) ons, algemeen, als een ras van menſchen aanzagen, uitmuntender dan zij, en dikwijls gewoon waren te zeggen dat de groote *Eatooa* in ons land woonde. Het klein beeld, dat wij reeds beſchreven hebben als den geliefdſten afgod op de *Morai* in de *Karakakooa-Baai*, noemen zij *Koonooraakaiee* en zeiden dat het TERREEOBOOS God was, en dat die ook onder ons zijn verblijf hield.

Daar wordt eene oneindige verſcheidenheid van deeze beelden zoo op de *Morais* als binnen en buiten hunne huizen gevonden, welken zij verſchillende naamen geeven; maar het bleek ons weldra in hoe weinig achting zij gehouden wierden, uit de verachtlijke uitdrukkingen, waarmede zij van hun ſpraken, en omdat zij die zelfs voor

ware, wiens voorvaders, onder het voorwendzel van heiligheid, den vroegeren Opperhoofden des volks de hoogſte macht ontrukt hebben. Wie ſtaat 'er voor in dat niet een *Orono*, dien men als eenen God aanbidt, nog eens TERREEOBOOS nakoomlingſchap van den troon der *Sandwich-Eilanden* verdringe? Door zulke omwentelingen moet zig het menschlijk geſlacht door (veeliigt in de hoogte) arbeiden.

G. FORSTER.

(*) Wie? De prieſters en het volk, dat zij leiden? Of ook de groote tegens de vreemde niet zeer vreedegezinde Opperhoofden?

G. FORSTER.

voor beuzelingen te koop veilden, terwijl het zelden miste of het een of ander beeld was in gunst, aan welk, zoo lang die voorkeur duurde, alle hunne aanbiddingen gerigt waren. Deeze beſtonden in het met rood doek te bekleeden, op hunne trommelen voor hetzelve te ſlaan, lofzangen voor hetzelve te zingen, in bosſen roode vederen en verſchillende ſoorten van vrugten aan deszelfs voeten te leggen, en in eene bigge of eenen hond op de *whatta*, die digt bij hetzelve ſtond, te rotten te leggen.

In eene baai ten Zuiden van *Karakakooa-Baai* wierden enige van onze heeren naar een groot huis gebragt, waarin zij een zwart mans beeld vonden, op zijne vingeren en teenen rustende, met zijn hoofd agter over gebogen, de ledenmaaten wel gemaakt en naauwkeurig geëvenredigd en alles fraai gepolijst. Dit beeld noemden de inboorlingen *Maee*, en rondom hetzelve ſtonden dertien andere van ruuwe en verwrongen gedaanten, die zij zeiden de *Eatooas* van verſcheidene overledene Opperhoofden te zijn, welker naamen zij opnoemden. De plaats was vol *whattas*, waarop de overblijfzels van hunne offerhanden lagen. Zij geeven in hunne huizen ook eene plaats aan veele grappige en enige onbetaamelijke afgoden, als de Priapus der Ouden.

De voorige reizigers hebben reeds aangemerkt dat 'er onder de Societeit- en Vrienden-Eilanders een

een eerdienst wordt beweezen aan enige bijzondere vogelen, en ik zou gelooven dat dezelfde gewoonte hier heerscht, en dat waarschijnlijk de raaf 'er het voorwerp van is, vermits ik twee van deeze vogelen tam zag op het dorp *Kakooa*, die zij ons zeiden dat *Eatooas* waren, voor welke zij alles weigerden wat ik hun aanbood, terwijl zij mij waarschuuwden dezelve niet te schaaden of te beledigen.

Onder hunne godsdienst-plechtigheden kunnen ook gerekend worden de gebeden en offerhanden, die door de priesters voor hunne maaltijden verrigt worden. Terwijl de *ava* gekaauwd wordt, van welke zij altijd drinken eer zij aan den maaltijd gaan, begint degeen, die van den hoogsten rang is, eene soort van lofzang, waarin hij terstond door een', twee of meer van het gezelschap verzeld wordt, terwijl de overige hunne ligbaamen, overeenstemmende met hunne vingeren, bewegen en zagtjens in de handen klappen. Als de *ava* gereed is, worden 'er bakjens rond gedeeld aan degeenen, die niet mede zingen, die zij in hunne handen houden tot het gezang ten einde is, wanneer zij, zig in een luid antwoord vereenigende, hunnen bak uitdrinken. Dan worden de zangers van *ava* gediend, die het, na het herhaalen van dezelfde plechtigheid, drinken, en, zoo 'er iemand tegenswoordig is van eenen zeer veel hoogeren rang, wordt hem laatst van alle

een bak aangeboden, welken hij, na eerst enigen tijd alleen gezongen te hebben, en door de overige beantwoord te zijn, en een weinig op den grond uitgegoten te hebben, uitdrinkt. Dan wordt 'er een ſtuk van het vleesch, dat klaar gemaakt is, afgeſneden, zonder op de keuze van enig deel van het dier te letten, en als dat, met enige der vrugten, aan den voet van het beeld van den *Eatooa* nedergelegd, en 'er een lofzang gezongen is, begint de maaltijd. Eene diergelijke plechtigheid wordt 'er ook door de Opperhoofden verrigt, zoo dikwijls zij tuſſchen hunne maaltijden *ava* drinken.

De offerhanden van menſchen zijn, volgens het getuigenis van de inboorlingen zelve, hier menigvuldiger dan op een der andere eilanden, die wij bezogt hebben. Tot deeze afſchuwelijke plechtigheid neemt men niet alleen zijne toevlugt bij het ontſtaan van oorlog, en voor het leveren van groote veldſlagen, en andere gewigtige ondernemingen; maar de dood van elk aanzienlijk Opperhoofd vereischt de offerhande van eenen of meer *Towtows* naar zijnen rang, en men zeide ons dat 'er tien mannen beſtemd waren om bij den dood van TERREBOBOO geſlagt te worden. Hetgeen de afgrijſelijkheid van dit gebruik nog enigzints kan verminderen (zoo iets die met mogelijkheid verminderen kan) is dat de ongelukkige ſlagtoffers te vooren geene de minſte kennis van hun lot

lot hebben. (*) Die, welke men uitkipt om hen te doen ſterven, worden met knodſen aangevallen waar zij zig ook mogen bevinden, en worden, na afgemaakt te zijn, dood naar de plaats gebragt, daar het overige der plechtigheden verrigt moet worden. De Leezer zal zig hier wel die doodshoofden van gevangenen herinneren, die bij den dood van een groot Opperhoofd geofferd waren, en die op het ſtaketzel om de kruin van de *Morai* te *Kakooa* ſtaken. Wij kreegen nog nadere berichten omtrent deeze zaak aan het dorp *Kowrowa*, daar wij, naar het gebruik van een klein ſtuk gronds met eenen ſteenen muur omringd, verneemende, ten antwoord kreegen dat het een

(*) De eerſte reize mogen die ongelukkige wel niets kwaads bewust zijn; doch in een land, daar, bij het afſterven van iederen Groote, enige menſchen van de geringere klaſſe geſlagt worden moet, dunkt mij, elke *toutow* zig van tijd tot tijd zeggen: Heden of morgen wordt het uwe beurt! Hoe ellendig moet niet een mensch zijn, wiens leven niet een' oogenblik zeeker is, zoo dra zijn heer den laatſten adem uitblaast! De kinderachtige ligtzinnigheid van dit volk, dat van den eenen dag tot den anderen leeft, zonder zig om de behoeften van morgen te bekommeren, is daarbij wel hun eenigst geluk, een geluk, welk de geringſte klaſſe des volks in het Roomſche rijk, op eenen tijd toen hunne ellende ten hoogſten top geſtegen was, door eenen menschlievenden leeraar op het dringendst wierd aanbevoolen.

G. FORSTER.

een *Here-eere* of begraafplaats van een Opperhoofd was, en daar, zeide degeen, die ons deeze onderrigting gaf, op eenen van de hoeken wijzende, liggen de *tangata* en *waheene taboo*, of de man en vrouw, die bij zijne begravenis opgeofferd zijn.

Tot deeze klasse van hunne gewoonten kan ook die gebragt worden van hunne voortanden uit te breeken. Men zag naauwlijks iemand van het gemeen, en zeer weinige van de Opperhoofden, die niet eenen of meer van dezelve verloren had, en wij verstonden altijd dat zij zig deeze gewillige straffe, gelijk het afsnijden van de gelederen van den vinger op de *Vrienden-Eilanden*, niet aangedaan hadden uit overmaat van droefheid bij den dood hunner vrienden, maar dat zij gemeend wierd als een zoenoffer aan den *Eatooa*, om enig gevaar of kwaad, waaraan zij mogten blootgesteld zijn, af te wenden.

Wij konden slechts weinig te weeten koomen van hunne denkbeelden omtrent eenen toekoomenden staat. Als wij hen vroegen verwaarts de dooden gegaan waren, kreegen wij altoos ten antwoord dat de adem, dien zij voor de ziel of het onsterflijk gedeelte scheenen te houden, naar den *Eatooa* was gegaan, en, als wij verder vroegen, scheenen zij eene bijzondere plaats te beschrijven, die zij voor het verblijf van de overledene hielden; maar wij konden niet bespeuren

dat

dat zij meenden dat hen in dien ſtaat belooning of ſtraffe wagtede.

Den Leezer in het eerſte hoofdſtuk eene verklaaring beloofd hebbende wat door het woord *taboo* verſtaan word, zal ik hem de bijzondere voorbeelden voor oogen ſtellen, welke onder onze opmerking viel, van deszelfs toepaſſing en uitwerkzelen. Toen wij naar de reden vroegen van het verbod van alle gemeenſchap tuſſchen ons en de inboorlingen, daags voor de aankomst van TERREEOBOO, wierd ons gezegd dat de baai *getabood* was. Hetzelfde verbod greep, op ons verzoek, plaats den dag toen wij Kapitein COOKS beenderen begroeven. Op deeze twee tijden gehoorzaamden de inboorlingen 'er op de onbepaaldſte en naauwgezetſte wijze aan; doch of zulks uit enig godsdienſtig beginzel dan enkel uit gehoorzaamheid aan het burgerlijk gezag hunner Opperhoofden geſchiedde, kan ik niet bepaalen. Toen de grond bij onze waarneeming-tenten en de plaats daar onze masten lagen *getabood* waren, door 'er kleine ſtokjens om te ſteeken, werkte dit op eene niet minder kragtige wijze. Doch ſchoon deeze wijing alleen door de prieſters verrigt wierd, zou het, alzoo de mannen, als zij 'er door ons toe genoodigd wierden, het waagden binnen de verbooden grenzen te koomen, ſchijnen dat zij onder geene godsdienſtige vrees waren, en

dat hunne gehoorzaamheid enkel door onze weigering bepaald wierd. De vrouwen konden door niets overgehaald worden om bij ons te koomen; doch dit was waarschijnlijk wegens de nabijheid van de *Morai*, welke het haar te alle tijden en op alle de eilanden van deeze zeeën verboden is te naderen. Daar is reeds gezegd dat zekere soorten van vleesch voor de vrouwen altijd *getabood* zijn, dat is dat zij daarvan niet mogen eeten. Wij zagen ook dikwijls verscheiden aan hunne maaltijden, wien het eeten door andere wierd in den mond gestooken, en, als wij de reden van deeze zonderlinge gewoonte vroegen, kreegen wij ten antwoord dat zij *getabood* waren, of dat hun verboden was zig zelve te voederen. Dit verbod wierd hun, naar wij verstonden, altoos opgelegd, als zij eene begravenis hadden bijgewoond, of een lijk hadden aangeraakt, en ook bij andere gelegenheden. Het is nodig alhier aan te merken dat zij, bij deeze gelegenheden, het woord *taboo* onverschillig en op persoonen en op zaaken toepassen. Dus zeiden zij dat de inboorlingen *getabood* waren of de baai *getabood* was, en zoo van het overige. Dit woord wordt ook gebruikt om iets heiligs, uitmuntends of iets dat gewijd is uit te drukken. Dus wierd de Koning van *Owhyhee Eree-taboo* genoemd, een menschlijk slagtoffer *tangata-taboo*, en, op de-

dezelfde wijze wordt onder de Vrienden-Eilanders, *Tonga*, het eiland daar de Koning zijn verblijf houdt, *Tonga-taboo* genoemd.

Omtrent hunne huwelijken kan ik den Leezer weinig meer inlichting geeven dan hem te zeggen dat 'er zulk eene betrekking of verdrag onder hen beſtaat. Ik heb reeds gelegenheid gehad te zeggen dat, toen TERREEOBOO zijne Koningin RORA-RORA te *Mowee* had gelaaten, hij eene andere vrouw bij zig had, bij welke hij kinderen had en aan welke hij zeer ſterk verknogt was; maar in hoe verre de veelwijverij, eigenlijk geſprooken, geoorloofd zij, of hoe verre zij enkel in zaamenwooning beſtaat, hetzij met opzigt tot den Koning, de Opperhoofden of onder de laagere klaſſen, kunnen wij niet beſliſſen, omdat 'er te weinige feiten van dien aart tot onze kennis kwamen om 'er een beſluit uit op te maaken. Wij hebben ook reeds aangemerkt dat wij nooit eene vrouw van hoogen rang gezien hebben dan KANEE-KABAREA, en de vrouw van den *Orono*, met drie vrouwen, van welke ik hierna gelegenheid zal hebben te ſpreeken. Uit hetgeen ik van de huislijke omſtandigheden van de laagſte klaſſe kwam te zien, ſcheen het huis onder het beſtier van eenen man en eene vrouw, en de kinderen in denzelfden ſtaat van ondergeſchiktheid als in beſchaafde landen.

Het zal hier niet ongepast zijn aan te tekenen dat

dat wij getuigen waren van eene gebeurtenis, die, het eenigst voorbeeld zijnde dat wij zagen van iets naar jaloezij gelijkende, tegelijk toont dat 'er niet alleen getrouwheid, maar zelfs eene zekere ingetogenheid geëischt wordt van getrouwde vrouwen van fatsoen. Bij eene van de vegt-partijen zagen wij OMEEAH twee- of driemaalen van zijne plaats oprijzen en naar zijne vrouw gaan met sterke blijken van ongenoegen, haar beveelende, gelijk ons uit zijne gebaerden voorkwam, dat zij vertrekken zoude. Of dit nu kwame dat hij zig verbeeldde dat zij, die zeer schoon was, onze aandacht te veel gaande hield, of uit enige andere oorzaak, moeten wij haar egter het recht doen te zeggen dat 'er geene wezenlijke reden tot jaloezij bestond. Zij bleef egter zitten, en, toen het feest gedaan was, kwam zij bij ons gezelschap, en verzogt om enige kleinigheden ten geschenk, waarop wij haar te verstaan gaven dat wij geene bij ons hadden; maar dat, zoo zij ons naar onze tent wilde verzellen, zij die naar haaren zin zoude kunnen uitkiezen. Zij gong dan met ons mede, doch OMEEAH, dit ziende, volgde haar in eene hevige woede, greep haar bij het hair, en begon haar met zijne vuisten eene gestrenge lighaamlijke straf toe te dienen. Dit gezigt moeide ons zeer, alzoo wij de onschuldige oorzaak van deeze mishandeling waren; doch men zeide ons dat het ten hoogsten onvoegzaam zoude zijn bij

man

man en vrouw van zulk eenen hoogen rang tusſchen beiden te koomen. Wij bleeven egter niet zonder den troost van de inboorlingen hen ten laatſten te zien ſcheiden, en hadden verder het genoegen van hen den volgenden dag te zaamen de beste vrienden van de waereld te zien, en, dat nog zonderlinger is, de vrouw wilde niet dat wij haaren man wegens deeze behandeling zouden berispen, daar wij zeer toe geneigd waren, en zeide ons ronduit dat hij niet meer gedaan had dan zijn plicht was.

Terwijl ik bij de waarneeming-tenten in de *Karakakooa-Baai* aan land was, had ik tweemaalen gelegenheid om een aanmerklijk gedeelte van hunne begravenis-plechtigheden te zien. Men bragt mij bericht van den dood van een oud Opperhoofd in een huis digt bij onze tenten, kort na dat hij geſtorven was. Naar dat huis gaande, vond ik een aantal volks verzameld en rondom een vierkant open vak gezeten regt over het huis, waarin de overledene lag, terwijl een man, met eene muts van roode vederen op, van binnen het huis naar de deur kwam, en, zijn hoofd 'er uitſteekende, bijna elk' oogenblik eene allerklaaglijkſte gil gaf, terwijl hij de zonderlingſte ſcheeve gezigten trok, die men bedenken kan. Na dat dit eene korte wijl geduurd had, wierd 'er eene groote mat op de plaats uitgeſpreid, en daar kwamen

men twee mannen en dertien vrouwen uit het huis en zetteden zig 'er op neder in drie gelijke reien, de twee mannen en drie van de vrouwen vooraan. De halzen en handen der vrouwen waren met kraagen en lubben van vederen verſierd, en over haare ſchouderen waren breede, groene, ſraai uitgeſchulpte bladeren geſpreid. In den eenen hoek van dit vak, bij eene kleine hut, was een half dozijn jongens, die kleine witte vaendeltjens en de ſtaven met kwasten of *taboo*-vlaggetjens, waarvan meer dan eens in de voorige hoofdſtukken geſprooken is, zwaaiden, en ons niet wilden toelaaten hen te naderen. Dit deed mij denken dat het lijk misſchien in deeze kleine hut gelegd was; doch naderhand vernam ik dat het in het huis was daar de man met zijne roode muts de plechtigheid geopend had, door zijne poetſen aan de deur. Het gemeld gezelſchap nu, op de maat gezeten zijnde, begon op eenen zeer droevigen toon te zingen, en verzelde hunne ſtemmen met eene langzaame en zagte beweeging van het lijf en de armen. Toen dat enigen tijd geduurd had, rigteden zij zig op hunne knieën en begonnen, in eene geſtalte tuſſchen knielen en zitten, hunne lighaamen en armen trapswijze met groote ſnelheid te beweegen, terwijl het gezang altoos de maat hield met hunne beweegingen. Alzoo deeze laatſte beweegingen te hevig

wa-

waren om lang aan te houden, hervatteden zij bij tusschentijden hunne langzaamer beweegingen, en toen dit een uur geduurd had, wierden 'er nog meer matten gebragt en op de plaats uitgespreid, en vier of vijf vrouwen van jaaren, onder welke men mij zeide dat de vrouw van het Opperhoofd was, kwamen langzaam uit het huis, en, zig in de voorste rei van het eerst gezelschap nederzettende, begonnen zij allerbitterlijkst te schreijen en te klaagen, waarin de vrouwen in de drie agterste reien haar verzelden, terwijl de twee mannen hunne hoofden in eene zeer treurige en peinzende houding over haar nederboogen. Toen de plechtigheden zoo verre gevorderd waren, was ik genoodzaakt hen te verlaaten, omdat mijne tegenswoordigheid in de tent van de waarneemingen vereischt wierd, maar, binnen een half uur terugkoomende, vond ik hen nog in denzelfden stand. Ik bleef bij hen tot laat in den avond en verliet hen toen terwijl zij nog zoo voortgingen met weinige verandering, egter voorneemende 'er des anderen daags 's morgens vroeg bij te wezen, om het overige van de plechtigheid te zien. Bij mijne komst aan het huis, zoo dra het dag was, vond ik, tot mijn' spijt, het volk uit malkander geweken en alles stil, en mij wierd te verstaan gegeeven dat het lijk weggebragt was, en ik kon

niet

niet verneemen hoe men 'er over beſchikt hadde. Ik wierd belet verdere naſpeuringen naar deeze zaak te doen door het naderen van drie vrouwen van rang, die, terwijl haare bedienden bij haar ſtonden met haare vliegen-verjaagers, bij ons gongen nederzitten, en, met mij in geſprek treedende, mij welhaast deeden begrijpen dat onze tegenswoordigheid hinderlijk was in het verrigten van enige noodzaaklijke plechtigheden. Naauwlijks was ik buiten haar gezigt of ik hoorde haar gehuil en gejammer, en haar enige uuren daarna ontmoetende, vond ik dat zij het onderſte gedeelte van haare aangezigten geheel zwart geſchilderd hadden.

De andere gelegenheid, die ik had om deeze plechtigheden te zien, was in het geval van een' gemeen' perſoon, wanneer ik, enige treurige vrouwlijke ſtemmen in eene hut hoorende, die 'er armoediglijk uitzag, het waagde 'er in te gaan, en eene oude vrouw met haare dogter vond, ſchreiende over het ligbaam van eenen man van jaaren, die even te vooren geſtorven was, zijnde nog warm. Het eerſte dat zij deeden, was het ligbaam met doek bedekken, waarna zij bij hetzelve gongen nederleggen, en het doek ook over zigzelve trokken, en eene ſoort van treurig gezang aanhieven, dikwijls herhaalende *Aweh medooah! Aweh tanee!* Ach mijn vader! Ach

mijn

mijn man! Daar lag ook eene jonger dogter op den grond in een' hoek van het huis, met zwart doek overdekt, en dezelfde woorden herhaalende. Dit droevig tooneel verlaatende, vond ik een aantal van haare gebuuren aan de deur verzameld en in eene diepe ſtilzwijgendheid naar haar geſchrei luisterende. Ik beſloot deeze gelegenheid niet te verzuimen om te zien op welke wijze zij over het lijk zouden beſchikken, en daarom, na wel toegezien te hebben, voor ik te bed gong, dat het toen niet weggebragt was, gaf ik bevel dat de ſchildwagten voor het huis heen en weder zouden wandelen, en, ingeval zij merkten dat 'er gereedheid gemaakt wierd om het lijk weg te draagen, mij 'er onmiddelijk kennis van zouden geeven. De ſchildwagten hadden egter niet wel opgepast, want des morgens bevond ik dat het lijk weg was. Vraagende wat zij 'er mede gedaan hadden? weezen zij naar de zee, allerwaarſchijnlijkst daarmede willende te kennen geeven dat het in de diepte gezonken was, of misſchien dat het over de baai gebragt was naar de eene of andere begraafplaats, in een ander gedeelte des lands De Opperhoofden worden in de *Morais* of *Hereerees* begraaven met de mannen, die bij deeze gelegenheid opgeofferd worden, naast hen, en wij zagen de *morai*, daar het Opperhoofd be-

graaven was, dat, gelijk ik reeds gezegd heb, na zulk eenen dapperen wederstand, in het hol gedood wierd, rondom met rood doek behangen.

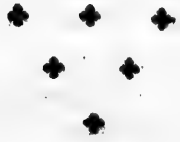

REIZE

REIZE

NAAR DEN

STILLEN OCEAAN.

ZESDE BOEK.

VERRIGTINGEN GEDUURENDE DEN TWEEDEN TOGT NAAR HET NOORDEN LANGS KAMTSCHATKA, EN OP DEN TERUGTOGT NAAR ENGELAND OVER CANTON EN DE KAAP DE GOEDE HOOP.

EERSTE HOOFDSTUK.

Vertrek van Onecheow. *Vrugtlooze pooging om* Modoopapappa *te ontdekken. Koers naar de* Awatska-Baai. *Voorvallen op dien overtogt. Spoedige verandering van warmte tot koude. Ongerustheid veroorzaakt door een lek in* de Reſolutie. *Gezigt van de kust van* Kamtſchatka. *Groote houde der luchtſtreek. Men verliest* de Ontdekking *uit het gezigt.* De

Reſolutie *koomt in de baai van* Awatska. *Gezigt van de ſtad van* St. Pieter en St. Paulus. *Volk aan land gezonden, en hoe het door den bevelvoerenden officier van de haven ontvangen wierd. Eene boodſchap aan den bevelhebber te* Bolcheretsk *gezonden. Aankomst van* de Ontdekking. *Terugkomst van de boodſchappers van den bevelhebber. Buitengewoone wijze van reizen. Bezoek van eenen koopman en eenen Duitſchen knegt van den bevelhebber.*

Den vijftienden Maart, des morgens ten zeven uuren, ligteden wij het anker, en ten Noorden van *Tahoora* ſtevenende, ſtuurden wij Z. W., in hoop van het eiland *Modoopapappa* te zullen ontmoeten, dat de inboorlingen ons gezegd hadden in die ſtreek te liggen, omtrent vijf uuren zeilens van *Tahoora*. Ten vier uuren in den agtermiddag wierden wij ingehaald door eene groote kano met tien mannen, die van *Oneeheow* naar *Tahoora* gongen, om keerkring- en fregat-vogelen te dooden, die men zegt dat aan het laatſte eiland overvloedig gevonden worden. Hier boven is reeds gezegd dat de vederen van deeze vogelen zeer gezogt zijn, alzoo zij veel gebruikt worden in het maaken van hunne mantels en anderen opſchik.

Ten agt uuren nog niets van het eiland ontwaard hebbende, loefden wij noordlijk op tot mid-

middernacht, en toen wendden wij en ſtuurden Z. O. tot den volgenden morgen bij den dageraat, wanneer *Tahoora* vijf of zes mijlen in het O. N. O. van ons lag. Toen ſtuurden wij W. Z. W. en deeden *de Ontdekking* ſein zig vier Engelſche mijlen aan ſtuurboord van ons te verwijderen. Onze Breedte was op den middag 21° 27′ en onze Lengte 198° 42′; tot vijf uuren dezelfde koers gehouden hebbende, deeden wij *de Ontdekking* ſein ons op ſteven te loopen, en gaven alle hoop op van *Modoopapappa* te zullen vinden. Wij begreepen dat het waarſchijnlijk Zuidelijker van *Tahoora* zoude liggen dan wij geſtuurd hadden, ſchoon het evenwel ook mogelijk is dat wij het in den nacht zijn voorbij gevaaren, alzoo de eilanders het beſchrijven als zeer klein en bijna gelijk met de oppervlakte van het water.

Den volgenden dag ſtuurden wij eene Westlijke koers, alzoo het Kapitein CLERKES voorneemen was zoo na mogelijk in dezelfde paralel van Breedte te houden, tot wij de Lengte van *Awatska-Baai* zouden bereikt hebben, en dan regt noordwaarts te ſtuuren naar de haven van *St. Pieter en St. Paulus* in die baai, die ook tot onze verzamelplaats beſtemd was, ingevalle de ſchepen mogten geſcheiden worden. Wij verkoozen deeze koers, omdat zij, zoo verre wij wisten, nog niet bezeild was, en wij waren niet

zonder hoop van op onzen togt enige nieuwe eilanden te zullen aantreffen.

Wij zagen naauwlijks eenen vogel zedert wij *Tahoora* uit het gezigt hadden verloren tot den agttienden, in den agtermiddag, wanneer, terwijl wij ons op 21° 12′ Breedte en op 194° 45′ Lengte bevonden, het verſchijnen van eene groote menigte gekken en enige fregat-vogelen ons ſcherp naar land deed uitkijken. Tegens den avond gong de wind leggen en de Noord-Ooster zee, die op den zestienden en zeventienden zoo ſterk geweest was dat de ſchepen zeer zwaar werkten, wierd veel minder. Den volgenden dag zagen wij geen' ſchijn van land, en op den middag ſtuurden wij eene ſtreek Zuidlijker, namelijk W. ten Z., in hoop van den paſſaat-wind (die bijna onveranderlijk uit het O. ten N. woei) friſſer te zullen vinden, naar maate wij binnen den keerkring vorderden. Het is enigzins zonderling dat, ſchoon wij in den voormiddag geene vogelen zagen, wij egter tegens den avond weder een aantal gekken en fregat-vogelen rondom ons hadden. Dit ſcheen te kennen te geeven dat wij het land, van waar de voorige vlugten gekoomen waren, voorbij waren en dat wij enig ander laag eiland naderden.

De wind bleef zeer gemaatigd met ſchoon weder tot den drie en twintigſten, wanneer hij uit het

het N. O. ten O. aanwies en tot een ſterken ſtooker aangroeide, die enige van onze oude zeilen ſcheurde en het loopend wand dikwijls deed breeken. Deeze ſtooker duurde twaalf uuren; toen wierd de wind maatiger en bleef zoo tot den vijf en twintigſten op den middag, wanneer wij dien geheel verlooren en ſlechts een zeer klein zugtjen behielden.

Den zes en twintigſten in den morgen dagten wij land te ontwaaren in het W. Z. W.; maar, na omtrent zeſtien mijlen in die koers voorbgezeild te zijn, zagen wij dat wij ons bedrogen hadden, en den nacht invallende, ſtuurden wij weder Westlijk. Onze Breedte was op deezen tijd 19° 45', dat de grootſte Zuidlijke koers was die wij in deezen overtogt maakten; onze Lengte was 183° en de afwijking van de kompas-naald 12° 45' O. Wij bleeven deeze koers houden met weinig verandering in den wind tot den negen en twintigſten, wanneer hij naar het Z. O. en Z. Z. O. liep, en hij was in den nacht enige uuren Westlijk, zijnde het weder donker en bewolkt met veel regen. Wij hadden zedert enige dagen verſcheiden ſchildpadden ontmoet, van welke eene de kleinſte was, die ik ooit gezien heb, zijnde niet meer dan drie duimen lang. Wij wierden ook verzeld van fregat-vogelen en gekken van eene ongemeene ſoort, zijnde geheel wit (uitgezonderd de tippen der vleugelen, die zwart

waren) zoo dat zij op het eerſte gezigt ligtlijk voor meeuwen konden aangezien worden.

De ligte windjens, welke wij nu enigen tijd lang gehad hadden, en de tegenswoordige ongeſtadigheid van het weder met de weinige waarſchijnlijkheid van eene verandering ten beste, deeden Kapitein CLERKE van zijn ontwerp van binnen de keerkringen te blijven afzien, en, ingevolge daarvan, begonnen wij deezen avond ten zes uuren N. W. ten N. te ſtuuren, wanneer onze Breedte 20° 23′ en onze Lengte 180° 40′ was. Zoo lang de zwakke windjens duurden, welke bijna altijd heerschten zedert ons vertrek van de *Sandwich-Eilanden*, was het weder zeer betrokken en de lucht heet en drukkende, ſtaande den thermometer gemeenlijk op 80° en ſomtijds op 83°. Geduurende deezen tijd hadden wij eene holle zee uit het Noord-Oosten, en nimmer geduurende de gantſche reis ſlingerden en werkten de ſchepen zoo geweldig.

In den morgen van den eerſten April liep de wind uit het Z. O. naar het N. O. ten O. en woei eene friſſe koelte, tot den vierden 's morgens, wanneer hij twee ſtreeken meer naar het Oosten liep, en omtrent den middag tot eenen ſterken ſtooker aangroeide, die tot in den agtermiddag van den vijfden aanhield, verzeld van dampig weder. Toen liep hij weder naar het Z. O., wierd minder ſterk, en van zwaare regen-buien ver-

verzeld. Geduurende deezen geheelen tijd bleeven wij Noord-Westwaarts ſtuuren, tegens eenen langzaamen, maar regelmaatigen, ſtroom uit die ſtreek, die eene aanhoudende afwijking van onze rekening volgens de log veroorzaakte, van vijftien Engelſche mijlen daags. Den vierden, wanneer wij op 26° 17′ Breedte en op 173° 30′ Lengte waren, voeren wij voorbij eene ontzagchelijke menigte van hetgeen de matroozen Portugeeſche oorlogs-ſchepen noemen (*helothuria phyſalis* of Bezaantjens) en waren ook verzeld van een groot aantal zee-vogelen, onder welke wij voor de eerſte reize albatrosſen en ſtorm-vogelen bemerkten.

Den zesden, op den middag, verlooren wij den paſſaat-wind, en de zeilen vielen eensklaps tegens door eenen N. N. W. wind. Onze Breedte was toen 29° 50′ en onze Lengte 170° 1′. Alzoo het oud loopend wand in den laatſten harden wind geduurig gebrooken was, ſtelden wij al het nieuw, dat wij nog overig hadden, in deszelfs plaats, en maakten alle toebereidzelen die nodig waren voor het zeer verſchillende klimaat, waarin wij nu in kort ſtonden te koomen. Het fraai weder, dat wij binnen de keerkringen gehad hadden, was niet ledig doorgebragt. De timmerlieden hadden genoegzaame bezigheid gevonden aan het herſtellen van de ſloepen. Het beste boeg-kabel was zoo ſterk beſchadigd geworden door den on-

zuiveren grond in de *Karakakooa-Baai*, en terwijl wij voor *Oneeheow* ten anker lagen, dat wij genoodzaakt waren 'er veertig vademen af te korten, en een groot gedeelte van ons volk wierd door den bootsman bezig gehouden om dat eind, met ander oud touw-werk, tot garen te ſpinnen en het tot verſchillend gebruik te bezigen. Het luchten van de zeilen en andere ſcheeps-behoeften, die, door het lekken van de verdekken en boorden van de ſchepen, aanhoudend blootgeſteld waren om nat te worden, was nu een geduurig zoo wel als een werklijk en laſtig gedeelte van onzen dienſt geworden.

Behalven deeze zorgen, die ſlechts tot de ſchepen betrekking hadden, waren 'er nog andere, die het behouden van de gezondheid van het volk tot onderwerp hadden, en welke een groot gedeelte van ons volk eene geduurige bezigheid verſchaften. De ſtaande bevelen, door Kapitein COOK ingeſteld, van het luchten van de kooien, het plaatzen van vuur tuſſchen deks, het wasſchen van dezelve met azijn, en het berooken van dezelve met buskruid, wierden onafgebrooken in acht genoomen. Reeds enigen tijd geleden was het lappen van de oude wambuizen der matroozen een moeijelijk en gewigtig artijkel van den dienſt geworden. Het zal mogelijk nodig zijn degeene, die onbekend zijn met den aart en de hebbelijkheden van zee lieden te zeggen dat zij in oorlogs-ſchepen

zoo

zoo gewoon zijn in de zorg voor zigzelve door hunne officieren geleid te worden, dat zij tot het denkbeeld van vooruitzigt verliezen en de achtloosheid van kinderen aanneemen. Ik ben verzeekerd dat, zoo onze matroozen aan zigzelven alleen waren overgelaaten geweest, wij al het volk naakt zouden gehad hebben, eer de reis half volbragt was. Het was natuurlijk te verwagten dat hunne ondervinding geduurende onze reis naar het Noorden in het voorgaand jaar, hen de noodzaaklijkheid zoude hebben doen gevoelen van op deeze dingen enige acht te slaan; doch, zoo zulke gedagten hun ooit te binnen kwamen, was de indruk zoo voorbijgaande, dat, toen wij weder binnen de keerkringen keerden, hunne bonte wambuizen en het overige van hunne klederen voor koude landen over het verdek geschopt wierden als dingen van geene waerde, schoon het in beiden de schepen algemeen bekend was dat wij nog eene tweede reis naar de pool zouden doen. Zij wierden dan door de officieren opgenaapt, in kisten gepakt en thans aan de eigenaars teruggegeeven.

In den agtermiddag zagen wij enige planken van de huid van het schip in het water drijven; wij bevonden bij onderzoek dat 'er twaalf of veertien voeten van de buitenste planken van onder den boeg aan bakboord waren afgespoeld, daar wij gisten dat het lek geweest was, dat, zedert

ons

ons vertrek van de *Sandwich-Eilanden* het volk bijna aanhoudend aan de pompen gehouden had, terwijl wij elk uur twaalf duimen water inkreegen. Deezen dag zagen wij een aantal kleine krabben van eene bleek blaauwe kleur, en hadden weder enige albatrosſen en ſtorm-vogelen bij ons. De thermometer zakte in den nacht elf graden; en ſchoon hij nog op 59° bleef ſtaan, leeden wij egter zeer veel van de koude, zijnde ons gevoel nog in het geheel niet aan zulk eene koude gewend.

De wind bleef fris uit het Noorden waaien tot den agtſten in den morgen, wanneer hij maatiger wierd met fraai weder, en zijne ſtreek trapswijze naar het Oosten veranderde, en naderhand naar het Zuiden.

Op den negenden, des middags, was onze Breedte 32° 16′ en onze Lengte 166° 40′, de afwijking van de kompas-naald 8° 30′ Oost. En den tienden, dwarsch over de koers van de Spaanſche galjoenen van de *Manillas* naar *Acapulco* gevaaren zijnde, verwagteden wij het eiland van *Rica de Plata* te zullen ontmoeten, dat, volgens de kaart van DE LILLE, waarop de koers van die ſchepen getekend ſtaat, nu in ons gezigt moest zijn, zijnde deszelfs Breedte aldaar opgegeeven op 33° 30′ N. en deszelfs Lengte 166° O. Niettegenſtaande wij zoo verre Noordwaarts gevorderd waren, zagen wij egter vandaag eenen keer-

keerkring-vogel, gelijk ook verſcheiden andere ſoorten van zee-vogelen, als papegaai-duikers, zee-papegaaien, ſtorm-vogelen en albatrosſen.

Den elfden op den middag waren wij op 35° 30′ Breedte en op 165° 45′ Lengte, en hadden deezen geheelen dag zee-vogelen bij ons als te vooren; ook voeren wij voorbij verſcheiden bosſen zee-wier. Omtrent denzelfden tijd, dreef 'er voorbij *de Ontdekking* een ſtuk hout, terwijl 'er geene andere tekenen van land gezien wierden.

Den volgenden dag liep de wind langzaamerhand naar het Oosten en groeide tot zulk eenen ſterken ſtooker aan, dat wij genoodzaakt waren onze bram-raas te ſtrijken, en alleen de onderzeilen bij te laaten met het groot-zeil dubbel gereefd. Ongelukkiglijk zeilden wij over dien boeg, die nadeeligst voor ons lek was; doch, alzoo wij het altoos met de hand-pompen hadden kunnen onder houden, gaf het ons geene groote ongerustheid tot den dertienden omtrent ten zes uuren na den middag, wanneer wij grootlijks verſchrikt wierden door eene ſpoedige overſtrooming, die de geheele ruimte tusſchen deks vervulde. Het water, dat in het kolen-hok geweest was, geenen genoegzaamen doortogt naar het hol vindende, had den zolder die 'er boven op lag, opgedreeven en zettede in eenen oogenblik alles

onder. Onze toeſtand was nu indedaad ten uiterſten hachlijk, en wij zagen niet aanſtonds middel om ons te redden. Eene pomp door de bovendekken in het kolen-hok geplaatst kon niets uitrigten, alzoo hij zeer ſchielijk door het kolen-gruis verſtopt zou geweest zijn, en het water met putſen 'er uit te balieën was ook ondoenlijk geworden door het aantal zwaar goed, dat 'er uit des conſtapels magazijn in geſpoeld was, en dat, door de beweeging van het ſchip, geweldig van den eenen kant naar den anderen geſlingerd wierd. Daar was dan ook niets anders overig dan een gat in het beſchot, dat het kolen-hok van het voorhol ſcheidde, te hakken en daardoor het water een' doortogt te geeven in het hol. Eer dit egter geſchieden kon, was het nodig de vaten met droog proviand uit het voor-hol te krijgen, dat ons het grootst gedeelte van den nacht bezig hield, zoo dat de timmerlieden niet voor den volgenden morgen bij het beſchot konden koomen. Zoo dra 'er eene opening gemaakt was, ſtortte het grootst gedeelte van het water in het hol, dat ons in ſtaat ſtelde het overige 'er met putſen uit te ſcheppen. Maar het lek was nu zoo zeer vermeerderd, dat wij genoodzaakt waren de helft van het volk aanhoudend aan het pompen en balieën te houden tot den vijftienden op den middag. Ons volk verrigtte vrolijk deezen zwaaren arbeid, welkers onaangenaamheid nog ſterk vermeerderd

wierd

wierd door dat zij geene drooge plaats hadden om op te ſlaapen, en om deeze reden begonnen wij hun nu het volle rantzoen van brandewijn uit te reiken.

Naardien het weder nu bedaarder en de zee minder hol wierd, waren wij in ſtaat de overige vaten uit het voor-hol op te ruimen en het water eenen genoegzaamen doortogt naar de pompen te openen. Wij zagen deezen dag een groenachtig ſtuk drijf-hout, en ons verbeeldende dat het water gekleurd was, peilden wij, maar vonden geen' grond met honderd zestig vademen lijn. Onze Breedte was deezen dag op den middag 41° 52′ en onze Lengte 161° 15′; de afwijking van de kompas-naald was 6° 30′ O., en den wind kort daarop Noordwaarts loopenden, veranderde wij onze koers drie ſtreeken meer Westlijk.

Den zestienden, op den middag, waren wij op 42° 12′ Breedte en op 160° 5′ Lengte; en, alzoo wij nu de plaats naderden daar men zegt dat een zeer uitgeſtrekt land door DE GAMA gezien is, waren wij blijde de gelegenheid, welke de koers, die wij ſtuurden, ons gaf, waarteneemen om de twijfelingen te helpen verdrijven, zoo 'er nog enige waren, omtrent de valschheid van deeze gewaande ontdekking; want men moet weeten dat niemand nog in ſtaat geweest is te ontdekken wie JOHANNES DE GAMA ware toen

hij

hij leefde, of in welk jaar deeze gewaande ontdekking gedaan zij.

Volgens den Heer MULLER wierd 'er het eerst bericht van gegeeven in eene kaart door TEXEIRA, een Portugeeſchen aardrijksbeſchrijver, in het jaar 1649 uitgegeeven, die het tien of twaalf graaden ten Noord-Oosten van *Japan* plaatst tusſchen 44° en 45° Breedte, en het aankondigt als *Land, door* JOHANNES DE GAMA, *den Indiaan*, (*) *gezien, op eenen togt van China naar Nieuw Spanje.* Op welken grond de Franſche aardrijksbeſchrijvers het zedert vijf graaden Oostlijker geplaatst hebben, blijkt niet, tenzij men onderſtelle dat zulks geſchied zij om plaats te maa-

(*) De bijnaam van *Indiaan* is kwalijk overgezet. Het ſchrift op TEXEIRAS kaart heeft verſcheiden verkortingen en luidt aldus: *Terra q. uio Do Joao da Gama Indo da China pera Nova Espaha*; dus woordlijk, *Land, welk zag Don* JOHAN DA GAMA, *gaande van China naar Nieuw Spanje.* Dit land kon dan ook wel een der Kurilſche Eilanden zijn, want men kon toen de Lengte nog niet zoo naauwkeurig berekenen. Dat men niet kan opmaaken wie die *Don* JOHAN geweest zij bewijst voor het overige niet dat 'er nooit een man van dien naam geleefd heeft. Hij behoefde niet eens het bevel over een ſchip te voeren om eene ontdekking te doen. Hij kan misſchien paſſagier op een Spaansch ſchip geweest zijn, en TEXEIRA, die anders vrij naauwkeurig is, naricht van het nieuw land medegedeeld hebben.

G. FORSTER.

maaken voor eene andere ontdekking, door de Hollanders gedaan, *Compagnies-Land* genoemd, van welke wij gelegenheid zullen hebben hier agter te ſpreeken.

De wind was deezen geheelen dag zeer veranderlijk, zijnde zelden beſtendig in twee of drie ſtreeken, en in friſſe vlaagen waaiende, die door dood ſtilte wierden opgevolgd. Dit was geen kwaad teken; doch, na deezen geheelen dag heen en weder gevaaren te hebben, zonder iets van het land te zien, ſtuurden wij weder Noordwaarts, niet denkende het der moeite waerdig te zijn onzen tijd te verſpillen met naar iets te zoeken, dat men reeds vrij algemeen hield voor niet te beſtaan. Ons volk wierd den geheelen dag van den zevenden bezig gehouden met hunne natte plunje te droogen, en de ſchepen beneden te luchten.

Wij begonnen nu de aanwasſende onguurheid der Noordlijke luchtſtreek zeer ſcherp te gevoelen. In den morgen van den agttienden, op 45° 40′ Breedte en op 160° 25′ Lengte zijnde, hadden wij ſneeuw met regen 'er onder, verzeld van ſterke wind-vlaagen uit het Zuid-Westen. Deeze omſtandigheid zal zeer aanmerkenswaerdig voorkoomen, als men het jaargetijde en de ſtreek, uit welke de wind woei, in acht neemt. Den negentienden bleef de thermometer over dag op het vries-punt ſtaan, en daalde 's morgens ten vier uuren tot op 29°. Als de Leezer de moeite

wil neemen den graad van hitte geduurende het warm drukkend weder in het begin deezer maand te vergelijken met de zwaare koude, welke wij nu ondervonden, zal hij ligt begrijpen hoe gevoelig eene zoo ſnelle verandering voor ons moet geweest zijn.

In de wind-vlaag van den agttienden wierden bijna alle onze zeilen, die bij ſtonden, geſcheurd, en vermits deeze ons tweede ſtel uitmaakten, waren wij genoodzaakt van ons laatſte en beste ſtel gebruik te maaken. Om Kapitein CLERKES moeijelijkheden te vergrooten was de zee in het algemeen zoo hol en de ſchepen zoo lek, dat de zeilen-maakers geene plaats hadden om de zeilen te lappen, dan zijne eigen vertrekken, dat, in den afneemenden ſtaat van zijne gezondheid, voor hem een ernſtig ongemak was.

Den twintigſten, op den middag, wanneer wij op 49° 45′ Noorder Breedte en op 161° 15′ Ooster Lengte waren, en onverduldig verwagteden de Kust van Aſia te zullen ontwaaren, ſchoot de wind eensklaps in het Noorden en bleef den volgenden dag uit die ſtreek waaien. Schoon hij nu onzen voortgang vertraagde, was egter het fraai weder, dat hij mede bragt, geene kleine verfriſſing voor ons. In den voormiddag van den een en twintigſten zagen wij eenen walvisch en eenen land-vogel, en in den agtermiddag, ziende dat het water modderig was, peilden wij, maar von-

vonden geen' grond met honderd veertig vademen lijn. Geduurende de drie voorgaande dagen hadden wij groote vlugten van wild gevogelte gezien, en eene ſoort, naar eendvogelen gelijkende. Dit wordt gemeenlijk beſchouwd als een bewijs van de nabijheid van land; maar wij hadden 'er geene andere tekenen van gehad zedert den zestienden, in welken tijd wij meer dan honderd vijftig zeemijlen voortgezeild waren.

Den twee en twintigſten liep de wind in het N. O. vergezeld van mistig weder. De koude was uitermaate geſtreng en de touwen zoo bevroozen, dat wij dezelve bezwaarlijk door de blokken konden trekken. Op den middag was onze Breedte, volgens onze rekening, 51° 38′ en onze Lengte 160° 7′, en de plaats daar wij tegenswoordig waren met die, welke in de Rusſiſche kaarten aan de zuidlijke deelen van Kamſchatka gegeeven wordt, vergelijkende, achtte Kapitein CLERKE het niet voorzigtig het den geheelen nacht naar het land te laaten loopen. Wij wendden dan ten tien uuren, en, peilende, vonden wij, overeenkomſtig onze gisſingen, grond met zeventig vademen.

Den drie en twintigſten, des morgens ten zes uuren, op 52° 09′ Breedte, en 160° 07′ Lengte zijnde, en de mist opklaarende, vertoonde zig het land in bergen, met ſneeuw bedekt, en zig van N. ¼ O. tot Z. W. uitſtrekkende, terwijl eene hooge kegelachtige rots, drie of vier mijlen in

het Z. W. ¼ W. van ons lag. Naauwlijks hadden wij dit onvolkoomen gezigt van het land gehad, of wij waren wederom met eene dikke mist bedekt. Thans, volgens onze kaarten, ſlechts agt mijlen van den mond van de *Awatska-Baai* zijnde, hielden wij, zoo dra de lucht opklaarde, naar land, om 'er een nader gezigt van te hebben, en nooit zag ik een akeliger en dorrer landſchap. De kust vertoont zig regt en eenvormig, zonder baaien of inhammen; de grond rijst van het ſtrand af tot heuvelen van eene tamelijke hoogte, agter welke reien bergen liggen, welker toppen zig in de wolken verlooren.

Het gantſche land was geheel met ſneeuw bedekt, behalven de zijden van enige ſteile bergen, die te loodregt uit zee opreezen dan dat 'er de ſneeuw op zoude hebben kunnen blijven liggen.

De wind bleef zeer ſterk uit het N. O. waaien, met dik dampig weder en ſneeuw met regen, van den vier en twintigſten tot den agt en twintigſten April. Geduurende deezen tijd ſtond te thermometer nooit hooger dan 30½°. Het ſchip geleek eene volſlagen klomp ijs; de hoofdtouwen waren 'er zoo mede omkorst, dat hunne dikte meer dan verdubbeld was; in kort, de oudſte zee-lieden onder ons hadden nooit zulke aanhoudende buien van ſneeuw en ſneeuw met regen en zulk eene ſcherpe koude bijgewoond als wij nu onder-

von-

vonden. Ook maakte de geſtrengheid van het weder, gevoegd bij de groote moeijelijkheid om het ſcheeps-werk te verrigten, en de arbeid van de pompen aanhoudend aan den gang te houden, den dienst voor veelen van het volk te zwaar, van welke ſommige bevroren ledenmaaten hadden en andere aan verkouwdheden in de kooi lagen. Wij bleeven allen deezen tijd vier uuren over elken boeg zeilen, hebbende gemeenlijk eene diepte van zestig vademen, als wij omtrent drie mijlen van het land waren, maar wij peilden geenen grond, als wij ons op eenen eens zoo grooten afſtand van hetzelve bevonden. Den vijf en twintigſten hadden wij een kortduurend gezigt van den mond van de *Awatska-Baai;* maar met dit weder durfden wij dezelve niet aandoen. Terwijl wij weder afhielden, verlooren wij *de Ontdekking* uit het gezigt; doch alzoo wij nu zoo nabij onze verzamelplaats waren, maakte zulks ons niet zeer ongerust.

Den agt en twintigſten in den morgen helderde het weder eindelijk op, en de wind verſlapte tot een ligt koeltjen uit dezelfde ſtreek als te vooren. Wij hadden eenen ſchoonen warmen dag, en, alzoo wij nu dooi-weder begonnen te gemoet te zien, lieten wij het volk het ijs van het wand, masten en zeilen breeken, opdat het niet op onze hoofden zoude vallen. Op den middag, wan-

neer wij op 52° 44′ Breedte en op 159° Lengte waren lag den mond van de *Awatska-Baai* drie of vier mijlen N. W. van ons af, en, omtrent drie uuren in den agtermiddag, kwam 'er een goede wind uit het Zuiden op, waarmede wij op het land aanhielden, peilende regelmaatig van twee en twintig tot zeven vademen.

De mond van de baai ligt open voor het N. N. W. Het land aan de Zuid-zijde is van eene maatige hoogte; ten Noorden rijst het op tot eene ſtompe kaap, die het hoogst gedeelte van de kust is. In het kanaal tusſchen beiden, bij de Noord-Oost-zijde, liggen drie aanmerklijke klippen, en verder naar binnen, digt aan de andere zijde, eene enkele afgezonderde klip van eene aanmerklijke grootte. Op de Noorder kaap is een wagt-huis, dat, als de Rusſen enige van hunne ſchepen op de kust verwagten, tot een vuur-baken gebruikt wordt. Daar ſtond een vlagge-ſtok op; maar wij zagen geen teken dat 'er iemand in was.

Den mond van de baai voorbij zijnde, die omtrent vier Engelſche mijlen lang is, zagen wij eene groote ronde kom voor ons van vijf en twintig Engelſche mijlen in omvang, en kwamen ten half vijf ten anker in zes vademen water, bevreesd zijnde aan den grond te zullen geraaken op een bank, of enige blinde klippen, welke MULLER zegt

dat

N°. XLVII.**

KAART van de
S^T. PIETER e
S^T. PAULUS HAV
Opgenoomen door
Will. Bligh.
Stuurman van de
Resolutie.
Hoog water ten 4 u. 38'
Nieuwe en volle Maan.
Het water rijst 5 of 6 voe
ART
n de
A - BAAI,
t Kust van
CHATKA.
1/4
Schaal
25
C. van Baarsel, sculp.

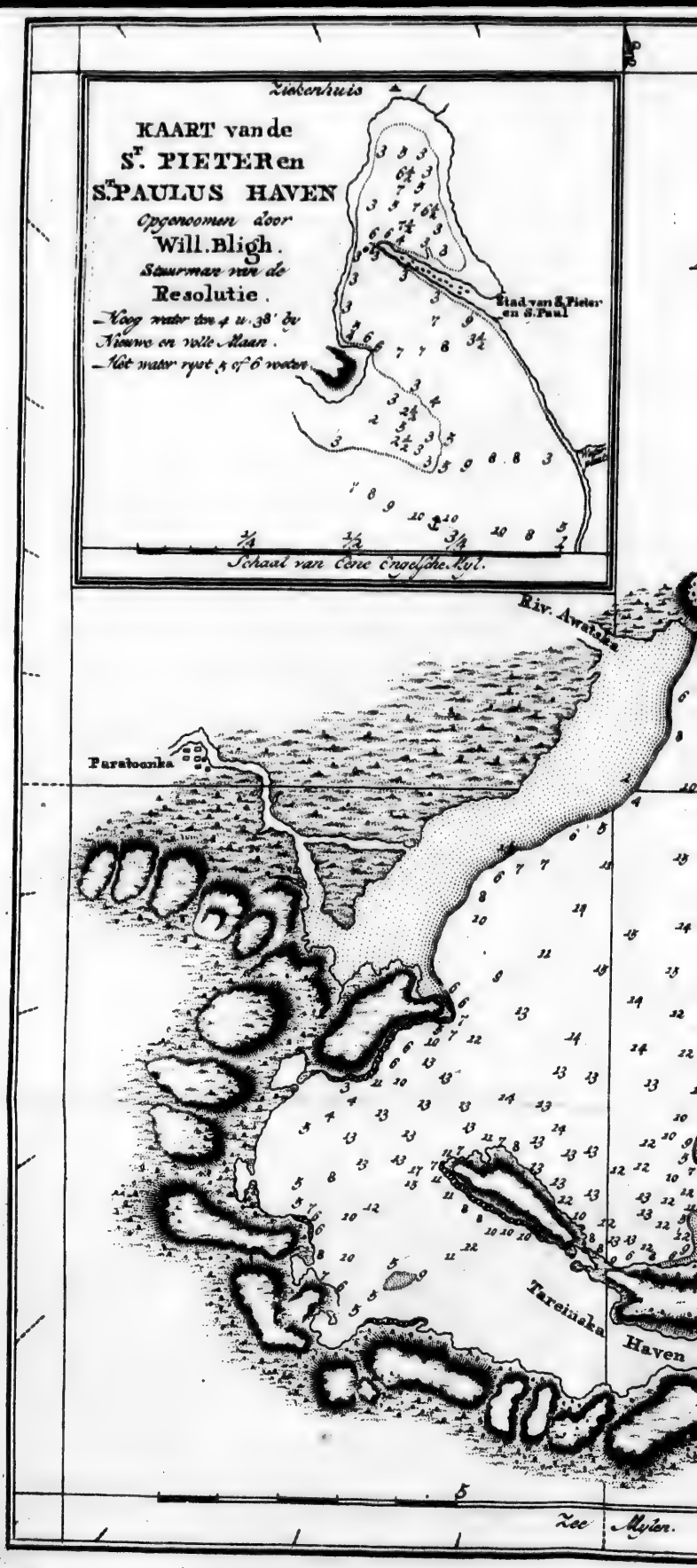
KAART van de
S^T. PIETER en
S^T. PAULUS HAVEN
Opgenoomen door
Will. Bligh.
Stuurman van de
Resolutie.
Hoog water ten 4 u. 38' by
Nieuwe en volle Maan.
Het water rijst 5 of 6 voeten.
Ziekenhuis
Stad van S. Pieter en S. Paul
Schaal van Eene Engelsche Myl.
Riv. Awatska
Paratoonka
Tareinska Haven
Zee Mylen.

KAART
van de
AWATSKA - BAAI,
op de Oost Kust van
KAMTSCHATKA.

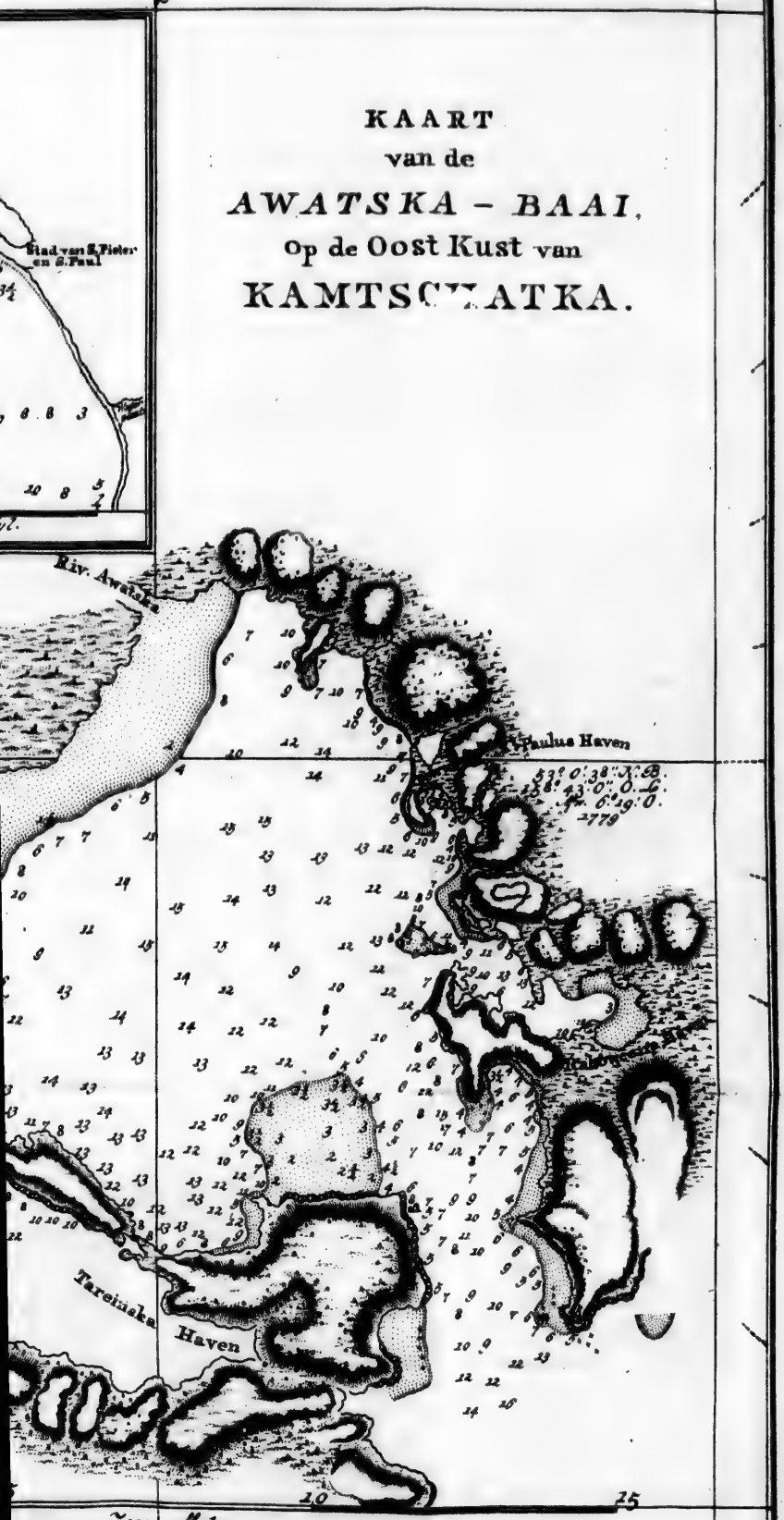

dat in het kanaal van de haven van *St. Pieter en St. Paulus* liggen. (*) Het midden van de baai was vol los ijs, dat met het getij dreef; maar de kanten waren 'er nog geheel mede bezet. Men zag groote troepen van veelerlei wild gevogelte, gelijk ook raven, arenden en groote vlugten van Groenlandſche duiven. Wij bezagen alle hoeken van de baai met onze verrekijkers, om naar de ſtad van *St. Pieter en St. Paulus* te zoeken; die wij, volgens de berichten, ons te *Oonalashka* gegeeven, begrepen hadden eene plaats van enige ſterkte en aanzien te zijn. Eindelijk ontdekten wij op eene ſmalle land-punt, in het N. N. O., enige weinige ellendige houten huizen en enige kegelvormige hutten, op paalen gebouwd, in alles omtrent dertig in getal, welke wij, naar derzelver ligging, ondanks allen den eerbied, welken wij voor eenen Ruſſiſchen *Oſtrog* wenſchten te hebben, in de noodzaaklijkheid waren te moeten beſluiten dat *Petropaulowska* uitmaakten. Doch, ik zal, om het edelmoedig en gaſtvrij onthaal, dat wij hier genooten, recht te doen, den Leezer verlof vraagen om zijne nieuwsgierigheid vooruit te mogen loopen, en hem verzeekeren dat onze teleurſtelling eer van eenen belachlijken dan ernſtigen aart bleek te zijn; want aan dit ellendig einde der aarde, voorbij alles ge-

(*) Reizen van de Ruſſen van Aſia naar Amerika.

gelegen, dat wij voor het barbaarschst en ongastvrijst hielden, en, als het ware, zelfs buiten het bereik van de beſchaaving, door ijs toegedamd, en in den zomer met ſneeuw bedekt, in eene arme ellendige haven, verre beneden de gemeenſte van onze visſchers dorpen, vonden wij eene menschlievendheid, gevoegd bij eene grootheid van ziel en verhevenheid van gevoelens, die alle naticën en alle luchtſtreeken eer aan zouden gedaan hebben.

In den nacht dreef ons veel ijs met den ſtroom voorbij, en, toen het dag was, wierd ik met de ſloepen gezonden om de baai op te neemen en den Ruſſiſchen bevelhebber de brieven over te leveren, die wij van *Oonalashka* gebragt hadden. Wij rigteden onze koers naar het dorp, waarvan ik geſprooken heb, en, zoo verre met de ſloepen genaderd zijnde, als ons mogelijk was, ſtapten wij op het ijs, dat zig bijna eene halvé Engelſche mijl van de kust uitſtrekte. De Heer WEBBER en twee van het bootsvolk verzelden mij, terwijl de ſtuurman met de pinas en kotter de baai verder gong opneemen, de jol agterlaatende, om ons naar boord terug te brengen.

Ik geloof dat de inwooners het ſchip zoo min als de ſloepen nog gezien hadden; want zelfs toen wij reeds op het ijs waren, konden wij geen teken van een levendig ſchepzel in de ſtad beſpeu-

ſpeuren. Toen wij een klein eind wegs op het ijs gevorderd waren, zagen wij enige weinige mannen heen en weder loopen, en kort daarop kwam 'er eene ſlede, door honden getrokken, met eenen van de inwooneren 'er in, af naar het ſtrand, regt over ons. Terwijl wij op dit ongewoon gezigt ſtaroogden en de groote beleefdheid van deezen vreemdeling bewonderden, die hem, naar wij ons verbeeldden, tot onze hulp deed toeſchieten, keerde de man, na ons enigen tijd zeer aandachtig bekeken te hebben, in eens om, en reed met grooten ſpoed naar de *oſtrog*. Wij waren niet minder ſpijtig dan in onze verwagting te leur geſteld door dit ſpoedig vertrek, alzoo onze togt over het ijs nu niet alleen zeer moeijelijk, maar zelfs gevaarlijk begon te worden. Wij zonken op elken ſtap bijna tot de knieën in de ſneeuw, en ſchoon wij het ijs 'er onder vrij ſterk vonden, waren egter de zwakke plaatſen daar door niet te ontdekken, en wij waren geduurig blootgeſteld om 'er door te zinken. Dit ongeluk bejegende mij eindelijk wezenlijk zelven; want, ſchielijk over eene verdagte plaats henen ſtappende, om 'er met te minder gewigt op te drukken, kwam ik op eene tweede, voor ik konde ophouden, die onder mij brak, en ik viel 'er door. Gelukkiglijk kwam ik in het gat weder boven, en een man, die kort agter mij was met eene bootshaak, wierp mij die toe; ik legde dien dwarsch op enige losſe

ſtukken, die rondom mij waren, en geraakte daardoor in ſtaat om weder op het vaste ijs te koomen.

Naarmaate wij het land naderden, vonden wij het ijs, tegens onze verwagting, meer gebrooken dan het te vooren geweest was. Wij ſchepten egter weder troost uit het gezigt van eene tweede ſlede, die naar ons toe kwam; maar, in plaats van ons te hulp te koomen, hield de voerman in eens ſtil, en begon ons toe te roepen. Ik ſtak onmiddelijk de brieven van ISMYLOFF in de hoogte, waarop hij omkeerde en al zijn best terug reed, gevolgd, zoo ik geloof, van geheel iets anders dan gebeden van ons gezelſchap. Niet weetende wat uit dit onverklaarbaar gedrag te beſluiten, vervolgden wij onzen togt naar den *oſtrog* met groote omzigtigheid, en toen wij binnen een vierde van eene Engelſche mijl van denzelven gekoomen waren, zagen wij eene bende gewapende manſchappen naar ons toe trekken. Om hun de minst mogelijke ongerustheid te geeven en zulk een vreedzaam voorkoomen te hebben als mogelijk was, kreegen de twee mannen, die bootshaaken droegen, last om zig in de agterhoede te houden, en de Heer WEBBER en ik toogen vooraan. De Rusſiſche bende, beſtaande uit omtrent dertig ſoldaaten, wierd geleid door eenen man, die 'er ordentelijk uit zag, met eenen rotting in de hand. Op enige roeden na tot ons ge-

genaderd zijnde, hield hij ſtand, en ſchikte zijne manſchappen in eene goede krijgskundige orde. Ik gaf hem de brieven van ISMYLOFF over, en tragtede hem zoo goed ik kon te doen verſtaan (ſchoon ik naderhand bevond te vergeefsch) dat wij Engelſchen waren, en papieren van *Oonalashka* gebragt hadden. Na ons aandachtig bekeken te hebben, begon hij ons zeer plechtig naar het dorp te geleiden, dikwijls zijne manſchappen doende ſtil ſtaan, om hen op verſchillende wijzen te ſchaaren en hen verſcheiden exercitieën te doen verrigten, waarſchijnlijk met inzigt om ons te toonen dat, zoo wij de vermetelheid hadden van enig geweld te pleegen, wij met lieden te doen zouden hebben, die niet onbedreven in hun werk waren.

Schoon ik ondertusſchen in mijne natte klederen was, huiverende van koude, en genoegzaam geneigd tot de onvoorwaardelijkſte onderwerping, zonder dat het nodig was dat mijne vrees opgewekt wierd, was het egter onmogelijk niet te lagchen over deeze krijgs-toerusting, ſchoon zij ons te onpaſſe zeer lang ophield. Eindelijk kwamen wij aan het huis van den bevelvoerenden officier van den troep, waarin wij gedrongen wierden binnen te gaan, en, na niet weinig heen en weder loopens om bevelen te geeven, en over de ſoldaaten buiten de deur te beſchikken, verſcheen onze gastheer, verzeld van eenen anderen, die

wij

wij verſtonden dat de ſecretaris van de haven was. Nu wierd een van ISMYLOFFS brieven geopend en de andere wierd door eenen boodſchapper afgezonden naar *Bolcheretsk*, eene ſtad op de Weſtzijde van het ſchiereiland van *Kamſchatka*, daar de Ruſſiſche bevelhebber van deze provintie gemeenlijk zijn verblijf houdt.

Het is zeer opmerklijk dat zij het ſchip den voorigen dag niet gezien hadden, toen wij in de baai ten anker kwamen, noch deezen morgen, voor onze ſloepen vrij digt aan het ijs genaderd waren. De ſchrik, welken deeze ontdekking onder hen veroorzaakt had, bevonden wij dat zeer groot was geweest. De bezetting was onmiddelijk onder de wapenen gebragt. Men had voor den ingang van het huis van den bevelhebber twee veldſtukjens geplaatst en naar onze ſloepen gerigt, en daar waren kruid, kogels en ontſtooken lonten gereed gehouden.

De officier, in wiens huis wij thans onthaald wierden, was een ſerjeant en de bevelhebber van den *oſtrog*. Niets kon de vriendlijkheid en gastvrijheid van zijn gedrag, toen hij wat van den ſchrik, door onze aankomst veroorzaakt, bekoomen was, te boven gaan. Wij vonden het huis ondraaglijk heet, maar uitermaate net en zindelijk. Na dat ik van klederen verwisſeld was, waartoe des ſerjeants beleefdheid mij in ſtaat ſtelde, door mij een volledig ſtel klederen van zig-

zel-

zelven te verſchaffen, wierden wij genodigd aan tafel te gaan, die, naar ik niet twijfel, voorzien was van het beste, dat hij krijgen kon, en die, aangezien de kortheid des tijds, welke hij had om daar voor te zorgen, met enig goed overleg was ingerigt. Alzoo 'er geen tijd was om ſop en gekookt vleesch klaar te maaken, hadden wij, in de plaats, enige ſneden koud rundvleesch, waarop heet water gegooten wierd. Vervolgens hadden wij eenen grooten gebraaden vogel van eene mij onbekende ſoort, maar uitmuntend van ſmaak. Na dat wij daar iets van gegeeten hadden, wierd hij afgenoomen, en men diende ons visch voor, op twee verſchillende wijzen klaar gemaakt, en kort daarop verſcheen de vogel nogmaal, in lekkere zoete pastijtjens. Onze drank, waarvan ik naderhand nog eens zal moeten ſpreeken, was van die ſoort, welke bij de Ruſſen *quaſs* genoemd wordt en het ſlegtst van het geheel onthaal. Des ſerjeants vrouw bragt verſcheiden van de ſchotels zelve binnen, maar mogt niet mede aan tafel zitten. Onzen maaltijd geëindigd hebbende, geduurende welken naauwlijks behoeft aangemerkt te worden dat ons geſprek bepaald was tot enige buigingen, en andere tekenen van onderlingen eerbied, tragteden wij onzen gastheer de reden en het doel van ons bezoek in deeze haven te doen begrijpen. Alzoo ISMYLOFF hun waarſchijnlijk over hetzelfde onderwerp geſchreven had in de brie-

brieven, die wij te vooren overhandigd hadden, ſcheen bij onze meening zeer ſpoedig te begrijpen; doch alzoo 'er ongelukkig niemand in de plaats was, die eene andere taal kon ſpreeken dan het *Ruſſisch* en Kamſchadaalsch, viel het ons ten uiterſten moeijelijk het bericht, dat hij ons meende te geeven, te begrijpen. Na enigen tijd geſleten te hebben in die poogingen om elkanderen te verſtaan, begreepen wij dat het hoofdzaaklijke van hetgeen men ons hier mededeelde was dat, ſchoon hier geen toevoer, of van levensmiddelen of ſcheepsbehoeften te krijgen was, deeze dingen egter in grooten overvloed te *Bolcheretsk* waren. Dat de bevelhebber allerwaarſchijnlijkst zeer genegen zoude zijn om ons te bezorgen hetgeen wij nodig hadden; maar dat, zoo lang de ſerjeant geene bevelen van hem ontvangen had, noch hij, noch zijn volk, noch de inboorlingen het zouden waagen bij ons aan boord te koomen.

Het was nu tijd voor ons om afſcheid te neemen, en, alzoo mijne klederen nog te nat waren om die aan te trekken, was ik genoodzaakt andermaal des ſerjeants goedgunſtigheid in te roepen, en hem te vraagen of ik die, welke ik van hem geleend had, mede naar boord mogt neemen. Dit verzoek wierd mij zeer gaerne ingewilligd, en daar wierd onmiddelijk voor elk van ons gezelſchap eene ſlede, door vijf honden getrokken, benevens een voerman, bezorgd. De

matroozen ſchepten een groot vermaak in dit rijd-tuig, en, dat hen nog meer vermaakte, was dat de twee bootshaaken eene afzonderlijke ſlede hadden. Deeze ſleden zijn zoo ligt, en zij zijn zoo wel gebouwd voor het oogmerk, waartoe zij beſtemd zijn, dat zij met grooten ſpoed en volkoomen veilig over het ijs gongen, dat ons met alle onze voorzigtigheid onmogelijk zou geweest zijn te voet over te koomen.

Bij onze terugkomst vonden wij de ſloepen de ſchepen naar het dorp boegſeerende, en ten zeven uuren kwamen wij tot digt aan het ijs en vertuiden ons met het klein boeg-anker in het N. O. en het best boeg-anker in het Z. W., terwijl de mond van de baai Z. ten O. en Z. ¼ O. van ons lag, en de *oſtrog* N. ¼ O. anderhalve Engelſche mijl van ons. Den volgenden morgen wierden de vaten en kabels op het half-dek gebragt, ten einde het ſchip van vooren te ligten, en de timmerlieden wierden aan het werk gezet om het lek te ſtoppen, dat ons geduurende onzen laatſten togt zoo veel moeite veroorzaakt had. Men bevond dat het veroorzaakt was door het afvallen van enige ſtukken van de huid van onder den boeg [illegible]n bakboord, en het wegſpoelen van het werk van tuſchen de planken. Het warm weder, dat wij midden op den dag hadden, begon het ijs zeer ſterk te doen afbreeken, dat, met

het

het getij indrijvende, den mond van de baai bijna opſtopte. Verſcheiden van onze heeren gaven den ſerjeant een bezoek, bij welken zij zeer beleefd ontvangen wierden, en Kapitein CLERKE zond hem twee fleſchen rum, dat het aangenaamst geſchenk was, dat hij hem doen kon, en ontvong daar tegens enig fraai gevogelte van het berkhoenderen geſlacht en twintig forellen. Onze jagers hadden eene ſlegte jagt; want ſchoon de baai van vlugten eenden van verſchillende ſoorten en van Groenlandſche duiven krielden, waren zij egter zoo ſchuuw, dat zij hen niet binnen ſchoot konden krijgen.

In den morgen van den eerſten Meij *de Ontdekking* de baai ziende koomen inzeilen, wierd haar terſtond eene ſloep te hulp gezonden, en in den agtermiddag vertuide zij digt bij ons. Zij zeiden ons dat, toen het weder den agt en twintigſten opklaarde, zij zig aan lij van de baai bevonden, en dat, toen zij 'er den volgenden dag weder voor kwamen, en den mond met ijs opgeſtopt zagen, zij afgehouden hadden, na enige ſchooten gedaan te hebben, beſluitende dat wij hier niet zijn konden; maar dat zij, naderhand bevindende dat het maar drijf-ijs was, het gewaagd hadden naar binnen te zeilen. Den volgenden dag was het weder zoo ongeſtadig, van zwaare ſneeuwbuien verzeld, dat de timmerlieden niet in ſtaat

wa-

waren met hun werk voort te gaan. De thermometer ſtond in den avond op 28° en in den nacht was de vorst zeer geſtreng.

Den volgenden morgen twee ſleden het dorp in ziende rijden, zond Kapitein CLERKE mij naar land, om te verneemen of er eene boodſchap gekomen were van den bevelhebber van *Kamſchatka*, die, volgens des ſerjeants zeggen, nu kon verwagt worden, ingevolge van het bericht, dat bij onze aankomst afgezonden was. *Bolcheretsk* is, langs den gewoonen weg, omtrent honderd vijf en dertig Engelſche mijlen van de haven van *St. Pieter en St. Paulus*. Onze brieven waren gezonden met eene ſlede, met honden beſpannen, en op den negen en twintigſten, omtrent den middag afgevaerdigd, en het antwoord kwam, zoo als wij naderhand bevonden, deezen morgen vroeg, zoo dat zij ſlechts een weinig meer dan drie en eenen halven dag werk hadden om eene reis te doen van twee honderd zeventig Engelſche mijlen.

De komst van het antwoord des bevelhebbers wierd egter voor het tegenswoordige voor ons verborgen gehouden, en, toen ik aan het huis van den ſerjeant kwam, zeide men mij dat wij den volgenden dag van hem hooren zouden. Terwijl ik aan land was, geraakte de ſloep, die mij gebragt had, met eene andere, *de Ontdekking* toebehoorende, vast in het ijs, dat een Zuidlijke

wind van de andere zijde van de baai gedreven had. *De Ontdekking*, ziende dat zij bezet geraakten, had 'er de groote sloep naar toe gezonden, maar zij ondergong weldra hetzelfde lot, en in korten tijd had het ijs haar bijna een vierde van eene Engelsche mijl omsingeld. Dit noodzaakte ons tot den avond aan land te blijven, wanneer wij, ziende dat 'er geene kans was om de sloepen los te krijgen, enige van ons in sleden naar den zoom van het ijs zonden, van waar zij met sloepen van de schepen afgehaald wierden, en de overige bleeven den geheelen nacht aan wal.

Het bleef den gantschen nacht sterk vriezen, maar den vierden, voor den morgen, veranderde de wind, dreef het drijf-ijs weg, en maakte de sloepen vrij, zonder dat zij de minste schade bekoomen hadden.

Omtrent tien uuren in den voormiddag zagen wij verscheiden sleden tot op den zoom van het ijs rijden, en zonden eene sloep om degeene, die 'er in waren, aan boord te haalen. Een van deeze was een Russisch koopman van *Bolcheretsk*, FEDOSITSCH genaamd, en de ander een Duitscher, met naame PORT, die eenen brief gebragt hadden van den Major BEHM, den bevelhebber van *Kamschatka*, aan Kapitein CLERKE. Toen zij op den zoom van het ijs gekoomen waren en de grootte van de schepen onderscheidenlijk zagen, die toen nog geene vijftig roeden van hun af lagen,

gen, ſcheenen zij zeer ontrust, en verzogten, voor zij het durfden waagen af te varen, dat 'er twee van ons bootsvolk tot gijzelaars zouden gelaaten worden. Wij bevonden nadarhand dat ISMYLOFF, in zijnen brief aan den bevelvoerer, ons, om welke reden konden wij niet begrijpen, had opgegeeven voor twee kleine koopvaardijſloepen, en dat de ſerjeant, die de ſchepen ſlechts van verre gezien had, deeze dwaaling in zijne brieven niet verbeterd had.

Toen zij aan boord kwamen, zagen wij nog aan hun omzigtig en vreesachtig gedrag dat zij onder eene onverklaarbaare vrees verkeerden, en daar vertoonde zig eene ongemeene vergenoegdheid op hun gelaat, toen de Duitſcher iemand onder ons vond, met wien hij ſpreeken kon. Deeze was de Heer WEBBER, die volmaakt wel hoogduitsch ſprak, en die hen eindelijk, ſchoon met moeite, overtuigde dat wij Engelſchen en vrienden waren. De Heer PORT, bij den Heer CLERKE gebragt zijnde, overhandigde hem den brief van den bevelvoerer, die in het hoogduitsch geſchreven was, en niets dan pligtplegingen inhield, hem en zijne officieren te *Bolcheretsk* verzoekende, naar welke plaats het volk, dat denzelven bragt, ons brengen moest. De Heer PORT berichtte hem te gelijkentijd dat de Major een zeer verkeerd denkbeeld van de grootte van de ſchepen had opgevat, gelijk ook van den dienst,

waartoe wij gebruikt wierden, hebbende ISMYLOFF ons in zijnen brief afgemaald als twee kleine Engelſche paket-booten, en hem gewaarſchuuwd op zijne hoede te zijn, te kennen geevende dat hij ons verdagt hield niet beter dan zee-roovers te weesen. Ingevolge van deezen brief had men, zeide hij, te *Bolcheretsk* omtrent ons verſchillende giſſingen gemaakt; dat de Major het waarſchijnlijkst geacht had dat wij op een handel-togt waren en ons om die reden eenen koopman gezonden had, maar dat de officier, die de tweede in het bevel was, van gedagte was dat wij Franſchen en met een vijandlijk oogmerk gekoomen waren, en ingevolge hiervan maatregelen had willen neemen. Daar was al het gezag van den Major vereischt geworden, voegde hij 'er bij, om de inwooneren te wederhouden van de ſtad te verlaaten en zig het land in te begeeven; tot zulk eene hoogte was hunne vrees gerezen uit de overtuiging dat wij Franſchen waren.

Hunne groote vrees voor die natie was voornamelijk veroorzaakt door enige omſtandigheden, voorgevallen bij eenen opſtand, die, enige jaaren te vooren, te *Bolcheretsk* had plaats gehad, waarin de bevelvoerer zijn leven verloren had. Men verhaalde ons dat een verbannen Poolsch officier, BENIOWSKY genaamd, de verwarring, waarin de ſtad was, waarneemende, zig meester gemaakt had van een galjoot, dat aan

den

den mond van de *Bolcheireka* lag, en een aantal Rusſiſche matroozen, die genoegzaam waren om het ſchip te bevaaren, gedwongen had mede aan boord te gaan; dat hij een gedeelte van het volk aan de *Kourile-Eilanden* had aan wal gezet, en, daar onder ISMYLOFF, die, gelijk de Leezer zig herinneren zal, ons te *Oonalashka* veel van zijne verrigtingen verhaald had, waarvan wij niet geweeten hadden wat te maaken, ſchoon wij, bij mangel van zijne taal te verſtaan, toen alle de omſtandigheden, die dezelve verzeld hadden, niet hadden kunnen begrijpen; dat hij in het gezigt van *Japan* was voorbij gevaaren, *Luconia* had aangedaan, en daar onderrigting bekoomen had hoe hij naar *Canton* moest ſtuuren, dat hij, aldaar koomende, zig bij de Franſchen vervoegd had, en in een van hunne Indiſche ſchepen naar Frankrijk was medegenoomen, en dat de meeste der Rusſen ook in Franſche ſchepen naar Europa waren wedergekeerd en naderhand den weg naar Petersburg gevonden hadden. Wij ontmoeteden drie van het volk van BENIOWSKY in de haven van *St. Pieter en St. Paulus*, en het was van deeze dat wij de omſtandigheden van dit geval vernamen.

Bij onze aankomst te *Canton* kreegen wij eene verdere bevestiging van deeze daadzaaken van de heeren uit de Engelſche factorij, die ons zeiden dat aldaar indedaad iemand met een Rusſiſch

galjoot was aangeland, die zeide van *Kamschatka* te koomen, en dat hem door de Fransche factorij de overtogt naar Europa bezorgd was. (*)

Wij konden niet nalaaten zeer te lagchen over de vreeze en schrik van deeze goede menschen, en bijzonderlijk over het bericht, dat ons de Heer PORT gaf van des serjeants omzigtigheid daags te vooren. Mij naar den wal ziende koomen in gezelschap van enige andere heeren, had hij hem en den koopman, die in de sleden, welke wij in den morgen gezien hadden, aangekoomen was, in zijn' keuken verstooken, en hen ons gesprek laaten beluisteren, in hoop dat hij door dit middel zoude ontdekken of wij waarlijk Engelschen waren dan niet.

Alzoo wij uit de boodschap en kleeding van den Heer PORT beslooten dat hij waarschijnlijk de geheimschrijver van den bevelhebber was, wierd hij ook als zoodanig ontvangen, en met zijn' reisgezel, den koopman, bij Kapitein CLERKE op

(*) De gevallen van deezen zonderlingen en kloekmoedigen man zijn naderhand, omstandig beschreven, aan het licht gekoomen en ook in het nederduitsch onder den titel van *Reisen van den Graave van* BENIOWSKY gedrukt. Hij is in Franschen dienst getreden en heeft ondernoomen eene vastigheid op Madagaskar aan te leggen, daar hij in een gevegt met de inboorlingen gesneuveld is.

VERTAALER.

op het middagmaal genodigd, en ſchoon wij weldra uit de wijze, waarop de luiſte hem behandelde, begonnen te giſſen dat hij ſlechts een gemeene bediende was, onthielden wij ons egter thans, daar het geen tijd was om onze kleine gerieflijkheden aan onzen hoogmoed op te offeren, zorgvuldig van daar opheldering over te vragen, en wij lieten hem, tot beloo/ning voor het nut, dat wij van zijne bekwaamheid als tolk trokken, op eenen gelijken voet met ons leeven.

TWEEDE HOOFDSTUK.

Schaarschheid van proviand en ſcheeps-behoeften in de Haven van St. Pieter en St. Paulus. *Een gezelſchap gaat bij den bevelvoerer te* Bolcheretsk *een bezoek afleggen. Zij reizen de rivier* Awatska *op. Hun onthaal bij den* Toion *van* Karatchin. *Beſchrijving van eene Kamſchadaalſche kleeding. Reize in ſleden. Beſchrijving van deeze wijze van reizen. Aankomst te* Natcheekin. *Beſchrijving van heete bronnen. Men ſcheept zig in op de* Bolchoireka. *Onthaal in de hoofdſtad. Edelmoedigheid en gastvrijheid van den bevelvoerer en de bezetting. Beſchrijving van* Bolcheretsk. *Geſchenken van den bevelvoerer. Ruſſiſche en Kamſchadaalſche danſen. Vertrek van* Bolcheretsk. *Terugkomst te* St. Pieter en St. Paulus haven, *verzeld van den Major* BEHM, *die een bezoek aan boord van de ſchepen doet. Edelmoedigheid van de matroozen. Brieven door den Major* BEHM *naar* Petersburg *gezonden. Zijn vertrek. Zijn karakter.*

Thans in ſtaat zijnde, door middel van onzen tolk, vrij gemaklijk met de Ruſſen te ſpreeken,

was

was onze eerſte vraag hoe wij best aan toevoer van verſche levensmiddelen en ſcheeps-behoeften zouden koomen; het gebrek aan de laatſte had ons in het bijzonder enigen tijd in de uiterſte verlegenheid gebragt. Bij onderzoek bleek dat de geheele voorraad van leevend vee, welke het land omſtreeks de baai konde opleveren, ſlechts op twee vaerzen beliep, welke de ſerjeant gaerne beloofde ons te zullen bezorgen. Vervolgens ſpraken wij den koopman aan, maar wij vonden den prijs, dien hij eischte om ons te helpen, zoo buitenſpoorig hoog, dat Kapitein CLERKE het nodig vond eenen officier af te zenden om den bevelvoerer te *Bolcheretsk* te gaan bezoeken en naar den prijs der levensmiddelen in die plaats te verneemen. Zoo dra dit beſluit aan den Heer PORT was medegedeeld, zond hij eenen boodſchapper naar den bevelhebber, om hem van ons voorneemen kennis te geeven, en om ons met een te zuiveren van de vermoedens, welke men voedde met opzigt tot het oogmerk en de beſtemming van onze reis.

Kapitein CLERKE goed gevonden hebbende mij dien dienst op te draagen, kreeg ik bevel, met den Heer WEBBER, die mij als tolk verzellen moest, mij gereed te maaken om des anderen daags te vertrekken. Het was toen egter te ſtormachtig weder, gelijk ook den zesden het geval was, om eene reis door een zoo wild en woest

land aan te vangen; maar den zevenden het weder gunſtiger ſchijnende, vertrokken wij des morgens vroeg in de ſcheepsſloepen met oogmerk om bij hoog water den mond van de *Awatska* te bereiken, om de menigvuldige banken, die in den mond van die rivier liggen. Hier moesten de ſloepen van het land ons koomen vinden en ons den ſtroom op voeren.

Kapitein GORE kwam daar bij ons gezelſchap, en wij wierden verzeld van de Heeren PORT en FEDOSITSCH, met twee Koſakken, en wierden door onze geleiders van warme bonte klederen voorzien, eene voorzorg, die wij welhaast zeer noodzaaklijk vonden, alzoo het, kort na wij vertrokken waren, ſterk begon te ſneeuwen. Ten agt uuren, omtrent eene Engelſche mijl van den mond van de rivier, aan banken ſtuitende, wierden wij met ons goed door enige kleine kanos, den Kamſchadaalen toebehoorende, overgenoomen, en over een' zand-bank gevoerd, die door de ſnelheid van de rivier wordt opgeworpen en die zij ons zeiden dat geduurig verplaatst wordt. Toen wij deeze bank over waren, wierd het water weder dieper, en hier vonden wij eene gemaklijke boot, van maakzel als eene Noordſche jol, gereed om ons de rivier op te vaaren, met andere booten voor onze goederen.

De mond van de *Awatska* is omtrent een vierde van eene Engelſche mijl breed, en, naar maate wij

wij vorderden, wierd hij zeer langzaam ſmaller. Toen wij enige mijlen gevorderd waren, voeren wij voorbij verſcheiden takken, die men ons zeide dat zig in andere deelen van de baai ontlaſteden, terwijl ſommige van die aan de ſlinker hand in de *Paratounca-Rivier* uitliepen. De algemeene loop van de *Awatska* uit de baai is de eerſte tien Engelſche mijlen noordwaarts, waarna zij weſtwaarts draait; deeze bogt uitgezonderd, houdt zij meestentijds eenen regten loop, en het land, door welk zij vloeit, is tot den afſtand van omtrent dertig Engelſche mijlen van de zee, laag en vlak en aan veele overſtroomingen onderhevig. Wij wierden door zes mannen met lange ſtokken voorwaarts geſtuuwd, aan elk eind van de boot drie, van welke twee Koſakken en de andere Kamſchadaalen waren, en voeren tegens eenen ſterken ſtroom op, met eene ſnelheid, zoo veel ik kon oordeelen, van omtrent drie Engelſche mijlen in een uur. Onze Kamſchadaalen hielden dit zwaar werk tien uuren lang met groote wakkerheid uit, geduurende welken tijd wij ſlechts eens ſtil hielden, en wel voor eenen korten tijd, terwijl zij zig een weinig ververſchten. Alzoo men ons, bij ons eerſte vertrek in den morgen, gezegd had dat wij gemaklijk denzelfden avond een *oſtrog*, *Karatchin* genoemd, zouden bereiken, waren wij zeer te leur geſteld ons, bij zonneondergang, vijftien Engelſche mijlen van die

plaats

plaats te bevinden. Dit ſchreeven wij toe aan de vertraaging, die wij ondervonden hadden in het overvaaren van de droogten, welke wij ontmoet hadden, zoo aan den mond van de rivier als op verſcheiden andere plaatſen, hooger op; want alzoo onze boot de eerſte was die de rivier opvoer, waren onze lootſen niet bekend met de ligging van de veranderlijke zand-banken, en naardien de ſneeuw ongelukkiglijk nog niet aan het ſmelten was, was de rivier op haar ondiepſte.

De vermoeidheid, die ons volk reeds ondergaan had en de moeijelijkheid in het bevaaren van die rivier, die nog veel grooter zoude geworden zijn door de donkerheid van den nacht, noodzaakte ons alle gedagten op te geeven van deezen avond onze reis te vervolgen. Dus eene plaats gevonden hebbende, die vrij wel beſchut was, en dezelve van ſneeuw opgeruimd hebbende, zetteden wij eene kleine tent op, die wij medegevoerd hadden, en bragten den nacht, bij een goed vuur en onder enige glazen goede punch, niet onaangenaam door. Het eenigst ongemak, waaronder wij zugteden, was genoodzaakt te zijn ons vuur op enigen afſtand van ons aan te leggen; want ofſchoon de grond naar allen ſchijn te vooren droog genoeg was, ontdooide hij egter, toen het vuur ontſtooken was, rondom hetzelve volſtrekt tot een modder-poel. Wij bewonderden de behendigheid en ſpoed, waarmede de Kamſchadaalen

onze tent opzetteden en ons eeten kookten; maar wij hadden niet verwagt dat zij hunne thee-ketels mede zouden gebragt hebben, gelijk het geval was; want zij beſchouwen het als de grootſte hardigheid als zij niet twee of drie maalen daags thee kunnen drinken.

Wij vertrokken des morgens zoo dra het licht was en waren nog niet verre gevorderd, wanneer ons de *Toion* of het Opperhoofd van *Katatschin* te gemoet kwam, die van onze aankomst onderrigt was en die booten bezorgd had, die ligter waren en beter geſchikt om de rivier hooger op te bevaaren. Daar was ook voor ons een gemaklijk vaartuig, beſtaande uit twee booten, door dwars-ſparren digt aan elkanderen vastgehecht, met beeren-huiden gevoêrd en met bonte mantels voorzien, gereed gemaakt. Wij ſpoedden nu zeer ſnel voort, alzoo des *Toions* volk uit wakkere kaerels die nog versch waren beſtond en eene aanmerklijke bedrevenheid in dat werk bezat. Ten tien uuren kwamen wij aan den *oſtrog*, den zetel van zijn gebied, daar wij op den water-kant ontvangen wierden door de Kamſchadaalen en Kamſchadaalinnen, en enige Rusſiſche bedienden, FEDOSITSCH toebehoorende, die bezig waren aan het maaken van booten. Zij waren alle in hunne beste klederen uitgedoscht. Die van de vrouwen waren fraai en vrolijk, en beſtonden in eene volle losſe tabbaard, van wit nankins linnen, digt om

den

den hals toegebonden en met eene kraag van gekleurde zijde vastgemaakt. Hier over droegen zij een kort wambuis, zonder mouwen, van verschillend gekleurd nankins linnen gemaakt, en rokken van ligte Chineesche zijde. Hunne hemden, die mouwen hadden, welke tot aan de handen reikten, waren ook van zijde, en om haare hoofden hadden zij gekleurde zijden neusdoeken gebonden, die het hair van de getrouwde vrouwen geheel bedekten, terwijl die, welke ongetrouwd waren, den neusdoek onder het hair bragten, en die van agteren los lieten afhangen.

Deeze *ostrog* was vermaaklijk gelegen aan den zoom der rivier, en bestond uit drie houten huizen, drie *jourts* of huizen onder den grond, en negentien *balagans*, of zomer-woningen. Wij wierden naar het huis van den *Toion* gebragt, een eenvoudig ordentelijk man, van eene Russische vrouw en eenen Kamschadaalschen vader geboren. Zijn huis was, gelijk alle de andere van dit land, in twee vertrekken verdeeld; eene lange smalle tafel met een' bank 'er om, was al dat wij in de voorkamer zagen, en het huisraad van binnen, daar de keuken was, was niet minder eenvoudig en schaarsch; maar de vriendlijke gedienstigheid van onzen gastheer en het hartlijk onthaal, dat wij ontvongen, was meer dan genoeg om de armoede van zijne wooning te vergoeden.

Zij-

Zijne vrouw bleek eene bekwaame keukenmeid te zijn en dischte ons verscheidenerlei visch en wild op en verschillende soorten van heidenbezieën, die van het voorig jaar bewaard waren. Terwijl wij in deeze ellendige hut aan tafel zaten, als gasten van een volk, welks bestaan ons te vooren naauwlijks bekend geweest was, en aan het eind van de bewoonbaare waereld, wierd onze aandacht getrokken door een enkelen, half versleten metaalen lepel, welkers maakzel ons als bekend in het oog liep, en, denzelven nader onderzoekende, vonden wij 'er van agteren het woord *London* op staan. Deeze omstandigheid kan ik niet over mij verkrijgen met stilzwijgen voorbij te gaan, uit dankbaarheid voor de aangenaame gedagten, angstige hoop en tedere herinneringen, welke zij in mij opwekte. Zij, die de uitwerkingen ondervonden hebben, welke eene lange afwezigheid en eene groote verwijdering van het geboorteland op de ziel voortbrengen, zullen ligt begrijpen welk een aangenaam gevoel zulke kleine voorvallen geeven kunnen. Den wijsgeer en staatkundigen zullen zij misschien aanmerkingen van eenen anderen aart voor den geest brengen.

Nu moesten wij de rivier verlaaten en het volgend gedeelte van onze reis op sleden afleggen; maar het had over dag te sterk gedooid om te kunnen vertrekken, voor de koude van den avond

de

de oppervlakte van de ſneeuw weder hard en vast gemaakt had. Dit gaf ons gelegenheid om door het dorp te wandelen, dat de eenigſte plaats was, welke wij nog vrij van ſneeuw gezien hadden, zedert wij in dit land aangekoomen waren. Het ſtond op eene vlakte, die wel met hout beplant was, omtrent anderhalve Engelſche mijl in omtrek. De bladeren begonnen even uit te botten en de groente ſtak ſterk af bij de zijden van de omliggende bergen, die nog met ſneeuw bedekt waren. Alzoo mij de grond zeer geſchikt voorkwam om alle de gemeene ſoorten van tuin-groenten voort te brengen, was ik zeer verwonderd nergens een plekjen te vinden, dat bebouwd was. Als men hier bij voegt dat geen der inwooneren enigerhanden vee bezat, kan men wel niets ellendigers bedenken dan de toeſtand van deeze menſchen wezen moet geduurende de winter-maanden. Zij verhuisden nu van hunne *jourts* naar hunne *balagans*, dat ons gelegenheid gaf om beiden deeze ſoorten van woningen te bezien, en zij zullen hier agter omſtandiger beſchreven worden. Het volk nodigde ons met veel genoeglijkheid om in hunne huizen te koomen; overal was een algemeen voorkoomen van vrolijkheid en vergenoegen zigtbaar, waartoe de naderende verandering van het jaargetijde waarſchijnlijk niet weinig toebragt.

Toen wij weder aan het huis van den *Toion* kwa-

PL. CXXV.

SCHAT

EEN MAN VAN KAMTSCHATKA, REI

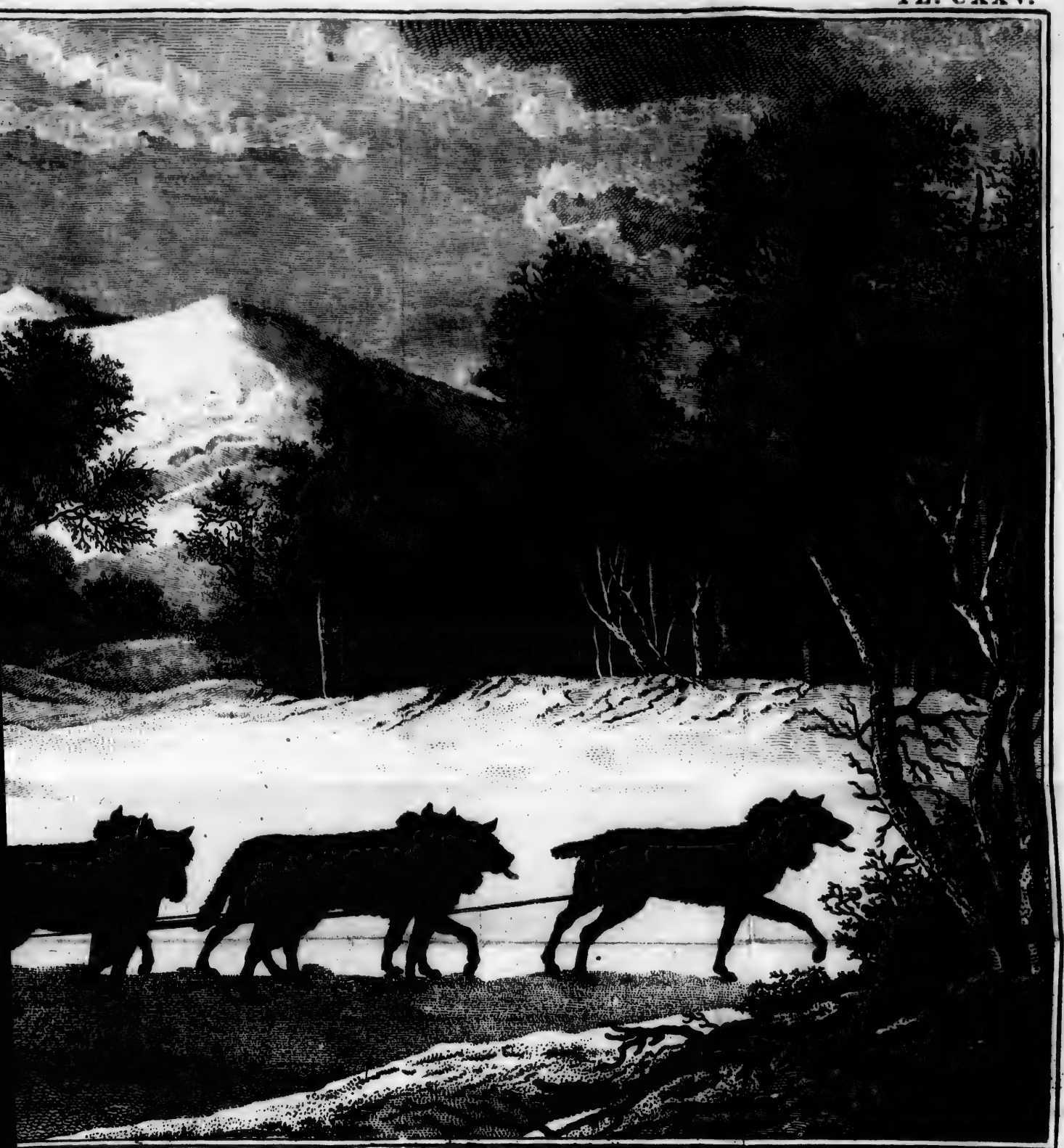

ATKA, REIZENDE IN DEN WINTER.

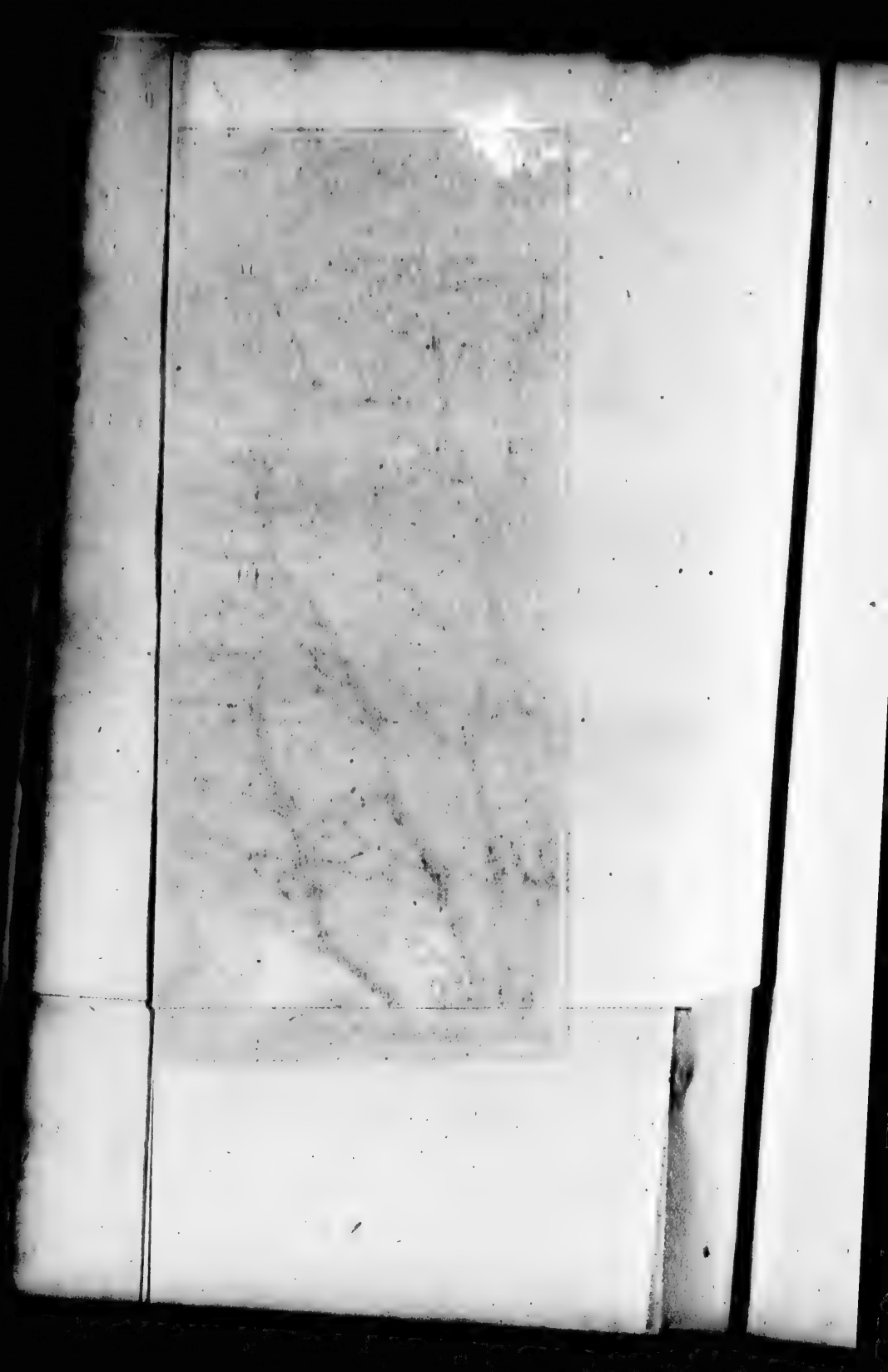

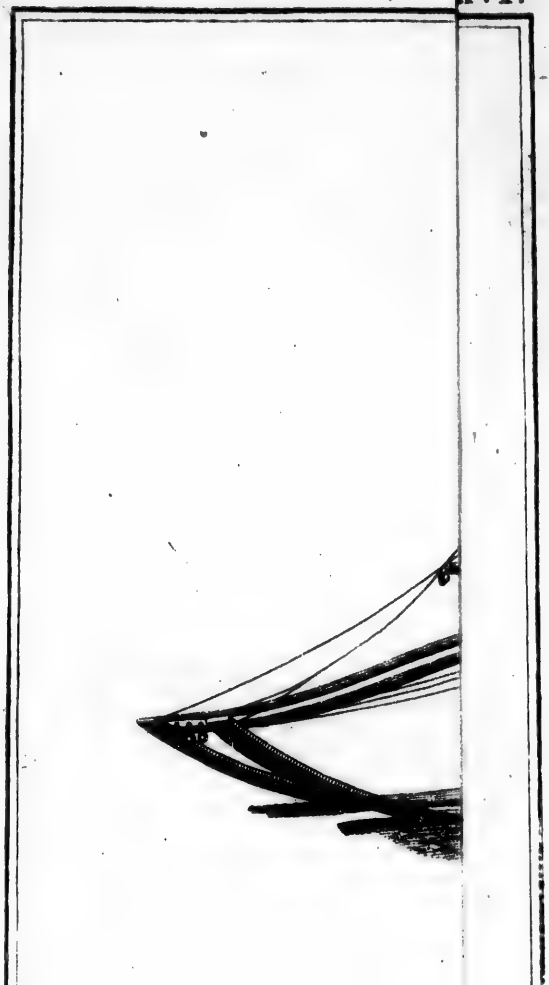

kwamen, vonden wij het avondmaal voor ons gereed, dat niet verſchilde van ons voorig maal en dat wij beſlooten met den *Toion* en zijne vrouw op punch te onthaalen, van de rum die wij met ons gebragt hadden. Kapitein GORE, die bij alle gelegenheden zeer edelmoedig was, deed hun daarna enige geſchenken van waerde, waarop zij zig naar den keuken begaven, ons in bezit van de voorkamer laatende, daar wij, onze beeren-huiden op de banken uitſpreidende, blijde waren wat rust te kunnen neemen, na dat wij met onze gidſen afgeſprooken hadden dat wij onze reis zouden vervorderen, zoo dra de grond bekwaam zou zijn om te reizen.

Omtrent negen uuren in den avond wierden wij opgewekt door het akelig gehuil van de honden, dat aanhield zoo lang onze goederen op de ſleden gepakt wierden; maar zoo dra zij ingeſpannen en wij alle gereed waren om te vertrekken, veranderde het in een ligt vrolijk geblaf, dat geheel ophield zoo dra zij voorttrokken. Doch, alvorens wij op reis gaan, zal de Leezer misſchien gaerne nader met deeze merkwaerdige wijze van reizen bekend willen wezen.

De gedaante van de ſleden zal best begrepen worden uit de afbeelding op Plaat CXXVI**, die gemaakt is naar eene, welke ik mede in Engeland gebragt heb en die thans in de verzameling van

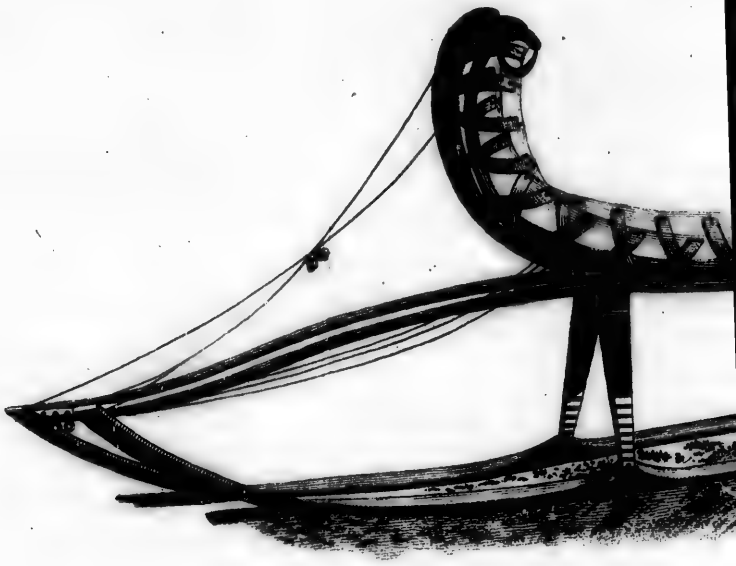

KAMTSCHATKASCH

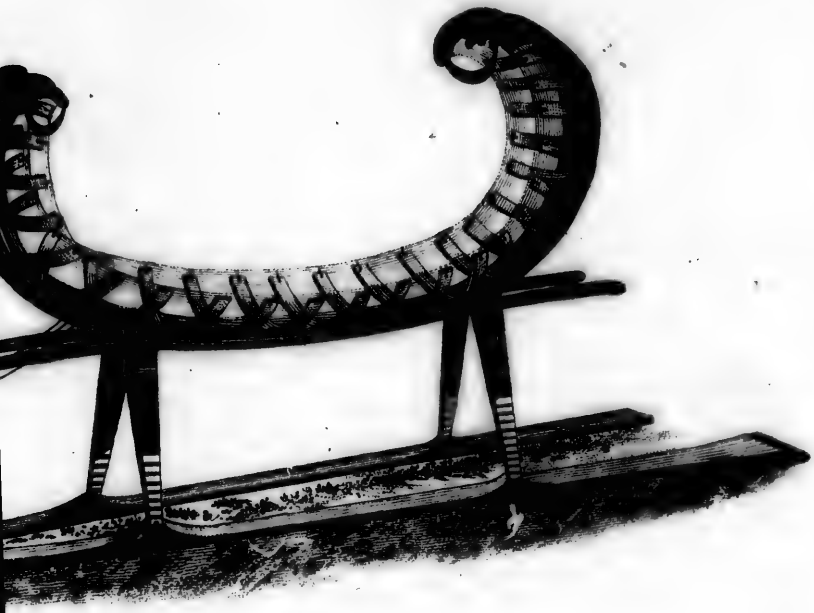

HATKASCHE SLEEDE.

den Heer ASHTON LEVER is. (*) Het lighaam van de ſlede is omtrent vier en eenen halven voet lang en een' voet wijd, in de gedaante van eene halve maan gemaakt, van ligt taai hout, ſterk met teen-werk aan malkander gebonden, dat aan die, welke aan fatſoenlijker lieden toebehooren, ſierlijk rood en blaauw geſchilderd is, terwijl de zetel met beeren-huiden en ander bont bedekt is. Zij ſtaat op vier pooten, omtrent twee voeten hoog, die op twee lange platte ſtukken hout, vijf of zes duimen breed, aan elk eind een voet buiten de ſlede uitſteekende, rusten. Zij zijn van vooren omgekromd in de gedaante van een ſchaats en met het been van een zee-dier beſlagen. Het voorſte van het rijdtuig is met lederen riemen en kwasten van gekleurd doek verſierd, en aan het dwarshout, waaraan het tuig vast is, hangen ijzeren kettingjens of kleine ſchelletjens, welkers gerinkel zij denken dat de honden aanmoedigt. Zelden worden zij gebruikt om meer dan een' mensch tegelijk te voeren, die dwarsch zit, met zijne voeten op het onderſtel rustende, en die zijnen voorraad en andere noodwendigheden in eenen bundel agter zig heeft. De honden zijn gemeenlijk

(*) Thans, gelijk ik elders gezegd heb, den Heer PARKINSON toebehoorende, doch nog den naam draagende van het *Leveriaansch Muſeum*.

VERTAALER.

lijk vijf in getal, twee aan twee geſpannen en een vooruit. De toom, niet aan den kop van de honden vast zijnde, maar aan den hals, kan hen weinig regeeren, en hangt daarom gemeenlijk op de ſlede, terwijl de voerman zig geheel op hunne gehoorzaamheid aan zijne ſtem verlaat om hen te beſtieren. Met dit inzigt wordt de hond, die vooruit geſpannen moet worden, altijd met eene bijzondere zorg en oplettendheid geoefend, terwijl ſommige van zulke honden eenen buitengewoonen prijs gelden, ter oorzaake van hunne leerzaamheid en vastheid, zoo dat ik verzeekerd ben dat veertig roebels (of honderd guldens) geen ongewoone prijs voor eenen van zulke honden is. De voerman is ook voorzien van een' ſtok met een haak 'er aan, die voor zweep en toomen dient, alzoo hij, als hij dien in de ſneeuw ſlaat, daarmede den ſpoed van de honden kan maatigen, of hen zelfs geheel doen ſtil ſtaan, en als zij te luí zijn en op zijne ſtem geen acht gaeven, kastijdt hij hen, door dien naar hen te ſmijten. Bij deeze gelegenheid beſtieten zij eene ongemeene handigheid om dien weder op te rapen, welke de voornaamſte moeijelijkheid van hunne konst uitmaakt. Maar het is ook indedaad niet te verwonderen dat zij hun best doen om bedreven te worden in eene konst, waarvan hunne veiligheid zoo zeer afhangt; want zij zeggen dat, als de rijder zijn' ſtok verliest, de honden zulks

daadlijk merken, en zoo de voorlooper niet van de bedaardſte en kloekmoedigſte is, onmiddelijk op hol gaan, en niet ophouden voor zij geheel afgemat zijn; dit nu niet ras geſchiedende, gebeurt het gemeenlijk dat of de ſlede omverre geworpen, en tegens de boomen aan ſtukken geſmeten wordt, of dat zij van eene ſteilte afſtorten en alle gezamenlijk in de ſneeuw begraaven worden. De berichten, die ons gegeeven wierden van den ſpoed, dien deeze honden maaken, en van hun ongemeen geduld in het lijden van honger en vermoeienis, waren naauwlijks geloofſijk, zoo zij mij niet door de geloofwaerdigſte lieden gegeeven waren. Wij waren ook zelve getuigen van den grooten ſpoed, met welken de boodſchapper, die met de tijding van onze aankomst naar *Bolcheretsk* was afgezonden, in de *St. Pieter en St. Paulus Haven* terug keerde, ſchoon de ſneeuw op dien tijd zeer zagt was; maar ik wierd door den bevelhebber van *Kamſchatka* onderrigt dat deeze reis gewoonlijk in twee en eenen halven dag wierd afgelegd, en dat hij eens van de laatſte plaats eenen boodſchapper ontvangen had in drie en twintig uuren.

De honden worden geduurende den winter gevoederd met het afval van gedroogde ſtinkende visch, maar men onthoudt hun altijd dit ellendig voedzel eenen dag voor zij op reis moeten gaan, en laat hen nooit eeten voór zij dezelve afgelegd heb-

hebben. Men zeide ons ook dat het niet ongewoon was dat zij dus twee geheele dagen bleeven vasten, in welken tijd zij eenen weg konden afleggen van honderd twintig Engelſche mijlen. (*) Deeze honden gelijken veel naar het Pommersch ras, maar zijn aanmerklijk grooter.

Alzoo wij niet verkoozen het op onze eigen bekwaamheid te laaten aankoomen, hadden wij elk eenen man om de ſlede te mennen en te beſtieren, dat, wegens den ſtaat, waarin de wegen thans waren, een zeer zwaar werk was; want, alzoo de dooi in de valleiën, door welke onze weg lag, zeer verre gevorderd was, waren wij gedwongen de zijden der bergen te houden, en dit

(*) Hoe zonderling dit ook mag voorkoomen, verhaalt egter KRASCHENINIKOFF, wiens bericht van *Kamſchatka*, volgens alles wat ik zag en gelegenheid had te vergelijken, mij voorkoomt alle geloof te verdienen, en tot wiens getuigenis ik derhalven dikwijls mijne toevlugt zal neemen, voorbeelden van deezen aart, die nog verbaazender zijn. „ Reizende gezelſchappen (zegt hij) worden „ dikwijls van vreeslijke ſneeuw-buiën overvallen, bij „ welker aannadering zij met de grootſte overhaasting in „ het naaste bosch rijden, daar zij blijven moeten tot de „ ſtorm, die menigmaal zes of zeven dagen aanhoudt, „ voorbij is; de honden blijven allen dien tijd ſtil en doen „ geen kwaad, behalven dat zij ſomtijds, door den honger „ gedrongen wordende, hunne toomen en de andere lederen „ ſtukken van hun tuig zullen opeeten." *Hiſt. en Beſchrijving van Kamſchatka.*

dit noodzaakte onze gidſen, die daartoe van ſneeuw-ſchoenen voorzien waren, de ſleden aan de laage zijde met hunne ſchouderen te onderſtutten, en dat verſcheiden mijlen verre. Ik had eenen vrolijken Koſak bij mij, die egter zoo onbedreven in zijn werk was, dat wij bijna elke minuut omverre lagen, tot groot vermaak van het geheel gezelſchap. Ons reis-gezelſchap was in tien ſleden. Die, waarin Kapitein GORE reed, beſtond uit twee ſleden aan elkanderen gebonden, en overvloedig met bont en beerenvellen voorzien; zij wierd getrokken door tien honden, vier aan vier geſpannen, gelijk 'er ook voor enige van die liepen, die zwaar met goederen beladen waren.

Toen wij omtrent vier Engelſche mijlen voortgereeden waren, begon het te regenen, dat, gevoegd bij de donkerheid van den avond, ons alle in verwarring bragt. Eindelijk beſlooten wij te blijven daar wij waren tot het dag was; wij kwamen dan ten anker in de ſneeuw (want ik kan de wijze, waarop de ſleden vast gemaakt wierden, niet beter noemen) en, ons in ons bont wikkelende, wagteden wij geduldig den morgen af. Ten drie uuren wierden wij geroepen om te vertrekken, wijl onze gidſen bedugt waren dat, zoo wij langer wagteden, wij door den dooi zouden opgehouden worden, en niet in ſtaat zouden zijn vooruit te gaan, noch terug te keeren. Na veele

moeije-

moeijelijkheden ondergaan te hebben, die voornamelijk veroorzaakt wierden door den ſlegten toeſtand van den weg, kwamen wij ten twee uuren na den middag behouden in een *oſtrog*, *Natcheekin* genaamd, aan den oever van eene kleine beek gelegen, die in de *Bolchoireka* valt een weinig beneden de ſtad. De afſtand tuſchen *Karatchin* en *Natcheekin* is agt en dertig werſten (of vijf en twintig Engelſche mijlen), en, zoo de ſterke vorst had aangehouden, zouden wij, naar hun zeggen, niet meer dan vier uuren werk gehad hebben om dien weg af te leggen; maar de ſneeuw was zoo zagt, dat de honden, bijna op elken ſtap, 'er tot hunne buiken inzonken, en ik was indedaad zeer verwonderd dat zij in het geheel in ſtaat waren de zwaarigheden van eene zoo vermoeiende reis te boven te koomen.

Natcheekin is een zeer onaanzienlijke *oſtrog*, hebbende ſlechts een houten huis, de verblijfplaats van den *Toion*, vijf *balagans* en eene *jourt*. Wij wierden hier met dezelfde plechtigheid en op dezelfde gastvrije wijze ontvangen als te *Karatchin*, en gongen in den agtermiddag eene aanmerklijke heete bron bezoeken, die bij dit dorp is. Wij zagen 'er reeds op eenen afſtand den ſtoom uit oprijzen als uit eenen ziedenden ketel, en, naderende, beſpeurden wij dat de lucht eene ſterke zwavel-reuk had. De voornaame bron vormt een kom van omtrent drie voeten middel-

lijn, doch behalven deeze, is 'er nog een aantal kleiner bronnen van denzelfden graad van hitte in den aangrenzenden grond, zoo dat de gantſche plaats, tot de uitgeſtrektheid van bijna een morgen, zoo heet was, dat wij geene twee minuuten op dezelfde plek konden blijven ſtaan. Het water, dat uit deeze bronnen vloeit, wordt in eene kleine bad-bak verzameld en vormt daarna een beekjen, dat, op den afſtand van omtrent vijftig roeden, in de rivier valt. Het bad had, zeiden zij, groote geneezingen in verſcheiden ziekten te weeg gebragt, als in rhumatismen, gezwollen en zaamgetrokken geledingen, en ſcorbutieke zweeren. In de bad-plaats ſtond de thermometer op 100° of bloed heet; maar in de bron, na twee minuuten ingedompeld te zijn geweest, ſtond hij 1° boven kookenden wijngeest. De thermometer ſtond op deezen tijd in de lucht op 34°, in de rivier op 40° en in het huis van den *Toion* op 64°. De grond, daar deeze bronnen opkoomen, is op eene zagte helling, agter welke een groene berg van eene tamelijke hoogte is. Het ſpijt mij dat ik niet genoeg in de kruidkunde bedreven was om de planten, die hier zeer weelderig ſcheenen te tieren, na te gaan; de wilde knoflook bood zig van zelve aan ons oog aan en groeide thans zeer ſterk.

Den volgenden morgen ſtapten wij in booten op de *Bolchoireka*, en, den ſtroom mede hebben-

bende, verwagteden wij den volgenden dag aan het einde van onze reis te zullen zijn. De ſtad *Bolcheretsk* is omtrent tagtig Engelſche mijlen van *Natcheekin*, en men berichtede ons dat in den zomer, als de rivier vol en ſnel was door het ſmelten van de ſneeuw op de bergen, de booten dikwijls in een enkelen dag deezen weg afgelegd hadden; maar wij, zoo als de rivier thans was, waarſchijnlijk veel langer onder weg zouden wezen, alzoo het ijs ſlechts drie dagen voor onze aankomst was los gegaan en onze boot de eerſte was, die het ondernoomen had dezelve af te vaaren. Dit bericht bleek maar al te waar te zijn. Wij vonden ons grootlijks belemmerd door de banken, en ſchoon de ſtroom op veele plaatſen zeer ſnel liep, hadden wij egter elke halve mijl ondiepe plaatſen en banken, waarover wij de booten moesten ſleepen. Het land was ter wederzijde zeer romanesk, maar zonder afwisſeling, alzoo de rivier tusſchen ruuwe dorre bergen liep, daar niets was om het tooneel af te wisſelen dan nu en dan het gezigt van een' beer en vlugten wild gevogelte. (*) Zulk een onbelangrijke weg laat mij niets meer te zeggen dan dat wij deezen en den volgenden nacht op de oevers der rivier onder onze tent ſliepen en veel te lijden had-

(*) De ſchrijver ſchijnt zigzelven hier tegen te ſpreeken.
VERTAALER.

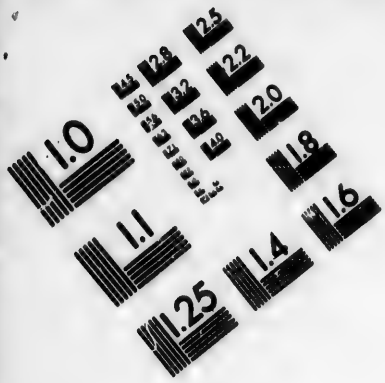

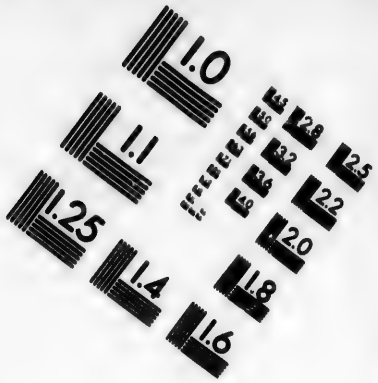

IMAGE EVALUATION TEST TARGET (MT-3)

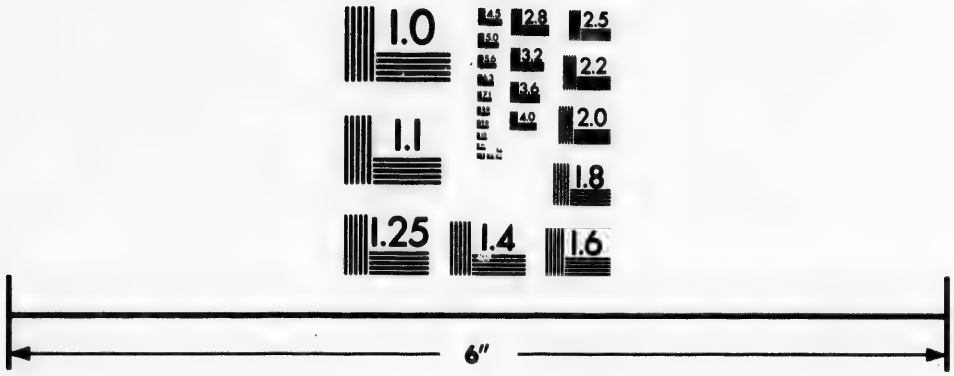

Photographic Sciences Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

hadden van de onguurheid van het weder en de ſneeuw, die nog op den grond lag.

Den twaalfden, bij den dageraat, bevonden wij dat wij de bergen voorbij waren en in eene laage uitgeſtrekte vlakte kwamen met heesterachtig geboomte bedekt. Omtrent negen uuren voor den middag kwamen wij aan een *oſtrog*, *Opatchin* genaamd, die gerekend wordt vijftig Engelſche mijlen van *Natcheekin* te zijn en ten naastenbij van dezelfde grootte is als *Karatchin*. Wij vonden hier een ſerjeant met vier Ruſſiſche ſoldaaten, die twee dagen op onze aankomst gewagt hadden, en die onmiddelijk eene ligte boot naar *Bolcheretsk* afzonden, met de tijding van onze aannadering. Nu wierden wij in de banden van het ceremonieel gekluisterd; daar wierd eene boot van beeren-huiden en bont voorzien en op eene pragtige wijze toegerust, gereed gemaakt om ons te ontvangen, daar wij zeer op ons gemak bediend wierden, doch met uitſluiting van de overige onzer reisgenooten. Het was met veel ſpijt dat wij ons genoodzaakt zagen van onzen ouden reisgezel den Heer PORT te ſcheiden, die wij bevonden hadden dat dagelijks ſchuuwer wierd en zig op eenen grooter afſtand van ons hield, hoe meer wij het eind van onze reis naderden. Hij had ons, wel is waar, voor wij vertrokken, zelf gezegd dat wij hem eene achting betoonden, waarop hij geene aanſpraak had; doch, alzoo wij

bevonden dat hij een zeer zedig en beſcheiden mensch was, hadden wij 'er op aangehouden dat hij, geduurende onze gantſche reis, bij ons zoude blijven. Het overige van onzen togt wierd met groote gemaklijkheid en ſpoed volbragt, alzoo de rivier, naarmaate wij laager kwamen, ſneller wierd en minder met banken belemmerd was.

Toen wij de hoofdſtad naderden, ſpeet het ons aan de opſchudding en het heen en weder loopen te bemerken dat wij in ſtatie zouden ontvangen worden. Ordentelijke klederen waren enigen tijd bij ons ſchaarsch geweest, en onze reis-klederen waren zaamgeſteld uit een grappig mengzel van Europiſche, Indiſche en Kamſchadaalſche modes. Het ſcheen ons dan toe dat het te belagchelijk zoude zijn in deeze toerusting als tot een ſchouwſpel door de hoofdſtad van *Kamſchatka* gevoerd te worden, en, alzoo wij eene menigte volks op den oever der rivier verzameld zagen en men ons zeide dat de bevelvoerer aan den water-kant zoude zijn om ons te ontvangen, hielden wij ſtil aan het huis van eenen ſoldaat, omtrent een vierde van eene Engelſche mijl van de ſtad, van waar wij PORT met eene boodſchap aan Zijne Excellentie zonden, hem laatende weeten dat, zoo dra wij onze reis-klederen hadden afgelegd, wij onze pligtpleeging bij hem zouden koomen maaken aan zijn huis, en hem verzoekende dat hij niet wilde wagten om ons derwaarts te geleiden. Egter bevindende dat hij bij zijn voor-

nee-

neemen volhardde van ons deeze beleefdheid te doen, verſpilden wij niet meer tijd om ons op te ſchikken, maar maakten allen haast, die in ons vermogen was, om ons bij den ingang der ſtad bij hem te voegen. Ik merkte op dat mijne reisgezellen even ſlinks waren als ik mijzelven bevond in het doen van onze eerſte groeten; het buigen en ſtrijken waren tekenen van goede opvoeding, die wij nu twee jaaren en een half geheel ontwend waren. De wijze, waarop wij bij den bevelvoerer ontvangen wierden, was de aangenaamſte die men zig verbeelden kon, en vermeerderde mijn ſpijt van te bevinden dat hij de franſche taal bijna gantsch vergeeten had, zoo dat het genoegen van met hem te praaten geheel tot den Heer WEBBER bepaald was, die de hoogduitſche taal ſprak, welke des bevelvoerers moedertaal was.

Bij den Major BEHM bevond zig ook Kapitein SHMALEFF, de tweede in het bevel, en nog een ander officier, met alle de kooplieden van de plaats. Zij geleidden ons naar het huis van den Major, daar wij door zijne ec[illegible]oote zeer beleefd ontvangen wierden en th[illegible] andere ververſchingen voor ons gereed vonden. Na dat de eerſte plichtpleegingen voorbij waren, wierd de Heer WEBBER verzogt den Major opening te geeven van het doel van onze reis, en van ons gebrek aan ſchips-behoeften, meel, verſche levensmiddelen en andere noodwendigheden voor

het

het volk van de ſchepen, en hem tegelijk te verzeekeren dat wij wel bewust waren, volgens hetgeen wij alreeds gezien hadden van den ſtaat van het land omſtreeks de *Awatska-Baai*, dat wij niet veel hulp van hem in die ſtreek konden verwagten, dat de onmogelijkheid van zwaare behoeften in dit jaargetijde over het ſchiereiland te zenden maar al te blijkbaar was uit de moeijelijkheden, die wij op onze reis ondervonden hadden, en dat wij, lang voor daarin enige verandering van gewigt konde gekoomen zijn, in de noodzaaklijkheid zouden wezen onzen togt te vervorderen. Wij wierden hier door den Major in de reden gevallen, die aanmerkte dat wij nog niet wisten wat zij in ſtaat waren te doen, dat het ten minſten zijne zaak niet was om de moeijelijkheid gade te ſlaan, die 'er was om in onze behoeften te voorzien, maar enkel te verneemen welke de artijkelen waren, die wij nodig hadden en welk de langſte tijd ware, dien wij hem konden vergunnen om die te bezorgen. Na dat wij hem onze dankbaarheid voor zijne verplichtende genegenheid betuigd hadden, gaven wij hem eene lijst over van de ſcheeps-behoeften, het aantal vee en de hoeveelheid meel, welke wij last hadden te koopen, en zeide hem dat wij meenden den vijfden Junij onze reis te vervolgen.

Ons geſprek viel daarna op verſchillende onderwerpen, en men zal natuurlijk onderſtellen dat on-

onze vraagen voornamelijk betrekking hadden tot het bekoomen van enig naricht omtrent ons eigen land. Nu drie jaaren van hetzelve afwezig geweest zijnde, hadden wij ons gevleid dat wij voorzeeker van den Major BEHM nieuws zouden gehoord hebben, dat niet kon misſen belangrijk te zijn, en ik kan niet uitdrukken hoe groot onze ſpijt was, toen wij bevonden dat hij ons geen nieuws mede te deelen had van een veel laater tijd dan die van ons vertrek uit Engeland.

Omtrent zeven uuren verzogt de bevelvoerer, begrijpende dat wij vermoeid zouden zijn van de reis en verlangende om enige ruſt te genieten, verlof om ons naar onze verblijfplaats te mogen geleiden. Te vergeefsch verzetteden wij ons tegens eene beleefdheid, die wij voorzeeker geen recht hadden te verwagten dan uit hoofde dat wij vreemdelingen waren, eene omſtandigheid, die, bij deezen edelmoedigen Lijflander, alle andere redenen ſcheen op te weegen. Wij gongen op onzen weg voorbij twee wagt-huizen, daar het volk uitkwam en onder de wapenen gong ſtaan ter eere van Kapitein COOKE, en wij wierden in een zeer net en ordentelijk huis gebragt, dat de Major ons te verſtaan gaf onze woonplaats te zullen zijn, zoo lang wij hier vertoefden. Daar wierden twaalf ſchildwagten voor de deur geplaatst, en in een huis daar naast was eene wagt met een ſerjeant. Ons onze vertrekken gewezen hebbende, nam de Ma-

Major zijn affcheid met belofte ons den volgenden dag te zullen koomen zien, en liet ons den tijd om op ons gemak alle de gerieflijkheden uit te vinden, die hij in de grootſte maate voor ons bezorgd had. Een ſoldaat, een *putproperſchack* genaamd, (*) wiens rang tuſſchen dien van eenen ſerjeant en corporaal is, wierd met onzen reisgezel PORT benoemd om onze knegts te zijn; behalven deeze was 'er nog eene huishoudſter en eene keukenmeid, die last hadden om PORTS bevelen te volgen in het klaar maaken van een avondmaal volgens onze eigen wijze van kooken. Wij ontvongen veele beleefde boodſchappen, in den loop van den avond, van de voornaamſte der ſtad, houdende dat zij onze vermoeienis niet wilden vergrooten door op dien tijd hunne opwagting bij ons te koomen maaken, maar dat zij ons den volgenden morgen zouden opwagten. Zulk eene doorgaande beleefdheid en opmerkzaamheid in een zoo akelig en onbebouwd land maakte eene ſtrijdigheid, zeer ten voordeele van deszelfs inwooneren, en, om het ſtuk te eindigen gelijk het begonnen was, kwam de ſerjeant bij zonneondergang met Kapitein GORE rapport van zijne wagt doen.

Vroeg

(*) Dus ſchrijft de Engelſchman dat woord. Misſchien moet het *Podrapperschtschik* zijn. In dat geval zou zijn rang niet geheel regt zijn opgegeven.

G. FORSTER.

Vroeg in den morgen ontvongen wij de pligtpleegingen van den bevelhebber, van Kapitein SHMALEFF en van de voornaamſte inwooneren der ſtad, die ons kort daarop met hunne bezoeken vereerden. De twee eerſte om PORT gezonden hebbende na wij te bed waren gegaan, en hem gevraagd hebbende aan welke dingen wij aan boord van de ſchepen het meest ſcheenen gebrek te hebben, vonden wij hen voorbereid om ons te dringen dat wij met de bezetting onder hun bevel den kleinen voorraad van levensmiddelen, die zij nog overig hadden, zouden deelen, terwijl zij zig beklaagden dat wij in een jaargetijde gekoomen waren waarin 'er altijd de grootſte ſchaarschheid van alles onder hen heerschte, alzoo de ſloepen nog niet met hun jaarlijkſen toevoer van *Okotsk* aangekoomen waren.

Wij kwamen overeen van de mildheid van deeze gastvrije vreemdelingen op de best mogelijke wijze gebruik te maaken, maar op voorwaarde dat men ons den prijs zoude zeggen van de dingen, die men ons bezorgen zoude, en dat Kapitein CLERKE voor het beloop van dezelve wisſels op het victualie-comptoir te London zoude afgeeven. Dit weigerde de Major glad af, en, zoo dikwijls men daar naderhand op aandrong, ſloot hij ons den mond met te zeggen dat hij verzeekerd was zijne meesteres niet beter te kunnen dienen dan met haaren goeden vrienden en bondgenooten den En-

Engelſchen allen bijſtand te verleenen, die in zijn vermogen was, en dat het voor haar een bijzonder genoegen zoude zijn te hooren dat in een zoo afgelegen oort van de waereld haare bezittingen hulp verleend hadden aan ſchepen, die in zulk eenen dienst waren als de onze; dat hij dan ook niet zoo ſtrijdig met het karakter van zijne Keizerin konde handelen dat hij enige wisſels zoude aanneemen; maar dat hij, om de zaak in der minne bij te leggen, alleen eene verklaaring zoude neemen van de dingen, welke men ons leveren zoude, en dat hij deeze aan zijn hof zoude overzenden als een getuigſchrift dat hij zijnen plicht gedaan had. Ik zal, vervolgde hij, alle verdere erkentenisſen aan de twee hoven overlaaten, maar kan mijne toeſtemming niet geeven om iets van dien aart als waarvan gij ſpreekt aan te neemen.

Toen deeze zaak geregeld was, begon hij naar onze bijzondere behoeften te verneemen, zeggende dat hij het kwalijk zoude neemen, zoo wij ons met de kooplieden inlieten, of iemand anders dan hem om iets aanſpraken.

Voor zulk eene zonderlinge edelmoedigheid hadden wij weinig terug te geeven dan onze bewondering en dankzeggingen. Gelukkiglijk egter had Kapitein CLERKE mij een ſtel prenten en kaarten, tot de laatſte reis van Kapitein COOK behoorende, medegegeeven, dat hij mij verzogt had uit zijnen naam den bevelvoerer aan te bieden,

die alles wat ontdekkingen betrof met geest-drift hoorde, het met een genoegen ontvong, hetwelk toonde dat, schoon een beuzeling, niets aangenaamer konde geweest zijn. Kapitein CLERKE had mij ook eene volmagt gegeeven om hem naar believen eene kaart te laaten zien van de ontdekkingen op onzen tegenswoordigen togt gedaan, en alzoo ik oordeelde dat voor iemand in zijnen toestand en van zijne geestgesteldheid eene mededeeling van deezen aart ten hoogsten aangenaam zoude zijn, schoon hij zig uit kieschheid had onthouden van meer dan enige weinige algemeene vraagen over die onderwerpen te doen, maakte ik geene zwaarigheid een vertrouwen in hem te stellen, welk zijn geheel gedrag toonde dat hij waerdig was.

Ik had het genoegen van te bevinden dat hij deeze beleefdheid gevoelde gelijk ik hoopte dat hij die opneemen zoude, en dat hij zeer getroffen was in een oplag van het oog die gantsche kust te zien, zoo wel aan de zijde van Asia als aan die van Amerika, aan welke zijne landslieden zoo veele jaaren besteed hadden, om 'er eene gedeeltelijke en onvolkoomen kennis van te krijgen. (*) Be-

(*) Bij deeze gelegenheid liet de Major BEHM ons alle de plans en kaarten, die hij had, zien. Die, welke betrekking hadden tot het schiereiland der *Tschutski* waren opgemaakt naar de berichten, door PLENISHER tusschen de

Behalven dit blijk van vertrouwen en het ſtel prenten, waarvan ik reeds geſprooken heb, hadden wij niets medegebragt, dat waerdig was hem aangeboden te worden; want het verdient naauwlijks melding dat ik zijnen zoon, een klein jongetjen, een zilver zak-uurwerk deed aanneemen, dat ik gevallig bij mij had, en dat ik zijn dogtertjen zeer blijde maakte met twee paar Franſche oor-ringen. Behalven deeze beuzelingen liet ik Kapitein SHMALEFF den thermometer, dien ik op mijne reis gebruikt had, en hij beloofde mij een jaar lang naauwkeurig aantekening te zullen houden van de koude der lucht en die aan den Heer MULLER te zullen overzenden, met welken hij het genoegen had bekend te zijn.

Wij aten deezen dag bij den bevelhebber, die, zig bij alle gelegenheden toeleggende om onze nieuwsgierigheid te voldoen, behalven een aantal ſchotels, op onze wijze klaar gemaakt, nog veeler-han-

de jaaren 1760 en 1770 verzameld. Alzoo de kaarten van PLENISHER naderhand, volgens den Heer COXE, gebruikt zijn tot het opmaaken van de algemeene kaart van Rusland, door de Academie in het jaar 1776 uitgegeeven, zal het niet onnut zijn aan te merken dat wij dezelve zeer gebrekkig vonden, en dat de maakers van de algemeene kaart door hem tot enige misſtellingen verleid zijn. Die, waarop de eilanden op de kust van Amerika getekend ſtonden, behelsden niets nieuws, en waren veel minder naauwkeurig dan die, welke wij te *Oonalaſhka* zagen.

handen op de Ruſſiſche en Kamſchadaalſche wijze had laaten toebereiden. De agtermiddag wierd doorgebragt met de ſtad en het omliggend land te gaan zien. *Bolcheretsk* ligt in eene laage moerasſige vlakte, die zig tot de Zee van *Okotsk* uitſtrekt, zijnde omtrent veertig Engelſche mijlen lang en van eene aanmerklijke breedte. Zij ligt aan de Noord-zijde van de *Bolchoireka* (of groote rivier) tuſſchen den mond van de *Gottsofka* en de *Bistraia*, die zig hier in de eerſte rivier ontlaſten, en het ſchiereiland, waarop zij ligt, is van het vast land geſcheiden door een breed kanaal, het werk van den tegenswoordigen bevelhebber, dat dezelve niet alleen veel ſterker gemaakt heeft als vesting, maar het veel minder voor overſtroomingen bloot ſtelt dan voorheen. Beneden de ſtad is de rivier van zes tot agt voeten diep en omtrent een vierde van eene Engelſche mijl breed. Zij ontlast zig in de zee van *Okotsk* op den afſtand van twee en twintig Engelſche mijlen, daar zij, volgens KRASCHENINIKOFF, diep genoeg is om ſchepen van eene aanzienlijke grootte te ontvangen. Daar wordt in dit gedeelte des lands geenerhanden graan geteeld, en de Major BEHM zeide mij dat zijn tuin de eenigſte was, die 'er ooit geplant was. De grond was grootendeels met ſneeuw bedekt, daar dezelve vrij van ſneeuw was, was hij vol kleine heuveltjens van eenen zwarten veenachtigen aart. Ik

zag

zag omtrent twintig of dertig koeijen en de Major had zes ſterke paerden. Deeze en hunne honden zijn de eenigſte tamme dieren, die zij bezitten; de noodzaaklijkheid, waarin zij, in den tegenswoordigen toeſtand des lands, zijn van veele van de laatſte te houden, maakt het hun onmogelijk vee aan te fokken, dat in groote en ſterkte niet tegens dezelve is opgewaſſen; want de honden loopen geduurende den zomer geheel los, en moeten dan voor zigzelven zorgen, dat hen zoo hongerig maakt, dat zij ſomtijds zelfs het rundvee aanvallen.

De huizen in *Bolcheretsk* zijn alle op eenerleie wijze gemaakt, zijnde van hout gebouwd en met riet gedekt. Dat van den bevelvoerer is veel grooter dan de andere, beſtaande uit drie zeer groote kamers, net met papier behangen, en die voor fraai zouden hebben kunnen doorgaan, zoo het moscovisch glas, dat in de venſters ſtaat, dezelven niet een armlijk en onaangenaam voorkoomen gegeeven had. De ſtad beſtaat uit verſcheiden reien laage gebouwen, elke van vijf of zes wooningen, aan elkanderen verbonden, met eene lange gemeene gang 'er langs loopende, aan welkers eene zijde de keuken en proviſie-kamer is en aan de andere de woon-kamers. Dan zijn 'er ook barakken voor de Ruſſiſche ſoldaaten en koſtkken, eene kerk van een goed aanzien, en eene gerechtkamer, en aan het eind van de ſtad een groot aan-

GEZICT VAN BOLCHERETSKOI IN

RETSKOI IN KAMTSCHATKA.

tal *balagans*, den Kamſchadaalen toebehoorende. De inwooners beloopen alle te zaamen genoomen een getal van tusſchen vijf en zes honderd. In den avond gaf de Major een fraai feest, waarop de voornaamſte lieden van de ſtad, zoo heeren als dames, genodigd waren.

Den volgenden morgen ſpraken wij afzonderlijk met den koopman FEDOSITSCH, ten einde enige tabak van hem te koopen voor de matroozen, die nu meer dan twaalf maanden zonder die geliefde verſnapering geweest waren. Dit kwam egter, gelijk alle onze andere verrigtingen van dien aart, onmiddelijk tot des Majors kennis, en kort daarop waren wij verwonderd in ons huis vier baalen tabak, elke van over de honderd ponden, te vinden, welke hij verzogt dat, uit naam van hem en van de bezetting onder zijn bevel, aan onze matroozen mogten worden geſchonken. Zij hadden ons daarbij twintig beste ſuiker-brooden gezonden en even zoo veele ponden thee, als verſtaan hebbende dat wij daar groot gebrek aan hadden, welke zij verzogten onzen officieren te mogen aanbieden. Hierbij had Mevrouw BEHM ook een geſchenk voor Kapitein CLERKE gevoegd, beſtaande in verſchen boter, honig, vijgen, rijst, en andere kleinigheden van dien aart, verzeld van veele wenſchen dat dezelve hem, in zijnen zwakken ſtaat van gezondheid, van dienst mogten wezen. Te vergeefsch tragteden wij deeze over-

man-

maatige goedheid te wederſtaan, welke ik inderdaad gaerne wilde tegens houden, omdat ik overtuigd was dat zij, niet een deel, maar bijna allen den voorraad van de bezetting wegſchonken. Het antwoord, dat ons de Major bij deeze gelegenheden gaf, was altoos dat wij veel geleden hadden en dat wij noodwendig aan alles gebrek moesten hebben. Ook kwam de lengte van tijd, dien wij uit geweest waren zedert wij eene bekende haven hadden aangedaan, hun zoo ongelooflijk voor, dat het getuigenis van onze kaarten en andere bevestigende omſtandigheden vereischt wierden om het hen te doen gelooven. Onder de laatſte was een zeer merkwaerdig feit, dat den Major ons dezen morgen verhaalde, en waarvan hij, zeide hij, zoo wij daar niet gekoomen waren, de reden niet zoude hebben kunnen begrijpen.

Het is bekend dat de *Tſchutſki* het eenigst volk van het Noorden van Aſia zijn, dat zijne onafhanglijkheid heeft ſtaande gehouden en alle de poogingen weêrſtaan heeft, door de Ruſſen gedaan om het te onder te brengen. De laatſte togt tegens hen wierd in het jaar 1750 ondernoomen, en eindigde, na een afwisſelend krijgs-geluk, in het terugtrekken van de Ruſſiſche troepen en het verlies van den bevelvoerenden officier. De Ruſſen hadden zedert dien tijd hunne grens-veſting van de *Anadir* naar de *Ingiga* verlegd, eene ri-

rivier, die zig in het Noorder eind van de zee van *Okotsk* ontlast en haaren naam geeft aan eene golf ten Westen van die van *Penshinsk* gelegen. Van deeze vesting had de Major BEHM den dag van onze aankomst te *Bolcheretsk* brieven ontvangen, het bericht vervattende dat 'er een ſtam of eene bende van de *Tschutski* aan die plaats gekoomen was met voorſtellingen van vriendſchap en eene gewillige aanbieding van ſchatting, dat, toen men hen naar de reden van deeze onverwagte verandering van hunne gevoelens gevraagd had, zij zijn volk gezegd hadden dat zij, omtrent het einde van den laatſten zomer, bezogt waren door twee zeer groote Rusſiſche vaartuigen, dat zij door het volk, dat 'er op was, met de grootſte vriendlijkheid behandeld waren, en met hun een verbond van vriendſchap geſloten hadden, en dat zij, zig op deeze vriendſchaplijke neiging verlaatende, nu naar het Rusſisch fort gekoomen waren, om een tractaat te ſluiten op voorwaarden, die beiden natieën zouden aangenaam zijn. Deeze buitengewoone gebeurtenis had veele gedagten verwekt zoo te *Ingiginsk* als te *Bolcheretsk*, en zou, zoo wij 'er den ſleutel niet toe gegeeven hadden, volmaakt onverſtaanbaar gebleven zijn. Het was ons geen klein genoegen dat wij, ſchoon toevallig, met dit voorbeeld den Rusſen den eenigen waaren weg getoond hadden van ſchattingen te heffen en hun gebied uit te breiden, en hoop

te

te kunnen voeden dat de goede vriendſchap, tot welke deeze gebeurtenis aanleiding gegeeven had, een dapper volk in het vervolg van de invallen van zulke machtige nabuuren zal bevrijden.

Wij aten deezen dag met Kapitein SHMALEFF en in den agtermiddag onthaalde hij ons, om onze tijdkortingen af te wisſelen, op eene vertooning van Rusſiſche en Kamſchadaalſche danſen. Het is onmogelijk door eene beſchrijving een juist denkbeeld van deeze ruuwe en plompe vertooning te geeven. De Rusſiſche danſen geleeken veel naar onze hornepijpen en wierden of alleen, of door twee of vier perſoonen te gelijk gedanst. Hunne pasſen waren kort en ſnel en zij ligteden de voeten naauwlijks van den grond; de armen hongen digt langs hunne zijden neêr, terwijl het lijf altijd regt op en onbeweeglijk gehouden wierd, behalven als de danſers elkanderen voorbij gongen, wanneer de hand met eene ſnelle en lompe beweeging wierd opgeligt. Doch zoo de Rusſiſche dans onbetekenend en belachlijk was, de Kamſchadaalſche voegde bij de laatſte hoedanigheid het grilligst denkbeeld, dat ooit enig volk in het hoofd kwam. Hij moest de ſlinkſche en lompe gebaerden van den beer vertoonen, dien dit volk dikwijls gelegenheid heeft in veelerleie ſtanden te zien. Men zal niet verwagten dat ik eene naauwkeurige beſchrijving zal geeven van alle de vreemde geſtalten, die bij deeze gelegen-

heid vertoond wierden, en ik zal daarvan alleenlijk zeggen dat het lijf altoos gebogen was en de knieën vooruitſtaken, terwijl de armen gebruikt wierden om de ſtreeken en gebaerden van dat dier na te bootſen.

Alzoo onze reis naar *Bolcheretsk* langer had geduurd dan wij verwagt hadden, en men ons onderrigtte dat onze terugreis nog moeijelijker en langduuriger zoude kunnen zijn, waren wij in de noodzaaklijkheid den Major deezen avond bekend te maaken dat wij voorneemens waren den volgenden dag te vertrekken. Het was niet dan met het uiterſt verdriet dat wij onze nieuwe kennisſen nu moesten vaarwel zeggen, en wierden daarom allerangenaamſt verraſcht, toen de Major ons zeide dat, zoo wij nog eenen dag langer konden blijven, hij ons verzellen zoude. Hij had, zeide hij, zijne brieven geſchreven, het bevel over *Kamſchatka* aan zijnen opvolger Kapitein SHMALEFF overgegeeven, en alles gereed gemaakt tot zijn vertrek naar *Okotsk*, dat binnen weinige dagen plaats moest hebben; maar hij zou met veel genoegen zijne reis nog een weinig uitſtellen en met ons naar *St. Pieter en St. Paulus Haven* keeren, om zelf getuige te zijn dat alles voor ons gedaan wierd wat in hun vermogen was.

In plaats van de weinige benzelingen, die ik den kinderen van den Major BEHM geſchonken

ken had, wierd mij den volgenden morgen door zijn jongetjen eene allerpragtigſte Kamſchadaalſche kleeding aangeboden, die op haare plaats beſchreven zal worden. Zij was gelijk die door de voornaamſte *Toions* van het land bij zeer plechtige gelegenheden gedraagen worden, en kon, gelijk mij naderhand door FEDOSITSCH gezegd wierd, niet minder gekost hebben dan honderd twintig roebels. Ik ontvong ook een geſchenk van zijne dogter van eene fraaie ſabelmof.

Wij aten bij den Major, die, om ons zoo veel van de zeden der inwooneren en van de gewoonten van het land te laaten zien als onze tijd ons konde toelaaten, alle de voornaamſte lieden van het dorp des avonds aan zijn huis verzogt. Alle de vrouwen verſcheenen zeer pragtig gekleed naar de Kamſchadaalſche wijze. De vrouwen van Kapitein SHMALEFF en van de andere officieren van de bezetting waren fraai gekleed, half op de Siberiſche en half naar de Europeaanſche wijze, en Mevrouw BEHM had, om te ſterker af te ſteeken, een gedeelte van haare klederen onrpakt en eene rijke Europeſche kleeding aangedaan. Ik was zeer verwonderd over de rijkheid en verſcheidenheid van de zijden ſtoffen, die de vrouwen aan hadden, en over haare zonderlinge klederdragt. Alles was als een tover-tooneel in het midden van het wildst en dorst land in de waereld.

reld. Het feest beſtond weder uit danſen en zingen.

Naardien de volgende morgen tot ons vertrek bepaald was, begaven wij ons vroeg naar onze wooning, daar het eerſte dat wij zagen drie reis-pakken waren, naar 's lands wijze gemaakt, die de Major voor ons bezorgd had, welke kort daarop zelf aan ons huis kwam, om toe te zien dat alle onze goederen wel gepakt, en te deeg bezorgd wierden. En waarlijk met zijne milde geſchenken, en de vriendlijkheid van Kapitein SHMALEFF en veele andere perſoonen, die alle verzogten 'er wat van het hunne te mogen bij-voegen, met den grooten voorraad van levens-middelen, die hij ons voor onze reis gezonden had, hadden wij geene kleine laading goederen bijeen gekregen.

Des morgens vroeg alles tot ons vertrek gereed zijnde, wierden wij genodigd bij Mevrouw BEHM een bezoek af te leggen, op onzen weg naar de ſloepen, om affcheid van haar te neemen. De indrukzelen, die onze zielen ontvangen hadden van gevoelens van de warmſte dankbaarheid, door het oplettend, goedgunſtig, en edelmoedig onthaal, dat wij te *Bolcheretsk* genoten hadden, wierd nog grootlijks verſterkt door het aandoenlijk tooneel, dat zig aan ons vertoonde, toen wij onze wooning verlieten. Alle de ſoldaaten en Koſakken, tot de bezetting behoorende, ſtonden aan de eene zij-

zijde geſchaard, en de manlijke inwooners van de ſtad, in hunne beste kleederen gekleed, aan de andere, en, zoo dra wij uit het huis kwamen, hefte al het volk een treurig gezang aan, hetwelk de Major ons zeide dat de gewoonte was in dat land te zingen, als men van zijne vrienden afſcheid neemt. Op deeze wijze trokken wij naar het huis van den bevelhebber, voorgegaan door de trommelen en het muzijk van de bezetting, daar wij ontvangen wierden door Mevrouw BEHM, van de dames verzeld, welke in lange zijden tabbaarden met kostbaare bonten randen van verſchillende kleuren gekleed waren, die eene zeer pragtige vertooning maakten. Na van enige ververſchingen, die voor ons gereed ſtonden, iets gebruikt te hebben, gongen wij naar den waterkant, verzeld van de dames, die nu haare ſtemmen bij die van de overige inwooneren voegden, en, toen wij van Mevrouw BEHM afſcheid genoomen hadden en haar verzeekerd hadden dat wij al ons leven met dankbaarheid zouden gedenken aan de gastvrijheid van *Bolcheretsk*, vonden wij ons te zeer aangedaan om ons niet met allen ſpoed te haasten om in de ſloepen te koomen. Toen wij afſtaken, riep het geheel gezelſchap drie maalen hoezee, dat wij uit onze ſloepen beantwoordden, en toen wij eene punt omvoeren, van waar wij onze gastvrijë vrienden voor het

laatst

laatst zagen, namen zij hun laatste afscheid met nog eens hoezee te roepen.

Wij vonden op onze terugreis den stroom zoo snel, dat wij, schoon de Kosakken en Kamschadaalen hunne uiterste kragten aanwendden, het eerste dorp, *Opatschin*, niet bereikten tot in den avond van den zeventienden, dat omtrent twintig Engelsche mijlen in eenen dag was. Den negentienden kwamen wij tot *Natcheekin*, en den twintigsten trokken wij over de vlakte naar *Karatschin*. Wij vonden den weg veel beter dan toen wij dien te vooren overgereisd waren, alzoo het in den nacht van den negentienden sterk gevrozen had. Den een en twintigsten voeren wij de *Awatska-Rivier* af en geraakten, voor het donker was, over de banken, die aan den ingang van de baai liggen. Geduurende onze gantsche reis waren wij zeer vergenoegd over de welwillendheid, met welke de *Toions* en hunne Kamschadaalen ons hunnen bijstand verleenden in de verschillen *ostrogs*, door welke wij trokken, en ik merkte in hun gelaat de blijdschap die zij gevoelden van den Major te zien, en sterke uitdrukkingen van droefheid, toen zij hoorden dat hij hen zoo dra zoude verlaaten.

Wij hadden eenen boodschapper van *Bolcheretsk* aan Kapitein CLERKE gezonden, met een bericht van de wijze, waarop wij onthaald waren, en

en hem gemeld dat de Major voorneemens was met ons te koomen, hem tegelijk verwittigende welken dag hij ons waarſchijnlijk kon verwagten. Wij waren dan ook verblijd te zien, toen wij de haven naderden, dat alle de ſloepen van de twee ſchepen ons te gemoet kwamen, het volk zindelijk gekleed en de officiers zoo goed als de ſchaarschheid van onze klederen konde toelaaten. De Major was zeer verwonderd over het ſterk en gezond voorkoomen van het bootsvolk, en nog meer van de meeste van hen niets anders te zien aan hebben dan een hemd en langen broek, ſchoon het op dat tijdſtip zelf ſneeuwde.

Alzoo Major REHM zijn voorneemen had te kennen gegeeven van de ſchepen te bezoeken voor hij aan land gong, verzogt ik hem, zoo dra wij voor de ſtad kwamen, zijne bevelen, wanneer hij, aanmerkende dat het, volgens hetgeen wij hem van den ſlegten ſtaat van Kapitein CLERKES gezondheid gezegd hadden, misſchien onvoorzigtig zoude zijn hem zoo laat overlast aan te doen (alzoo het nu reeds over negen uuren was) het raadzaamer vond dien nacht aan land te blijven. Na hem dan naar het huis van den ſerjeant begeleid te hebben, nam ik voor het tegenswoordige mijn affcheid en begaf mij naar boord, om Kapitein CLERKE van mijne verrigtingen te *Bolcheretsk* verſlag te doen. Ik bevond met de grooſte droefheid dat deeze uitmuntende officier,

in

in de veertien dagen, die wij afwezig geweest waren, zeer veel verergerd was, in plaats van, zoo als wij hoopten, enige verligting te ontvangen van de rust in de haven en de melk en groenten, die hem toegediend wierden.

Zoo dra ik dit verrigt had, keerde ik weder naar den Major en bragt hem den volgenden morgen naar de ſchepen, daar hij, bij zijne aankomst, met dertien ſchooten begroet en met alle andere blijken van achting ontvangen wierd, die wij hem betoonen konden. Hij was verzeld van den bevelhebber van een van de Rusſiſche galjooten, den ſtuurman van eene ſloep, die in de haven lag, twee kooplieden van *Bolcheretsk* en den priester van het nabuurig dorp *Paratounca*, voor welken hij de grootſte achting ſcheen te hebben, en van wien ik hierna gelegenheid zal hebben te ſpreeken, om zijne groote vriendlijkheid jegens Kapitein CLERKE.

Den Kapitein bezogt en beiden de ſchepen bezien hebbende, keerde hij naar *de Reſolutie* om het middagmaal te houden, en in den agtermiddag lieten wij hem de verſchillende merkwaerdigheden, die wij in den loop van onze reize verzameld hadden, zien, terwijl Kapitein CLERKE hem een volledig ſtel van elk ſtuk aanbood. Ik moet bij deeze gelegenheid een voorbeeld van groote edelmoedigheid en dankbaarheid van de matroozen van beiden de ſchepen niet met ſtil-

zwij-

zwijgen voorbijgaan, die, toen men hun zeide welk een ſchoon geſchenk van tobak hun door den Major gedaan was, geheel uit eigen beweeging, verzogten dat hun brandewijn mogt ingehouden en hun rantzoen van hunnent wegen aan de bezetting van *Bolcheretsk* uitgedeeld worden, alzoo zij, zeiden zij, reden hadden te denken dat brandewijn ſchaarsch was in het land, en het volk zeer aangenaam zoude wezen, alzoo de ſoldaaten aan land vier roebels voor de flesch geboden hadden. Wij, die wisten hoe veel de matroozen altijd leeden, als hun rantzoen van brandewijn met water wierd ingehouden, hetwelk gemeenlijk bij warm weder geſchiedde, opdat zij bij groote koude wat meer mogten hebben, en dat deeze aanbieding hen daar van berooven zoude geduurende het onguur weder, dat wij op onzen toekomſtigen togt naar het Noorden te verwagten hadden, konden niet nalaaten eene zoo buitengewoone opoffering te bewonderen, en, opdat zij 'er niet door lijden mogten, gaven Kapitein CLERKE en de andere officiers, in plaatſe van de kleine hoeveelheid brandewijn, welke de Major kon overgehaald worden aan te neemen, even zoo veel rum. Dit en een paar dozijn flesſchen Kaapſchen wijn voor Mevrouw BEHM, benevens enige andere kleine geſchenken, die wij konden geeven, wierden op de verplichtendſte wijze aangenoomen. Den volgenden morgen wierd de tobak

onder het volk van de twee ſchepen verdeeld, en elk man, die tobak rookte of kaauwde, kreeg drie ponden, en die dezelve niet gebruikte een pond.

Ik heb reeds gezegd dat de Major BEHM het bevel over *Kamtſchatka* had nedergelegd en voorneemens was binnen kort naar *Petersburg* te vertrekken; hij bood ons aan de brieven, die wij hem zouden willen toevertrouwen, mede te neemen. Dit was eene gelegenheid die niet te verzuimen was, waarom Kapitein CLERKE hem zeide dat hij de vrijheid zoude neemen enige papieren, betreklijk tot onze reis, met hem af te zenden, welke aan onzen Afgezant aan het Hof van Rusland zouden moeten afgegeeven worden. In het eerst waren wij voorneemens ſlechts een klein dagregister van onze verrigtingen te zenden, maar Kapitein CLERKE begreep naderhand dat het geheel verſlag van onze ontdekkingen veilig kon worden toevertrouwd aan iemand, die zulke treffende blijken van zijne burgerlijke en bijzondere deugden gegeeven had, en overweegende dat ons nog een zeer gevaarlijk gedeelte van de reis te onderneemen ſtond, beſloot hij het geheel dagregister van wijlen onzen bevelhebber met hem af te zenden, met dat gedeelte van zijn eigen, het tijdperk bevattende van Kapitein COOKS dood tot onze aankomst te *Kamtſchatka*, benevens eene kaart van alle onze ontdekkingen. De Heer

BAY-

BAYLY en ik vonden ook goed een algemeen verſlag van onze verrigtingen aan het Lengte-comptoir te zenden, door welke voorzorgen de Admiraliteit, zoo ons enig ongeluk mogt bejegenen, in bezit zoude geweest zijn van een volledig verſlag van de voornaamſte gebeurtenisſen van onze reis. Daar wierd ook beſloten dat 'er een kleiner pak papieren zoude gezonden worden door eenen boodſchapper van *Okotsk*, die de Major zeide dat, zoo hij gelukkig was in zijnen overtogt naar die haven, tegens December te *Petersburg* kon zijn, terwijl hij zelf 'er in Februarij of Maart zoude wezen.

Geduurende de drie volgende dagen wierd de Major beurtelings in de twee ſchepen onthaald op de beste wijze, die ons mogelijk was. Den vijf en twintigſten nam hij affcheid van ons en wierd met dertien ſchooten begroet, en de matroozen gaven hem, op hun eigen verzoek, drie hoezees. Den volgenden morgen deeden de Heer WEBBER en ik hem, enige mijlen de *Awatska-Rivier* op, uitgeleide, daar wij den Ruſſiſchen priester, zijne vrouw en kinderen vonden, die ons opwagteden om van hunnen bevelhebber het laatst affcheid te neemen.

Het was bezwaarlijk te zeggen of de goede priester en zijn huisgezin of wij meest aangedaan waren, toen wij affcheid van den Major BEHM namen. Hoe kort onze kennis ook geweest ware,

had egter zijn edel en belangloos gedrag ons de hoogſte achting en eerbied voor hem ingeboezemd, en wij konden niet ſcheiden van eenen man, wien wij zulke verplichtingen hadden, en dien wij waarſchijnlijk nooit weder zouden zien, zonder de tederſte aandoening te gevoelen. De inwendige waerde van de afzonderlijke geſchenken, die wij van hem ontvongen, behalven de behoeften, die hij in rekening zoude kunnen brengen, moet, volgens den gewoonen prijs in dat land, meer dan twee honderd ponden ſterling bedraagen hebben. Maar deeze edelmoedigheid, hoe buitengewoon zij in zigzelve ook moet voorkoomen, wierd nog overtroffen door de kieschheid, waarmede hij alle zijne geſchenken deed, en de konſtige wijze, waarop hij tragtede voor te koomen dat wij het drukkende van verplichtingen zouden gevoelen, waarvan hij wist dat wij ons niet konden kwijten. Als wij nog een' ſtap verder gaan, en hem beſchouwen als een openbaar ampt bekleedende, en de eer van eene groote Vorſtin ophoudende, zullen wij in hem nog een grooter voorwerp van bewondering vinden, in de billijke en grootſche gevoelens, waarmede hij bezield was. „ De dienst, waartoe gij gebruikt „ wordt," zeide hij menigmaalen, „ is ten al„ gemeenen voordeele van het menschdom, en „ geeft u daarom aanſpraak, niet alleen op de „ dienſten van menschlievendheid, maar zelfs op

„ de

„ de rechten van burgers, in welk land gij moogt
„ aanlanden. Ik ben verzeekerd dat ik volgens
„ de begeerte van mijne Vorſtin handel, als ik u
„ alle hulp bewijs, die in ons vermogen is, en
„ ik kan noch haar karakter, noch mijne eigen
„ eer zoo zeer vergeeten dat ik bedingingen zou
„ maaken voor het volvoeren van eenen plicht."
Op andere tijden zeide hij ons dat hij bijzonder begeerig was den Kamtſchadaalen een goed voorbeeld te geeven, die, zeide hij, pas even uit eenen ſtaat van barbaarſchheid kwamen, dat zij de Rusſen als hunne modellen in alles beſchouwden, en dat hij hoopte dat zij het in het vervolg als een' hunner plichten zouden aanmerken vreemdelingen met al hun vermogen bij te ſtaan en te gelooven dat dit de algemeene gewoonte onder beſchaafde volkeren was. Hier moet nog bijgevoegd worden dat hij, alle onze tegenswoordige behoeften, met het uiterſte van zijn vermogen vervuld hebbende, zig niet minder zorgvuldig betoonde omtrent onze toekoomende benodigdheden, en alzoo hij het voor meer dan waarſchijnlijk hield dat wij den doortogt, dien wij zogten, niet zouden vinden, en dus in het laatst van het jaar naar *Kamtſchatka* zouden terugkeeren, verzogt hij Kapitein CLERKE eene lijst van het touwwerk en het meel, dat wij zouden nodig hebben, en beloofde dat het van *Okotsk* zoude gezonden worden en op onze aankomst zoude

wagten. Tot hetzelfde einde gaf hij Kapitein CLERKE een papier, alle de onderdaanen van de Keizerin, die wij zouden mogen ontmoeten, beveelende ons allen den bijstand, die in hun vermogen was, te geeven. (*)

(*) In de Inleiding voor deeze reize is reeds gewag gemaakt van het blijk van erkentenis, dat het Engelsch Gouvernement den Major BRUM voor zijne edelmoedige hulp en gastvrijheid, deugden die, helaas! bij andere beschaafde natieën zoo zeldzaam gevonden worden, geschonken heeft. Zie VIII Deel bladz. CXXVII.

VERTAALER.

DERDE HOOFDSTUK.

Vervolg van onze verrigtingen in de St. Petrus en St. Paulus Haven. *Overvloed van visch. Dood van eenen man op de* Resolutie. *Het Rusſisch hospitaal onder de zorg van de ſcheeps heelmeesters geſteld. Toevoer van vee en meel. Viering van 's Konings geboortedag. Moeijelijkheden in het uitzeilen van de baai. Uitbarſting van eenen vuurſpuwenden berg. Wij ſtuuren Noordwaarts.* Cheepoonskoi Noſs. *Miswijzingen van de Rusſiſche kaarten.* Kamtſchatskoi Noſs. Olutorskoi Noſs. Tschukotskoi Noſs. *Het eiland* St. Laurens. *De Aſiatiſche en Amerikaanſche kusten en de eilanden van* St. Diomede *alle van dezelfde plaats gezien. Poogingen om tusſchen de twee vaste landen Noordwaarts te vorderen. Wij worden door ondoordringbaar ijs geſtuit. Walrusſen en witte beeren gedood. Kapitein* CLERKES *beſluit en toekomſtige voornemens.*

Thans zal ik overgaan om te verhaalen wat 'er in de *St. Pieter en St. Paulus Haven* omgegaan was geduurende onze reis naar *Bolcheretsk*. Den zevenden Meij, kort na wij de baai verlaaten hadden,

den, dreef 'er een groot ſtuk ijs dwarsch voor het galjoen van *de Reſolutie* en deed het klein boeganker doorgaan. Dit noodzaakte haar het ander anker te laaten vallen en op nieuw te vertuien. De timmerlieden, die bezig waren het lek te ſtoppen, waren genoodzaakt een groot gedeelte van de dubbeling van den boeg weg te neemen, en vonden veele van de houten pinnen zoo los en zoo verrot, dat zij 'er gemaklijk met de vingers uitgehaald konden worden.

Den elfden had men zwaare wind-vlaagen uit het N. O., dat beiden de ſchepen noodzaakte raas en ſtengen te ſtrijken; maar in den agtermiddag, wanneer het weder bedaarder was en het ijs tot den mond van den *St. Pieter en St. Paulus Haven* was weggedreven, haalden zij de ſchepen digter naar het land, om met meer gemak water en hout te kunnen haalen, en vertuiden zig toen wederom als te vooren, liggende nu de ſtad eene halve Engelſche mijl N. ½ W. en de mond van de baai, door de zuidlijkſte punt van *Rakowina-Haven* ingeſloten, Zuid van hun.

Den volgenden dag wierd 'er volk aan land gezonden om hout te kappen, maar het vorderde weinig door de ſneeuw, die den grond nog bedekte. Daar wierd regt over de ſchepen eene goede plek gronds opgeruimd, daar een fraai beekjen van water was, en men zettede eene tent op voor den kuiper; de ledige vaten wierden aan land ge-

gebragt, en de zeilen-maakers aan wal gezonden.

Den vijftienden het ſtrand vrij van ijs zijnde, wierd het volk gezonden om met den zegen te viſchen, en zij vongen overvloed van fraaie plat-visch voor het volk van beiden de ſchepen. Van deezen tijd af aan geduurende ons verblijf in de haven, wierden wij volſtrekt overkropt van visch, die van alle kanten inkwam. De *Toions*, zoo van deeze ſtad als van *Paratounca*, een dorp in de nabuurſchap, hadden van Major BEHM bevel ontvangen alle de Kamtſchadaalen in onzen dienst te gebruiken, zoo dat wij dikwijls alle de geſchenken, die ons gezonden wierden, niet in de ſchepen konden bergen. Zij beſtonden over het algemeen in platvisch, kabeljaauw, forellen en haringen. De laatſte, die in hunne grootſte volkoomenheid, en lekker van ſmaak waren, waren zeer overvloedig in deeze baai. Het volk van *de Ontdekking* omringde eens eene zoo groote hoeveelheid van dezelve met hunnen zegen, dat zij genoodzaakt waren 'er een groot aantal uit te werpen, opdat het net niet aan ſtukken zoude ſcheuren, en zij bragten zulk eene menigte aan land, dat zij, behalven genoegzaamen voorraad voor onmiddelijk gebruik, 'er nog zoo veele vaten mede vulden als zij misſchen konden, om in te zouten, en, na nog eene genoegzaame hoeveelheid tot hetzelfde

einde naar *de Reſolutie* gezonden te hebben, lieten zij nog verſcheiden vaten op het ſtrand agter.

Nu begon de ſneeuw zeer ſpoedig te verdwijnen, en daar wierd overvloed van wilde knoflook, celerij, en toppen van brand-netelen verzameld tot gebruik van het volk van beiden de ſchepen, die, met tarwe-meel en vleesch-nat-koekjens gekookt zijnde, eene gezonde en aangenaame kost voor hun ontbijt opleverden, die hun elken morgen wierd toegediend. De berken-boomen wierden ook afgetapt, en het zoet ſap, dat zij in groote hoeveelheid opleverden, wierd altijd onder het rantzoen brandewijn van het volk gemengd.

Den volgenden dag wierd een kleine os, die door den ſerjeant voor het ſcheeps-volk bezorgd was, geſlagt en woog twee honderd twee en zeventig ponden. Het vleesch wierd het volk van beiden de ſchepen geſchaft voor hun zondags middagmaal, zijnde het eerſte ſtuk versch rundvleesch, dat zij geproefd hadden zedert ons vertrek van de *Kaap de Goede Hoop* in de maand December 1776, een' tijd van bijna twee jaaren en een half.

Deezen avond overleed JAN MACINTOSH, de timmermans maat, aan de loop, waaraan hij zedert ons vertrek van de *Sandwich-Eilanden* ziek gelegen had: hij was een bedaard zeer ſterk wer-

werkend man en wierd door zijne kameraaden zeer betreurd. Hij was de vierde, die wij geduurende onze reis door ziekte verlooren; maar de eerſte, van welken, wegens zijnen ouderdom en zijne lighaams geſteldheid, kon gezegd worden dat hij bij ons vertrek eene even gelijke kans met zijne overige kameraaden had. WATMAN, die wij gisten dat omtrent zestig jaaren oud was geweest, en ROBERTS en de Heer ANDERSON konden, wegens hun verval van gezondheid, dat baarblijklijk begonnen was voor wij uit Engeland vertrokken, naar alle waarſchijnlijkheid onder geene omſtandigheden veel langer geleefd hebben dan zij deeden.

Ik heb reeds gezegd dat Kapitein CLERKES gezondheid dagelijks verzwakte, ondanks de heilzaame verandering van eetregel, welke het land van *Kamtſchatka* hem verleende. De priester van *Paratounca* voorzag hem, zoo dra hij hoorde in welken zieklijken ſtaat hij was, dagelijks van brood, melk, verſche boter en hoenderen, ſchoon zijn huis zestien Engelſche mijlen van de haven daar wij lagen verwijderd was.

Bij onze eerſte aankomst vonden wij het Ruſſisch hospitaal, dat bij de ſtad *St. Pieter en St. Paulus* ſtaat, in een waarlijk beklaaglijken ſtaat. Alle de ſoldaaten waren min of meer door den ſcheurbuik aangedaan en bij zeer veele was het ongemak op zijn hoogst. De overige Ruſſiſche in-

inwooners waren ook in denzelfden toeſtand, en wij bemerkten in het bijzonder dat onze vriend de ſerjeant, door wat te rijklijk te gebruiken van de ſterke dranken, die wij hem gegeeven hadden, zig, in weinige dagen, enige van de ontrustendſte toevallen van die ziekte had op den hals gehaald. In deezen beklaaglijken ſtaat ſtelde Kapitein CLERKE hen alle onder het opzigt van onze heelmeesters, en beval hun een voorraad van zuur-kool en mout voor ongegist bier tot hun gebruik te geeven. Het was verbaazend bij onze terugkomst van *Bolcheretsk* te zien welke verandering op de aangezigten van bijna alle die wij ontmoeteden had plaats gegrepen, en onze heelmeesters zeiden mij dat zij hunne ſpoedige herſtelling voornamelijk aan de uitwerkzelen van de mout toeſchreeven.

Den eerſten Junij kreegen wij twee honderd vijftig *poods* of negen duizend ponden roggen-meel aan boord, dat ons uit de magazijnen van *St. Pieter en St. Paulus* bezorgd wierd, en *de Ontdekking* kreeg eene evenredige hoeveelheid. Het volk wierd onmiddelijk op de volle portie brood geſteld, dat hun zedert ons vertrek van de *Kaap de Goede Hoop* niet had mogen gebeuren. Dienzelfden dag hadden wij onze volle laading water in, hebbende vijf en zestig vaten aan boord genoomen.

Den vierden hadden wij friſſe koelten en ſterken regen, dat ons te leur ſtelde in ons voorneemen

men van te vlaggen, en ons noodzaakte ons te vergenoegen met het losſen van een en twintig kanon-ſchooten ter eere van 's Konings geboorte-dag, en met dien in andere opzigten zoo goed te vieren als wij konden. PORT, die bij ons gelaaten was om zijne kennis in de taalen, gedroeg zig zoo zedig en beſcheiden, dat hij, zoo dra zijn meester was vertrokken, niet langer JAN PORT was, maar mijn Heer PORT de tolk, en, zoo wel als de ſerjeant (in zijne hoedanigheid van bevelvoerer van de plaats) aan het feest van den dag deel had. Onze waerde vriend, de priester van *Paratounca*, vernoomen hebbende dat het de geboorte-dag van onzen Koning was, gaf ook een kostbaar feest, waarop enige van onze heeren tegenswoordig waren, die zeer veel vermaak in hun onthaal ſcheenen gehad te hebben, dat in overvloed van goed eeten en drinken en danſen beſtaan had.

Den zesden wierden ons twintig ſtuks vee op last van den bevelhebber gezonden van den *Verchnei Oſtrog*, liggende aan de rivier *Kamtſchatka*, op den afſtand van bijna honderd Engelſche mijlen van deeze plaats, in eene regte lijn. Zij waren van middenmaatige grootte en kwamen, ſchoon de Kamtſchadaalen zeventien dagen hadden doorgebragt met dezelve naar de haven te drijven, in goeden ſtaat alhier aan. De vier volgende dagen wierden beſteed met ons gereed te maa-

maaken om in zee te loopen; en den elfden, des morgens ten twee uuren, begonnen wij de touwen los te maaken; maar, voor wij een anker geligt hadden, woei het eenen zoo ſterken ſtooker uit het N. O., dat wij vast bleeven liggen en weder vertuiden, uit de ligging van den mond van de baai gisſende dat de ſtroom-wind het kanaal op zoude waaien. De pinas dan uitgezet zijnde, om het kanaal te onderzoeken, keerde terug met bericht dat de wind ſterk uit het Z. O. woei met eene holle zee, de baai in vallende, hetwelk het zeer gevaarlijk zoude gemaakt hebben het in zee loopen te beproeven.

Onze vriend PORT nam nu zijn affcheid van ons en nam de doos met onze dag-registers mede, die met den Major vertrekken moest, en het pak, dat met eenen boodſchapper moest gezonden worden. Op den twaalfden, het weder bedaarende, begonnen wij de touwen wederom los te maaken; maar na de boei-reep gebrooken, en 'er een takel met een zesduims paerdenlijn op gezet te hebben, die ook drie maalen brak, waren wij eindelijk verplicht bij laag water een touw ſtrak te winden, en naar den vloed te wagten om het anker te ligten. Dit gelukte, maar niet zonder het kabel te beſchadigen. Ten drie uuren ligtede wij het best boeg-anker, en haalden de zeilen bij, en ten agt uuren, weinig wind hebbende en het getij tegens ons zijnde, lieten wij het anker we-

wederom vallen in tien vademen water, voor den mond van de *Rakowina-Haven*; de *oſtrog* lag toen twee en eene halve Engelſche mijlen N. ten O. ½ O., de *Naald-klippen* aan de Oost-zijde van het kanaal Z. Z. O. ½ O. en de hooge rots aan de West-zijde van het kanaal Z. van ons.

Den dertienden, ten vier uuren in den morgen, gongen wij onder zeil met de eb, en, vermits het dood ſtil was, zetteden wij de ſloepen voor de ſchepen, om die te boegſeeren. Ten tien uuren, den wind uit het Z. O. ten Z. koomende, en het getij gekenterd zijnde, waren wij weder genoodzaakt in zeven vademen water het anker te laaten vallen, op eene plaats daar de drie *Naald-klippen* Z. ½ O. en de *Oſtrog* N. ½ O. van ons lagen, eene Engelſche mijl van het naaste land. Na den maaltijd gong ik met Kapitein COOK aan land, aan de Oost-zijde van het kanaal, daar wij op twee verſchillende plaatſen de overblijfzelen van groote dorpen zagen, en, aan de andere zijde van den berg, eene oude vervallen borſtweering met vier of vijf ſchiet-gaten. Zij beſtreek het kanaal in den mond van de baai, en in BEERINGS tijd was zij, gelijk hij zelf zegt, met geſchut bezet. Bij deeze plaats waren de overblijfzelen van enige holen onder den grond, die wij gisten dat tot magazijnen gediend hadden.

Ten zes uuren in den agtermiddag ligteden wij het anker met de eb en loeſden op; doch ten

agt

agt uuren eene dikke mist opkoomende, waren wij genoodzaakt bij te leggen, alzoo wij ons niet op het peilen durfden verlaaten om het ſchip te ſtuuren tuſſchen verſcheiden blinde klippen door, welke ter wederzijde van het kanaal lagen, dat wij door moesten vaaren. In den morgen van den veertienden de mist opgeklaard zijnde, ligteden wij het anker zoo dra de eb begon te vloeien, en, weinig wind hebbende, zonden wij de ſloepen vooruit om te boegſeeren, maar ten tien uuren kwamen wind en getij zoo ſterk uit zee, dat wij andermaal het anker moesten laaten vallen in dertien vademen water, zijnde de hooge rots W. ¼ Z. drie vierde van eene Engelſche mijl van ons. Wij bleeven het overige van den dag ten anker liggen, terwijl de wind fris den mond van de baai in woei, en tegens den avond zag de lucht 'er zeer ongemeen uit, zijnde zeer donker en betrokken met eenen ongeſtadigen omloopenden wind.

Den vijftienden voor den dageraat wierden wij verrascht door een rommelend gedruis, als van eenen van verre rollenden donder, en, toen de dag aanbrak, vonden wij de verdekken en de zijden van de ſchepen bijna een duim dik met een fijn ſtof bedekt, naar ameril gelijkende, terwijl de lucht 'er mede belaaden en door verduisterd bleef, en naar den brandenden berg, ten Noorden van de haven gelegen, was zij zoo dik en

zwart,

zwart, dat wij het lighaam van den berg niet konden onderſcheiden. Omtrent den middag en in den agtermiddag wierden de uitbarſtingen luider en wierden opgevolgd door wolken van ſtukken uitgebrande kolen, die over het algemeen van de grootte van erweten waren, ſchoon 'er verſcheiden van het verdek wierden opgeraapt grooter dan hazelnooten. Met die kolen-asch vielen 'er ook verſcheiden kleine ſteenen, die geene verandering door het vuur ondergaan hadden. In den avond hadden wij vreeslijken donder en blikzem, die, met de donkerheid van den dampkring en de zwavelachtige reuk van de lucht, een akelig en ſchrikverwekkend gezigt opleverden. Wij waren omtrent agt mijlen van den voet van den berg.

Den zestienden, met den dageraat, ligteden wij wederom het anker, en voeren de baai uit; doch de eb dwarsch over het kanaal op den oostlijken wal aan ſchietende, en den wind gaanden liggen, wierden wij tot zeer digt aan de *Drie Naald-klippen* gedreven, die aan die zijde van den mond liggen, en waren genoodzaakt de ſloepen uit te zetten, om de ſchepen van dezelve vrij te boegſeeren. Op den middag waren wij twee mijlen van land, en peilden grond met drie en veertig vademen lijn, op eenen bodem van kleine ſteentjens van dezelfde ſoort als die na de uitbarſting van den berg op onze verdekken gevallen

waren; doch of zij daar door de laatſte dan wel door voorige uitbarſtingen in geworpen waren, konden wij niet bepaalen.

Het aanzien van het land was nu geheel anders dan ten tijde van onze aankomst. De ſneeuw was, behalven op de kruinen van enige zeer hooge bergen, geheel weg, en de zijden der bergen, die, op veele plaatſen wel met hout bezet waren, waren met fraai groen bedekt.

Alzoo het Kapitein CLERKES voorneemen was zoo veel in het gezigt van de kust van *Kamtſchatka* te blijven als het weder zoude willen toelaaten, om derzelver ligging te bepaalen, bleeven wij N. N. O. ſtuuren, met ligte veranderlijke winden tot den agttienden. Wij zagen den berg nog ontzagchelijke wolken rook opwerpen en wij peilden geen grond met honderd vijftig vademen, op den afſtand van vier mijlen van de kust.

Den agttienden wakkerde de wind aan uit het Zuiden; de lucht wierd zoo dik en nevelachtig, dat het onvoorzigtig was nog langer in het gezigt van de kust te willen blijven. Maar, om gereed te zijn dezelve verder op te neemen, zoo dra de nevel zoude opklaaren, ſtevenden wij voort in de ſtrekking van de kust gelijk die op de Ruſſiſche kaarten getekend ſtaat, en deeden ſein-ſchooten voor *de Ontdekking* om dezelfde koers te ſtuuren. Ten elf uuren, even voor wij het

het land uit het gezigt verlooren, lag *Cheepoonskoi Noſs*, dus door de Ruſſen genoemd, (van welke, zoo wel als van de kust tuſſchen dezelve en de *Awatska-Baai*, hier agter eene beſchrijving zal gegeeven worden) zeven of agt mijlen in het N. N. O.

Den twintigſten, des morgens ten drie uuren, de lucht opgeklaard zijnde, bleiden wij het naar land en zagen binnen een uur de kust vooruit, zig van N. W. tot N. N. O. uitſtrekkende, op den afſtand van omtrent vijf mijlen. Het Noordlijk gedeelte hielden wij voor *Kronotskoi Noſs*, vermits dezelver plaatſing op de Ruſſiſche kaarten ten naastenbij met onze rekening overeenkwam in Breedte, die 54° 42′ was; maar in Lengte verſchilden wij 'er aanmerkelijk van, naardien zij dezelve op 1° 48′ ten Oosten van *Awatska* plaatſten, terwijl onze rekening, door de tijd-wijzers en waarneemingen op de maan verbeterd, die 3° 34′ ten Oosten van die plaats ſtelt, of op 162° 17′ O. van *Greenwich*. Het land omſtreeks deeze Kaap is zeer hoog, en de bergen binnens 'slands waren nog met ſneeuw bedekt. De kust breekt af in ſteile kliften en is zonder eenigen ſchijn van kanaalen of baaien. Wij hadden dit gezigt van het land niet lang genoten of de wind wakkerde op uit het Z. W. en bragt ons eene dikke mist, die ons noodzaakte naar het N. O. ten O. af te houden. Het weder op den middag

wederom opklaarende, ſtuurden wij naar land, verwagtende op *Kamtſchatskoi Noſs* aan te zullen houden, die wij ook den een en twintigſten met het aanbreeken van den dag in het gezigt kreegen.

De Zuidlijke wind wierd kort daarop gevolgd door een ligt koeltjen van het land waaiende, dat ons belettede de kust digt genoeg te naderen om derzelver voorkoomen te beſchrijven, of derzelver ſtrekking naauwkeurig op te neemen. Op den middag was onze Breedte bij waarneeming 55° 52′ en onze Lengte (uit eene vergelijking van veele waarneemingen op de maan, omtrent deezen tijd gedaan, met den tijd-wijzer opgemaakt) 163° 50′, liggende de einden van het land N. W. ten W. ¼ W. en N. ten W. ½ W. het naaste omtrent agt mijlen van ons. Des avonds ten negen uuren, omtrent twee mijlen nader bij de kust gekoomen zijnde, vonden wij dat zij een vooruitſteekend ſchiereiland vormde, dat zig omtrent twaalf mijlen Noord en Zuid uitſtrekte. Het is vlak en van eene maatige hoogte, terwijl het zuidlijk eind in eene laage ſchuinsch afloopende punt eindigt, en de punt naar het Noorden eene ſteile ſtompe kaap vormt, en tusſchen deeze twee is, omtrent vier mijlen ten Zuiden van de Noordkaap, eene aanmerklijke afbreeking in het land. Ter wederzijde van deeze afbreeking is het land geheel laag, agter de opening rijst een aanmerklijke

lijke berg als een zadel, en daar loopt eene keten hooge bergen, met ſneeuw bedekt, langs het agterſte gedeelte van het geheel ſchiereiland.

Alzoo de kust in eene gelijke ſtrekking voortloopt, wisten wij volſtrekt niet waar *Kamtſchatskoi Noſs* te plaatſen, die, volgens MULLER, eene uitſteekende punt omtrent het midden van het ſchiereiland vormt, en die voorzeeker niet beſtaat; maar ik heb zedert bevonden dat op de algemeene kaart, in het jaar 1776 door de Akademie te Petersburg uitgegeeven, deeze naam aan de zuidlijke Kaap gegeeven wordt. Zij wierd door verſcheiden naauwkeurige waarneemingen bevonden op 56° 3′ Breedte en op 163° 20′ Lengte te liggen, zijnde het verſchil in Lengte met de Rusſiſche kaarten hetzelfde als te *Kronotskoi Noſs*. De afwijking van de kompas-naald was op deezen tijd 10° Oost. Ten Zuiden van dit ſchiereiland valt de groote rivier *Kamtſchatka* in de zee.

Alzoo het jaargetijde te verre gevorderd was om de kust van *Kamtſchatka* naauwkeurig op te neemen, was Kapitein CLERKE voorneemens, in onze koers naar de *Beerings-Straat*, voornamelijk de liggingen van de uitſteekende punten van de kust te bepaalen. Wij namen derhalven onze koers dwarsch over eene uitgeſtrekte baai, tuſſchen *Kamtſchatskoi Noſs* en *Olutorskoi Noſs* geplaats, met voorneemen om de laatſte te be-

zeilen, die, volgens de Ruſſiſche aardrijkbeſchrijvers, het ſchiereiland *Kamtſchatka* bepaalt en de zuidlijke grens van het land der Koriakken wordt.

Den twee en twintigſten voeren wij voorbij eenen dooden walvisch, die eenen afgrijslijken ſtank van zig gaf, welken men op meer dan eene mijl afſtands rieken kon; hij was met eene menigte zee-vogelen bedekt, die 'er op aasden.

Den vier en twintigſten gong de wind, welke de drie voorige dagen het kompas rond geloopen had, in het Z. W. ſtaan, en bragt helder weêr mede, met welk wij onze koers N. O. ten N. dwarsch over de baai vervolgden, zonder land in het gezigt te hebben.

Wij zagen deezen dag veele meeuwen, en waren getuigen van de walgende wijze van aazen van den keerkring-meeuw, die hem den naam van ſtront-jager (*) heeft doen geeven.

Den vijf en twintigſten, ten een uur na den middag, op 59° 12′ Breedte en op 168° 35′ Lengte zijnde, wakkerde de wind uit dezelfde ſtreek

(*) De *Larus parasiticus*. Deeze vogel, die wat grooter dan de gemeene meeuw is, vervolgt den laatſten daar hij hem ontmoet; de meeuw, na enigen tijd al ſchreeuwende gevlogen te hebben, met blijkbaare tekenen van grooten ſchrik, laat zijn afgang vallen, waarop zijn vervolger terſtond nederſchiet, en dien hij vangt voor dezelve in zee valt.

ſtreek en daar kwam [illegible] dikke mist op, en ongelukkiglijk juist toen wij *Olutorskoi Noſs* verwagteden in het gezigt te zullen krijgen, die, zoo MULLER dezelve wel plaatst, op 59° 30′ Breedte en 167° 36′ Lengte, toen ſlechts twaalf mijlen van ons kon wezen, op welken afſtand land van eene maatige hoogte wel zigtbaar zoude hebben kunnen zijn. Doch als hier dezelfde dwaaling in de Lengte plaats heeft, welke wij tot nog toe overal gevonden hebben, zouden wij 'er veel digter bij geweest zijn, zelfs voor de mist opkwam; en, alzoo wij op dien tijd geen' ſchijn van land zagen, moet het zeer laag geweest zijn, of daar moet eene dwaaling in de Breedte in het bericht van MULLER wezen. Wij peilden, maar vonden geen' grond met honderd zeſtig vademen.

Naardien de lucht ſteeds dikker wierd en dit ons belettede het land meer te naderen, ſtuurden wij ten vijf uuren O. ten N., dat wat Oostlijker is dan op de Ruſſiſche kaarten de ſtrekking van de kust van *Olutorskoi Noſs* getekend ſtaat. Den volgenden dag hadden wij eene friſſe koelte uit het Z. W. die tot den zeven en twintigſten op den middag aanhield, wanneer de mist opklaarde en wij Noordwaarts ſtuurden, om in het gezigt van het land te koomen. De Breedte was op den middag volgens waarneeming 59° 49′ en de Lengte 175° 43′, ſchoon wij in den voormiddag water-

raaven zagen, welke men onderſtelt dat niet verre van land vliegen, vertoonde het zig egter deezen dag niet, maar op den agt en twintigſten, des morgens ten zes uuren, ontwaarden wij het in het N. W. De kust vertoont zig in bergen van eene maatige hoogte, maar verder landwaarts in liggen andere, die veel hooger zijn. Wij zagen geen hout, en de ſneeuw, die 'er in vakken op lag, gaf het geheel een zeer dor aanzien. Ten negen uuren waren wij omtrent tien Engelſche mijlen van de kust, liggende het zuidlijk eind zes mijlen W. ten Z., agter welk de kust Westwaarts ſcheen te ſtrekken. Deeze punt, die op 61° 48′ Breedte en op 174° 48′ Lengte ligt, is, volgens de Ruſſiſche kaarten, niet verre van den mond van de rivier *Opuka*. Op dienzelfden tijd lag het noordlijk eind N. ten W., tuſſchen welk en eenen berg, N. W. ten W. $\frac{1}{4}$ W. liggende, en die ons op deezen afſtand als een eiland voorkwam, de kust naar het Westen ſcheen te draaien en eene diepe baai te vormen.

Omtrent agt Engelſche mijlen van land zijnde, bevonden wij ons in ſterke draaijingen, en voor onzuiveren grond vreezende, ſtuurden wij Noord-Oostwaarts langs de kust; peilende, vonden wij egter regelmaatige diepte van vier en twintig vademen, grond van gruis-zand, waaruit wij beſlooten dat dezelve veroorzaakt wierd door eenen ſtroom, die toen Zuidwaarts liep. Op den middag,

dag, wanneer de einden van het land W. Z. W. ½ W. en N. N. O. ½ O. lagen, waren wij vier mijlen van den naasten wal, en regt over het laag land, dat wij nu beſpeurden de twee punten, daar wij te vooren verwagt hadden eene diepe baai te zullen vinden, aan elkanderen te voegen. De kust buigt een weinig naar het Westen en heeft een klein kanaal, dat waarſchijnlijk de mond van de eene of andere kleine rivier zal zijn. Wij waren nu, volgens onze waarneeming, op 61° 56′ Breedte en op 175° 43′ Lengte, en de afwijking van het kompas was 17° 30′ Oostlijk.

Wij bleeven, geduurende den agtermiddag, langs de kust ſtevenen op den afſtand van vier of vijf mijlen, met eene maatige westlijke koelte, peilende eene regelmaatige diepte van agt en twintig tot zes en dertig vademen. De kust had hetzelfde dor voorkoomen als naar het Zuiden; de bergen binnens lands reezen tot eene aanmerklijke hoogte, ſchoon de wolken, die op derzelver kruinen hongen, ons beletteden te bepaalen hoe hoog zij waren. Des avonds ten agt uuren, dagt men land te zien in het O. ten N., waarop wij aan hielden; maar het was ſlechts eene mistbank. Te middernacht lag het uiterſt eind N. O. ¾ O. en wij onderſtelden dezelve *St. Thadeus Noſs* te zijn, ten Zuiden van welke het land westwaarts draait en eene diepe bogt vormt, waarin, volgens de Ruſſiſche kaarten, de rivier *Katirka* ligt.

Den negen en twintigſten was het weder ongeſtadig en veranderlijk met den wind uit het N. O. Den dertigſten op den middag, was onze Breedte, volgens waarneeming, 61° 48′ en onze Lengte 180° 0′, wanneer *St. Thadeus Noſs* drie en twintig mijlen in het N. N. W. lag, agter welke wij de kust bijna regt noordwaarts zagen ſtrekken. De oostlijkſte punt van de *Noſs* ligt op 62° 50′ Breedte en op 179° 0′ Lengte, zijnde 31° Oostlijker dan de Ruſſen die plaatſen. Het land daaromtrent moet van eene aanmerklijke hoogte zijn, daar het van zulk eenen grooten afſtand kan gezien worden. Wij zagen de twee laatſte dagen veele walvisſchen, groote zee-kalveren en walrusſen, gelijk ook meeuwen, zee-papegaaien en albatrosſen. Wij namen eene ſtille bui waar om te visſchen en vongen overvloed van fraaie kabeljaauw. De diepte was van vijf en zestig tot vijf en zeventig vademen.

Den eerſten Julij op den middag maakte de Heer BLIGH een klein vatjen aan het dieplood vast, en liet het op vijf en zeventig vademen water zakken, waardoor hij vond dat het ſchip N. ten O. liep eene halve Engelſche mijl in een uur. Dit ſchreef hij toe aan de uitwerkzelen van eene zwaare zuidlijke deining en niet aan enigen ſtroom. Den wind tegens den avond uit het Z. O. opwakkerende, rigteden wij onze koers N. O. ten O. naar de punt, op BEERINGS kaart *Tſchukotskoi Noſs*

Noſs genaamd, die wij het voorig jaar den vierden September gezien hadden te zelfden tijd toen wij in het Z. O. het eiland *St. Laurens* zagen. Deeze Kaap en *St. Thadeus Noſs* vormen de N. O. en Z. W. punten van de breede diepe golf van *Anadir*, in welker bodem de rivier van dien naam zig ontlast, terwijl zij in haaren loop de landen der Koriakken van die van de *Tschutski* ſcheidt.

Den derden op den middag was onze Breedte volgens waarneeming 63° 33′ en onze Lengte 186° 45′; een half uur daarna kreegen wij de *Tschukotskoi Noſs* N. ¼ W. op dertien of veertien mijlen afſtands in het gezigt, en zagen ten vijf uuren in den agtermiddag het eiland *St. Laurens* in het O. ¼ N. en nog een ander eiland een weinig ten Oosten van hetzelve, dat wij gisten tusſchen de eilanden *St. Laurens* en *Anderſon* te liggen, omtrent zes mijlen O. Z. O. van het eerſte. Alzoo wij geene zeekere berichten van dit eiland hadden, wilde Kapitein CLERKE het gaerne van nader bij bezien en loefde 'er onmiddelijk naar toe; maar wij waren ongelukkig niet in ſtaat om het eiland *St. Laurens* te boven te zeilen, en waren daarom in de noodzaaklijkheid van het weder af te laaten vallen en dezelve alle aan lij voorbij te zeilen.

Wij hadden toen wij het eiland *St. Laurens* laatst zagen, beter gelegenheid om deszelfs Lengte te bepaalen dan nu; maar hetzelve op dien

dien tijd maar eens ziende, en in het Zuiden, konden wij deszelfs Breedte alleen in zoo verre bepaalen als wij van de afſtanden konden oordeelen, terwijl de waarneemingen op den middag ons nu in ſtaat ſtelden die naauwkeuriglijk te beſtemmen, zij is 63° 47′; deszelfs Lengte wierd bevonden 188° 15′ te wezen gelijk te voren. Dit eiland is, zoo deszelfs grenzen nu in ons gezigt waren, omtrent drie mijlen in omtrek groot. Het noorder gedeelte kan op den afſtand van tien of twaalf mijlen gezien worden; doch alzoo het naar het *Z.* O. in laag land eindigt, waarvan wij de uitgeſtrektheid niet zien konden, gisten enige van ons dat het waarſchijnlijk aan het land ten Oosten van hetzelve vast zoude zijn; de dampigheid van de lucht beletteде ons egter dit met zeekerheid te weeten. Deeze eilanden, zoo wel als het land omtrent de *Tschukotskoi Nofs* waren met ſneeuw bedekt en vertoonden ons een allerakeligſt tafereel. Te middernacht lag *St. Laurens* Z. Z. O. vijf of zes Engelſche mijlen van ons; en onze diepte was agttien vademen. Wij wierden verzeld van verſcheiden ſoorten van zee-vogelen, en zagen verſcheiden kleine gekuifde havikken.

De lucht ſteeds dampiger wordende verlooren wij alle land uit het gezigt tot den vijfden, wanneer het zig en in het N. O. en in het N. W. vertoonde. Onze Breedte was thans naar onze rekening 65° 24′ en onze Lengte 189° 14′. Alzoo

de

de eilanden van *St. Diomedes*, die in *Beerings-Straat* tusschen de twee vaste landen liggen, voorleden jaar door ons op 65° 48′ Breedte bepaald wierden, konden wij het land in het N. O. met de ligging van deeze eilanden niet overeenbrengen. Wij stuurden dan naar land tot in den agtermiddag ten drie uuren, wanneer wij 'er minder dan vier Engelsche mijlen vandaan waren, en, bevindende dat het uit twee eilanden bestond, vrij vast overtuigd waren dat het hetzelfde was; doch de lucht nog dampig blijvende, staken wij, om zeeker te weeten waar wij waren, naar de kust van Asia over tot des avonds ten zeven uuren, wanneer wij binnen twee of drie mijlen van de Oost-Kaap van dat vast land waren.

Deeze Kaap is hoog en rond, strekt zig vier of vijf Engelsche mijlen van het Noorden naar het Zuiden uit, vormt een schiereiland, en is aan het vast land gehecht door eene smalle strook laag land. Derzelver kust is steil, en tegens over derzelver noordlijk gedeelte zijn drie hooge afzonderlijk staande spitse klippen. Zij was thans met sneeuw bedekt en het strand was met ijs omringd. Wij waren nu overtuigd dat wij door eenen sterken stroom waren medegesleept, die noordwaarts liep, en welke eene misrekening in onze Breedte op den middag veroorzaakt had van twintig Engelsche mijlen. Toen wij voorleden jaar deeze straat doorvoeren, hadden wij hetzelfde ondervonden.

Ein-

Eindelijk zeeker zijnde waar wij ons bevonden, ſtuurden wij N. ten O. Des avonds ten tien uuren de lucht helder wordende, hadden wij gelegenheid om op hetzelfde tijdſtip den aanmerklijken ſpitſen berg bij *Prins van Wales Kaap* op de Kust van Amerika, en de Oost-Kaap van Aſia met de twee aan malkander gehechte eilanden van *St. Diomedes* 'er tusſchen, in het gezigt te hebben.

Den zesden op den middag was onze Breedte naar onze rekening 67° N. en onze Lengte 191° 6′ O. Reeds zeer veele groote ijs-klompen voorbijgevaaren zijnde, en gezien hebbende dat het aan de Kust van Aſia nog op verſcheiden plaatzen aan het land vast was, waren wij niet zeer verwonderd, ten drie uuren in den agtermiddag, een zeer groot ijs-veld te ontmoeten, dat westwaarts ſtrekte. Dit gezigt gaf ons weinig hoop van dit jaar veel verder naar het Noorden te zullen koomen dan wij in het voorleden jaar gekoomen waren.

In den agtermiddag weinig wind hebbende, zetteden wij de ſloepen uit om op de walruſſen af te gaan, die in groot aantal op de afzonderlijke ſtukken ijs zaten; maar zij kwamen weldra terug zonder iets opgedaan te hebben, alzoo deeze dieren zeer ſchuuw zijn, en zig altoos in het water begaven, voor zij hen binnen ſchoot konden krijgen.

Des

Des avonds ten zeven uuren heisten wij de sloepen binnen boord, en den wind uit het Zuiden aanwakkerenden, stuurden wij N. O. met inzigt om het vast land van Amerika op te neemen tusschen 68° en 69° Breedte, daar wij hetzelve in het voorig jaar, wegens het mistig weder, niet hadden kunnen onderzoeken. Wij wierden egter in deeze onze pooging wederom grootendeels te leur gesteld; want op den zevenden, des morgens ten zes uuren, wierden wij gestuit door een groot ijs-veld, dat zig van het N. W. tot het Z. O. uitstrekte; doch kort daarop den horizont opheldérende, hadden wij de Amerikaansche kust in het zigt op omtrent tien mijlen afstands, zig van het N. O. ten O. tot O. uitstrekkende, en liggende, volgens waarneeming, tusschen 68° en 68° 20′ Breedte. Alzoo het weder helder en het ijs niet hoog was, konden wij 'er zeer verre over zien. Het vertoonde zig als eene vaste digte oppervlakte, niet in het minste ontdooid en scheen ons toe ook aan het land vast te wezen.

Het weder kort daarop dampig wordende, zagen wij geen land meer, en, alzoo 'er geene mogelijkheid was om 'er nader bij te koomen, stuurden wij N. N. W. digt langs het ijs heen, en kwamen omtrent den middag om deszelfs westlijke punt, wanneer wij bevonden, dat het omtrent Noordwaarts strekte. Onze Breedte was nu, naar onze rekening, 68° 22′ en onze Lengte

192° 34′. Wij vervolgden onze koers naar het N. N. O. langs den zoom van het ijs, geduurende het overige van den dag, door veele losſe ſtukken vaarende, die van het groot veld afgebrooken waren, en tegens welke de ſchepen, ondanks alle onze voorzigtigheid, met groot geweld ſtooteden. Des avonds ten agt uuren voerer wij voorbij enig drijf-hout, en te middernacht liep de wind naar het N. W.; de thermometer zakte van 38° tot 31° en wij hadden geduurig buien van ſneeuw en ſneeuw met regen.

Den agtſten, des morgens ten vijf uuren, liep de wind nog meer naar het Noorden, waardoor wij het niet langer over deezen boeg konden blijven houden wegens het ijs, maar genoodzaakt waren westwaarts te ſtuuren. Op deezen tijd was onze diepte verminderd tot op negentien vademen, waaruit wij, bij vergelijking met onze waarneemingen op de diepte in het voorleden jaar, beſlooten dat wij niet verder dan zes of zeven mijlen van de Amerikaanſche kust waren; maar ons gezigt wierd binnen eenen veel engeren kring bepaald door eene hevige ſneeuw-bui. Op den middag was de Breedte naar onze rekening 69° 21′ en onze Lengte 192° 42′. Ten twee uuren na den middag helderde de lucht op en wij bevonden ons digt bij een ijs-veld, dat van het verdek zig als vast ijs vertoonde; doch uit den top van de maſt kon men zien dat het uit zwaare vaste klom-

pen

pen beſtond, naar den buitenſten rand digt in een gehecht, maar binnen in zag men verſcheiden ſtukken in vakken open water drijven. Het ſtrekte zig van N. O. ten N. tot W. Z. W. uit. Wij voeren langs den zoom henen Zuidwaarts, om in opener water te koomen, want de ſterke Noordlijke winden hadden zoo veele losſe ſtukken doen afdrijven, dat wij 'er enigen tijd van omringd geweest waren en niet konden vermijden tegens verſcheidene te ſtooten, alſchoon wij onze top-zeilen reefden en weinig zeil voerden.

Den negenden hadden wij eene friſſe koelte uit het N. N. W. met zwaare buien van ſneeuw en ſneeuw met regen. De thermometer ſtond in den nacht op 28° en op den middag op 30°. Wij bleeven W. Z. W. ſtuuren gelijk te vooren, zoo digt langs het groot ijs-veld houdende als wij konden, en hadden het ongeluk een gedeelte van de dubbeling van de boegen tegens de losſe ijsſchollen af te ſchuuren en het galjoen te beſchadigen. De ſtooten, die wij niet vermijden konden, waren dikwijls zoo geweldig, dat zij ons in groot gevaar bragten. Op den middag was onze Breedte naar onze rekening 69° 12′ en onze Lengte 188° 5′. De afwijking wierd in den agtermiddag bevonden 29° 30′ O. te zijn.

Alzoo wij nu omtrent veertig mijlen naar het Westen langs den zoom van het ijs gezeild waren, zonder eene opening of eene open zee agter het

zelve naar het Noorden te beſpeuren, en dus geen vooruitzigt hadden van voor het tegenswoordige verder Noordwaarts te zullen kunnen ſtevenen, beſloot Kapitein CLERKE naar het *Z.* ten O. te ſtuuren (de eenigſte ſtreek daar geen ijs was) en te wagten tot de zomer verder zoude gevorderd zijn voor hij verdere pogingen deed om door het ijs te dringen. Dien tuſchentijd meende hij te beſteeden met de Baai van *St. Laurens* en de Kust ten Zuiden van dezelve op te neemen, alzoo het zeer wenschlijk zoude zijn, ingevalle wij in het toekoomende door het ijs mogten beſchadigd worden, zoo nabij eene haven te zijn. Wij wenschten ook nog een bezoek aan onze vrienden de *Tschutski* te geeven, bijzonderlijk zedert de berichten, die wij van den bevelhebber van *Kamtſchatka* van hun ontvangen hadden.

Wij hielden dan Zuidwaarts aan tot den tienden op den middag, wanneer wij veel drijf-ijs voorbij voeren, en de wind dood ſtil wierd. Onze Breedte was toen volgens waarneeming 68° 1′ en onze Lengte 188° 30′. In den voormiddag voeren wij voorbij verſcheiden walviſſchen, en in den agtermiddag heisten wij de ſloepen uit en zonden dezelve om op de walruſſen jagt te maaken, die in groot aantal op de ijs-ſchollen zaten. Ons volk ſlaagde nu beter dan te vooren en kwam met drie groote en eenen kleinen terug, terwijl zij nog verſcheiden andere gedood en gekwetst hadden.

De

De heeren, die deeze jagt bijwoonden, waren getuigen van verſcheiden voorbeelden van ouderliefde van deeze dieren. Zoodra zij onze ſloepen het ijs zagen naderen, namen zij alle hunne jongen onder hunne vinnen en tragteden met dezelve in zee te ontk[illegible]or[illegible] Verſcheiden, w[illegible] jongen gedood of gewon[illegible]aren en op het water bleeven drijven, kwamen weder boven en voerden dezelve mede naar den grond, ſomtijds op het tijdſtip dat ons volk die in de ſloepen wilde neemen, en zij zagen hen dezelve zeer verre door het water met zig draagen, dat met hun bloed geverwd wierd; zij bragten hen van tijd tot tijd boven water, om lucht te ſcheppen, en dan dooken zij weder onder met een ijslijk gebrul. Het wijfjen in het bijzonder, welks jong gedood en in de ſloep genoomen was, wierd zoo verwoed, dat het den kotter aantastte en haare twee ſlag-tanden door den bodem ſtootede.

Des avonds ten agt uuren kwam 'er een koeltjen op in het Oosten, met welk wij onze koers Zuidwaarts vervolgden, en ten twaalf uuren ontmoeteden wij veele groote ijsſchollen. Wij tragteden 'er door henen te koomen, met klein zeil, uit vrees van het ſchip te zullen beſchadigen, en een weinig verder naar het Zuiden gekoomen zijnde, was 'er niets te zien dan een enkel vast ijs-veld, zig naar het Z. W., Z. O. en N. O. uitſtrekkende, zoo verre het oog reiken kon. Deeze onverwagte

en vreeslijke hinderpaal belettede Kapitein CLERKE zijn voorneemen van de *Tschutski* te bezoeken ter uitvoer te brengen; want daar was geen open water te zien dan terug naar het Noorden. Wij wendden dan des morgens ten drie uuren en ſtuurden in die ſtreek. Op den midden was onze waargenoomen Breedte 67° 49′ en de Lengte 188° 47′.

Den twaalfden hadden wij ligte windjens met dik dampig weder, en, den ſtroom onderzoekende, bevonden wij dat hij naar het N. W. liep met eene ſnelheid van eene halve knoop in een uur. Wij bleeven Noordwaarts ſtuuren met een maatig Zuidlijk koeltjen en mooi weder tot den dertienden des voormiddags ten tien uuren, wanneer wij ons weder digt bij een vast ijs-veld bevonden, waaraan wij uit den top van de maſt geen eind konden zien. Dit wierp alle onze hoop van verder te zullen doordringen in eens omverre, die anders aanmerklijk was opgewakkerd door dat wij nu bijna tien mijlen waren gevorderd door eene ruimte, die wij op den negenden door ondoordringbaar ijs hadden bezet gevonden; onze Breedte was op deezen dag 69° 37′; en wij bevonden ons omtrent midden in het kanaal tuſſchen de twee vaste landen, terwijl het ijs-veld zig van O. N. O. tot W. Z W. uitſtrekte.

Alzoo 'er nu geen het minſt vooruitzigt was van verder Noordwaarts te zullen koomen in dat ge-

gedeelte van de zee, daar wij nu waren, befloot Kapitein CLERKE nog eene en wel eene laatſte pooging te doen op de Amerikaanſche Kust, om te beproeven of hij *Baffins-Baai* konde naderen, alzoo wij in het voorig jaar aan die zijde verst hadden kunnen doordringen. Wij bleeven dan het overige van den dag met eene friſe Oostlijke koelte tegens den wind in werken. Wij zagen verſcheiden ſtormvogelen en Noordſche meeuwen, en voeren voorbij twee boomen, die beiden langen tijd in het water ſcheenen gelegen te hebben. De grootſte was omtrent tien voeten lang en drie voeten in omtrek, zonder bast of takken, maar met de wortels 'er nog aan.

Den veertienden ſtevenden wij Oostwaarts voort met dik mistig weder, zijnde onze koers omtrent gelijklijnig met die, welke wij den agtſten en negenden geſtuurd hadden, maar zes mijlen meer naar het Noorden. Den vijfdienden wakkerde de wind op uit het Westen, en, de mist grootendeels door denzelven verdreven zijnde, ſtuurden wij terſtond Noordwaarts, om het ijs van nader bij te kunnen bezien, en in een uur tijds waren wij 'er bij; het ſtrekte van N. N. W. tot N. O. Wij vonden het vast en digt; de buitenſte randen waren kantig en van verſchillende hoogten; de binnenſte oppervlakte was effen, en, naar wij gisten, van agt tot tien voeten boven de oppervlakte van de zee. Het weder het overige van den dag be-

daard wordende, voeren wij langs den zoom van het ijs, die op verſcheiden plaatſen diepe baaien vormde.

In den morgen van den zestienden wakkerde de wind aan en was verzeld van menigvuldige dikke ſneeuw-buien. Ten agt uuren in den voormiddag woei het eene ſterke koelte uit het W. Z. W., hetgeen ons onder dubbel gereefde top-zeilen bragt, wanneer wij, de lucht een weinig opklaarende, ons ingeſloten vonden, hebbende het ijs eensklaps een zwaai naar het Z. O. genoomen en ons van alle zijden met een enkel vast ijs-veld omringd, behalven in het Zuiden. Wij loefden dan Zuidwaarts, zijnde nu op 70° 8′ Noorder Breedte, in zes en twintig vademen water, en, naar wij gisten, omtrent vijf en twintig mijlen van de Kust van Amerika. De wind ten vier uuren na den middag nog ſterker wordende, legden wij alle de reeven in het groot en voor-top-zeil, bergden het bezaan-top-zeil en ſtreeken de bram-raas op het verdek. Ten agt uuren, bevindende dat de diepte tot op twee en twintig vademen verminderd was, dat wij voor een bewijs hielden dat wij digt bij de Amerikaanſche kust waren, wendden wij en ſtuurden Noordwaarts. Wij hadden in den nacht veel wind, van ſneeuw verzeld; maar den volgenden morgen wierd het helder en de wind minder ſterk, en des morgens ten agt uuren haalden wij de bram-raas weder bij en maakten zeil

met

met den wind nog uit het W. Z. W. Op den middag waren wij, naar waarneeming, op 69° 55′ Breedte en op 194° 30′ Lengte. Tegens den avond verflapte de wind en te middernacht was het ſtil geworden.

Den agttienden, des morgens ten vijf uuren, kwam 'er een koeltjen op uit het O. N. O., met welk wij onze koers Noordwaarts vervolgden, om zoo ras doenlijk weder aan het ijs te koomen. Wij voeren voorbij enige kleine ſtukken drijf-hout en zagen veele papegaai-duikers, en de kleine ijs-ſtormvogeltjens, gelijk ook verſcheiden walvisſchen. Op den middag was onze Breedte, volgens waarneeming, 70° 26′ en de Lengte 194° 54′; de diepte drie en twintig vademen; het ijs ſtrekte van N. tot O. N. O. en was omtrent drie Engelſche mijlen van ons. Ten een uur na den middag, bevindende dat wij digt bij een vast ijsveld waren, dat zig van W. N. W. tot in het Oosten uitſtrekte, wendden wij, en, den wind naar het Westen loopende, ſtuurden wij Oostwaarts, langs deszelfs zoom, tot des avonds ten elf uuren. Toen eene zeer dikke mist krijgende, en de diepte tot op negentien vademen afneemende, loefden wij Zuidwaarts. Wij namen heden eene afwijking van het kompas waar van 31° 20′ O. Het is opmerklijk dat, ſchoon wij op het vast ijs geene walrusſen zagen, zij egter in kudden en in groo-

ter menigten op de afzonderlijke ſchotſen waren, dan wij ooit te vooren gezien hadden. Des avonds omtrent negen uuren zag men eenen witten beer digt bij *de Ontdekking* voorbij zwemmen; hij zwom naar het ijs, op hetwelk zig nog twee andere bevonden.

Den negentienden, des morgens ten een uur, de lucht opklaarende, ſtuurden wij weder N. O. tot twee uuren, wanneer wij voor de tweede reis zoo volkoomen ingeſloten waren, dat 'er geene opening was dan in het Zuiden, naar welke wij dan ook koers hielden, met eene zeer ſtille zee en met zeer gunſtig weder langs denzelfden weg terug keerende dien wij gekoomen waren. Wij zijn niet in ſtaat geweest verder Noordwaarts door te dringen dan wij nu waren, wanneer onze Breedte 70° 33′ was, en dit was op vijf mijlen na zoo verre als wij in het voorig jaar geweest waren. Wij ſtuurden Z. Z. W. met ſlappe winden uit het N. W. langs den zoom van het groot ijs-veld, dat aan onze ſlinkerhand lag en zig tuſſchen ons en het vaste land van Amerika uitſtrekte. Onze Breedte was volgens waarneeming op den middag, 70° 11′ en onze Lengte 196° 15′, en de diepte zestien vademen. Uit deeze omſtandigheid beſlooten wij dat de *Ijs-Kaap* nu ſlechts zeven of agt mijlen van ons lag; doch, ſchoon de lucht over het algemeen helder was, was hij tegelijk dam-

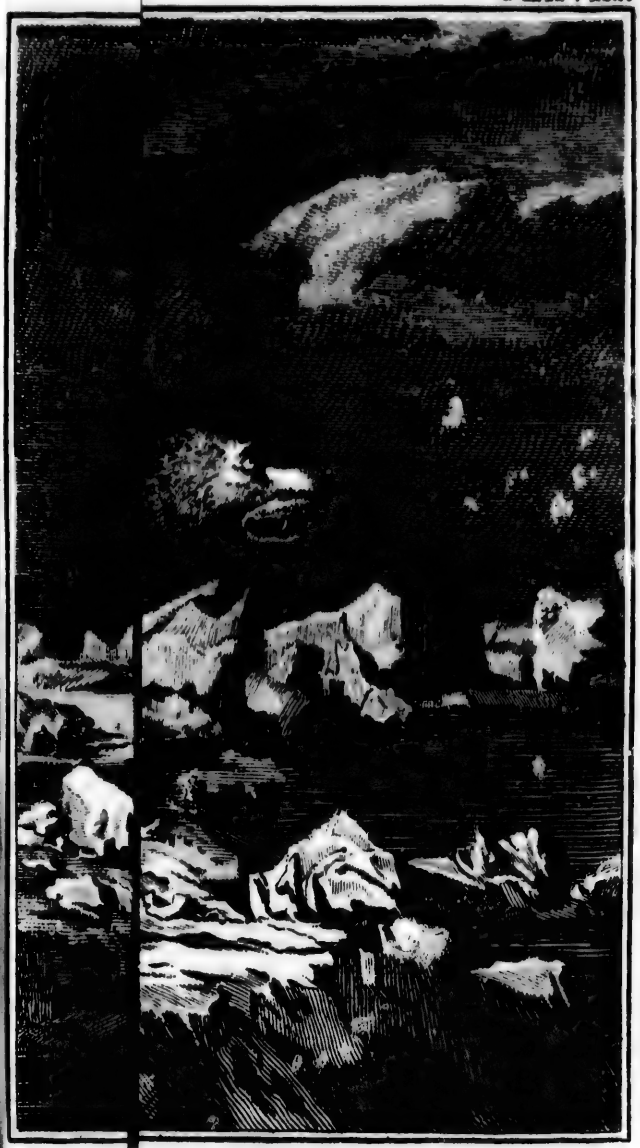

EEN YS-BEER

N YS-BEER.

dampig aan den gezigt-einder, zoo dat wij niet konden verwagten dezelve in het gezigt te zullen krijgen.

In den agtermiddag zagen wij twee witte beeren in het water, op welke wij onmiddelijk jagt maakten met de jol, en wij hadden het goed geluk beiden te dooden. Den grootſten, die waarſchijnlijk de moeder van den jongſten was, eerst geſchoten zijnde, wilde de laatſte hem niet verlaaten, ſchoon hij gemaklijk op het ijs zoude hebben kunnen ontkoomen, terwijl het volk hunne ſhaphaanen weder laadde; maar hij bleef rond zwemmen tot hij, verſcheiden ſchooten ontvangen hebbende, gedood wierd.

De afmeetingen en zwaarte van den grootſten waren als volgt:

	voet.	duim.
Van den ſmoel tot het eind van den ſtaert	7	2
Van den ſmoel tot het ſchouderbeen	2	3
Hoogte van den ſchouder	4	3
Omtrek bij de voorſte pooten	4	10
Breedte van de voorſte voeten	0	10
Zwaarte van de vier kwartieren	486	℔
Zwaarte van de vier kwartieren van den kleinſten	256	

De afmeetingen van deezen witten beer met dien van Lord MULGRAVE vergelijkende, wierden zij bijna juist eveneens gevonden, behalven

in den omtrek, die bij den onzen veel minder was.

Deeze dieren verſchaften ons enige uitmuntende maalen versch vleesch. Het vleesch had wel eene ſterke visch-ſmaak, maar was in alle opzigten oneindig beter dan dat van den walrus, dat wij egter ons volk wederom zonder veel moeite overhaalden boven hun pekel-vleesch te verkiezen.

Den twintigſten, des morgens ten zes uuren eene dikke mist opkoomende, verlooren wij het ijs twee uuren uit het gezigt; maar de lucht weder opheldérende, zagen wij het groot ijs-veld weder in het Z. Z. O., wanneer wij tegens den oosten wind naar hetzelve oploefden, in verwagting van de Amerikaanſche kust in het Z. O. in het gezigt te krijgen, dat ons ten half elf gelukte. Op den middag was onze Breedte naar rekening 69° 33′ en onze Lengte 194° 53′, en de diepte negentien vademen. Het land ſtrekte zig van Z. ten O. tot Z. Z. W. ½ W. uit op den afſtand van agt of tien mijlen, zijnde hetzelfde, dat wij voorleden jaar gezien hadden; maar thans was het veel meer met ſneeuw bedekt dan op dien tijd, en naar alle waarſchijnlijkheid was het ijs aan het land vast. Wij bleeven in den agtermiddag door eene zee van los ijs zeilen, en hielden zoo digt naar land als de wind, die O. Z. O. was, ons wilde toelaaten. Ten agt uuren, den wind ver-

verſlappenden, kwam 'er eene dikke miſt op, en eene draaijing in het water ziende, beproefden wij den ſtroom, dien wij bevonden naar het O. N. O. te loopen, met eene drift van eene Engelſche mijl in elk uur, waarom wij beſlooten, gedurende den nacht, voor den wind af te ſtuuren, om dien dood te zeilen en ons te verzetten tegens de groote losſe ijs-ſchotſen, die ons naar het land dreeven. De diepte was te middernacht twintig vademen.

Den een en twintigſten, des morgens ten agt uuren de wind opwakkerende, en de lucht opheldrende, zagen wij de Amerikaanſche kust in het Z. O. op den afſtand van agt of tien mijlen en loefden 'er naar toe; maar wierden wederom tegengehoudsn door het ijs en genoodzaakt Weſtwaarts af te houden langs dezelfs zoom. Op den middag was onze Breedte, naar onze rekening, 69° 34′ en onze Lengte 193°, en de diepte vier en twintig vademen.

Naardien dan een onafgebrooken vast ijs-veld alle poogingen, die wij doen konden, om het land meer te naderen, vrugtloos maakte, en zig, naar wij oordeelden, tot aan hetzelve uitſtrekte, zeiden wij een laatst vaarwel aan eenen Noord-Ooster doortogt naar Oud Engeland. Men vergunne mij in Kapitein CLERKES eigen woorden de redenen van dit beſluit op te geeven, gelijk ook van zijne toekoomende ontwerpen, en

te

te meer, omdat het het laatſte is, dat de ſtaat van zijne gezondheid hem toeliet neder te ſchrijven.

„ Het is nu onmogelijk in het minſte verder „ Noordwaarts voort te ſtevenen op deeze kust „ (Amerika), en het is even onwaarſchijnlijk dat „ deeze verbaazende klomp ijs ſmelten zal in de „ weinige zomer-weeken, die 'er nog van deezen „ zomer overſchieten; maar het is te denken dat „ het, gelijk het nu is, eene onoverkoomlijke „ hinderpaal zal blijven tegens alle poogingen, „ welke wij met mogelijkheid zouden kunnen „ doen. Ik meen dan dat de beste ſtap, dien wij „ doen kunnen voor den dienst, is de zee over „ te ſteeken naar de Aſiatiſche kust en te zien „ of wij eene opening kunnen vinden, die ons „ zal toelaaten verder Noordwaarts door te drin- „ gen; zoo niet, dan te zien wat 'er meer op die „ kust zal te doen zijn, daar ik hoop, maar mij „ niet durf vleien, beter te zullen ſlaagen; want „ de zee is nu zoo met ijs opgeſtopt, dat 'er, „ vrees ik, volſtrekt niet door te koomen zal „ zijn."

VIERDE HOOFDSTUK.

Vrugtlooze poogingen om Noord-Westwaarts door het ijs door te dringen. Gevaar, waarin de Ontdekking *geraakt. Walrusſen gedood. Nieuwe hindernisſen van het ijs. Schade door* de Ontdekking *geleden. Kapitein* CLERKES *beſluit om Zuidwaarts te ſtevenen. Vreugde van het ſcheepsvolk daar over. Wij vaaren voorbij* Serdze Kamen. *Wij keeren door* Beerings-Straat *terug. Onderzoek van de uitgeſtrektheid van de Noord-Oost-Kust van Aſia. Redenen om* MULLERS *kaart van het* Voorgebergte van de Tschutski *te verwerpen. Redenen om te gelooven dat de Kust zig niet tot verdere breedte uitſtrekt dan 70½° N. Algemeene aanmerkingen over de onmogelijkheid van eenen Noord-Ooster of Noord-Wester doortogt van den Atlantiſchen Oceaan in de Stille Zee te vinden. Vergelijking van onze verrigtingen in de jaaren* 1778 *en* 1779. *Aanmerkingen over de zee en de kusten ten Noorden van* Beerings-Straat. *Wij vaaren voorbij het eiland* St. Laurens. *Het eiland* Mednoi. *Dood van Kapitein* CLERKE. *Kort bericht van zijne verrigtingen in den zee-dienst.*

Kapitein CLERKE dan, om de redenen, in het laatst van het voorgaand hoofdſtuk opgegeeven, be-

besloten hebbende alle verdere poogingen op de Kust van Amerika op te geeven en eene laatste pooging om eenen doortogt te vinden op de kust van het daar over liggend vast land te doen, bleeven wij in den agtermiddag van den een en twintigsten Julij W. N. W. stuuren door veel los ijs. Des avonds ten tien uuren, het groot ijs-veld door de mist regt vooruit ontdekkende en wel zeer digt bij ons, en niet gaerne Zuidlijk willende stuuren, zoo lang wij zulks met mogelijkheid vermijden konden, loefden wij tegens den Oostlijken wind op en stevenden Noordwaarts; maar een uur daarna, het weder opklaarende, en wij onszelve door een vast ijs-veld aan alle zijden omringd vindende, uitgezonderd in het Z. Z. W., wendden wij en stuurden naar die streek, om 'er van vrij te koomen.

Den twee en twintigsten op den middag was onze Breedte bij waarneeming 69° 30' en onze Lengte 187° 30'. In den agtermiddag kwamen wij wederom aan het ijs, dat zig naar het N. W. en Z. W. uitstrekte, en ons noodzaakte onze koers Zuidwaarts te rigten, ten einde het te boven te zeilen.

Het is der moeite waerdig aan te merken dat wij zedert den agtsten deezer maand deeze zee tweemaalen waren overgevaaren in lijnen, ten naastenbij evenwijdig met de koers, die wij thans gehouden hadden, dat wij in den eersten van deeze overtog-

togten niet in ſtaat waren op agt of tien mijlen na zoo verre naar het Noorden door te dringen als in den tweeden, en dat wij in den laatſten weder een vast ijs-veld gevonden hadden, gemeenlijk omtrent vijf mijlen ten Zuiden van daar het zig bij de voorige overvaart bevond. Alzoo dit bewees dat de groote vaste ijs-velden, die wij zagen, beweeglijk waren of verminderden, laat het tegelijk geene wel gegronde verwagting over van in de gunſtigſte jaargetijden veel verder te zullen koomen.

Des avonds ten zeven uuren, het weder dampig en geen ijs in het gezigt zijnde, ſtuurden wij Westwaarts; doch ten half negen uuren, de mist opklaarende, bevonden wij ons in het midden van los ijs en digt bij het groot ijs-veld; wij hielden het dan op den wind, die nog Oostlijk was, en bleeven tegens den wind op laveeren gedurende den nacht, in hoop van de losſe ſtukken te boven te zullen zeilen, welke de ſterke wind in zulke menigte op ons aan dreef, dat wij in baarblijklijk gevaar waren van 'er in bezet te zullen geraaken.

In den morgen van den drie en twintigſten, was het open water, in welk wij heen en weder bleeven vaaren, niet meer dan anderhalve Engelſche mijl groot en verminderde alle oogenblikken. Eindelijk na onze uiterſte poogingen aangewend te hebben om vrij van het los ijs te geraa-

raaken, wierden wij tot de noodzaaklijkheid gedreven om 'er Zuidwaarts door henen te breeken, dat wij ten half agt uuren ter uitvoer bragten, doch niet zonder enige zeer zwaare ſtooten tegens het ſchip te krijgen. *De Ontdekking* ſlaagde zoo wel niet; want ten elf uuren, toen zij 'er haast uit was geraakt, wierd zij zoodanig door verſcheiden groote ſchotzen bezet, dat zij in haaren loop geſtuit wierd, en onmiddelijk naar lij drijvende, verviel zij met de zijde tegens den rand van een zeer groot ijs-veld, en tegelijk eene open zee te loefwaart hebbende, deeden de golven haar ſterk op hetzelve ſtooten. Deeze klomp brak, of verzettede zig eindelijk in zoo verre, dat zij gelegenheid had om nog eene pooging te doen om te ontkoomen; maar ongelukkiglijk viel het ſchip, voor het gang genoeg gekregen had om naar het roer te luisteren, weder aan lij tegens eene andere ſchots, en de zwaare zee het onveilig maakende om te loefwaart over te leggen, en geene kans ziende om vrij te koomen, drongen zij in eene kleine opening, rolden de zeilen op en maakten zig met ijs-haaken vast.

In deeze gevaarlijke omſtandigheid zagen wij het op den middag omtrent drie Engelſche mijlen van ons, in het N. W., terwijl een friſſe ſtooker uit het Z. O. nog meer ijs naar het N. W. dreef en het ijs-veld vergrootte, dat tuſchen ons in lag. Onze Breedte was volgens onze rekening 69° 8′

en onze Lengte 187°, terwijl de diepte agt en twintig vademen was. Om het akelig vooruitzigt, dat ons begon te bekruipen, nog te vermeerderen, wierd het weder, in den agtermiddag ten half vijf uuren, zoo dik en dampig dat wij *de Ontdekking* uit het gezigt verlooren; doch om in ſtaat te blijven haar alle hulp te bewijzen, die in ons vermogen was, bleeven wij digt langs den zoom van het ijs vaaren. Ten zes uuren liep de wind om naar het Noorden, en gaf ons enige hoop dat het ijs zoude wegdrijven en haar verlosſen, en alzoo het in dat geval onzeeker was in welken toeſtand zij 'er af zoude koomen, bleeven wij alle half uur een ſchot doen, om eene ſcheiding te verhoeden. Onze vrees voor haare veiligheid hield niet op voor negen uuren, wanneer wij haar onze ſchooten hoorden beantwoorden, en kort daarop door haar gepraaid wordende, vernamen wij dat het ijs, bij het omloopen van den wind, was begonnen uit een te drijven, en dat zij, alle hunne zeilen bijzettende, 'er door gebrooken waren. Wij vernamen verder dat zij, terwijl zij in het ijs bezet geweest waren, bevonden hadden dat het ſchip met het groot ijs-veld Noord-Oostwaarts dreef, met eene ſnelheid van eene halve Engelſche mijl in een uur. Het ſpeet ons te zien dat *de Ontdekking* een groot gedeelte van de dubbeling van den boeg had afgeſchuurd en zeer lek geworden was van de ſtooten, die zij ontvangen

had, toen het ſchip tegens den kant van het ijs viel.

Den vier en twintigſten hadden wij friſſe koelten uit het Z. W. met dampig weder, en bleeven Zuid-Oostwaarts ſtevenen tot elf uuren in den voormiddag, wanneer onze loop andermaal geſtremd wierd door een groot ſtuk los ijs, zig van N. N. O. door het O. tot het Z. Z. O. uitſtrekkende, en aan welk (ſchoon de lucht tamelijk helder was) wij geen eind konden zien. Wij bleeven dan tegens den wind op laveeren en op den middag was onze Breedte, naar waarneeming, 68° 53′ en onze Lengte 188°; de afwijking van het kompas 22° 30′ O. Ten vier uuren na den middag wierd het ſtil en wij zetteden de ſloepen uit om op de walruſſen af te gaan, waarvan 'er aan alle kanten ontzagchelijke kudden waren. Wij doodden 'er tien, dat zoo veel was als wij gebruiken konden om te eeten, of om lamp-olie te maaken. Wij hielden het met deezen wind uit het Z. W. langs den zoom van het ijs, dat zig in eene rigting bijna regt Oost en West uitſtrekte tot in den morgen van den vijf en twintigſten ten vier uuren, wanneer wij agter hetzelve eene open zee in het Z. O. ziende, dien weg ſtuurden, met oogmerk om 'er door heen te breeken. Ten zes uuren waren wij 'er door en bleeven het overige van den dag Zuid-Oostwaarts ſtuuren, zonder enig ijs in het gezigt. Op den middag was onze Breedte bij waarneeming 68° 38′ en

en onze Lengte 189° 9′, en de diepte dertig vademen. Te middernacht wendden wij en ſtuurden Westwaarts, met eene friſſe koelte uit het Zuiden, en den zes en twintigſten, des voormiddags ten tien uuren, vertoonde zig het ijs weder, zig van N. W. tot Z. uitſtrekkende. Het ſcheen los en door de kracht van den wind Noordwaarts te drijven. Op den middag namen wij eene Breedte waar van 68° N. en eene Lengte van 188° 16′ O. en wij peilden grond met agt en twintig vademen. Het overige van den dag en tot den zeven en twintigſten op den middag bleeven wij heen en weder vaaren, om verſchillende ijs-ſchotſen te mijden. Op den middag waren wij, volgens onze waarneeming, op 67° 47′ Breedte en op 188° Lengte. Ten twee uuren in den agtermiddag zagen wij het vast land in het Z. ten O.; en ten vier uuren, hebbende zedert den middag met eenen Z. Z. O. wind Z. W. geſtevend, waren wij van losſe ijs-ſchotſen omringd, met het vast ijs-veld in ons gezigt, in eene N. ten W. en Z. ten O. ſtrekking loopende, zoo verre het oog reiken kon, agter welk wij de Kust van Aſia zagen in het Z. en Z. ten Oosten.

Alzoo het nu nodig was een beſluit te neemen omtrent de koers, welke wij thans ſtuuren zouden, zond Kapitein CLERKE eene ſloep, met de timmerlieden, aan boord van *de Ontdekking*, om onderzoek te doen naar de ſchade, die zij gekregen

had. Zij keerden in den avond terug met bericht van Kapitein GORE en de timmerlieden van beiden de ſchepen, dat de ſchade, die zij gekregen hadden, zoo groot was, dat 'er drie weeken tijds zouden vereischt worden om die te herſtellen, en dat het daartoe nodig zoude zijn in de eene of andere haven in te loopen.

Dus bevindende dat onze verdere voortgang Noordwaarts, zoo wel als eene grooter nadering van het een of ander vast land, geſtuit wierd door eene zee met ijs opgeſtopt, oordeelden wij het nadeelig voor den dienst, door de veiligheid van de ſchepen in gevaar te ſtellen, zoo wel als vrugtloos met opzigt tot het doel onzer reis, verdere poogingen te doen om 'er door te koomen. Deeze overweegingen, gevoegd bij de berichten van Kapitein GORE, deeden Kapitein CLERKE beſluiten geen tijd meer te verliezen in hetgeen hij begreep eene ondoenlijke zaak te zijn; maar naar *Awatska-Baai* te zeilen, om aldaar onze ſchade te herſtellen, en, voor de winter begon en alle verdere poogingen om ontdekkingen te doen, onuitvoerbaar maakte, de Kust van *Japan* op te neemen.

Ik wil niet verbergen dat de vreugde elks aangezigt opluikte, zoo dra het beſluit van Kapitein CLERKE bekend gemaakt wierd. Wij waren alle eene ſcheepvaart vol gevaar en waarin de uiterſte ſtandvastigheid met geene de minſte waarſchijnlijkheid

heid van eenen goeden uitſlag was betaald geworden, hartlijk moede. Wij wendden dan ons aangezigt naar huis, na eene afwezigheid van drie jaaren, met eene blijdſchap en een vergenoegen, die, ondanks de verveelende reis, welke ons nog te doen ſtond, en den ontzagchelijk langen weg, dien wij nog af te leggen hadden, zoo ongedwongen en misſchien zoo ſterk gevoeld wierden als of wij reeds in het gezigt van de Engelſche kust geweest waren.

Den agt en twintigſten laveerden wij tegens den wind in met eene friſe koelte uit het Z. O., hebbende de Kust van Aſia nog in het gezigt. Ten vier uuren in den morgen lag de Kaap, welke wij, op het gezag van MULLER, *Serdze Kamen* (*) genoemd hebben, zes of zeven mijlen in het Z. Z. W. Wij zagen op verſcheiden plaatſen op de toppen der bergen, die ter wederzijde van de Kaap binnens lands oprijzen, uitſteekzels van eene aanmerklijke hoogte, die het voorkoomen van zwaare rotſen of ſteenen pijlaaren hadden.

Den negen en twintigſten den wind nog tegens blijvende, vorderden wij maar weinig Zuidwaarts. Te middernacht hadden wij dik mistig weder, verzeld van eene koelte uit het N. N. W., met welke wij Z. Z. O. koers ſtuurden door de Straat, en had-

(*) Dit woord betekent *ſteenen hart.*

VERTAALER.

hadden geen land in het gezigt tot den dertigſten, des avonds ten zeven uuren, wanneer, de mist opklaarende, wij de *Prins van Wales Kaap* in het Z. ten O. zes mijlen van ons zagen, en het eiland *St. Diomedes* Z. W. ten W. Nu veranderden wij onze koers naar het Westen en kwamen ten agt uuren aan de *Oost-Kaap*, die te middernacht vier mijlen in het W. ten N. van ons lag. In den nacht ſtuurden wij Z. Z. W. met eene friſe koelte uit het W. N. W., en den een en dertigſten, ten vier uuren in den morgen, lag de *Oost-Kaap* N. N. O. en het Noord-Oostlijk gedeelte van de Baai van *St. Laurens* (daar wij voorleden jaar geankerd waren geweest) W. ten Z., op den afſtand van vier mijlen. Alzoo wij niet tegens den wind op konden laveeren zonder meer tijd te verſpillen dan het voorwerp ſcheen te verdienen, liepen wij de baai dwarsch over, terwijl het ons, toen wij 'er voorbij voeren, zeer ſpeet deeze gelegenheid te moeten laaten voorbijgaan om een tweede bezoek aan de *Tschutski* te geeven. Op den middag was onze Breedte bij waarneeming 65° 6′ en onze Lengte 189°. De zuidlijke punt van de Baai van *St. Laurens* lag N. ten W. ¼ W. zeven of agt mijlen van ons. In den agtermiddag wierd de afwijking bevonden 22° 50′ O. te wezen.

Daar wij nu *Beerings-Straat* weder door zijn en voor altijd afſcheid van de Noord-Oost-Kust

van

van Asia genoomen hebben, zal het bij deeze gelegenheid niet ongepast zijn de gronden op te geeven, waarop wij het gewaagd hebben twee algemeene gevolgtrekkingen aan te neemen met opzigt tot derzelver uitgestrektheid, tegens de gedagten van den Heer MULLER. De eerste is dat het voorgebergte, de *Oost-Kaap* genoemd, indedaad de oostlijkste punt van dat gedeelte der waereld is, of, in andere woorden, dat het vast land zig in lengte niet verder uitstrekt dan tot 190° 22′ O., de tweede dat de Breedte van het noord-oostlijkst eind ten Zuiden van 70° Noorder Breedte valt. Met opzigt tot het eerste, zoo 'er zulk land is, moet het noodwendig ten Noorden van 69° liggen, daar de ontdekkingen, op deeze reis gedaan, eindigen, en daarom zal de waarschijnlijke strekking van de kust na dit punt de vraag zijn, die ik in de eerste plaats zal tragten te onderzoeken.

Alzoo de Russische natie de eenigste is, die tot hiertoe deeze zeeën bevaaren heeft, moet alle onze onderrigting omtrent de ligging van de kust ten Noorden van *Noord-Kaap* noodwendig uit de kaarten en dagverhaalen van diegeenen gehaald worden, welke, op verschillende tijden, zijn gebruikt geworden om de grenzen van dat rijk op te neemen, en die zijn, voor het grootste gedeelte, zoo gebrekkig, zoo verward en elkanderen wederspreekende, dat het niet gemaklijk is een duidlijk

denkbeeld te vormen van hunne voorgewende, en nog minder de ſom op te maaken van hunne wezenlijke ontdekkingen. Hierom blijft de uitgeſtrektheid en de gedaante van het ſchiereiland, door de *Tſchutski* bewoond, nog een punt, waarover de Rusſiſche aardrijks-beſchrijvers zeer verdeeld zijn. De Heer MULLER onderſtelt in zijne kaart, in het jaar 1754 uitgegeeven, dat dit land zig Noord Oostwaarts uitſtrekt tot den 75° Breedte en tot 190° Ooster Lengte van *Greenwich*, en dat het eindigt in eene ronde kaap, die hij *Tſchukotskoi Noſs* noemt. Ten Zuiden van deeze Kaap denkt hij dat de kust eene baai vormt ten Westen, die, op 67° 18′ begrensd wordt door *Serdze Kamen*, de noordlijkſte punt, die door BEERING op zijnen togt in het jaar 1728 gezien is. De kaart, in het jaar 1776 door de Akademie te Petersburg uitgegeeven, geeft het geheel ſchiereiland eene geheel nieuwe gedaante, plaatſende deszelfs noord-oostlijkst eind op 73° Breedte en 178° 30′ Lengte. De oostlijkſte punt op 65° 30′ Breedte en 189° 30′ Lengte. Alle de andere kaarten, die wij zagen, zoo gedrukte als getekende, verſchilden tusſchen deeze twee, denklijk meer naar de verbeelding van de maakers dan op gronden van naauwkeuriger narichten. Het eenigst punt, waarin zij in het algemeen overeenkoomen, zonder enige aanmerklijke afwijking, is in de plaatſing van de Oost-Kaap op 66° Breedte. De

ge-

gedaante van de kust, zoo ten Zuiden als ten Noorden van deeze Kaap, is op de kaart van de Akademie zeer gebrekkig en kan geheel verworpen worden. Op die van MULLER gelijkt de kust naar het Noorden zeer veel naar dezelve zoo als die door ons is opgenoomen, zoo verre zulks geschied is, behalven dat zij niet genoeg Westwaarts strekt, slechts 5° Lengte terugwijkende tusschen 66° en 69° Breedte, daar zij indedaad bijna 10° terugwijkt. Tusschen 69° en 74° Breedte doet hij de kust naar het N. en N. O. ombuigen en een aanmerklijk voorgebergte vormen. Op welken grond zal ik nu onderzoeken.

De Heer COXE, wiens naauwkeurige naspooringen over dit onderwerp zijn gevoelen een groot gewigt bijzetten, is overtuigd dat geen ander dan DESHNEFF en zijn gezelschap het eind van deeze *Nos* is voorbij gevaaren; hij zeilde uit de rivier *Kovyma* in het jaar 1648, en men denkt dat hij om dezelve de *Anadir* in gevaaren zij. Alzoo het verhaal van deeze reis, waarvan de Leezer een uittrekzel kan vinden in des Heeren COXES bericht van de Russische ontdekkingen, geene aardrijkskundige aftekening bevat van de kust, welke hij is langs gezeild, moet derzelver plaatsing gegist worden uit toevallige omstandigheden, en uit deeze blijkt zeer duidlijk dat de *Tschukotskoi Nos* van DESHNEFF niets anders is dan het voorgebergte, door Kapitein COOK de *Oost-Kaap*

genoemd. Van de *Noſs* ſpreekende, zegt hij: „ Men kan van de land-engte, met eenen goeden „ wind, in drie dagen en drie nachten naar de „ *Anadir* zeilen." Dit koomt naauwkeurig overeen met de ligging van de *Oost-Kaap*, die omtrent honderd twintig mijlen van den mond van de *Anadir* ligt; en alzoo 'er geene andere land-engte Noordwaarts gevonden wordt tuſſchen deeze en 69° Breedte, is het klaar dat hij, met deeze beſchrijving, of deeze Kaap, of eene andere ten Zuiden van dezelve moet bedoelen. Op eene andere plaats zegt hij: „ Over de land-engte liggen „ twee eilanden in de zee, op welke men volk „ van de Tſchutskiſche natie zag, die ſtukken van „ walrus-tand door de lippen geſtooken hadden." Dit ſtrookt wederom volmaakt met de twee eilanden, ten Zuid-Oosten van de *Oost-Kaap* gelegen. Wij zagen 'er wel geene inwooneren op, maar het is in het geheel niet onwaarſchijnlijk dat 'er eene bende Amerikaanen van het daar tegens over liggend vast land, op welke deeze beſchrijving naauwkeurig past, op dien tijd toevallig kan geweest zijn, welke hij zeer wel verkeerdlijk voor *Tſchutskis* kan aangezien hebben. (*)

Dee-

(*) Uit de omſtandigheden, in een voorgaand Deel verhaald, die *Slede-Eiland* deszelfs naam gegeeven heeft, blijkt dat de inwooners van de nabijgelegene vaste landen ſomtijds de kleine eilanden bezoeken, welke tuſſchen dezelve

Deeze twee omſtandigheden zijn van eenen zoo treffenden en ondubbelzinnigen aart, dat zij mij beſlisſend voorkoomen met opzigt tot de *Tschukotskoi Noſs*, niettegenſtaande 'er andere van eenen twijfelachtigen aart zijn, die wij van denzelfden hebben, en die ik nu in aanmerking moet neemen. „ Om van de *Kovyma* naar de *Anadir* te gaan," zegt DESHNEFF, „ moet men eene groote kaap „ omvaaren, die zig verre in zee uitſtrekt," en daarna, „ deeze Kaap ſteekt tusſchen N. en N. O. „ uit." Het was uit de uitdrukkingen in deeze plaat-

zelve liggen, waarſchijnlijk om te viſſchen of om pelterijen te bekoomen.

Het blijkt ook uit het bericht van POPOFF, van welk ik hierna gelegenheid zal hebben omſtandiger te ſpreeken, dat de algemeene gelijkenis tusſchen het volk, dat op deeze eilanden gezien wordt, en de *Tschutski* genoegzaam was om DESHNEFF in de dwaaling te brengen, dat hij hen voor dezelfde hield. „ Over de *Noſs* (zegt hij) ligt een „ eiland van eene maatige grootte, zonder boomen, welks „ inwooners *in het uitwendige naar de* Tschutski *gelijken*, „ *ſchoon eene geheele andere natie zijnde*, wel niet talrijk, „ maar egter haare eigen taal ſpreekende." En op eene andere plaats: „ Men kan in eenen halven dag in een *bai-* „ *dare* van de *Noſs* naar het eiland reizen; agter hetzelve „ ligt een groot vast land, dat bij helder weder van het „ eiland kan gezien worden. Als het weder goed is, kan „ men in eenen dag van het eiland naar het vast land „ reizen. *De bewooners van het vast land gelijken naar* „ *de* Tschutski, *behalven dat zij eene andere taal ſpree-* „ *ken.*"

plaatſen dat MULLER aanleiding kreeg om het land der *Tschutski* die gedaante te geeven, welke wij op zijne kaart vinden; doch ware hij bekend geweest met de ligging van de *Oost-Kaap*, gelijk die door Kapitein COOK bevonden is, en de aanmerklijke overeenkomst tusſchen dezelve en dit voorgebergte of deeze land-engte (want men moet acht geeven dat DESHNEFF daarmede doorgaans van dezelfde zaak ſchijnt te ſpreeken) in de reeds gemelde bijzonderheden, vertrouw ik dat hij deeze uitdrukkingen enkel op zigzelve niet gewigtig genoeg zoude geoordeeld hebben om daarom het Noord-Oostlijk eind van Aſia zoo verre Noordwaarts of Oostwaarts uit te ſtrekken; want deeze uitdrukkingen zijn, in alle geval, niet onbeſtaanbaar met het gevoelen, dat wij aangenoomen hebben, zoo wij onderſtellen dat DESHNEFF deeze ſtrekkingen opgenoomen heeft uit de kleine bogt, die ten Westen van de Kaap ligt.

Het bericht van den Koſak POPOFF, in het jaar 1711 aan de *Anadirskoi oſtrog* gegeeven, ſchijnt het volgend gezag te zijn, waarop MULLER zig gegrond heeft, en behalven deeze twee ken ik geen ander. Deeze Koſak wierd met verſcheiden andere over land gezonden om ſchatting op te haalen van de onafhanglijke Tschutski ſtammen, die omtrent de *Noſs* woonden. De eerſte omſtandigheid in het bericht van deeze reis, die tot het kennen van de ligging van *Tschukotskoi*

koi Noſs leiden kan, is derzelver afſtand van *Anadirsk*; en deeze wordt opgegeeven als tien weeken reizens met geladen ren-dieren, waarbij gevoegd wordt dat zij ſlechts zeer korte dagreizen deeden. Het is onmogelijk uit een zoo onbepaald bericht veel beſluiten te trekken; dan, alzoo de afſtand tuſſchen de *Oost-Kaap* en de *Oſtrog* van meer dan twee honderd mijlen in eene regte lijn is, en daarom kan onderſteld worden twaalf of vijftien Engelſche mijlen daags toe te laaten, kan derzelver ligging niet onbeſtaanbaar gerekend worden met POPOFFS rekening. De volgende omſtandigheid, in deeze opgave vermeld, is dat hun weg langs den voet eener rots liep, *Matkol* genaamd, in het diepst van eene groote golf gelegen. Deeze golf onderſtelt MULLER de baai te zijn, welke hij tuſſchen 66° en 72° geplaatst heeft, en daarom plaatst hij de rots *Matkol* in het midden van dezelve; maar het ſchijnt even waarſchijnlijk, zelfs al hadden wij zoo veele redenen niet om aan het beſtaan dier baai te twijfelen, dat zij een gedeelte is van de golf van *Anadir*, welke zij ongetwijfeld moesten aandoen op hunnen weg van de *Oſtrog* naar de *Oost-Kaap*.

Doch dat deeze zaak buiten allen kijf ſchijnt te ſtellen en te bewijzen dat de Kaap, door POPOFF bezogt, niet ten Noorden van 69° Breedte kan liggen, is dat gedeelte van zijn bericht, dat ik reeds heb aangehaald, betreklijk het eiland, over

de

de *Noſs* liggende, van welk het vast land aan den overkant kan gezien worden; want, alzoo de twee vaste landen, op 69° Breedte, zoo verre van malkanderen geweken zijn, dat zij meer dan drie honderd Engelſche mijlen van elkaêr verwijderd liggen, is het ten hoogſten onwaarſchijnlijk dat de Aſiatiſche kust weder zoo zeer Oostwaarts zoude ſtrekken, dat zij bijna in het gezigt van de kust van Amerika zoude koomen.

Zoo deeze bewijzen beſlisſende gevonden worden tegens het beſtaan van het ſchiereiland van de *Tschutski*, gelijk het door MULLER getekend is, zal 'er uit volgen dat de *Oost-Kaap* de *Tschukotskoi Noſs* van de vroegere Rusſiſche zee-vaarers is; (*) en bij gevolg, dat de onbeſchreven kust van 69° Breedte tot den mond van de rivier *Kovyma* eenvormig meer of min naar het Westen moet ſtrekken. Nog een ander is dat de *Tschukotskoi Noſs* altoos wordt beſchreven als de zee van *Kovyma* van die van *Anadir* ſcheidende, dat niet zoude kunnen wezen, zoo 'er in de hooger breedten eene aanmerklijke kaap naar het N. O. had-

(*) Ik zeg de vroegere Rusſiſche zee-vaarers, omdat BEERING, dien wij ook gevolgd hebben, en na hem alle de laatſte Rusſiſche aardrijks-beſchrijvers, deezen naam aan de Zuid-Oost-kaap van het ſchiereiland der *Tschutski* gegeeven hebben, die voorheen de *Anadirskoi Noſs* genoemd wierd.

hadde uitgestooken. Dus wordt 'er in het bericht, te *Anadirsk* ingewonnen, gezegd dat, „ over de „ *Nose*, aan beiden zijden, zoo wel in de zee van „ *Kovyma* als in die van *Anadir*, zoo men zegt, „ op eenen grooten afstand een eiland gezien „ wordt, dat de *Tschutski* een groot land noe„ men, en dat zij zeggen bewoond te worden „ door volk, dat groote tanden in hunne monden „ zetten, die door hunne [illegible] een steeken." Dan volgt 'er eene beschrijving van dat volk en hun land, die juist overeenkoomt met onze berichten van het vast land aan den overkant.

De laatste vraag, die zig opdoet, is tot welk eenen graad van Noorder Breedte deeze kust zig uitstrekt voor zij meer regt Westwaarts loopt. Zoo de ligging van den mond van de *Kovyma*, zoo in Lengte als Breedte, naauwkeurig bepaald ware, zou het misschien niet zeer moeijelijk zijn omtrent dat stuk eene waarschijnlijke gissing te vormen. Kapitein COOK was altijd vast van gedagten dat de Noordlijke kust van Asia, van de *Indigirka* Oostwaarts, tot hier toe gemeenlijk meer dan twee graaden Noordlijker geplaatst was dan haare waare ligging was; en daarom heeft hij, op gezag van eene kaart, die in zijn bezit was, en volgens de onderrigting, die hij te *Oonalashka* ontvong, den mond van de rivier *Kovyma*, op zijne kaart van de Noord-West-kust van Amerika en de Noord-Oost-kust van Asia, op de Breedte

van

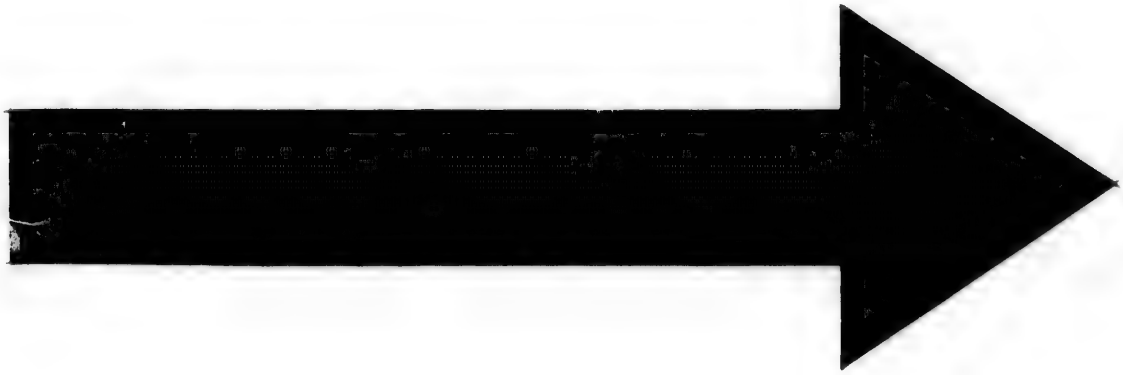

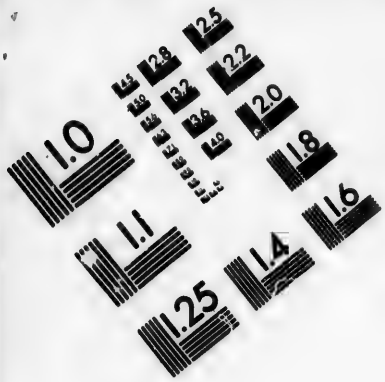

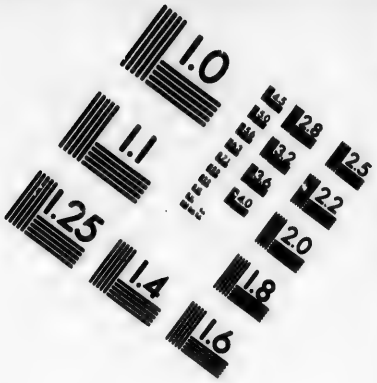

IMAGE EVALUATION TEST TARGET (MT-3)

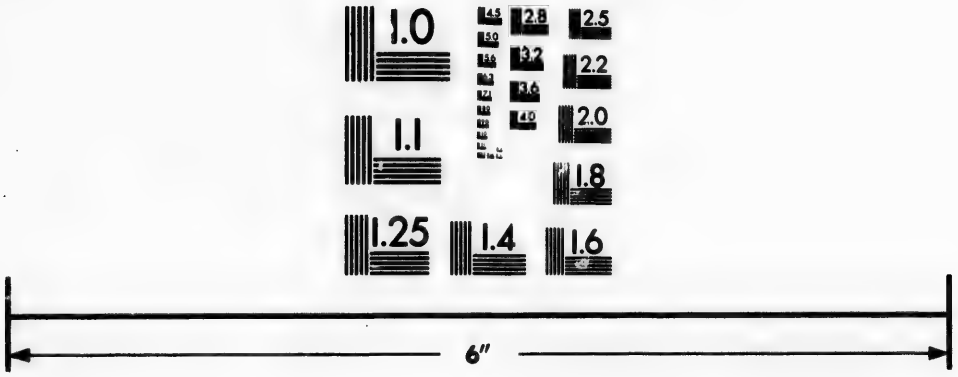

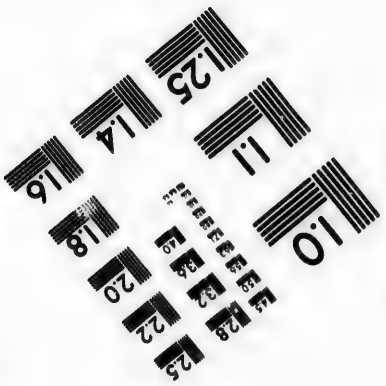

Photographic Sciences Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

van 68° geplaatst. Zoo hij in deeze gissing gelijk hadd', dan is het ook waarschijnlijk om de reeds aangevoerde redenen, dat de Asiatische kust nergens verder dan 70° koomt voor zij Westwaarts strekt, en gevolglijk dat wij binnen 1° van derzelver Noord-Oostlijk eind waren. Want, zoo men onderstelt dat het vast land ergens ten Noorden van *Shelatskoi Nos* strekt, is het naauwlijks mogelijk dat eene zoo buitengemeene omstandigheid door de Russische reizigers niet zoude vermeld zijn, en wij hebben reeds getoond dat zij van geene aanmerklijke Kaap melding maaken tusschen de *Kovyma* en de *Anadir* dan van de *Oost-Kaap*. Eene andere omstandigheid, door DESHNEFF aangevoerd, zal misschien voor eene verdere bevestiging van dit gevoelen gehouden worden, namelijk dat hij geene beletzelen van het ijs ontmoette, terwijl hij de Noord-Oostlijke punt van Asia omvoer, schoon hij 'er bijvoegt dat deeze zee 'er niet altijd zoo vrij van is, gelijk ook blijkt uit het kwalijk slaagen van zijnen eersten togt, en zedert dien, van de vrugtlooze poogingen van SHALAUROFF en de hinderpaalen, die wij in twee verschillende jaaren, op deezen onzen togt ontmoeteden.

Het vast land, dat op onze kaart oningevuld gelaaten is, tusschen *Noord-Kaap* en den mond van de *Kovyma*, is honderd vijf en twintig mijlen in de lengte uitgestrekt. Een derde of omtrent veer-

veertig mijlen van deezen afſtand van de *Kovyma* Oostwaarts, wierd in het jaar 1723 onderzogt door eenen *Sinbojarskoi* van *Jakutz*, wiens naam FEODOR AMOSSOFF was, van welken MULLER vernam dat zij Oostwaarts ſtrekte. Men zegt dat zij zedert naauwkeurig opgenoomen is door SHALAUROFF, op wiens kaart zij N. O. ten O. ſtrekt tot de *Shelatskoi Noſs*, die hij omtrent drie en veertig mijlen ten Oosten van de *Kovyma* plaatst. De ruimte tusſchen deeze *Noſs* en *Noord-Kaap*, omtrent twee en tagtig mijlen, is dan het eenigst gedeelte van het Rusſisch Rijk, dat thans nog onbekend is.

Doch zoo de rivier *Kovyma* kwalijk geplaatst is met opzigt tot haare Lengte, zoo wel als in haare Breedte, eene onderſtelling, waarvoor geene waarſchijnlijke gronden ontbreeken, zal de uitgeſtrektheid van de niet opgenoomen kust in evenredigheid verminderd worden. De redenen, die mij doen neigen om te gelooven dat de mond van deeze rivier op de Rusſiſche kaarten veel te verre Westwaarts geplaatst is, zijn de volgende: 1. Omdat de berichten, die van de vaart op de IJs-zee van die rivier, om de Noord-Oostlijke punt van Aſia, tot de golf van *Anadir*, gegeeven worden, niet ſtrooken met den onderſtelden afſtand tusſchen deeze plaatſen. 2. Omdat de afſtand over land van de *Kovyma* tot de *Anadir* door de vroege Rusſiſche reizigers wordt voorgeſteld als eene gemaklijke reize van

geene buitengewoone Lengte. 3. Omdat de kust van de *Shelatskoi Noſs* van SHALAUROFF (*) regt Zuid-Oostwaarts naar de *Oost-Kaap* ſchijnt te ſtrekken. Zoo dit zoo zij, zal 'er uit volgen dat, alzoo wij waarſchijnlijk niet meer dan 1° ten Zuiden van *Shelatskoi Noſs* waren, ſlechts zestig Engelſche mijlen van de Aſiatiſche kust onbekend blijven.'

Hadd' Kapitein COOK tot dit tijdperk van onze reize geleefd, en, in eene tweede pooging, de ondoenlijkheid van het vinden van eenen Noord-Oostlijken of Noord-Westlijken doortogt uit den Stillen naar den Atlantiſchen Oceaan ondervonden, zou hij ongetwijfeld het algemeen, in een aaneengeſchakeld overzigt, een verſlag aangeboden hebben van de hindernisſen, welke ons in dit voornaamst doel van onzen togt te leur ſtelden, met zijne aanmerkingen over een onderwerp van zoo veele aangelegenheid, dat de aandacht van wijsgeeren en zee-reizigers meer dan twee honderd jaaren had bezig gehouden, en waarover zij zoo zeer in denkbeelden verſchilden. Ik ben wel bewust hoe zeer de taak van dit gebrek te vervullen mijne krachten te boven gaat; doch, ten einde de verwagting van den Leezer niet geh. vorde te leur geſteld, moet ik hem verzoeken de volgende

(*) Zie de kaart in COXES verſlag van de Ontdekkingen der Ruſſen.

gende aanmerkingen gulhartig aan te neemen, zoo wel als die, welke ik reeds gewaagd heb hem aan te bieden, met opzigt tot de uitgeſtrektheid van de Noord-Oost-kust van Aſia.

De bewijzen, die zoo voldoende en zoo oordeelkundig in de Inleiding zijn bijgebragt, geeven den hoogſten graad van waarſchijnlijkheid dat 'er geen Noord-Westlijke doortogt van den Atlantiſchen in den Stillen Oceaan kan beſtaan ten Zuiden van 65° Breedte. Zoo 'er dan een doortogt zij, moet het of door *Baffins-Baai*, of bij het Noorden van *Groenland* om in het westlijk halfrond zijn, of anders door de IJs-zee ten Noorden van Siberie in het oostlijk halfrond, en aan welke zijde die ook mag liggen, moet de zee-vaarer noodwendig *Beerings-Straat* door. De ondoenlijkheid aan beiden kanten van door deeze Straat in den Atlantiſchen Oceaan te koomen is dan al wat nog overblijft den Leezer in overweeging te geeven.

Zoo verre onze ondervinding gaat ſchijnt het dat de zee ten Noorden van *Beerings-Straat* in Augustus vrijer van ijs is dan in Julij, en misſchien zal zij vooraan in September nog vrijer zijn. Maar na de nachtevening korten de dagen zoo ſterk, dat men op geenen verderen dooi kan rekenen, en men kan redenlijker wijze zulk eene groote kracht aan het warm weder niet toeſchrijven in de eerſte helft van September van zig te

verbeelden dat het in ſtaat zal zijn het ijs van de noordlijkſte deelen van de Amerikaanſche kust te verdrijven. Doch dit al eens als mogelijk geſteld zijnde, moet men ten minſten toegeeven dat het dolheid zoude zijn om van *Ijs-Kaap* naar de bekende deelen van *Baffins-Baai* te willen ſtevenen (zijnde een afſtand van vier honderd twintig mijlen) in eenen zoo korten tijd als die doortogt kan onderſteld worden open te blijven.

Op de Aſiatiſche kust ſchijnt 'er nog minder waarſchijnlijkheid te zijn van wel te zullen ſlaagen, zoo volgens hetgeen ons zelven ter ooren kwam, met opzigt tot den ſtaat van de zee ten Zuiden van de *Noord-Kaap*, als uit hetgeen wij leeren uit de ondervinding van de (*) Luitenants onder BEERINGS bevelen en het dagverhaal van SHALAUROFF met opzigt tot die ten Noorden van Siberie.

Het reisverhaal van DESHNEFF bewijst, zoo het als waarachtig wordt aangenoomen, ongetwijfeld de mogelijkheid van de Noord-Oostlijke punt van Aſia om te vaaren; doch als de Leezer in aanmerking neemt dat 'er bijna anderhalve eeuw verloopen is zedert den tijd van dien zee-vaarer, in welk tijdperk, in eenen tijd van groote weetgierigheid en onderneem-zugt, geen mensch nog in ſtaat geweest is hen na te volgen, zal hij geene groo-

(*) Zie GMELIN p. 369, 374.

groote verwagting hebben van de voordeelen, die 'er voor het algemeen uit kunnen getrokken worden. Doch laaten wij zelfs eens onderſtellen dat in een zonderling gunſtig jaargetijde een ſchip eenen open doortogt gevonden hebbe om de kust van *Siberie*, en behouden aan den mond van de *Lena* gekoomen zij, dan blijft 'er de Kaap van *Taimura*, die zig tot 78º Breedte uitſtrekt, nog overig, welke geen een reiziger nog het geluk gehad heeft te boven te ſtevenen.

Men beweert egter dat 'er ſterke redenen zijn om te gelooven dat de zee vrijer van ijs is naarmaate men de pool meer nadert, en dat al het ijs, dat wij in laager breedten zagen, in de groote rivieren van Siberie en Amerika gevormd was, welks losbreeking de zee tusſchen beiden vervuld had. Doch zelfs al ware deeze onderſtelling waarachtig, is het ook waar dat 'er geen toegang tot deeze open zeeën kan zijn, tenzij deeze groote klomp ijs in den zomer zoo veel geſmolten is dat 'er een ſchip door kan. Zoo dit het geval zij, hebben wij een verkeerd jaargetijde verkozen om deezen doortogt te zoeken, dat wij dan in April of Meij zouden hebben moeten beproeven, voor de rivieren opgebrooken waren. Maar hoe veele redenen kan men niet tegens deeze onderſtelling inbrengen? Onze ondervinding aan de *St. Pieter en St. Paulus Haven* ſtelde ons in ſtaat te oordeelen wat 'er verder Noordwaarts te verwagten zoude zijn, en op

dien grond hadden wij reden om te twijfelen of de twee vaste landen in den winter niet wel door het ijs met malkanderen zouden verbonden zijn, en dit ſtrookt zeer wel met hetgeen men ons in *Kamtſchatka* vertelde dat men op de Siberiſche kust in den winter van het land op het ijs afgaat, tot grooter afſtanden dan de breedte der zee is, op ſommige plaatſen van het een vast land tot het ander.

In de narichten, waarvan boven geſprooken is, wordt de volgende aanmerklijke omſtandigheid verhaald. Van het land, dat van de *Tschukotskoi Noſs* gezien wordt, ſpreekende, wordt 'er gezegd dat zij „ in den zomer in eenen dag naar het land zei„ len in *baidares*, eene ſoort van vaartuigen van „ walvisch-beenderen gebouwd, en met robben„ vellen overtrokken, en dat in den winter, als men „ ſnel met rendieren rijdt, de reis ook in eenen „ dag kan gedaan worden." Een genoegzaam bewijs dat de twee vaste landen gewoonlijk door het ijs aan malkanderen vast gehecht waren.

Het bericht, door MULLER gegeeven van eenen van de togten, ondernoomen om een onderſteld eiland in de IJs-zee te ontdekken, is nog aanmerklijker. „ In het jaar 1714 rustede men zig „ te *Jakutz* tot eenen nieuwen togt uit naar de„ zelfde plaats onder het bevel van ALEXEI „ MARKOFF, die den mond van de *Jana* moest „ uitzeilen; en zoo de *Schitiki* niet geſchikt wa-

„ ren

„ ren tot zee-reizen, moest hij, op eene be-
„ kwaame plaats, vaartuigen bouwen, met welke
„ hij de ontdekkingen zonder gevaar zoude kun-
„ nen vervolgen."

„ Bij zijne aankomst te *Ust-janskoe Simovie*,
„ de haven daar hij te scheep moest gaan, zond
„ hij een bericht, gedagtekend den tweeden Fe-
„ bruarij 1715 aan de Kancelarij te *Jakutz*, waar-
„ in hij zeide dat het onmogelijk was de zee te
„ bevaaren, alzoo zij altijd bevrozen was, zoo in
„ den zomer als in den winter, en dat om die re-
„ den de voorgenoomen togt niet anders ter uit-
„ voer gebragt kon worden dan met sleden, door
„ honden getrokken. Hij vertrok dan ook op
„ deeze wijze met negen personen den tienden
„ Maart van datzelfde jaar en kwam den derden
„ April daaraanvolgenden te *Ust-janskoe Simovie*
„ terug. Het bericht aangaande zijne reis luidt
„ als volgt: Dat hij zeven dagen voortreisde, zoo
„ snel als zijne honden trekken konden (dat bij
„ goede wegen en bekwaam weder tagtig of hon-
„ derd werssten daags is) regt Noordwaarts, over
„ het ijs, zonder een eiland te ontdekken; dat
„ het hem onmogelijk geweest was verder voort
„ te gaan, alzoo het ijs aldaar in de zee tot
„ bergen opeengestapeld was; dat hij tot op de
„ toppen van enige dier bergen geklommen was,
„ daar hij zeer verre rondom zig zien kon, doch
„ dat hij geen schijn van land had kunnen ont-

„ waaren, en dat hij eindelijk geen voedzel voor „ zijne honden meer hebbende, veele van dezelve „ geſtorven waren, hetgeen hem genoodzaakt „ had terug te keeren."

Behalven deeze bewijzen, welke bijgebragt worden op de onderſtelling dat het ijs in deeze zeeën uit de rivieren koomt, zijn 'er andere, die groote reden geeven om de waarheid van de onderſtelling zelve verdagt te houden. Kapitein COOK, wiens gevoelen omtrent de vorming van het ijs voorheen overeenkwam met de gedagten van diegeene, welke wij nu tegenſpreeken, vond op'deeze reis genoegzaame reden om van meening te veranderen. Wij vonden de kust van beiden de vaste landen laag, met eene diepte die naar de kusten trapswijze verminderde en eene treffende gelijkenis tusſchen die beiden, hetwelk, gevoegd bij de beſchrijving, welke de Heer HEARNE van de *Koper-mijn-Rivier* geeft grond oplevert om te giſſen dat alle de rivieren, die van het vast land van Amerika zig in de *Ijs-zee* ontlasten, van denzelfden aart zijn met die aan de zijde van Aſia, die beſchreven worden als zoo ondiep aan haaren mond, dat zij ſlechts door kleine vaartuigen kunnen bevaaren worden, daar het ijs, dat wij gezien hebben, zig boven de oppervlakte der zee verheft tot eene hoogte, die de diepte deezer rivieren evenaart, zoo dat deszelfs geheele dikte ten minſten tien maal grooter moet wezen.

De

De weetgierige Leezer zal hier ook natuurlijk eene andere omſtandigheid in aanmerking neemen, die zeer onbeſtaanbaar ſchijnt met het gevoelen van hun, die denken dat 'er land nodig zij om ijs te vormen; ik meen den verſchillenden ſtaat van de zee bij *Spitsbergen* en ten Noorden van *Beerings-Straat*. Zij moeten verklaaren hoe het koome dat op de eerſte plaats en in de nabijheid van veel bekend land de zee-vaarer jaarlijks doordringe tot bij de 80° Breedte, terwijl aan de andere zijde zijne uiterſte pogingen niet in ſtaat zijn geweest hem verder dan 71° te brengen, alwaar daarenboven de vaste landen omtrent Oost en West van malkanderen wijken en daar men nog niet weet dat land beſtaat bij de pool. Tot meerdere voldoening van den Leezer op dit ſtuk zal ik vrijheid verzoeken om hem te mogen verwijzen naar de waarneemingen op zijne reize rondom de waereld gedaan door Doctor FORSTER, (*) daar hij de vraag over de vorming van het ijs ten volle en voldoende zal beredeneerd en de onwaarſchijnlijkheid van open zee bij de pool door eene menigte krachtige redenen zal bewezen vinden.

Ik

(*) *Waarneemingen over de Aardrijkskunde, de Natuurkunde, den aart en de zeden der menſchen door* J. R. FORSTER, *Leeraar in de Rechten, Geneeskunde, Wijsbegeerte enz., verzameld op zijne Reize om de waereld, met aanmerkingen van* G. FORSTER, Haarl. 1790. bladz. 81 *en volg.*

Ik zal deeze aanmerkingen beſluiten met eene korte vergelijking van de vorderingen, die wij Noordwaarts gemaakt hebben in de twee verſchillende jaargetijden, waarin wij die poging gedaan hebben, en met enige algemeene aanmerkingen over de zee en de kust van de twee vaste landen, die ten Noorden van *Beerings-Straat* liggen.

Men kan aanmerken dat wij in het jaar 1778 geen ijs ontmoeteden voor wij tot de Breedte van 70° gevorderd waren op den zeventienden Auguſtus, en dat wij het toen in vaste velden vonden, zig zoo verre uitſtrekkende als het oog reiken kon, en van welk een gedeelte beweeglijk was, alzoo het op ons aan dreef, zoo dat wij ter naauwernood eene inſluiting tuſſchen hetzelve en het land ontſnapten. Na dat wij ondervonden hadden hoe vrugtloos en gevaarlijk het zoude zijn ze tragten verder Noordwaarts te ſtevenen, tuſſchen het ijs en het land, voeren wij over naar den kant van Aſia tuſſchen 69° en 70° Breedte, in deeze koers dikwijls groote en uitgeſtrekte ijsvelden ontmoetende, en, ſchoon wij wegens de mist en de nevelachtige lucht niet in ſtaat waren volkoomen een aan elkander verbonden veld dwarsch over te volgen, waren wij egter verzeekerd het te zullen ontmoeten voor wij de Breedte van 70° bereikten, zoo dikwijls wij trachteden Noordwaarts te ſtevenen. Den zes en twin-

twintigſten Augustus op 69½° Breedte en op 184° Lengte, wierden wij door zoo veel ijs geſtuit, dat het ons ondoenlijk was ons of Oostwaarts of Westwaarts te wenden, en dat wij genoodzaakt waren deszelfs zoom te volgen naar het Zuid-Zuid-Westen, tot wij land zagen, dat wij naderhand bevonden de kust van Aſia te zijn. Het jaargetijde dus verloopen zijnde en de ſneeuw beginnende te vallen, met andere tekenen van eenen aannaderenden winter, lieten wij voor dien tijd onze onderneeming vaaren.

In deeze tweede poging konden wij weinig meer doen dan de waarneemingen, die wij bij de eerſte gedaan hadden, bevestigen; want wij waren nooit in ſtaat het vast land van Aſia hooger te naderen dan op 67° Breedte, en dat van Amerika ergens dan tusſchen de Breedte van 68° en 68° 20′, daar wij het voorleden jaar niet reeds gezien hadden. Wij wierden nu 3° laager door het ijs geſtuit, en onze pogingen om verder Noordwaarts door te dringen waren voornamelijk bepaald tot de middenruimte tusſchen de twee kusten. Wij drongen aan de Amerikaanſche zijde omtrent 3° verder door dan aan de Aſiatiſche, op de laatſte het ijs in beiden de jaaren eerder en in grooter menigte ontmoetende. Naarmaate wij Noordwaarts vorderden, vonden wij het ijs meer en meer vast en in een gedrongen; naardien wij egter, in ons overſteeken van den eenen kant naar

den

den anderen, over ruimten voeren, die te vooren met ijs bedekt geweest waren, gisten wij dat het meest, dat wij zagen, drijvende was. Deszelfs hoogte gisten wij door elkander van agt tot tien voeten te zijn en die van het hoogst was zestien of agttien voeten. Wij onderzogten de ſtroomen wederom tweemaalen en vonden dezelve ongelijk, maar nooit ſneller dan van eene Engelſche mijl in een uur. Onze rekening met de waarneemingen vergelijkende, vonden wij ook dat de ſtroomen in verſchillende rigtingen liepen, doch zij kwamen meer uit het Zuid-Westen dan uit eene andere ſtreek; doch welk ook derzelver loop ware, derzelver uitwerking was zoo gering, dat men 'er geene gevolgtrekkingen omtrent het beſtaan van eenen doortogt naar het Noorden uit kon opmaaken. Wij vonden de maand Julij veel kouder dan de maand Augustus. De thermometer ſtond in Julij eens op 28° en zeer gewoonlijk op 30°, daar wij dien voorleden jaar in Augustus zeer zelden op het vriespunt gezien hadden. (*) In beiden die

(*) Men kan uit deeze waarneemingen in twee jaaren niet over het algemeen beſluiten dat Julij daar altoos kouder is dan Augustus, en wel te minder, omdat men in het eerſte jaar het weder niet in Julij, en in het ander dat in Augustus niet heeft kunnen waarneemen; daar volgt eigenlijk maar uit dat Julij 1779 kouder was dan Augustus 1778.

G. FORSTER.

die jaaren hadden wij enige hevige winden, die alle uit het Z. W. kwamen. Wij waren ook aan misten onderhevig, zoo dra de wind maatig was, uit welke ſtreek hij woei, maar zij verzelden de Zuidlijke winden meer dan de tegensovergeſtelde.

De Straat tuſſchen de twee vaste landen vonden wij, daar dezelve elkanderen het meest naderen, op 66°, dertien mijlen breed; verder op wijken zij naar het N. O. ten O. en W. N. W.; en op de Breedte van 69° loopen zij 14° Lengte, of omtrent honderd mijlen van malkanderen af. Daar is eene groote gelijkheid in het voorkoomen van de twee landen ten Noorden van de Straat. Beiden zijn zij van hout ontbloot. De ſtranden zijn laag, en verder binnen 's lands rijzen bergen tot eene groote hoogte. De diepte was in het midden tusſchien dezelve negen en twintig en dertig vademen, trapswijze afneemende naarmaate wij eene van de kusten naderden, met dat onderſcheid dat het wat ondieper was op de Amerikaanſche dan op de Aſiatiſche kust op denzelfden afſtand van land. De grond was in het midden eene zagte ſlijmachtige modder, en digt bij beiden de kusten een bruin zand, met kleine ſtukjens van beenderen en een weinig ſchulpen vermengd. Wij namen ſlechts weinig getij of ſtroom waar; die 'er was kwam uit het Westen.

Doch het is tijd den draad van ons reis-verhaal we-

weder op te vatten, die afgebrooken is op den een en dertigsten Julij, op welken dag wij op den middag tot agttien mijlen ten Zuiden van de *Oost-Kaap* gevorderd waren.

Wij hadden ligte zugtjens uit het Z. W. tot den eersten Augustus op den middag, wanneer wij, volgens onze waarneeming, op 64° 23′ Breedte en 189° 15′ Lengte waren; de kust van Asia strekte zig van N. W. ten W. tot W. ½ Z. uit, omtrent twaalf mijlen van ons, en het land ten Oosten van *St. Laurens* lag Z. ½ W. Den tweeden wierd de lucht helder, en wij zagen hetzelfde land op den middag strekkende van W. Z. W ½ W. tot Z. O. zig vertoonende in een aantal hooge heuveltjens, die het voorkoomen van afzonderlijke eilanden hadden; onze Breedte was volgens waarneeming 64° 3′ en onze Lengte 189° 28′, en de diepte van het water zeventien vademen. Wij naderden het land niet digt genoeg om te bepaalen of het een eiland ware dan of het uit eene groep eilanden bestond. Wij waren deszelfs westlijkst gedeelte den derden Julij in den avond voorbij gezeild, en hadden toen onderstelt dat het het eiland van *St. Laurens* was; het oostlijkst waren wij digst langs gevaaren in September van het voorleden jaar en wij hadden het *Clerkes-Eiland* genoemd, en bevonden dat het uit een aantal hooge kliften bestond, door zeer laag land aan malkanderen gehecht. Schoon wij voor-

le-

leden jaar deeze kliften verkeerd voor afzonderlijke eilanden aanzagen, toe wij zeer digt aan het land naderden, zou ik egter gisfen dat het eiland *St. Laurens* een onderfcheiden eiland van *Clerkes-Eiland* is, alzoo 'er eene aanmerklijke ruimte tusfchen beiden was, daar wij geene de minfte hoogte van grond konden befpeuren. In den agtermiddag zagen wij ook iets dat het voorkoomen van een klein eiland had ten Noord-Oosten van het land, dat op den middag gezien was, en dat wij, door de dampigheid van de lucht, maar eens in het gezigt hadden. Wij gisten dat deszelfs afftand negentien mijlen van het eiland *St. Laurens* was in eene N. O. ten O. ½ O. ftrekking. Den derden hadden wij zwakke veranderlijke winden en wij namen onze koers om de noord-west punt van het eiland *St. Laurens*. Den vierden op den middag was onze Breedte naar rekening 64° 8′ en onze Lengte 188°, en het eiland *St. Laurens* lag Z. ¼ O. zeven mijlen van ons. In den agtermiddag een fris koeltjen uit het Oosten opkoomende, ftuurden wij Z. Z. W. en verlooren weldra *St. Laurens* uit het gezigt. Den zevenden op den middag was onze Breedte naar waarneeming 59° 38′ en onze Lengte 183°. In den agtermiddag wierd het ftil en wij vongen, in agt en zeventig vademen water, een groot aantal kabbeljaauwen. De afwijking van de kompasnaald wierd bevonden 19° O. te zijn. Van nu af

toe

tot den zeventienden zeilden wij, zoo ſnel ons doenlijk was, in eene Zuidlijke koers, zonder iets te ontmoeten, waerdig om vermeld te worden, behalven dat de wind, uit het Westen koomende, ons verder Oostwaarts dreef dan wij wenschten, alzoo ons voorneemen was *Beerings-Eiland* in het gezigt te loopen.

Den zeventienden, des morgens ten half vijf, zagen wij land in het N. W. dat wij niet konden naderen, alzoo de wind uit die ſtreek woei. Op den middag namen wij eene Breedte waar van 53° 49′ en eene Lengte van 168° 5′ benevens eene afwijking van het kompas van 10° O. Het land in het gezigt lag twaalf of veertien mijlen N. ten W. Dit land houden wij voor het eiland *Mednoi*, dat op de Rusſiſche kaarten ten Z. O. van *Beerings-Eiland* geplaatst is. Het is hoog land en ſcheen zonder ſneeuw te zijn. Wij plaatſen het op 54° 28′ Breedte en op 167° 52′ Lengte. Wij peilden geen' grond met honderd vijftig vademen lijn.

Kapitein CLERKE was nu niet meer in ſtaat uit zijn bed te koomen; hij verzogt derhalven dat de officiers hunne bevelen van mij zouden ontvangen, en beval dat wij met allen ſpoed naar de *Awatska-Baai* zouden ſtevenen. Den wind Westlijk blijvenden, ſtevenden wij Zuidlijk voort, tot vroeg in den morgen van den negentienden, wanneer het, na enige uuren regen, uit het Oosten woei, en de wind tot eene ſterke koelte aanwakkerde.

Wij

Wij deeden 'er dan ons voordeel mede zoo lang hij duurde, en ſtuurden Westwaarts met alle zeilen bij, die wij voeren konden. Den twintigſten, den wind naar het Z. W. loopenden, was onze koers W. N. W. Op den middag was onze Breedte bij waarneeming, 53° 7′ en onze Lengte 162° 49′. Den een en twintigſten, des morgens ten half zes, zagen wij eenen zeer hoogen ſpitſen berg, op de kust van *Kamtſchatka*, de berg *Cheepoonskoi* genaamd, omdat hij agter de *Noſs* ligt, ſtrekkende N. W. ten N. op den afſtand van vijf en twintig of dertig mijlen. Op den middag ſtrekte de kust van N. ten O. tot het W. met eenen zwaaren nevel 'er op, en op omtrent twaalf mijlen afſtands. Wij hadden het overige van deezen en den volgenden dag ligte zugtjens, en peilden geen grond met honderd veertig vademen.

Den twee en twintigſten Augustus 1779, des morgens ten negen uuren, overleed Kapitein KAREL CLERKE in het agt en dertigst jaar van zijnen ouderdom. Hij ſtierf aan eene teering, die baarblijklijk reeds gezet was voor hij uit Engeland vertrok, en waaraan hij geduurende de geheele reis geſukkeld had. Zijn langzaam verval had hem langen tijd een droevig voorwerp voor zijne vrienden gemaakt; egter gaf hun de langmoedigheid, waarmede hij zijne kwaal verdroeg, zijne aanhoudende goede luim, die hem tot zijn laatſte uur bijbleef, en zijne gewillige

onderwerping aan zijn lot hun enigen troost. Het was onmogelijk niet een meer dan gemeen medelijden te gevoelen voor iemand, wiens leven eene aanhoudende keten van de moeijelijkheden en wederwaerdigheden geweest was, waaraan het beroep van zee-man onderworpen is, en onder welke hij eindelijk bezweek. Hij was van zijne vroegſte jeugd tot den zee-dienst opgebragt, en was, geduurende den oorlog, die in het jaar 1756 begon, bij verſcheiden gevegten tegenswoordig geweest, bijzonderlijk in dat tusſchen de *Bellona* en de *Courageux*, daar hij, in de bezaans-mast geposteerd zijnde, met de mast over boord ſtortte, maar opgevischt wierd, zonder enig letzel ontvangen te hebben. Hij was zee-kadet op de *Dolphyn*, onder bevel van Kapitein BYRON, op haare eerſte reize om de waereld, en diende naderhand in Amerika. In het jaar 1768 deed hij zijne tweede reize om de waereld in *de Ondernæming*, in den rang van onder-ſtuurman, en door de bevordering, welke op dien togt plaats greep, kwam hij als luitenant t'huis. Zijne derde reize om de waereld deed hij met *de Reſolutie*, op welke hij tot tweede luitenant aangeſteld was, en kort na zijne terugkomst in 1775, wierd hij tot den rang van Kapitein in 's Konings dienst bevorderd. Toen 'er bevel kwam om ſchepen tot deezen togt uit te rusten, wierd hij op *de Ontdekking* geplaatst, om Kapitein COOK te ver-

zel-

zellen, en volgde hem, na zijnen dood, gelijk reeds verhaald is, in het opperbevel op.

Ik zou zijne nagedagtenis groot onrecht doen, zoo ik verzweeg dat hij, geduurende den korten tijd dien de ſchepen onder zijn bevel waren, zeer ijverig en bezorgd voor het wel ſlaagen van den togt was. Zijne gezondheid begon, omtrent den tijd toen het opperbevel op hem verviel, zeer ſnel af te neemen, en was in alle opzigten te zwak om de onguurheid van eene hooge Noordlijke luchtſtreek door te ſtaan; maar de kracht en werkzaamheid zijner ziel waren geenzints verminderd door de verzwakking van zijn lighaam, en ſchoon hij wist dat hij, door zijne wederkeering naar eene warmer hemelſtreek uit te ſtellen, de eenigſte kans, die 'er nog voor zijn herſtel overſchoot, opgaf, bleef hij egter, ten uiterſten zorgvuldig en naijverig dat nooit de overweeging van zijnen eigen toeſtand zijn oordeel ten nadeel van den dienst zoude belemmeren, in het zoeken naar eenen doortogt volharden, tot alle de officieren in beiden de ſchepen overtuigd waren dat die niet ter uitvoer te brengen was, en dat alle verdere pogingen niet alleen vrugtloos, maar zelfs gevaarlijk zouden wezen.

EINDE VAN HET TWAALFDE DEEL.

DE

PLAATEN EN KAARTEN

kunnen aldus ingevoegd worden

IN HET TWAALFDE DEEL.

Plaat CXV**. Eene offerhande in tegenswoordigheid van Kapitein COOK op een van de *Sandwich-Eilanden*. . . *bladz.* 20

—— CXVI*. TERREEBOOO, Koning van *Owhyhee*, Kapitein COOK geſchenken brengende. . . 25

—— CXVII**. Een man van de *Sandwich-Eilanden* danſende. . 38

—— CXVIII**. Gezigt van de *Karakakooa-Baai* aan *Owhyhee*. . . 56

—— CXIX**. Dood van J. COOK. . . 72

—— CXX**. Een man van de *Sandwich-Eilanden*. . . . 188

—— CXXI**. Eene jonge vrouw van de *Sandwich-Eilanden*. . . 188

—— CXXII**. Eene kano van de *Sandwich-Eilanden* met gemaskerde roeijers. . . . 212

—— CXXIII**. Een man van de *Sandwich-Eilanden* met een masker. 212

Plaat

bladz.

Plaat CXXIV**. Verſchillende werktuigen van de Sandwich Eilanders. . 230

1. Een houten werktuig of wapen, met haaien tanden omzet, waarmede zij hunne gevangenen opſnijden.
2. Een ander, tot hetzelfde einde dienende.
3. Een muzijk-inſtrument; het bovenſte gedeelte van teenwerk met vederen bedekt; het onderſte gedeelte is eene kalebas, met ſteenen 'er in, met welke de danſer ratelt. Vergelijk Plaat CXVII**.
4. Een Afgod van teen-werk met vederen bedekt; de oogen zijn van paerlemoêr met eene zwarte noot tot oog-appel; de mond is met honden tanden bezet.
5. Een Arm-band, van de ſlag-tanden van varkens gemaakt.
6. Een houten ponjaard, *pahooah* genaamd.

—— CXXV**. Een Man van *Kamtſchatka* reizende in den winter. . 304

Plaat

bladz.

Plaat CXXVI**. Eene Kamtschatkasche slede. . . . 305
—— CXXVII**. Gezigt van *Bolcheretskoi* in *Kamtschatka*. . . 325
—— CXXVIII**. Een IJs-beer. . . 376

Kaart N°. XLVI**. Kaart van de *Sandwich-Eilanden* en Kaart van de *Karakakooa-Baai*. . 1
—— N°. XLVII**. Kaart van de *Awatska Baai* in *Kamtschatka*. . 278